

yeni demokrasi

ŞUBAT '89 SAYI: 18 YIL: 2

Aylık Siyasi Dergi

Fiyatı: 2.000 TL (KDV Dahil)

Batman, Silvan, Cizre, Bismil, Kozluk'ta

ESTİRİLEN DEVLET TERÖRÜ

1963-24 Ocak 1988

Aradan bir yıl geçmesine rağmen oğlum
MANUEL'i öldürenler bulunamadı, ortaya
çıkarılmadı.

Oğlumun katillerinin bir an önce bulunup
yargı önünde hesap vermeleri için tüm
kamuoyunu ve yetkilileri göreve
çağırıyorum.

MANUEL'in

katledilişinin birinci yıldönümünde, onu
sevgiyle, saygıyla anıyoruz.

BABASI HACI DEMİR

İÇİNDEKİLER

<i>Estirilen Devlet Terörü</i>	4
<i>Sokulmak İstendiğimiz Rota</i> . 8	
<i>Özerk Demokratik Üniversite ve Demokratik Halk Üniversitesi</i>	15
<i>Polisin verdiği bir tas çorba için Proletaryanın devrim hakkını satmayın</i>	18
<i>EAS-AKÜ işyeri baştemsilcisi Kazım Yılmaz ile yapılan röportaj</i>	24
<i>Tez-Koop-İş Sendikası İstanbul 3. Nolu Şube personeli olarak çalışan Nuri Durmaz ile Söyleşi</i>	29
<i>Manuel Demir'in ölümünün birinci yıldönümü nedeniyle babası Hacı Demir'le yapılan röportaj</i>	32
<i>İşkencedeki ölümler halkasında yeni isim: Neriman Papiş</i>	35
<i>C.Savcılığına Eyüp, Suç Duyurusu</i>	37
<i>Egemenler: Hukuku biz yapmadık mı? Hukukumuzu biz deleriz</i>	47
<i>"Ben Devletim, İşkence Yapırım"</i>	49
<i>Sinema: Zoltan Fabri'nin "Ağu"yı lirizmin doruğuna bir film</i>	51
<i>Saldırganlık, sosyal Darwinizm ve politik anlayışları</i>	53
<i>"Entelliğin" sefaleti</i>	58
<i>Sembolik şekilde ilan edilen bağımsız Filistin devleti gerçek bir şiar olmalı</i>	68
<i>Mahir Çayan'ın Görüşlerinin Eleştirisi (II)</i>	74

Türkiye ekonomisinin tehlike çanlarının daha yoğun çalmaya başladığı, krizin giderek derinleştiği, hakim sınıflar arasındaki çelişkilerin buna mukabil arttığı ve giderek de artacağı, toplumsal muhalefetin geçmişe göre daha ciddi boyutlarda olduğu bir ülke gerçekliği toplumsal bir alt-üst oluşa gebe. 12 Eylül'den bu yana süren baskı ortamı, yerini sinmişlik ve suskunluktan karşı koyma, başkaldırıya ağır aksakta olsa bırakmaktadır. Kitlelerdeki düzen değişikliği arzusu daha da yaygın bir hal almaktadır. Hakim sınıflar bu genel durumu siyasal bir krize dönüştürmemek için uzlaşmakta, ellerinden gelen çabayı sarfetmektedirler. Ancak bunu belirleyecek olan esas olgu sınıf mücadelesinin bizzat kendisidir. Kitlelerdeki alternatif arayışı zammın, zulmün, baskının had safhada olduğu bu dönemde geçmişe göre daha da artmış, "korkudan büyük ölüm var" düşüncesi başkaldırı ruhunu yaygınlaştırmıştır. Böylesi genel bir ortamda yerel seçimler gündemdedir. Yerel seçimlere ilişkin tavrımızı öntümüzdeki günlerde çıkaracağımız özel sayımızda daha genişçe ele alacağız.

Sınıf mücadelesi, insanları, grupları dönem dönem bir yol ayrımına getirir. Bu yollardan birisi genellikle sırat köprüsü gibidir. Bu yolu doğru seçmenin önemi yanında, köprüden geçmek birikim, tecrübe ve maharet ister. İkinci yola sapanların ise ilk başlarda durumu çok iyi gözükür. Ama ilerlendikçe bataklığa saplanılır, ortalara doğru sağı-solu Azapderesi gibi uçurumlarla yükselir ve nihayetinde yol son bulur. Zorluk olmadan kolaylık, iniş olmadan yokuş, iyi olmadan kötü olmaz. Bugün Türkiye devrimci hareketinin durumunu buna benzetebilir, zorluk olmadan başarıya ulaşmanın mümkün olmadığını altını çizmek isteriz.

Doğu ve Güneydoğu'daki olayları, ne tesadüf ki geçen Şubat'88 kapak konumuzla, Şubat'89 kapak konumuzu çakıştırdı. Şubat 88 tarihli 8. sayımızda "Sorgusuz-Yargısız Vuran, Terör Uygulayan Kim?" başlığıyla benzer olayları doğru ve tahlilci bir gözle incelemiştik. Bu 18. sayımızda, "Yeşilyurt olayları"nın kamuoyunun baş köşesine oturmasından ve olayların ciddiyeti ve vahameti açısından kapağımızı bu olaylara ayırdık. Sokulmak İstendiğimiz Rota başlıklı yazımız ise, yukarıda kısaca değindiğimiz gibi Türkiye'de Durum ve Görevlerimizin üzerinde durmakta, hakim sınıflar tarafından devrimci harekete dayatılan sorulara dikkat çekerek alternatifler sunmaktadır. Başyazının konularını da içeren bu yazı dolayısıyla başyazımıza yer vermedik.

Bu sayımızda malum nedenlerden dolayı dergimizin fiyatını 2000 TL'ye çıkardık. Okuyucularımızın anlayışına sığınırken, sorumlusunun bu düzen olduğunu sanırsız belirtmeye bile gerek yoktur. "Yeni Demokrasi"yi Destekle ve Güçlendir" kampanyamızın gereken ilgiyi görmediğini belirtirken, trajimizde olumlu bir artışın olduğunu söyleyebiliriz.

Dostlukla...

YENİ DEMOKRASI

Umut Yayıncılık ve Basım San.Ltd.Şti. Adına Sahibi:
Yusuf Uygun
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Murat Tunç
Yönetim Yeri:
Piyerloti Cad. 33-35/37
34400 Çemberlitaş - İstanbul
Tel: 528 09 33
Ankara Bürosu:
Necatibey Cad. No: 80/12
Maltepe - Ankara
Kars Bürosu:
Kazım Karabekir İş Hanı
Kat. 2 No. 217 Kars

Dizgi:
Maraton Dizgievi
Baskı:
Yeni Doğu Veb Ofset
Kapak:
Cumhuriyet Arşivi
Dağıtım:
Hürriyet Holding A.Ş.
Hesap No:
Yusuf Uygun
Akbank Bahçelievler İst. Şubesi
Hesap No: 6720-7/DHN
Yurtdışı Hesap No:
Akbank Bahçelievler İst. Şubesi
Döviz Tevdiat Hesabı No: 6764-5

İlan Koşulları:
Arka Kapak/SB : 400.000 TL.
Kapak İçeri/SB : 300.000 TL.
Tam Sayfa/SB : 240.000 TL.
1/2 Sayfa : 120.000 TL.
1/4 Sayfa : 60.000 TL.

Abone Koşulları :
6 Aylık : 9.000 TL.
1 Yıllık : 18.000 TL.

Yurtdışı Abone Koşulları:
6 Aylık 30 DM - 15 \$
1 Yıllık 60 DM - 30 \$

Batman, Silvan, Cizre, Bismil, Kozluk'ta **ESTİRİLEN DEVLET** **TERÖRÜ**

Sabrın
Sabır sabır kabaran
Korkunç ağısından kork
En keskin acı
Halkın acısıdır
Çatlatır mihenk taşını
Halkın acısından kork
İnancı korkuya
Kurdu kurda yedirir
İnkâr ettirir namluya kurşunu
Halkın kanından kork.

Zebaniler sürüsü son aylarda Doğu ve Güneydoğu'da "terörist" arama bahanesiyle köyleri, evleri, dağları, taşları aramakta, hareket eden her şeye ateş etmekte, köy meydanlarında kadın, kız, çoluk çocuk, genç ihtiyar deme-

den falakadan geçirmekte, kurşunlamakta, işkencelerden geçirerek "insan pisliği"nden tecavüze kadar akıl almadık yöntemler uygulamaktadır.

Batman'la başlayan toplu gözaltı uygulaması, Silvan, Siirt, Eruh, Şırnak, Kozluk, Sason ve Hakkari'nin Uludere, Çukurca, Diyarbakır'ın Bismil ilçelerini kapsayarak genişletildi. Bunca zulmün, bunca işkencenin, binleri aşan gözaltıların tek gerekçesi vardı: "teröristlere" yardım ettikleri.

Bismil ve Silvan ilçelerinde Diyarbakır Emniyet Müdürü Necdet Menzir'in yönetiminde başlatılan operasyonlarda yoksul halk, kadın, kız, çocuk, ihtiyar ayrımı yapılmaksızın meydan dayığına çekiliyordu.

12-13 yaşlarındaki çocuklar gözaltına alınıp günlerce işkence tezgahlarında tutuluyordu.

Batman'da gözaltına alınanlar arasında bulunan Hürriyet Haber Ajansı muhabirlerinden Sabri Taş, bırakılanlar vasıtasıyla dışarıya göndermeyi başardığı mektupta işkence gördüklerini söyleyerek şöyle diyordu; "Burası çok soğuk. Gözaltında yirmi günümüzü doldurduk. Buradaki durumları yazın ki suçuz yere yaşadığımız kâbus bir an önce bitsin." Evet, buradaki insanlarımızı bir kâbus yaşatılıyordu. 12 Eylül'le birlikte tam 11 kez gözaltına alınanlardan Beşir Kurt bir kez daha gözaltına alınmaktan kurtulamıyordu. Beşir Kurt'un elinde işkence gördüğüne dair raporu var, ama

kim dinler ki raporu. Yetkililer işkence yoktur dedi ya! Bu "yok" kelimesinin ardındaki gerçeği bir de tezgahlara çekilen insanların dili söylese! Gözaltı süreleri 15 günü geçmesine rağmen "vatanperver" savcılar işkencecilerin işini kolaylaştırmak için habire gözaltı sürelerini uzatıyorlardı. Neden, çünkü işkence yapılarak vatan kurtarılabilinsindi!

Gözaltına alınanların yakınları, gözaltındakilere işkence yapıyor diye suç duyurusunda bulunmak için gittikleri makamlardan yaka-paça dışarı atılarak açıkça işkenceciler korunmaya çalışılıyordu. Hanife Argün adlı vatandaş, çocuklarına, torunlarına işkence yapıldığını Batman Emniyet Müdürüne anlatmaya gittiğinde, Emniyet Amiri Süleyman Başgör tarafından sorguya çekilmeye başlanıyor. "Bu yolları size kim öğretiyor, bu dilekçeyi sana kim yazdırdı." Artık hak aramak da bir suçtur!

Çok ilginç olaylara tanık oluyoruz. Cizre'de iki polisin vurulmasının ardından korkunç bir vahşetle karşı karşıya kalıyor halk. Olayın hemen akabinde "güvenlik" güçleri ilçede terör estirmeye başlıyorlar.

Yüzlerce kişi gözaltına alınıp, işkenceden geçiriliyor. Olaylar devam ederken "Cizre'de iki terörist ölü olarak ele geçirildi" haberleri manşetlere çıkar. Kimlikleri de belirsizdir bu "terörist"lerin. Ama halkın anlatımı farklıdır. "Keyfeli ve eli silahlı bir sivil polis, bir kadına ateş etti. Ona müdahale etmek isteyen marangoz Mehmet Emin Elçitorunu adlı yurttaş, önce ayağından vuruldu. Teslim olmasına rağmen merimiler yüzüne boşaltıldı. Daha sonra cesetleri kahveci Ramazan Uğur'un evine attılar. Evi taradılar. Vatantaşın paniğe kapılması üzerine bir anda ortaya çıkan polisler binlerce silah attılar." Devletin "terörist" diye öldürdüğü insan, Cizre'lilerin hemen hepsinin tanıdığı Marangoz Mehmet Emin'dir. Nasıl olurdu da herkesin tanıdığı bir insan "terörist" oluvermişti birden bire. Senaryonun devamı ise kimliği belirsiz Şırnak'lı kadın "terörist"tir. Halkın anlatımlarına göre bu kadını ailesi Mehmet Emin Elçitorunu'na vermediği için, bu da Mehmet Emin'e kaçıdır. Ve olaydan bir hafta kadar önce her ikisi de gözaltına alınmışlardır. Bu durumda çatışmada ölmeleri mümkün değildir.

Olay tam olarak netleşmemesine rağmen kimlerin terörist olduğu açığa çıkmaktadır. Kimlerin sorgusuzsualsiz-yargısız öldürdüğü, teslim alma diye bir sorunları olmadığı ortadadır. Zaten bugüne kadar sağ ele geçen "teröriste" pek rastlanmamaktadır. Böylece halka gözdağı verilerek, korkutup sindirilmek istenmekte, yerlerinden, yurtlarından zorla göçe zorlanmaktadır.

Cizre'de gözaltına alınanlardan Taybet Dadak, 22 yaşında, 8 aylık hamile. Bir gece önce evleri basılmış, kocası Abdurrahman gözaltına alınmıştır. Kocasının sorgulamasından tatmin olmayan işkenceciler, bir de karısını gözaltına alıp sorgulayalım derler. Taybet'le birlikte 65 yaşındaki komşusu Nuriye Oğlak, oğulları Salman, Ahmet ve gelini Leyla da gözaltındadır. 65 yaşındaki ninenin kafasına vurulan tekme ve yumruklar sonucu bir türlü burun kanaması durmamış, üzerine soğuk su dökülüp beton üzerinde yatırılmıştır. 8 aylık hamile Taybet'e ise tazyikli su, elektrik vb. gibi işkence yöntemleri uygulanmıştır.

52 yaşındaki Mehmet Erol da gözaltına alınanlardandır. 8 çocuk sahibi Mehmet Erol'un Kalaşnikof

dipçikleriyle göğsüne vurulmuş, dört kaburgası kırılmıştır. Sacide İmret 25 yaşında bir bayandır. Babasının evinden kardeşleri Hüsnü ve Cemalettin'le birlikte gözaltına alınır. Birkaç gün önce olaylardan terdirgin olarak Cizre'yi terkeden kocası sorulur. Çırlıçıplak soyulur, göğüslerine dipçiklerle vurularak, yarı baygın vaziyette evinin önüne bırakılır.

Bunlar, günlük basına yansıyanların binde biridir. Yillardır yoğun baskı, işkence, tehcir, katliam ve asimilasyonla iç içe yaşayan Kürtler, Dersim'de, Ağrı'da, Koçgiri'de, Zilan'da uygulanan katliamların bugün provasıyla yüz yüzedirler. Bölge Valiliği ile merkezi denetimin artırıldığı bölgede, Asayiş Bölge Komutanlığı, Köy Koruculuğu, "Milli Muhafız Birlikleri" (Territoryal Savunma Birlikleri), Özel Kontr-gerilla timleriyle desteklenmektedir. Bugün çok açık bir şekilde bir soykırımın provaları yapılmaktadır.

Cizre'deki olaylardan sonra Yeşilyurt köyü komando birlikleri, özeltim, jandarma ve koruyuculardan oluşan ekiplere etrafı kuşatılır. Köylülere meydana toplanmaları anonsu yapılır. Bu esnada köyün civarında üç karartı görülür ve yoğun bir ateş başlatılır. Köylüler yerlere yatarak kendilerini korurlarken, bir anons sesi daha duyulur: "Başını çıkartan öldürülür. Herkes evine girsin, pencerelerin kepenkleri kapatılsın" denir. Emir kesindir. Biri yanlışlıkla başını pencereden çıkarırsa hemen vurulacaktır. Akabinde köylüler tekrar meydana çıkarılır. Falakalar, işkenceler, hakaretler, soyundurularak yerlerde süründürülmeler, "insan pislği" yedirmeler, ayaklardan ağaçlara asmalar, tehditler başlar. Emir kesindir, ya teröristler bulunacak, ya da köylüden gereği sorulacak. Sabaha doğru etraf araştırılmaya başlanır. Görülür ki, kaçtığı sanılan üç terörist bir eşşekle iki sıpasıdır. Eşşekvesipaları açılan yaylım ateşi sonucu ayaklarından yaralanırlar. Ne yaptığını bilmeyen bu mahluklar, zavallı hayvanları bile kurşunlamaktan geri durmazlar. Eşşeklerin yerine sıradan köylülerin olabileceğini bizim hatırlatmamıza lüzum var mı bilmiyoruz.

Artık bu tür olaylar Türkiye'nin genelinde olağan hale geldi. Daha dün Ankara'nın göbeğinde pankart asıp kaçıyor diye bir lokantacı ayağından vuruldu. (Milliyet) Hesap soran olmaz, bir yanlışlık oldu denilir o kadar.

Eşşeklerin yerine köylüler olsaydı o zaman TV ve Radyo'lardan üç terörist güvenlik güçleriyle girdikleri çatışmada ölü olarak ele geçti haberini duyardık. Bundan hiç kimsenin kuşkusu olmasın. Çünkü böylesine olaylara az mı rastladık. Daha geçenlerde Tuzla'da öldürülen 4 yiğit insan bunlara örnektir. Teröristleri öldüreceğiz diye az mı orman yangınlarına tanık olduk, az mı insan vuruldu sorgusuz-sualsiz-yargısız?

Az mı köyler bombalandı?

Olaylar bu şekilde gelişip devam ederken, bölgede yaşayan SHP'lilerin de gözaltına alınmış olması karşısında günlerce sonra harekete geçen genel merkez yöneticileri yarım ağızla da olsa olayı protesto ettiğini, seçim öncesi SHP'ye karşı girilen bir hareket olduğunu ifade buyurdular. Sahte demokrasi şampiyonlarının olayların büyüyüp kamuoyuna malolması sonucu takınmak zorunda kaldıkları tavırlar, sahtekarlıklarını kanıtlamaktan başka bir şeye yaramıyor.

Bu katliamlar, operasyonlar, binlerle ifade edilen gözaltılar, "insan pislği" yedirmeler nedendir? Şu kısacık tarihimizi inceleysek yüzlerce,

binlerce, onbinlerce böylesi vahşetle yüz yüze geleceğimiz çok açıktır. 12 Eylül paşalarının iş başına gelmesinden bu yana, bu bölgede yaşanan olaylar hiç aralıksız aynen devam etmektedir. Bunların önemli bir kısmı bugüne kadar ya kamuoyuna yansımada, ya da sıradan bir olaymış gibi geçiştirildi. Her şeye rağmen bunlar gizlenemedi. Ayyuka çıkan işkence ve yok etme eylemleri karşısında "halkın devlete olan güveni sarsılmasın" diye birkaç piyon "yargı önüne" çıkarılıp bunlara bir yıl, altı ay gibi gülünç hapis cezaları verildi. Birçoğu da beraat etti. Somut deliller gösterilerek hakkında suç duyurusu yapılan polis, işkenceci, katil, cani hiçbir takibata uğramaksızın halkın arasında dolaşmaya ve görevini eskisi gibi yerine getirmeye devam etti. Her biri bu işteki başarısı oranında maddi primlerle ödüllendirildi. "üstün başarı" gösterenlere törenle madalyalar verildi. Öyle bir ülke ki; işkenceyle adam öldürmekten, suçsuz yere sokak ortasında adam kurşunlamakta, işkence yapmaktan sözüm ona yargılanıp mahkum edilmiş komiserlerin bile tutuklanıp hapse atılacakları yerde, terfi ettikleri bilinmektedir. Bu tür caniler tabii ki "terörle mücadele" adına cinayetler iş-

lemekten ve azgın bir terör uygulamaktan çekinmeyecek, önlerine çıkanı fütursuzca, sorgusuz-yargısız vurup öldüreceklerdir. Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde bir seferberlik haliyle topyekün bir savaş hükümleri sürmektedir. Artık katliamlar günlük bir olay haline gelmiştir.

Halkımız böylesi olayları daha yeni yaşamıyor, bunun gibi, bundan daha katmerli soykırım ve nice katliamlara tanık olmuş ve yaşamıştır. Ağrı'da, Zilan'da, Koçgiri'de, Tunceli'de yaşanan katliamlar hâlâ unutulmadı. Her tarihsel dönemde Kürt halkı üzerinde terör estirildi ve estirilmeye de devam ediyor. Bu ve benzeri olaylar artık Kürt halkının yaşamlarından ayrılmaz bir parça gibidir. Bununla amaçlanan ise, burada yaşayan halkın kendi davalarına sahip çıkmasını engellemek, Alaattin'in kılıcının başlarından eksik olmadığını hissettirmektir. 12 Eylül paşaları biz "Muğla"lı Mustafa olmak istemeyiz" diyorlardı. Bunun somutluğu günümüzde de yaşanıyor.

Avrupa Topluluğu'na girme hazırlıklarının başladığı, işkenceyi önleme sözleşmesine imza konduğu, İnsan Hakları Evrensel Beyanname-

sine uyulduğu belirtilen bir ülkede yaşanıyor bu olaylar. Hem de gözlerimizin içine bakılarak "işkence yoktur" yalanını söylenerek. Daha 12-13 yaşlarındaki körpe çocuklarımıza, 70'lik ihtiyar dede ve ninele-
rimize yapılıyor bunca zulüm, hem de gözlerimizin önünde. Artık buralarda yaşayan insanlarımız sokağa çıkamaz, bir komşusuna gidip oturamaz hale gelmiştir. Her an, her dakika bir korku içinde yaşamaktadır.

Sessiz kalmanın zamanı çoktan geçti. Kendisine insanım diyen, insanca bir yaşam arzulayan herkesin sesini yükseltmesinin, bu zulme karşı tavır almasının zamanı çoktan geçmiştir. Aydınlarımız artık kış uykularından uyanmalıdırlar. Burada yaşanan vahşete dur demek için tavır almalıdırlar. Tüm insanlık gerekli duyarlılığı göstermelidir.

Sorunun köklü çözümü, elbette toplumsal bir değişiklikte, demokratik halk devriminde yatmaktadır. Kendi kaderini tayin hakkı mücadelesiyle proletaryanın mücadelesi bugün aynı mevzidedir. Bugün bizi kuşatan şartlar, sınıf bilinçli proletaryanın bir an önce toparlanıp sevk ve idare yeteneğini, inisiyatifini göstermesini emrediyor. ■

Sokulmak istendiğimiz rota

• 12 Eylül faşizmi ile birlikte modern revizyonizmin reformizmin ve tasfiyeciliğin daha da rağbet gördüğü, devrimci gelenek ve normların ayaklar altına alınmaya çalışıldığı günümüzde egemen sınıfların ve halkın yönetimini doğru tespit etmek hayati bir önem arz ediyor.

Giriş:

Sınıf bilinçli proletarya kendi taktik yönelimini belirlemek için, içinde bulunduğu durumun ayrıntılı bir tahlilini yapmak zorundadır. Dünyada ve Türkiye’de her gelişim ve değişimin analizini yaparak, somut durumun kavranılması ve buna uygun taktiklerin belirlenmesini yapmalıdır. Bugüne kadar proletaryanın temsilcileri ML’ler bunu sık sık yaptılar ve ülkede olsun, dünyada olsun her gelişim ve değişime tavır takınmaya çalıştılar.

12 Eylül faşizmi ile birlikte modern revizyonizmin, reformizmin ve tasfiyeciliğin daha da rağbet gördüğü, devrimci gelenek ve normların ayaklar altına alınmaya çalışıldığı günümüzde egemen sınıfların ve halkın yönelimini doğru tespit etmek hayati bir önem arz ediyor. 12 Eylül faşizminin estirdiği terör dalgası devrimci mücadeleyi bastırma amacının yanında halkı depolitize et-

me ve örgütsüzleştirmeyi de içeriyordu. Aynı zamanda, ideolojik olarak ML’in ve devrimciliğin zayıf düşürülmesi ve egemen sınıflar için daha tehlikesiz olan ve gerektiğinde kendi güdümeleri altına alabilecekleri reformizmin ve modern revizyonizmin yayılmasına izin vermektir. Şimdi bunun hazırlığına başlamış durumdadır. Ve esas olarak ML’lere ve devrimci-demokratlara yönelmiş durumdadır. Parlamenterist mücadelenin yaygınlaştırılması ve bunun karşısına Ç.kan, illegal ve devrimci-demokrat mücadeleye sarılanların başının ezilmesi için tüm güçlerini kullanmaktadırlar. Bunu yaparken kendisini “sol” veya “komünist” gösteren, modern revizyonistlerin ve reformistlerin desteğini almak. Kısacası ML’in ve devrimci normların çok yönlü kuşatıldığı bir ortamda yaşıyoruz. Bu nedenle ML’lere daha büyük görevler düşmektedir. Tüm karşı devrimci saldırıların püskürtülmesi ve en azından daha aza indirilmesi ve geniş kitlelerin kucaklanması ve

ML görüşlerin kitleler içinde kök salması için, ML’lerinde çok yönlü saldırıya geçmeleri ve sınıf mücadelesinin her alanında tüm enerjileriyle çalışmaları şarttır. Bu görevin bilincinde olarak görevlere dört elle sarılmak, proletaryanın zaferi için tek yoldur.

• Her siyasi mücadele iktidara yöneliktir. İktidara yönelik siyasi mücadelenin tek başına yeterli olmadığı açıktır. Siyasi mücadelenin en üst biçimi olan Jakoben mücadelenin, yani temel mücadele biçiminin yanı sıra, teorik, kültürel vb. mücadele biçimlerinin sınıflar arası mücadelede önemli bir yere oldukları ve iktidar mücadelesine hizmet ettikleri görülmelidir.

Sınıf bilinçli proletaryanın kitleleri örgütleyip harekete geçirebilmek, amaçlarına ulaşabilmek için bilimsel dünya görüşüyle do-

nanmasının yanısıra, mücadele ettiği zemini, dönüştürmek istediği toplumsal yapıyı iyi tanımak zorundadır. Bu gerekliliği Mao Zedung; "sadece halkı değil, düşmanı da tanımak gerekir" şeklinde ifade etmiştir. Her siyasi mücadele iktidara yöneliktir. İktidara yönelik siyasi mücadelenin tek başına yeterli olmadığı açıktır. Siyasi mücadelenin en üst biçimi olan jakoben mücadelenin, yani temel mücadele biçiminin yanısıra, teorik, kültürel vb. mücadele biçimlerinin sınıflararası mücadelede önemli bir yere sahip oldukları ve iktidar mücadelesine hizmet ettikleri görülmelidir. İktidar mücadelesine soyunmuş bir siyasi çizginin, topluma egemen olan egemen güçlerin siyasi hedeflerini, topluma nasıl yön vermek istediklerini, bunun için hangi aşamalarda, hangi yol ve yöntemi kullandıklarını tahlil ederek bilince çıkarması, buna karşı stratejik ve taktik programlar, kısa ve uzun vadeli görevler tesbit edebilmesi için zorunludur. Somut durumun somut tahlili diyalektik materyalist yöntemle yapılırsa, yani mevcut durum tarihsel kökleriyle birlikte ele alınıp tahlil edilirse, gidişatın, toplumsal yönelimin, ipuçları görülebilir. Bu da bir ML hareket için vazgeçilmez bir görev olmasına rağmen, tek başına yeterli değildir. Bu görevlere bağlı olarak, sınıf bilinçli proletarya toplumun objektifliği ve kendi dönüştürme gücü temelinde alternatif kısa ve uzun vadeli programlar ve bunlara yönelik siyaset üretmek ve görevler tesbit etmek zorundadır.

Türkiye'de durum ve görevlerimizi ele alırken bunları geniş şekilde açmaya çalışacağız. Bunları ele alırken bazılarının yaptığı gibi kısır döngü ve tartışmalardan kaçınacağız. Ancak teorik tartışmaların öneminde ve bilincinde olarak, küçük burjuvazinin devrimin genel çıkarlarından çok, kendi çıkarlarını ön planda tutan

ve siyaset gündemini başka yöne çekme anlayışlarına düşmemeye çalışacağız.

Türkiye'nin Yakın Geçmiş, Bugünü ve Geleceği:

Geçmiş, bir anlamda yaşanmış ve bitmiş olmasına rağmen geleceğin ipuçlarını içinde barındırdığı için ve bizde bugünün pratiği içinde geleceğe müdahale etmek istediğimiz için önemlidir. Çok gerilere gitmeye gerek yok. 12 Eylül askeri darbesi egemen sınıflar içinde, ML'ler ve devrimciler içinde yeni bir dönemin başlangıcıdır. Egemen sınıflar kendi sistemlerini düze çıkarmak için o süreçte tek çözüm olarak askeri darbeyi gördüler. 12 Eylül öncesi yaşanan ekonomik ve siyasi kriz, egemen sınıfları derinden sarstığı gibi, toplumu da derinden etkilemişti. Sistem toplumsal sorunları kendi normal işleyişi (parlamentar yolla) içinde çözemiyordu. Emperyalistlerin ve Türk hakim sınıflarının çıkarlarına uygun ekonomik, siyasi, askeri açılardan yeni açılımlar, yeni yönelimler üretmiyordu. Parlamento Türk hakim sınıflarının sorunlarını çözmekten o dönemde tamamen uzaktı. Bu nedenle de başka yollar aramaya koyuldular. Bunları sadece ekonomik krize ve egemen sınıflar arasındaki çelişkilere indirgemek yanlıştır. Olguları ve nedenleri bütünsel olarak ele almak gerekir. Ekonomik kriz zemini üzerinde, tüm toplumsal çelişkilerin uçaştığı, bu uçaşmada birbirleri üzerinde etkide bulunduğu görülmelidir. Aksi takdirde bugünkü ekonomik krizin derinleşmesine rağmen, ya da grevlerin 1980 önce-

sine (sayısal olarak) geçmesine rağmen, o günlerin siyasi atmosferinin bugün olmayışını kavrayamayız. Ya da grev sayılarına bakarak yeni patlamalar bekleyişi içine girilir ki, bu da objektif bir değerlendirme olmaz. Ekonomik krizin ve egemen sınıflar arasındaki çelişkinin derinleşmesine rağmen, 12 Eylül sonrası sistemin bozulmaması için egemen sınıfların anlaştıkları rahatlıkla görülebilir. Aradaki bu önemli farklılığı gözardı etmek, sorunun özünü kaçırmak anlamına gelir.

• 1980 öncesi yaşanan toplumsal çalkantı ve sistemin krizi Türkiye'nin ABD ve NATO'nun çıkarları doğrultusunda, bölgede aktif bir rol oynamasını güçleştiriyordu.

12 Eylül öncesi hakim sınıflar arasındaki çelişki, özellikle AP'nin MHP-MSP ile ortak harekete, CHP ile sistemin işletilmesi için işbirliğinden daha fazla ağırlık vermesi ve diğer bir çok nedenlerle birlikte egemen sınıflar arasındaki konsensusun tali plana düştüğü görülürken, bugün tam tersine yakın gelecekte bozulma olasılığının görülmediği güçlü bir konsensusun varlığı gözardı edilmemelidir. Bunlar bugün birçok siyasi akım tarafından görülmezden geliniyor. 12 Eylül öncesi % 43-44 oy oranı ile bir parti hükümeti götüremez iken, bugün % 35-36'lık oy oranı ile hükümeti rahatlıkla götürüyor. Bu durum salt seçim sisteminin değişikliği ile açıklanamaz. Bu egemen sınıfların gönül birliği ile kabul ettikleri bir yöntemdir. Bu konuda SHP ve DYP'nin ciddi bir muhalefet yapmadıkları görülürse, sorun daha iyi anlaşılır.

1980 öncesi yaşanan toplumsal çalkantı ve sistemin krizi

Türkiye'nin ABD ve NATO'nun çıkarları doğrultusunda, bölgede aktif bir rol oynamasını güçleştiriyordu. ABD ile Rus sosyal emperyalizmi (RSE) arasında o dönem keskin bir şekilde süren rekabet ve dalaşma, bölgede çok şiddetli bir biçimde sürüyordu. İran'da da Şah iktidarının yıkılması, Afganistan'ın RSE tarafından işgali, Libya ve Suriye'nin, ABD'nin bölgedeki çıkarlarına yönelik radikal hareketleri desteklemeleri... İran devrimi sonrası, bölgede anti-ABD'ci radikal islam hareketlerinin güçlenmesi ve güçlendirilmesi, Türkiye'nin ABD'nin bölgesel çıkarları doğrultusunda daha aktif bir rol oynamasını gerektiriyordu. (Bunda Avrupa'lı emperyalistlerin de çıkarları söz konusuydu.) Bu da ancak Türkiye'de parlamento dışı muhalefetin dağıtılması, halk ve devrimci hareketin ezilmesi, parlamento ve sistemin yeniden işlerlik kazanmasıyla mümkündü.

• *ML'ler ve devrimci güçler, 1980 öncesi gidişatı, özellikle de egemen sınıfların merkezi kanadının bir askeri darbeye yönelik hazırlıklarını bozabilecek, bunu sekteye uğratabilecek bir siyaset üretmediler.*

Dış sorunlar, 12 Eylül askeri darbesinde önemli bir rol oynarken, esas olarak iç gelişmeler, yani toplumsal (düzen dışı) muhalefetin artması ve her geçen gün gelişme göstermesiydi. Büyük sanayi şehirleri başta olmak üzere, ülkenin genelinde devrimci hareket silahlı biçimlere bürünerek gelişirken, ulusal uyanış da artıyordu.

Ayrıca, "uluslararası yeni iş bölümüne" uygun olarak, Türk ekonomisinin "ihracata yönelik"

yeniden düzenlenmesi, güçlü toplumsal muhalefetten dolayı istenilen hızda yürütülemedi. Ve o günkü koşulların zemininde yürütülemeyeceği egemen sınıflarca da görülüyordu. Kısaca genelleştirmek gerekirse; Türk egemen sınıflarının devleti, toplumsal sorunları o günkü işleyiş biçimiyle çözemiyor, sistem kendini normal işleyişi içinde üretmiyordu.

Devrimci harekete gelince; 12 Eylül öncesi, o günkü koşulları iyi değerlendiremediği bir gerçektir. ML'ler ve devrimci güçler, 1980 öncesi gidişatı, özellikle de egemen sınıfların merkezci kanadının bir askeri darbeye yönelik hazırlıklarını bozabilecek, bunu sekteye uğratabilecek bir siyaset üretmediler. Bundan dolayı da askeri darbeden sonra da ciddi bir varlık gösteremediler. Bir anlamda toplumsal gidişatın, hatta egemen sınıfların merkezci kanadının yönlendiriciliğinin bilinçsizce kuyruğuna takılarak, her siyasi hareket kendi bildiğini okumaya devam etti. Bu da Türkiye devrimci hareketinin genel devrimci çıkarlarının ne olduğunu bir yerde kavramadıklarını gösteriyordu. Bugün bile (onca acı deneyimlere rağmen) küçük burjuva kesimin bunu kavradığını söylemek zordur.

Toplumsal mücadelede güç önemlidir. Devrimci hareket ise 12 Eylül öncesi güçlüydü. Parçalanmışlık bu gücünü zayıflatmasına rağmen, 12 Eylül öncesi güçlüydü. Parçalanmışlık bu gücünü zayıflatmasına rağmen, 12 Eylül öncesinin temel sorunu güç değil, siyasetti. Yani günün koşullarına uygun siyaset ve bunun gereği olan pratik. O dönemde izlenecek doğru taktik hat, askeri darbeyi belki engelleyemeyebilirdi. Ama devrimci hareketin kitleler üzerindeki prestijinin, 12 Eylül sonrası gibi kısa zamanda ayak altı olmasını engeller, hatta yükseltir ve kitleleri doğru dev-

rimci taktikler temelinde eğitirdi.

O dönemde bir çok hareket askeri darbenin geleceğini çok önceden tesbit etmişti. Ama kendileri de aynı akıbeti paylaştı. Çünkü sorun, askeri darbenin geleceğinin tesbiti yanında buna uygun taktik hat izlemektir. Bu konuya ileride yeniden döneceğiz. Çünkü bir siyasi hareket, toplumsal dinamikleri, durumu, gidişatı, egemen güçlerin yönelimini çok iyi bilmesi ve tahlil etmesi gerekir ki, buna karşı devrimci taktikler (siyasi, örgütsel, pratik, vb.) geliştirebilsin. Ancak bu şekilde, genel toplumsal gidişatın kuyruğu olmaktan çıkılır, gidişatı etkileyebilecek, engelleyecek, hatta tersine çevirebilecek dinamikleri siyasi ve örgütsel olarak hazırlayabilirdi. 12 Eylül öncesinin devrimci hareketi güçlü olmasına rağmen bu siyasetten yoksundu.

12 Eylül, Krizli Sisteme Bir Şok Tedavisiydi

• *12 Eylül askeri darbesi, merkezi klik tarafından sisteme uygulanan bir şok tedavisiydi.*

12 Eylül askeri darbesi, merkezci klik tarafından sisteme uygulanan bir şok tedavisiydi. Darbe öncesi CIA, MİT, Kontrgerilla bir darbenin tek çıkar yol olduğunu ve darbeyi benimsetmek için çeşitli tezgahlara başvururdular ve örgütlemeye başladılar. Bunların 1970'li yılların sonlarına doğru kitleleri çaresizleştirmeye yönelik eylemleri hızla artmıştır. 1974-75-76-77'lerde tek tek devrimcilere ve devrimci kitlelere yönelik eylemleri, 1977'den itibaren halka yönelmeye başlamıştır. Bu eylemler için alevi-

sünni çelişkisi kışkırtılıp zemin oluşturulmuştur.

Sisteme uygulanan şok tedavisi kısa dönemliydi. Zaten şok tedavisi hiçbir zaman uzun ömürlü olmaz ve süremez. Sürenin uzaması, ancak tedavinin etkisiz kalmasıyla mümkündür ki, bu da egemen sınıflar için ölüm tehlikelerini içerir. 12 Eylül'de kısa süreli şok tedavisinde bu anlamda başarılı olmuştur. Uzun süreli etkilerini de göstereceğe benzenmektedir.

12 Eylül'le toplumsal örgütlenmeler dağıtılmış, halk örgütsüzleştirilmiştir. İdari ve hukuki yapı yeniden örgütlenmiş, yani devletin yeniden reorganizesi gerçekleştirilmiştir. Egemen sınıf partileri kendi çıkarları gereği sistemin daha iyi işlemesi ve sık sık yönetim açmazına düşmemesi vb. için aralarında belli uzlaşmalara girdiler. Bu uzlaşmanın önemli belirtileri vardır. Birincisi, seçim sistemi ile % 36'lık bir oy alan partinin tek başına hükümet olmasıdır. Ayrıca, muhalefetteki partilerin, kitleleri hükümetteki partiye karşı ayağa kaldırmamaya dikkat etmesidir. 1973'lerde CHP, geniş kitlelerin acil talepleri ve bazı kısmi-demokratik hakları için meydanlara sürüklemişti. Ancak süreç içinde kitlelerin mücadelesi SHP'nin çizgisini çoktan aştı. Bugün egemen sınıflar bundan ders çıkarmış durumdadır. SHP-kitleleri harekete geçirmemek için tüm çabasını harcıyor. "Doğru ve yasal" yoldan ayrılmamaları için kitlelere sürekli "itidal" tavsiye ediyorlar. Oysa bugün SHP, hükümetin zayıf yanlarını kullanarak kitleleri kendi peşinde alanlara dökebilir ve Özal hükümetini istifaya kadar sürükler. Ama bundan titizlikle kaçınıyorlar. 1973 CHP tecrübesinden ders çıkarıyorlar. Kitlelerin kendilerini de açacağını ve sistemi zor duruma sokacağını biliyorlar. Bundan dolayı da, kitleler-

den ziyade TÜSIAD vb. gibi kuruluşlar şirin gözükmeğe çalışıyorlar.

Egemen sınıfların, kendi pisliklerini kısmen ortaya dökseler de, 1980 öncesi gibi ileri gitmelerinin nedeni, sistemin zayıflamasını önlemek içindir.

Yine Ecevit ve Evren'in buluşmaları, Demirel ve Evren'in görüşmeleri, basit birer ziyaret olarak yorumlanamaz. Birbirlerine karşı bir özeleştirmedir. 1980 öncesi dönem olsaydı, egemen sınıflar % 35'lerle kimseyi hükümette bırakmazlardı.

Yerel seçimlerin erkene alınması için yapılan referandumda, Özal'ın % 35'lik oyu karşısında Özal'ın hükümetten gitmesini SHP istemiyordu. Çünkü egemen sınıflar açısından Özal daha yıpranmadığı gibi, SHP'de hemen hükümet olmaya hazır değildi. SHP, hükümet olunca çok zor duruma düşeceğini ve ANAP'tan pek farklı bir şey yapamayacağını biliyordu. Yine SHP'nin lideri İnönü, ara rejim tartışmalarında, "rejim tehlikeye düşerse muhalefet-iktidar elbirliği ederek sorunu aşar" demesi, sonucu Evren'den bir "afe-rin" almasına neden oldu. Bugün İnönü'nün egemen sınıflara Demirel'den daha fazla güven vermesinin nedenleri bunlardır.

SHP içindeki reformcu (orta burjuva kesimlerin) burjuvazinin bazen radikal çıkışlarına karşı egemen sınıfların sert tepkilerinin nedeni ise çok açık. Hatta bunların yavaş yavaş SHP'den tasfiyesinden yanalar. Deniz Baykal'ın desteklenmesi boşuna değildir. Çünkü SHP içinde egemen sınıfların esas temsilcisi Baykal kanadıdır. İnönü ise, SHP içindeki grupları birleştirici bir rol görevini oynamasına rağmen esas ağırlığını Baykal grubundan yana koymaktadır. Egemen sınıfların istediği de budur.

Siyasette egemen sınıflar arasındaki çelişkinin tahlili, derecesi,

boyutlarının tesbiti çok önemli olmasına rağmen, söylenmek istenen egemen sınıflar arasındaki çelişkinin bir rejim bunalımına yakın zamanda yol açacağını söylemek zordur. Ve krizin de buradan patlayacağını söylemek ve buna göre siyaset oluşturmak yanlıştır.

12 Eylül sermayenin merkezileşmesinin toplumsal ve ekonomik şartlarını yaratmıştır. Kitlelerin örgütsüzlüğü bugün bile bu şartların sürdüğünün bir göstergesidir. 1984 başlarından itibaren uzun bir sürece yayılan adım adım yukarıdan aşağıya bir geçiş süreci başlatılmıştır. Egemen sınıfların bundan amacı, yeniden örgütlenen devletle, toplum arasında uyum sağlama, yani sistemi sağlamlaştırmadır. Bu süreçte, amaç toplumu devlete uydurmadır. Ama, devletin yapısında bu uyumu sağlamak için esnekleştirme şarttır.

Her ne kadar egemen sınıflar tarafından böyle bir toplumsal plana yönelinse de, kesin biçimini, süresini toplumsal çelişkiler ve mücadeleler belirleyecektir. Burada şu tesbitin altını çizmek gerekiyor; **12 Eylül halkın devrimci mücadelesini bastırıp, tektiptirerek, depolitisizleştirip örgütsüzleştirerek devleti yeniden örgütlemeyi esas almıştır. Geçiş süreci ise, devletin temelini koruyup toplumla arasındaki çelişkiyi yumuşatarak toplumu yeniden örgütlemeyi esas almıştır.**

Milli Eğitim Bakanlığı'nın YÖK'ün, yüksek okul gençliğinin örgütlenmesine kafa yorması, TÜSIAD Başkanı Ö. Dinçkök'ün toplumun örgütsüzlüğünü eleştirerek, örgütlenme ve dernekleşmenin uygar bir toplum için zorunluluk olduğunu açıklaması vb. yüzlerce açıklama ve girişim, egemen sınıfların bu yönelimini gösteriyor. Ancak, egemen sınıfların toplumu örgütlemeyi amaçlı, kendi denetimlerinde bir örgütlemeyi amaçlıdır. Çünkü sınıf müca-

delesi ilerledikçe ve geliştikçe, halk kendiliğinden örgütleneceği gibi, ML'lerin ve devrimci-demokratların etkisinde ve önderliğinde bir örgütlenme içine girmektedir. Bu da egemen sınıflar için tehlikeli bir gelişmedir.

• *Egemen sınıflar sistemin geleceği açısından, "Sosyalist Parti"den ve "TBKP"den korkmuyorlar. Onların tüm korkusu devrimci güçlerdendir.*

Bu geçiş süreci, şüphesiz dümdüz seyreden bir toplumsal süreç değildir. Geçen süreçte, temel politika ve yönelimde hiçbir değişiklik olmamasına rağmen, kendi içinde çeşitli aşamalardan geçmiştir. Bu gelişim daha ayrıntılı incelenebilir. Ancak konumuz açısından o kadar önemli değildir. Kısaca değinmekte yarar vardır. 1984'den sonra önce diğer egemen sınıf partileri "resmen" siyasete sokuldular. Bu süreç diğer siyasi katmanları içine katarak, ağır aksak sürmektedir. Gündeme önce "Sosyalist Parti" alındı ve peşinde "TBKP" var. Egemen sınıflar, sistemin geleceği açısından, "Sosyalist Parti"den ve "TBKP"den korkmuyorlar. Onların tüm korkusu devrimci güçlerdendir. Özal'ın "gün gelecek KP'de kurulacak" demesi esas olarak, "radikal" devrimci güçlerin toplumdaki soyutlanmaması, saf dışı edilmesi sürecidir.

Sosyalist Partisi'nden, TBKP ve egemen sınıfların partilerine kadar yeni bir koro oluştu: Vatan birliği ve bölünmezliği, özgürlükçü, parlamenter ve çok partili sistem. AET ve NATO içinde kalmak. Ecevit "din özgürlüğünden", Rauf Tamer "Milli Sosyalist Parti'den", Evren "Euro Komünist Parti'den" dem vururken belli bir konsensusu açıklamış oluyorlardı.

TBKP'nin program ve strateji değişikliği ise, salt Gorbaçov'un "glasnost" ve "Prestroika" politikalarına bağlanamaz. Esas olan egemen sınıfların onlara dayattığı taviz isteği ve TKP'nin de bu tavizi SB'deki gelişmelerin etkisiyle vermesidir. RSE uşaklarının verdikleri tavize rağmen Türk hakim sınıfları geçiş sürecinde burunlarını sürtmeyi de ihmal etmemiştir. Ki buna rağmen RSE uşaklarının Türk hakim sınıflarına yaranmak için ellerinden geleni ardlarına koymadıkları da açıktır.

• *Egemen sınıfların şu anda kendi aralarında tartıştıkları bir önemli konu da Kürt sorunudur. Egemen sınıfların bazı kesimlerinde Kürtlerin en azından "dil" sorununu serbestçe kullanmalarından yana eğilimler vardır.*

Egemen sınıfların ise "sol" güçlere dayattığı tavizler şunlardır: 1- Türkiye'nin toprak bütünlüğü, 2- Legalite, 3- Şiddete başvurmama, 4- Devlete ve kurumlarına karşı şiddete dayalı mücadele yok, 5- Devletin dış bağlantılarına karşı halkı kışkırtmama...

Bunları kabul edenleri kendileri de meşru olarak görecekları açıkça ilan ediyorlar. Sosyalist Parti ve TKP yıllardır bu özlemin içindedir. Ve canı gönülden buna razı oldular. Zaten politikaları bu. Ancak egemen sınıfların bu politikasına "okey" diyen daha bir çok oportünist ve revizyonist akım çıkacaktır. Şu anda kendi içindeki birliği sağlama çabası içindedirler. Zaten 12 Eylül öncesi bu politikaya ayak uydurmaya, legale çıkmaya hazırlanıyorlardı. Özellikle "Komünist Parti" yasallaşır yasallaşmaz, devletin dayatmalarını kabul

edenlerin daha da çoğalacağı bir gerçektir. (Bu tehlikeye dergimizin 16. sayısında "Asmayıp da Besleyecekmiyiz ve Kenan Evren" başlıklı yazımızda değinmiştik.)

Egemen sınıfların şu anda kendi aralarında tartıştıkları bir önemli konu da Kürt sorunudur. Egemen sınıfların bazı kesimlerinde Kürtlerin en azından "dil" sorununu serbestçe kullanmalarından yana eğilimler vardır.

Bütün bu eğilimler, önümüzdeki süreçte kendini daha iyi açığa çıkaracaktır. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi, bunu ne derece gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini toplumsal mücadele belirleyecektir. Egemen sınıflar böyle bir eğilim içine girerken, objektif dayatmalardan uzakta girmiyor. Uluslararası koşulların yanı sıra esas olarak da sınıfsal ve ulusal mücadele onları bu yöne sürüklüyor.

Egemen sınıfların bütün bu politikaları karşısında devrimciler ve ML'lere önemli görevler düşmektedir. Bunun neler olduğuna aşağıda değinmeye çalışacağız.

Sokulmak istendiğimiz rota

• *Özellikle kırsal alandaki mücadelenin son sekiz yıldır aksamadan sürmesi ve giderek gelişme göstermesi, yeni yeni alanlara yayılma politikasının hayata geçirmesi konusunda adımların atılması, egemen sınıfların daha fazla üzerlerinde yoğunlaşmasını ve karşı-devrimci saldırının odağı haline geldi.*

1 2 Eylül'den sonra, devrimci örgüt ve kişiler için kritik so-

ru; örgütsel olarak yaşayıp yaşama sorunu. Bugün ise bu tek başına yeterli değildir. Önümüzdeki süreç; devrimci örgüt kalıp kalmayacağı sorundur. Egemen sınıfların dayatması budur. 12 Eylül sürecinde bir çok devrimci grup örgütsel varlığını ülkemiz zemininde sürdüremedi. ML'ler ve bazı devrimci güçler çok çeşitli hata ve eksikliklerine rağmen, bu sınavdan başarıyla çıktılar. Özellikle ML'ler kendi strateji ve taktik programları doğrultusunda önemli adımlar attılar. Bugün egemen sınıflar için korkulu bir duruma geldiler. Özellikle kırsal alandaki mücadelelerin son sekiz yıldır aksamadan sürmesi ve giderek gelişme göstermesi, yeni yeni alanlara yayılma politikasını hayata geçirmesi konusunda adımların atılması, egemen sınıfların daha fazla üzerlerinde yoğunlaşmasını ve karşı-devrimci saldırısının odağı haline gelmesine neden oldu.

Bugün devrimci güçler siyasal ve örgütsel olarak ayakta kalıp kalmama sorunu ile karşı karşıyadırlar. Bu, devletin sokmak istediği yörüngeye girmemek için, devrimci çizgilerini korumalarına bağlıdır. Yani sorun, ideolojik, siyasal ve örgütsel bir sorundur. Bugün kısmen toparlanmalar, hakim rüzgara ve bu rüzgarı güçlendiren akımlara karşı, karşı aşılınmayı tek başına getirmiyor. Bu konuda siyaset üretmek, kitleler ile birleşmek şarttır.

Egemen sınıflar elbirliği ile ve reformist-revizyonist güçlerin de yardımıyla devrimcileri ya uysallaştırmaya, -bu anlamda düzen içi güçler haline getirmeye- ya da toplumdaki soyutlamayı planlıyorlar. Bu anlamda devrimci kalıp kalmama çok önemli olduğu gibi, toplumdaki soyutlanmama da en az birincisi kadar önemlidir. Devrimciler doğru bir politika izlemediği, güçlü kitle bağları kurmadığı sürece toplum içindeki diğer örgütlü güçler

(devlet, basın, burjuva partileri, meslek kuruluşları vb...) tarafından toplumdaki soyutlanacaklardır.

• 12 Eylül darbesiyle birlikte Türkiye devrimci hareketinin aldığı ağır yenilgi sonucu sağcılık, legalizm, devletin yasal sınırları içinde uysal bir mücadele eğilimi yaygınlaştı.

Uluslararası alanda sosyalist ülkelerdeki geriye dönüşler, UKH'nın zayıflığı tek tek ülkelerdeki devrimci ve sosyalist hareketleri olumsuz yönde etkilemektedir. 12 Eylül darbesiyle birlikte Türkiye devrimci hareketinin aldığı ağır yenilgi sonucu sağcılık, legalizm, devletin yasal sınırları içinde uysal bir mücadele eğilimi yaygınlaştı. Yeni Amerika'lar keşfedilmeye, tasfiyecilik rağbet görmeye, inkarcılık, dönüklik "baş tacı" edilmeye başlandı. Böylesi bir ortamda TBKP ve Sosyalist Parti, devletin devrimcileri yasallaştırmak için kullandığı birer koçbaşlarıdır. Bugün ise bu akımlar tehlikeli bir gelişme içindedir. Bir çok devrimci, demokrat kişide bunların yolundan yürümeye, devrime sırt çevirmeye başlamışlardır.

12 Eylül'den sonra düzen içinde kalarak, düzenle mücadele (reformcu temelde) anlayışları yaygınlaşmıştır. Egemen sınıflar yoğun baskı ve ideolojik saldırılarla devrimcileri bu cendereye sokmaya çalışmışlardır. Troçkizmin, modern revizyonizmin, euro komünizmin, reformizmin, sivil toplumculuğun 12 Eylül'den sonra büyük rağbet görmesi buna değildir. Böylece düzen içinde kalmanın ideolojik zeminleri yaratılmış oldu. Devrimcilerin 12 Eylül sınavından yenilgi ile çıkması, kitleler ile bağların zayıf olması, sınıf mücadelesinin yavaş

ivme göstermesi ve UKH'nın bugünkü zayıflığı ve esen modern-revizyonist, troçkist, sağ-sol oportünist rüzgarlar bu tür burjuva anlayışları güçlendiren zeminler olmuştur.

Sonuç olarak, ML'lere ve devrimci güçlere iki yol dayatıyorlar. Birincisi: Adım adım legalize olmak. Yani düzen içi "sosyalist", "komünist" olmak. Bir çok siyasi güç bu yola girmiş bulunmaktadır. Ama bu dönüşümün daha tam olarak tamamlandığını söylemek zordur. Dönüşüm devam etmektedir. Bir çok devrimci grup süreç içinde bu kervana katılacaktır.

İkinci yol ise: Toplumdan soyutlanmış, kamuoyunda teşhir ve tecrit edilmiş "terörist" bir örgütçük. Egemen sınıflar, reformist ve revizyonistlerin yardımıyla da bunlara uygulanacak her türlü şiddeti mübah göstermeye çalışmaktadır. Kamuoyunu buna uygun şekillendirmeye başlamışlardır. Özellikle boyalı basın bu konuda yoğun bir şekilde durmaktadır. Bu tür örgütlerin, yüzükiyüz hatra bin kadrosunu etkisiz hale getirerek, yeni açılan cezavaherlerine bunları doldurmak.

Egemen sınıfların bu oyununu, hesabını bozmanın tek yolu var: Bu oyunu deşifre ederek, reformistleri, revizyonistleri teşhir ederek, temel mücadeleyi aksatmadan yürütme, geliştirme ve yaygınlaştırma temelinde devrimci örgütlenmenin tabanını genişletmek, devrimci mücadeleyi kitleleseltirmektir. Bu oyunu bozacak siyaset ve pratiklerin geliştirilmesi şarttır. 12 Eylül öncesi hataların tekrarlanmaması için ML'ler ve devrimciler eylembirliklerini sıklaştırmalıdır. ML'ler kendi programları doğrultusunda adım adım ilerlerken, devrimci-demokratları; reformistlere, modern-revizyonistlere ve düzene karşı çeşitli alanlarda eylem birliğine zorlamalıdır. Tabi, burjuvazinin oyununu boza-

cak olan jakoben, yani temel mücadele biçimidir. Peru burjuvazisi de aynı şekilde hareket etmişti. Devrimcileri ve sosyalistleri kendi düzen sınırları içine hapsedmek. Bu oyuna bilimci revizyonist ve reformistler, oportünistler geldi. PKP'yi yalnız bıraktılar. Ne var ki, PKP kendi bildiği yolda yürüdü ve bugün Türk devletin borazanı olan TRT'den bile adına "gerillalar" diye sözetti. Dün ise, "terörist" idiler.

• *Dağların sesi burjuvazinin oyununu bozacak en önemli araçtır.*

ML'ler, kendi programlarını yeni gelişmeleri de göz önünde bulundurarak, taktik esnekliğe sahip olmalıdırlar. Ama görev salt kendi mücadelesini sürdürmek değil, toplum içindeki devrimci-demokrat güçleri de bu yöne çekmek ve bu konuda olumlu adım atan devrimci güçlere her türlü (ideolojik mücadeleyi unutmadan) desteği vermektir.

Dağların sesi burjuvazinin oyununu bozacak en önemli araçtır. Ancak bu tek başına yeterli değildir. Kitleleri kucaklamanın diğer mücadele biçimleri de küçümsenmeden yerine getirilmelidir. Özellikle, şehirlerde olsun, kırsal alanlarda olsun, kitleleri örgütlemenin her türlü biçimine başvurulmalıdır. Kırsal alandaki mücadele oportünistlerin ve revizyonistlerin iddia ettiği gibi, kitlelerden kopuk, kitlelere rağmen süren, kitle örgütlenmelerini dışlayan bir mücadele biçimi değildir. Tam aksine, devrimi gerçekleştirmenin, dolaşısıyla da kitleleri örgütlemenin en önemli aracıdır. Mücadelelerin sürdüğü bu alanlarda, kitlelerin nasıl kucaklandığı son sekiz yılda daha iyi görüldü.

Şehirlerde kitle örgütlenmeleri daha hızlı gelişmektedir. Yani işçi sınıfının yoğun olduğu bu

alanlarda kitle örgütlenmelerinin objektif zemini daha fazladır. Bunu burjuvazi istemeden yaratmıştır. Sendikalar, mesleki kuruluşlar, gecekondu semtlerindeki dernekleşmeler, ML'lerin kitlelerin içine girip örgütlenmeleri, güç biriktirmeleri için önemli araçlardır.

Bugün bir çok oportünist akım, salt ekonomik ve demokratik hakları-kendilerine temel almışlardır. Bu tehlikeli bir gelişimdir. Zaten, reformizm ve modern revizyonizm bunu körüklemekte, mücadeleyi bununla sınırlamaktadır. ML'ler ekonomik ve demokratik haklar ile yetinemezler. Ekonomik-demokratik haklar uğruna mücadele, devrim için bir araçtır. Bu küçümsenemez. Ancak esas mücadele olarak ele alınmaz. Bu reformizmin kuyruğuna takılmak olacağı gibi, burjuvazinin istediği de budur.

Demokratik haklar için mücadelenin bugün göz kamaştırmasının haklı nedenleri var. Uzun süredir toplumun bu haklardan mahrum edilmesi. Ama bu duruma seyirci kalmak, kitlelere salt bu hedefi göstermek, esas hede-

fi karartan yaklaşımlardır. Bugün için siyasi görevler salt "demokratikleşme" ile sınırlandırılmaz. Bu "demokratikleşme"nin hızlandırılması halkın örgütlü gücüne ve mücadelesine bağlı olmasına rağmen, bu doğal toplumsal mücadelenin kuyruğu olmak, son tahlilde amaçsız, devre dışı kalmayı beraberinde getirir. Önemli ve tayin edici olan, bu süreç ve mücadele içinde devrimci bir kitle dinamiği yaratabilmektir. Bu da mücadeleden ve zeminden koparak değil, bizzat bu mücadeleler ve zemin içerisinde doğru siyasetle mümkündür.

Egemen sınıfların taktiğinin merkezinde; devrimci güçlerin, halkın geniş kesimlerini, devrimci bir platform etrafında örgütlenmeleri ve devrimci bir çizgi tarafından harekete geçirilmelerini engellemek ve ML'leri ve devrimci çizgide yürüten güçleri "terörist" olarak ilan edip toplumdaki soyutlama çabaları vardır. Bu dünden daha da fazladır. Bunu önlemenin nedenlerine yukarıda kısaca değindik. Bu da, yoğun siyaset ve pratiksel mücadeleler ile aşılabacaktır. ■

*"O iyi insanlar
O güzel atlara bindiler
Çekip gittiler."*

Aramızdan sessiz sedasız
göçüp giden;

Türkan bacımızı
hep arayacağız,
hiç unutmayacağız.

Türkan Yıldırım
1965-30 Aralık 1988

Ailesi adına
Rıza-Mehmet Yıldırım

Özerk-Demokratik Üniversite ve Demokratik Halk Üniversitesi

Insanlar hedeflerine ilerlerken belli güzergahlarda daimi bir şekilde hiç yön değiştirmeden, dümdüz bir şekilde ilerlemezler, bu onları hedeflerinden alıkoyarak yarı yolda kalmalarına neden olur. Halbuki hedefe ulaşmak uğruna, yolumuza engeller çıktığında bazen bu engelleri aşmak için çevresinden dolaşmak, bazen geri çekilip güç toplamak ve bazen de engelin zayıf noktasını tespit edip oraya saldırarak, gedikler açarak hedeflerimiz doğrultusunda ilerleyebiliriz. Bizim belli bir hedefe ulaşmak için tespit ettiğimiz strateji ve taktikler bizi nihai amacımıza ulaştırır. Strateji belli bir dönem boyunca o dönemin niteliği değişmedikçe var olan, objektif şartlardaki baş çelişme kavramına göre belirlenir. Ve tüm bu uzun dönem boyunca strateji bizim diğer tüm çelişkileri çözmemizin de anahtarını bize verir. Taktikler ise her ne şart altında olursa olsun, stratejinin önüne geçemez ve tam tersine ona hizmet etmek zorundadır. Tüm dönem boyunca meydana gelen değişiklikleri, kısa sürelerle etkileyen fakat niteliksel bir değişiklik yapmayan nicel olaylara karşı taktiklerle mücadele edebilmeli, bu nicel değişiklikleri bir sıçrama tahtası olarak kullanmayı bilmeliyiz. İşte bu sıçrama tahtasını kullanırken hiçbir şekilde stratejik tertipten ayrılmayıp, tam tersine stratejiye bağlayabilirsek ancak o zaman taktiksel başarılar bizi nihai hedefimize doğru yakın-

laştırabilir.

Tüm bunları söylememizin nedeni, öğrenci gençlik içindeki mücadelemizde kavrayacağımız ana halka ve sıçrama tahtalarını tespit etmemizin bizi başarıya götüreceğindedir. Öğrenci gençlik, özelde de üniversite gençliği içindeki politikalarımızı belirlerken, strateji ve taktiğin birliğini kavramadan gerçekleştireceğimiz veya ortaya koyacağımız programlar bizi iki sapma akıma götürebilir. Bunlardan birisi reformizm, diğeri ise anarşizmdir. Dolayısıyla her iki sapma da bizi hedefimizden uzaklaştırarak, ya kitle kuyrukçuluğuna (kendiliğindencilige) ya da kitlelerden kopmamıza neden olacaktır.

Bugün Türkiye'de 12 Eylül faşizminden sonra yaşanan yenilgi tüm ilerici, devrimci akımları şu veya bu yönde etkiledi ve ağır darbeler alınmasına neden oldu. Tüm dünyada ve özellikle Türkiye'de her yenilgi döneminden sonra tasfiyecilik ve reformizmin korkunç rüzgarları insanları etkisine almaya-tarihin yenilgi dönemlerinde olduğu gibi günümüzde de devam ediyor. Geçmişteki tüm devrimci demokrat akımları incelediğimizde, reformizmin korkunç etkilerini daha açık bir şekilde görmekteyiz. Geçmişte sosyalizmden, devrimden, Jakoben mücadeleden bahseden akımlar artık bunları ağızlarına alamıyorlar veya alsalar da pratiklerine yansımıyor. Çünkü 12 Eylül'ün yarattığı pasifizizm ve depolitizasyondan dolayı sağlam bir ba-

kış açısına sahip olmayan yapılar politikalarını tamamen kitlelerin geri kesimlerine göre belirlemeye başladılar ve doğal olarak da, bu yapılar reformizmin kucağına düştüler. Çünkü ML-MZD bilimi bize şunu öğretmiştir: Kitlelerin geri kesimlerini göz önünde tutarak belirlenen politikalar kitle kuyrukçuluğuna ve reformizmin batağına sürüklenmek zorundadır. Bugün ülkemizde üzerinde durulması gereken en önemli meselelerden birisi, reformizmdir. Ve biz bunu her alanda olduğu gibi, üniversiteler konusundaki mücadele ve politikalarda da etkilerini görüyoruz.

Bugün derneklerde olsun, platformlarda olsun, önümüze dayatılan şey, devamlı olarak Özerk Demokratik Üniversite programı oldu veya Demokratik Halk Üniversitelerinin sözü edildiyse de, bunun içeriği, Özerk Demokratik Üniversite ile olan diyalektik bağı kavranmadan sadece sözde önümüze sürüldü.

(Özerk Demokratik Üniversite) isminden de anlaşılacağı gibi, burjuva demokratik bir taleptir ve içeriği gereği düzen sınırları içinde kalmaya mahkumdur. Ve tüm bunlardan dolayı da reformcu bir taleptir. Üniversitelerin demokratik olmasını, öğrencilerin yönetime katılmasını, üniversitelerin YÖK'ten arındırılarak bilimsel ve idari özerkliğe kavuşturulması v.b. talepleri içermektedir. Üniversiteler geçmişte zaman zaman kısmen de olsa, özerk ve de-

mokratik bir yapıya kavuşmuşlardı. Bu kazanım hakim sınıfların bir lütfu olarak değil, tam tersine gelişen toplumsal muhalefetle doğrudan bağlantılı olarak gelişen devrimci, ilerici öğrenci hareketlerinin bir sonucu olarak kazanılmıştı. Bu kaza-

DHD ve altın çağla tanıştı. Böylece bunların üniversiteler gibi bilim üreten kurumlarda tartışılması ve tanıtılması sağlanabildi. Fakat bu kazanımların hiçbir garantisinin olmayacağı, hakim sınıflar için tehlike oluşturmaya başlayınca, bu demokratik kazanımların bazen bir çırpıda, bazen de yavaş yavaş gasp edileceği açıkça görülmüştür. Ve böylece üniversiteler gerici, faşist ideolojinin resmi savunucusu olan kurumlara dönüştürüldü.

Lenin Ekonomistlerle girdiği polemikte şunları dile getiriyor: "...Nitekim yapılan sergileme belirli bir işkolunda, işçilerle işverenler arasındaki ilişkilere aitti ve bu sergilemenin sağladığı tek yarar, işgücü satıcılarının metalarını daha iyi şartlarla satmayı ve ticari alışverişte işgücü alıcılarıyla mücadele etmeyi öğrenmeleri oldu... Sosyal demokrasi sadece işgücünün daha iyi şartlarla satılması için mücadeleyi değil, aynı zamanda mülksüzleri kendilerini zenginlere satmaya zorlayan sosyal düzenin değişmesi için işçi sınıfı mücadelesini yürütür. Sosyal demokrasi sadece belirli işverenler grubuyla ilişkilerde değil, çağdaş toplumun bütün sınıflarıyla ilişkilerde ve örgütlenmiş bir güç olarak devletle ilişkilerde işçi sınıfını temsil eder. Demek ki, sosyal demokratlar sadece iktisadi mücadeleyle yetinmeye değil, iktisadi durumun teşhir edilmesi yolundaki çalışmalar örgütlenmenin, eylemlerin başlıca alanı olmasına da izin vermemelidirler." (Ne Yapmalı, Sf: 78-79, Yücel Yayınları)

Bizde sadece üniversitelerin özerkliğini, demokratikleştirilmesini savunmakla kalmamalı, bunun ekonomik temelden kaynaklanan bir üstyapı kurumu olduğunun bilinciyle üniversitelerin direk sömürüyü hedef alan demokrasi ve bağımsızlık mücadelesinin bir parçası olması gerektiğini, halkın kültürel, teknik ve üretim koşullarının geliş-

tilmesine çalışıldığı bir kuruma yürünmesini savunmak zorundayız, bu da ancak devrimle, yani stratejiyle çözülecek bir sorundur.

Altyapı değişmedikçe elde edilen kazanımlar sadece burjuva kazanımlar olarak kalmak, sınırlandırılmak zorundadır. Halbuki biz daha iyi şartların ancak devrimle sağlanacağına bilincinde olmalıyız. Üniversitelerdeki çalışmalarımızda D.H.Ü.'lerinin programının siyasi ajitasyon ve propagandası kesinlikle gözden kaçırılmamalıdır. İşte bizim ile reformistler, modern revizyonistler arasındaki en belirgin fark burada yatmaktadır. Okulcu çıkarlar uğruna bizim nihai hedefimizi karartmak, gelişen mücadeleyi düzen sınırları içinde tutmak ve bu bağlamda bizi devamlı olarak bu platforma çekerek D.H.Ü. konusundaki siyasi ajitasyon ve propaganda faaliyetlerimizi dolaylı olsa da engellemek, işte reformist ve modern revizyonist çizginin kitlelere sunduğu görüş budur.

Peki biz şimdiye kadar bu reformist akımlara karşı, üniversite mücadelesinde, gereken tepkiyi gösterebildik mi? Kitlelere karşı kendi görüşlerimizin propagandasını tam olarak yapabildik mi? Bunlara verilecek cevap evet olamaz. Çünkü yaşadığımız mücadele sürecinde bu akımlara karşı gereken cevabı veremedik. Bu perspektife sahip olmamıza rağmen pratikten kaynaklanan kopukluklardan dolayı, merkezi görüşlerimizin propagandasını gerektiği gibi yapamadık. Bundan sonra gelişecek hareketlerde, Lenin'in yukarıda belirttiği gibi "iktisadi (akademik, demokratik v.b.) durumun teşhir edilmesi yolundaki çalışmalar örgütlenmenin, eylemlerin başlıca alanı olmasına da izin verilmemelidir." Bizim teori ve pratiğimizin başlıca alanı D.H.Ü.'ni yaratmak ve mücadelede buna hizmet eder şekilde akademik demokratik sınırları aşmaktır.

Buraya kadar yazdıklarımızdan akademik demokratik mücadeleyi dışladığımız şeklinde bir sonuç çıkarılabilir mi? Elbette ki hayır. Zaten kitlelerin var olan üniversitelere karşı (akademik demokratik haklar anlamında) potansiyel olarak kendiliğinden gelme bir tepkisi mevcuttur.

"Bu bize sadece kendiliğinden gelme unsurun esasında filizlenme halinde bilinç olduğunu gösterir." Biz bu filizlenme halindeki bilince ML ideolojinin yol göstericiliğini kavratmak ve sağlamada topладыız. Bizim okulcu harekete yaklaşımımız tüm ülkenin objektif ve subjektif konularından kaynaklanmak zorundadır. Objektif olarak henüz kitlelerin pasifizm ve yenilgi atmosferinden yeni yeni kurtulduğu, yavaş da olsa politizasyonun geliştiği koşullar mevcuttur. Subjektif gücün her alanda olduğu gibi öğrenci hareketlerinde de dağıntık yapıyı toparladığı -belli alanlarda topladığı- bir konumu söz konusudur. Bu şartlar altında okulcu hareketi gözardı etmek veya onlara karşı ajitasyonu yoğunlaştırmak pratik yaşamdan kopmak demektir. Lenin bu konuda şunları söylüyor: "Bir okulcu hareketin bir siyasi hareketin düzeyini alçalttığı veya böldüğü, ya da ondan uzaklaştığı koşullar mümkündür. Ve bu durumda sosyal demokrat öğrenci kümeleri ajitasyonunu böyle bir harekete karşı yoğunlaştırmaya tabii ki zorunlu olurdu. Ama şu sırada herhangi bir kişi görebilir ki nesnel siyasal koşullar farklıdır. Okulcu hareket dar ölçüde bir özerkliğe az çok alışmış yeni öğrenci kuşak arasında bir hareketin başlangıcını ifade ediyor. Ve bu hareket şimdiki zamanda kitle mücadelesinin diğer biçimlerinin olmadığı bir sırada, bir durgunluğun çöktüğü ve geniş halk kitlelerinin hâlâ sessizce, yoğunlukla ve yavaşça üç devrim yılının tecrübesini sindirmeye devam ettiği bir sırada başlıyor." (Lenin-Gençlik üzerine, Sf: 95) İşte bu yüzden okulcu mücadelenin ve diğer kesimlerdeki toplumsal mücadele biçimlerinin henüz yeni yeni geliştiği koşullarda okulcu taleplerden yararlanmalı, onları kendi potansiyelinde eritmeli ve okulcu hareketin anti-propagandasını yaparak anarşizme sapmamalıyız. Öğrenci gençliğin somut taleplerini savunmalı, bunların elde edilmesi için gereken mücadele ve eylem biçimlerini kullanarak bu istemlerin gerçekleştirilmesi için gereken çabayı sarfetmeliyiz. Biz bu taktikleri stratejimize (D.H.Ü.) yöneltmeyi, D.H.Ü. kavramını dolayısıyla devrim sorununu hiçbir şekilde ve hiç-

bir şart altında gözden kaçırmadan nihai hedefimiz doğrultusunda ilerlemeyi başarabiliriz.

Öğrenci (üniversite) gençliği içerisindeki mücadele süreci içerisinde öne süreceğimiz talepler nasıl olmalı? Taleplerimiz yerine getirilebilir istemlerden mi oluşmalı? Özellikle reformist ve modern revizyonist akımlar taleplerimizin gerçekleştirilebilir, karşılanabilir şeyler olması gerektiğini, eğer bunları kapsamayan şeylerden oluşmuşsa bunların bizi kitlelerden koparacağını söylemektedirler. Halbuki biz taleplerimizi kesinlikle günlük mücadeleyi dışalamadan nihai hedefimize yön verebilmek, bunun ajitasyon ve propagandasını yapabilmek için ileri süreriz. Ve taleplerimizin düzen sınırları içinde veya hakim sınıflardan koparılabilir çerçevelerde kalmasını değil, tersine daha ileri istemleri dile getiririz. Öğrencileri tüm toplumun bir parçası olarak değerlendiririz ve toplumdaki tüm sınıf ve katmanların karakterini değerlendirerek, bunların arasındaki organik bağı kavrayarak, toplumla bütünleşerek öğrencilerin mücadelelerinde kazanımlar elde edeceğini savunuruz, hareketi ve eylemleri salt okulcu sınırlar içinde tutarak değil. Lenin şöyle diyor: "Devrimci sosyal demokrasi reformlar uğruna mücadeleyi eylemine her zaman katmıştır ve şimdi de katmaktadır. Ama sosyal demokrasi iktisadi ajitasyonu sadece hükümetten çeşitli tedbirleri yerine getirmesini istemek için değil, aynı zamanda (ve özellikle) hükümetin bir despot hükümet olmasına son vermesini istemek için kullanır. Üstelik devrimci sosyal demokrasi hükümetten bu isteğini yalnız iktisadi mücadele alanında değil, aynı zamanda siyasal ve toplumsal hayatın hangisi olursa olsun, bütün alanlarında ileri sürmeyi görev saymalıdır." (Lenin, Ne Yapmalı, Sf: 86) Taleplerimizin sadece sınırlı olanlarla kalmasını istemek ve gerçekleştirilebilir istemler olmasını savunmak hakim sınıfların ekmeğine yağ sürmekten ve devrimci mücadele ruhunun önüne geçmekten başka bir anlam ifade etmez. Hakim sınıflar gelişen mücadele karşısında geri adım atmak zorundadırlar ve bu geri adımını da geri unsurları kandırabilirsek

• 28 Nisan 1988'de öğrencilerin özerk üniversite taleplerini duyurmak için gerçekleştirdikleri rektörlük işgalinde bir sahne.

ve onların güvenini kazanmak için yaparlar. Mesela, bugün hakim sınıfların ağızlarından düşürmedikleri "YÖK'ün ıslah edilmesi" gibi. "Elbette ki iktisadi tavizler (ya da sözde tavizler) hükümet bakımından en ucuzu ve en elverişlisidir. Çünkü hükümet bunlarla işçi sınıfının güvenini kazanmayı ummaktadır. İşte bundan ötürü biz sosyal demokratlar hiçbir durumda ya da hiçbir şekilde, iktisadi reformlara daha büyük önem verdiğimiz ya da bu reformların özel bir önem taşıdığını sandığımız v.b. inancını (ya da yanılığını) uyandıracak bir davranışta hiç ama hiç bulunmamalıyız." (Lenin, a.g.e., Sf: 87-88) Reformlar uğruna mücadelenin önemini abartmaya, bunların stratejilerin (DHÜ) önüne geçmesine hiçbir durumda ya da hiçbir şekilde asla izin veremeyiz ve vermemeliyiz.

DHÜ'leri programını ileri sürmenin, bunun ajitasyon ve propagandasını yapmanın, kitleleri derneklere çekmenin önüne bir engel çıkartılması gibi anlamak, ÖDÜ talebini gölgelediğini ve kitlelerin bu korkularından ötürü bırakın DHÜ'leri kavramını ÖDÜ talebine dahi sahip çıkmayacağını savunmak ekonomizm, reformizm batağında çırpınmaktan, çirpindikça batmaktan başka bir şey değildir. Kanmak ve ürkmek. Bunların kaynağının nereden geldiğini bildiğimiz takdirde insanların bilmedikleri, tanımadıkları şeylerden korktuklarını kavradıkça kitleler üzerindeki etkilerini (her türlü anti-propagandaya rağmen) söylebiliriz. Bu anlamda devamlı bir şekilde ÖDÜ talebiyle DHÜ kavramının diyalektik bağı göz önüne alarak, kitlelere bu diyalektik bağ

propagandasını yapmalıyız.

DHÜ'lerini savunmak ÖDÜ talebini bir kenara atmayı mı gerektirir. Yalnızca "YÖK'e Hayır", "Polis İdare İşbirliğine Son", "Paralı Eğitime Son" v.b. sloganların DHÜ'leri kavramının gölgelenmesi anlamına mı gelir? Bu birbiriyle bağlantılı iki soruya da vereceğimiz yanıt hayırdır. Bugün meydanlarda "Zindanlar boşalsın genel af", "İşkenceye son" sloganlarını da atıyoruz ve kitleleri yoğun kampanyalarla özgürlük mahkumlarının mücadelelerine destek olmaya, aktif bir şekilde katılmaya çağırıyoruz. Halbuki sömürü düzeni varoldukça işkencelerin süreceğinin, insanların zindanlara tıkiılarak her türlü yaşama koşullarından alkonacağını ve işkencelerin, zindanların ancak ve ancak sömürünün son bulduğu koşullarda ortadan kalkacağını bilincindeyiz. Bu sloganları atmak nasıl ki nihai hedefimizi gölgelemiyorsa ÖDÜ talebimiz, "YÖK'e hayır", "Polis idare işbirliğine son", "Paralı eğitime son" sloganları da DHÜ kavramını gölgelemez. Böyle bir kafa karışıklığını yok etmemizin tek yolu reformcu talepleri savunurken bunların nihai hedefimiz önüne geçmemelerine, sadece düzen sınırları içerisinde haps olunmaması gerektiğini ve bunların taktiksel sloganlar olduğunu bilince çıkararak bu kafa karışıklığını dağıtırız. Kitlelere taktiklerin stratejiye bağlı olduğunu DHÜ talebimizin stratejik bir talep olarak kavranmasında ve bunun hiçbir durumda ya da hiçbir şekilde gözden kaçırılmaması gerektiğini anlatarak bu kafa karışıklığını giderebiliriz. ÖDÜ ile DHÜ arasındaki diyalektik bağ bu şekilde kavranmalıdır. ■

Polisin verdiği bir tas çorba için proletaryanın devrim hakkını satmayın!

• “Uluslararası proletaryanın büyük öğretmeni Lenin yoldaşın belirttiği gibi: “Bugünkü polis yarasınca tanınan örgütlere verilen bir tas çorba için proletaryanın devrim hakkı satıldı.” (2.Enternasyonalin Çöküşü C.21)

Ali Ekber Selim

Proletaryanın devrim hakkını egemen sınıfların verdiği ya da vereceği bir tas çorbaya satanlar günümüzde giderek çoğalıyor. Geçmişten beri satanlar vardı. Bugün bu pis kervana yenileri katılıyor ya da katılmanın zeminini yaratmaya çalışıyorlar. Egemen sınıflar bedava kaşık yalamazlar. Onların esas nedeni, proletaryanın devrim davasının unutulması, revize edilmesi, Gorbacovvari yeni politikalara bürünülmesi ve egemen sınıflar ile uzlaşmacı bir tavır içinde olmak

Uluslararası proletaryanın büyük öğretmeni Lenin yoldaşın belirttiği gibi; “Bugünkü polis yarasınca tanınan örgütlere verilen bir tas çorba için, proletaryanın devrim hakkı satıldı.” (2.Enternasyonalin çöküşü, C.21) Bugün reformistler, modern revizyonistler, küçük burjuva kılıklı oportünist ve revizyonistlerimizin çoğu bu kirli çorbadan nasıl içeceklerini derin derin düşünümekteler. Teorilerini buna uydurmaya çalışmaktadırlar. 141-142. maddeler kalkınca bu dönüşümlerini daha hızlı yapacaklardır. Türk

egemen sınıfları AT'na girmek için hummalı bir hazırlık yaparken, revizyonistlerimiz de yasallaşmanın hummalı bir hazırlığı içindeler. Bu nedenle de çeşitli revizyonist temelli “birlik” çağrıları, seçime katılma çağrıları birbirini takip ediyor. Ve “nerede hata yaptık” yollu revizyonist-reformist teslimiyet teorileri ile, devrimci çizginin terk edilmesinin çağrısı yapıyor. Ve geçmişten bu yana ML'lerin ve devrimci-demokratların sürekli hata içinde olduğu empoze edilmeye çalışılıyor. Bu nedenle de peşpeşe, burjuva destekli revizyonist ve reformist kılıklı dergiler mantar gibi çoğalıyor. Hepsinin ortak noktası: “Aman burjuvaziyi kızdırmayın”, “Aman yasaların dışına çıkmayın”, “yoksa darbe gelir” ve “demokratik hakların” savunulmasıyla sınırlı. Dikkat edilirse, egemen sınıflarda “askeri darbe” tartışmasını sürekli gündemde tutuyorlar. Kısacası toplum egemen sınıflarla ve bunlarla etek altından tokalaşan revizyonist ve reformistler ile birlikte belli bir cendere-disiplin altına sokulmaya çalışılıyor.

Proletaryanın ve halkın askeri cuntalarla korkutulması yeni değil.

Özellikle halkımız bunu çok iyi biliyor. Kemalistlerden bu yana bu hep gündemde. Askerin kılıcı hep halkın ensesinde olagelmıştır. Bunun ancak devrim ile kalkacağı da bir gerçektir.

REFORMİZMİN NE REVİZYONİZMİN TARİHİ KÖKLERİ VE BUGÜNKÜ POLİTİKALARI

Ülkemiz “iki ucu sivri, ortası kalın” bir değnek gibidir. Yani toplumsal yapısının bir ucunda proletarya, diğer ucunda ise, burjuvazi ve toprak ağaları bulunmakta. Ortasında ise kalabalık bir küçük burjuva sınıfı vardır. Bu nedenle küçük burjuva ülkesiyiz dersek yanlış olmayız, tam tersine önemli bir gerçeği dile getirmiş oluyoruz. Küçük burjuvazi, köylüler, küçük esnaf ve dar gelirli memur tabakasından oluşmaktadır. Bu da ülkemizde küçük üretimin yaygınlığından ileri geliyor. Böylesi bir toplumda küçük

burjuva akımların yoğunluğu, reformizmin etkinliğinin zaman zaman öne çıkışının nedenleri daha iyi anlaşılır.

Ülkemizde güçlü bir küçük burjuva kesim olduğu gibi, bazı oportünistlerin iddialarının tersine küçümsenmeyecek bir orta sınıf vardır. Yani milli burjuvazi. İşte reformizmin ve revizyonizmin kaynağı bu sınıflardır.

Konumuz sınıfların tahlili değil. Ancak revizyonizmin ve reformizmin yaygınlığını ortaya koyarken bunları belirtmek gerekiyordu.

Reformizm ve revizyonizm 12 Eylül sonrası ortaya çıkmadı. Daha önce de vardı. Ve sınıflar var olduğu sürece değişik kılıflar altında aynı özü taşıyarak varolacaktır. Bundan kimsenin şüphesi olmasın. Devrimci mücadelenin geliştiğinde zayıflar, zayıflığına ise gelişir. Ancak 12 Eylül sonrası egemen sınıflar, reformizmin ve modern revizyonizmin gelişmesini ister bir politika uygulamaya başladılar. ML'leri ve devrimci-demokratları tecrit etmek için en iyi yolun bu parlamentarist akımların serbest bırakılmasında gördüler. Türkiye Devrimci Hareketinin 12 Eylül'de aldığı ağır yenilgide bu akımların güçlenmesine hizmet etti. Tasfiyecilik geçer akçe oldu. Parlamentarist ve legalcilik, deyim yerinde ise moda oldu. Bir çok geçmiş "keskinler", 12 Eylül'ün sopasının zoru ile, "gerçeği gördüm" adı altında proletaryanın davasına sırt çevirdiler. Devrim dönekliği, felsefi idealizm, bireysel "özgürlük", örgütsüzlük, modern-revizyonizm, reformizm ve troçkizmin de etkisiyle yaygınlaştı.

Burjuvazi sandığı kadar akılsız değildir. Bir tas çorbaya proletaryanın davasını satın alabiliyorsa, bunu vermekten çekinmez. Hatta daha fazlasını bile verir.

Ülkemizde reformist, modern revizyonist, troçkist, revizyonist, sivil toplumcu irili ufaklı birçok siyaset ve grup vardır. Hepsinin ortak noktası, burjuvaziye ve toprak ağalarını kızdırmadan siyaset sahnesinde yer almak, burjuvazinin yasal ceideresi altında "mücadele etmek". Parlatmentonun "nimetlerinden" yararlanmak. Ve kendi dışındaki sol radikal hareketleri egemen sınıflar

ile birlik olarak "tecrit" etmek.

• **Lenin'in deyimiyle:**
"Objektif olarak onlar, (Yani revizyonistler -bn) burjuvazinin bir siyasal müfrezesi, onun etkisinin taşıyıcıları, işçi hareketi içindeki ajanlarıdır."

Revizyonizmin kökleri çok eskidir ve Marksizm ile aynı yaşıdadır. Marksizm'in ortaya çıkmasıyla birlikte, onun revize edilmesi de hemen gündeme gelmiştir. Bernstein revizyonizmin babasıdır. Daha sonra 2. Enternasyonal dönemleri ve Kautsky çıkmıştır. Kautsky'yi de Kruşçov ve Deng Siao ve diğerleri takip etmiştir. Günümüzdekiler ise, geçmiş dönemlerin kötü kopyalarından başka bir şey değildir. Uluslararası burjuvazi kendisinin ölüm fermanını imzalayan ve eninde sonunda ölümünü getirecek olan Marksizme karşı her zaman yoğun bir mücadele vermiştir. Direk karşı çıkmanın yanı sıra, onun içine girip ondan yana gözükerek, Marksizme karşı mücadele etmiştir. İkinci yolun daha elverişli olduğunu görmüş ve her dönem Marksizmi revize etmeye çalışmıştır. Bugün bilim um oportünist ve revizyonistler bu anlamda proletaryanın içindeki burjuva ajanlarıdır. Lenin'in deyimi ile; "Objektif olarak, onlar (yani revizyonistler -bn-) burjuvazinin bir siyasal müfrezesi, onun etkisinin taşıyıcıları, işçi hareketi içindeki ajanlarıdır." (age) Türkiye'de bunların başını çekenler: "Saçak", "Açılım", "Özgür Gelecek" gibi revizyonist ve reformist eğitim çizgili yayın organlarıyla, "TBKP", "Sosyalist Parti" gibi Modern-Revizyonist ve Reformist teşkilatlanmalardır. Özellikle son ikisi bugün devrimci hareket için tehlikeli ve bugün onu pasifize etmeye çalışan Revizyonist akımlardır.

"Sosyalist Parti" geçmişten bugüne reformcu karakterini, bazen karşı-devrimin safına ricat etmekle, bazen ise, reformcu bir çizgide kalmakla sürdürülmüştür. Bu orta burjuvazinin tipik karakteridir. Kim güçlü ise ondan yana tavır almaktadır. Ama en önemli özelliği "dev-

letçi" ve "parlamentarist" bir çizgede oluşudur. Devletçilik ve "Mısak-ı Milli" ciliği vazgeçilmez bir nitelik olarak benimsemiştir. Bunun esas ideoloğu kaşarlanmış revizyonist Doğu Perinçek'tir. Doğu Perinçek, yeri geldiğinde "ulusal uzlaşma hükümeti" önerir. Yeri geldiğinde, "Kürt ulusunun dil" sorununda devlete akıl verir. Bunların arkasından da "demokratik hakların" tanınmasından dem vurur. Bernstein'in günümüz Türkiye'sinin temsilcilerinden biridir. Gorbaçov ve Deng'e karşı "çıkması" sorunun özünü değiştirmiyor. Çünkü onlar, çok açıktan oynuyor. Perinçek ise daha sinsî oynamadan yanadır. Dünkoyu Dengçi idi. Bugün onu reddettiğini söylüyor. Ama geçmişte ne savunduğundan ise hiç söz etmiyor. Diğer revizyonist ideolog Halil Berktaş ise daha "dürüst" davranıyor. Herşeyi açık açık koyuyor.

"TBKP" ise karşı devrimciliğinden bir şey yitirmiş değildir. Politikasındaki yeni değişiklik, ideolojisi de değişiklik getirmiyor. Sadece Gorbaçov'un değişimine paralel bir değişim var. Özü ise yine modern revizyonizm. Bu kez tamamen egemen sınıflar ile bir işbirliği istiyor. Yeter ki yasallaşsın. Egemen sınıfların yasal sınırlarının dışına çıkmayacaklarını yemin ederek dile getiriyor. Ve hepsinin ortak yanı "devlete zeval" getirecek tavırdan kaçınmak ve "devleti yıkmaya" çalışanlara karşı egemen sınıflar ile birleşmek...

Dünkü babaları revizyonist Bernstein de aynı şeyleri söylüyordu. Bernstein ile Lenin arasındaki tartışmalardan birkaç not aktarmak günümüz tartışmaları açısından yararlı olacaktır.

Bernstein'in Marksizm'den temel ayrılığı, legal parlamentar yolu savunması, zora dayanan proleter devrimi reddetmesi, burjuva devlet aygıtının parçalanmasına karşı çıkması ve proletarya diktatörlüğünü inkar etmesiydi. Bernstein şöyle diyordu, Marks ve Engels'e karşı: "Yüz yıl önce elde edilmesi kanlı devrimleri gerektiren reformları, bugün oy pusulaları, yürüyüşler ve benzeri baskı araçları ile elde ediyoruz." (Edvard Bernstein, "Sosyalizmin Önkoşulları ve Sosyal Demok-

rat Partinin Görevleri; Almanca bas-
kı, Berlin, 1923, S. 11)

Aynı revizyonist zaf, şöyle di-
yor: "Evrensel ve eşit oy hakkına
sahip olduğunda, kurtuluşunun
temel koşulu olan toplumsal ilke
gerçekleşir" (age).

Lenin ise revizyonist Bernstein
için şöyle diyor: "Bernsteinciler,
Marksizm'in doğrudan devrimci yan-
ı hariç ondan yanaydılar ve yanar-
lar. Onlar parlamenter mücadeleyi,
özellikle belli tarihsel dönemlerde işe
yarar olan mücadele araçlarından
biri olarak değil; mücadelenin 'şid-
deti', 'mülkiyete el koymayı', 'dik-
tatorluluğu' gereksiz kılan esas ve he-
men hemen tek biçimi olarak görü-
yorlar." (Lenin, C.10)

Marksistler ile bilim um revizyo-
nistler arasındaki burjuva iktidarı-
nı ele geçirme ve proletarya dikta-
törlüğü konusunda öteden beri tartı-
şma süregelmiştir. Bernstein, Ka-
utsky ve Kruşçov dahil hepsi
Marks'ın ve Lenin'in karşısında saf
tutmuşlardır. Günümüz revizyonist
ve oportünistleri de aynı teraneyi
tekrarlamakta ve ML-MZD'nin kar-
şısında yer tutmaya devam etmek-
tedirler. Proletarya diktatörlüğün-
den ve devleti şiddet yolu ile ele ge-
çirmekten öcü gibi korkmaktalar ve
egemen sınıflara şöyle seslenmekte-
ler: "Bakınız bizim programımızda
Proletarya diktatörlüğü ve şiddet
yok. Parlamentoda çoğunluğu sağ-
layarak hükümete geleceğiz diyo-
ruz". Evet Sosyalist Parti'nin prog-
ramı olsun, TBKP'nin programı ol-
sun aynen bunları belirtiyorlar. Dün
ise aynısını Kautsky ve Kruşçov söy-
lüyordu. Gorbaçov ise daha açık oy-
nuyor. "Siyasal savaşımızın ama-
cı,... devlet iktidarının parlamento-
da çoğunluğun kazanılmasıyla ele
geçirilmesi ve parlamentonun hükü-
metin efendisi yapılması." (Kautsky,
'Yeni Taktik Alm. Baskı')

Kruşçov ise aynı konuda şunları
söylüyor: "... İşçi sınıfı.. emekçi
köylülüğü, aydınları ve yurtsever-
leri etrafında toplayıp, kapitalistler-
le ve büyük toprak sahipleriyle an-
laşma siyasetinden kopmayan oport-
ünist unsurlara tayin edici bir dar-
be vurarak, gerici, halk düşmanı
güçleri yenilgiye uğratabilir ve par-
lamentoda çoğunluluk, sağlam bir
çoğunluk kazanabilir." (SBKP

MK'nin XX. Parti Kongresi Rapo-
ru, 14 Şubat 1956)

Lenin ise, lafta sosyalizmden söz
eden, gerçekte ise burjuvazi ile pro-
letaryaya karşı aynı cephede yer alan
bu revizyonistlere karşı şunları söy-
lüyordu: "Ancak namussuzlar ya da
budalalar, proletaryanın önce, bur-
juvazinin boyunduruğu altında, ü-
cret köleliğinin boyunduruğu altın-
da (aç Lenin) gerçekleşen oylama-
larla çoğunluğu kazanması gerektiği
ve ancak bundan sonra iktidarı
ele geçirebileceğini iddia edebilirler.
Bu, dar kafalılığının ve iki yüzlülü-
ğünün zirvesidir; bu, sınıf mücade-
lesinin ve devrimin yerine eski top-
lumsal sistemin, eski devlet iktida-
rının korunduğu koşullarda oylama-
ların geçirilmesi, demektir." (Pro-
letarya Devrimi ve Dönek Kautsky,
Alm. bsk.)

Bu can alıcı tartışma Kruşçov re-
vizyonisti ile Mao Zedung arasında
da geçti. Kruşçov'un ML'e ihaneti
sonucu 1956 ve 1961 arası uluslara-
rası KH merkezi tartışmalarından
biri oldu. Sorun legal mücadelenin
reddedilmesi sorunu değildir. Legal
mücadeleden ML'ler sonuna kadar
yararlanırlar, onu devrimin yararına
kullanırlar. Legal ve illegal mü-
cadeleyi birleştirirler. Hele bizim gi-
bi ülkelerde illegal mücadelenin ka-
çınılmaz olduğu ve ondan vazgeçe-
meyeceği gün gibi aşikardır. Ama
reformistler ve bilim um revizyonist-
ler, legal mücadeleyi esas alırlar.
Ve buna bağlı olarak parlamenter
mücadeleyi biricik mücadele yolu
olarak işçi hareketine göstermeye,
halkı kandırmaya çalışıyorlar. Bu
büyük bir sahtekarlıktır. İşçi hare-
ketini burjuva parlamentosunun kal-
ın duvarları arasına hapsedmek,
burjuvazinin istediği bir şeydir.
KP'lerin yasal olduğu ülkelerde bile
parlamentoda çoğunluğu kazana-
rak burjuva iktidarını yıkmak ha-
yaldır. Lenin'in deyimi ile "sahte-
karlık" ve "budalalıktır". Burjuva
"demokrasisinin" normlarının ol-
madığı Türkiye gibi ülkelerde bu yo-
lu tek mücadele yolu olarak, halka
ve proletaryaya göstermek, burjuva
uşaklığından başka bir şey olamaz.
Bu tür anlayışların ML-MZD ile ili-
kisi, proletarya devrimi ve proletar-
ya diktatörlüğü ile hiçbir ortak ya-
nı yoktur.

• *Revizyonistler ve re-
formistler ML'leri hep par-
lamentoyu reddetmekle
suçlamışlardır. ML'ler için
zamanı dolmuş burjuva
parlamentosu geniş emek-
çi yığınlar için dolmamıştır.
Parlamentodan bir kürsü
olarak yararlanılır. Bunun
koşulları olduğunda ML'ler
revizyonist ve reformistler-
den çok daha iyi yararlan-
masını bildiği gibi, zamanı
geldiğinde de burjuva par-
lamentosunu tarihin çöplü-
ğüne gömmeyi de iyi bilirler.*

"Marksizmi çağa uyduralım" kı-
lflı altında her dönem Marksizm re-
vize edilmeye çalışılmıştır. Bernste-
in, Kautsky, Kruşçov, Brejnev,
Gorbaçov, Deng gibi tüm dönemler
ve devrim düşmanları, revizyonist
teorilerine kılıf olarak yeni "koşulla-
rı" göstermişlerdir. Böylece ML'in
en temel gerçeklerini ters yüz etmiş-
lerdir. Bunların yerli çömezleri, So-
yalist Parti, TBKP ve diğerleri de
aynı yolu takip etmektedirler. Bö-
ylece ML'i liberalleştirmektedirler.
Lenin şöyle diyor: "Kautsky, 'pro-
letaryanın devrimci diktatörlüğü'
kavramını, ezilen sınıfın kendini
ezenlere karşı-devrimci şiddetini or-
tadan kaldıracak şekilde 'yorum-
layarak', Marks'ın liberal biçimde
çarpıtılmasında dünya rekoru kırdı-
lar. (Lenin, age)

Revizyonistler ve reformistler,
ML'leri hep parlamentosu reddet-
mekle suçlamışlardır. ML'ler için
zamanı dolmuş olan burjuva parla-
mentosu, geniş emekçi yığınlar için
dolmamıştır. Parlamentodan bir
kürsü olarak yararlanılır. Bunun ko-
şulları olduğunda, ML'ler revizyo-
nist ve reformistlerden çok daha iyi
yararlanmasını bilirler. Ancak bun-
dan yararlanmayı tek bir mücadele
biçimi olarak görmezler. Proletarya
partisi, yeri ve zamanı geldiğinde
ise, burjuva parlamentosunu tarihin
çöplüğüne gömmek için bir an bile
tereddüt etmezler. ML'leri bu ne-
denle 'solculuk'la suçlayanlar, var-

sın suçlasınlar. ML'ler burjuvazinin icazeti ile mücadele etmeye, onun kirli cenderesi altına girmeye, bir tas çorba için proletarya devrimini satmayı hep reddetmişler ve edeceklerdir. Satanlara karşı da amansız ve uzlaşmaz mücadelesini sürdüreceklerdir. ML'leri, egemen sınıfların ve emperyalist burjuvazinin devrimci tarzda yıkılması için çalışıyor diye suçlayan revizyonistler ve reformistler, aslında emperyalizmi ve egemen sınıfları daha da sağlamlaştırma çabısından başka bir şey yapmıyorlar. Kautsky'de aynısını dün yapmıştı. "Proletarya emperyalist burjuvazinin devrimci tarzda devrilmesi için mücadele ediyor. (Kautsky ise) emperyalizmin reformist tarzda 'mükemmelleştirilmesi' için, kendini ona uyarlamak için mücadele ediyor ona boyun eğiyor." (Lenin, age. aç Lenin)

ÇKP'ni bu konuda aynı şekilde suçlamaya çalışan Kruşçov revizyonistine ÇKP şu yanıtı veriyor: "Çin devrimi sürecinde ÇKP iki cepheli bir mücadele verdi: Hem sağ oportünist legalizm sapmasına, hem de 'sol' oportünist illegalizm sapmasına karşı mücadele etti, legal ve illegal mücadeleyi doğru bir şekilde birleştirdi. Tüm ülke düzeyinde, devrimci üs bölgelerindeki mücadele ile Guomintang bölgelerindeki mücadeleyi doğru bir biçimde birleştirirken, Guomintang bölgelerinde açık ve gizli çalışmayı doğru bir biçimde birleştirdi, legal fırsatlardan tamamiyle yararlandı ve Partinin gizli çalışmaya ilişkin kurallarına sıkı sıkıya bağlı kaldı." (Polemik, sf.456)

Reformist ve revizyonistlerin tek yaptığı şey ise, legalizm ve barışçıl mücadeledir. Parlamentodan onlara bir koltuk verilsin, gerisi önemli değil. Proletarya devrimi, devrimci mücadele imiş bunlar, onlar için boş sözler. Bazen ezilen yığınların kandırılması için kullandıkları sahte sözlerdir. ÇKP-SBKP polemiklerinde aynı yerde şunları da görüyoruz: "Ama revizyonistlerce göklere çıkarılan legalizme asla tolerans verilmemelidir. Revizyonistler silahlı mücadeleyi ve tüm diğer illegal mücadeleleri reddediyorlar, sadece legal mücadele ve faaliyet yürütüyorlar. Parti faaliyetlerini ve kitle mücadelelerini hakim sınıflarca izin verilen;

çerçeve içine hapsediyorlar... Devrimden vazgeçiyorlar ve kendilerini gerici hukuk sistemlerine uyarlıyorlar." (age, sf.457)

Bizim revizyonistlerimiz de aynısını yapıyorlar ve utanmazca bunları, "Marksizm-Leninizm adına" yaptıklarını söylüyorlar. Ama Marks ve Lenin ise tam tersini söylüyor. İnsanın gözünün içine baka baka bu kadar sahtekarlık olmaz.

• *Emperyalist ülkelerdeki "komünist" ya da "sosyalist" isimli çoğu partilere baktığımızda hepside emperyalist tekellerin partisi haline gelmişlerdir. Ülkemizdekiler de iyice legalleştğinde parlamento kapıları kısmen açıldığında bu gerçek daha iyi görülecektir.*

Bugün ML'i çarpıtma öyle bir noktaya geldi ki, Marks zamanındaki çarpıtmalardan çok daha tehlikeli bir duruma geldi. Artık işçi sınıfı içindeki bir sapma olarak değerlendirilmeye başlandı. Direkt emperyalist burjuvazinin saldırısı olarak karşımıza duruyor. Sosyalist Parti ve TBKP, Troçkistler bu durumdadır. Özellikle 1956'dan sonra modern revizyonizm artık işçi sınıfının içindeki bir sapma olmaktan çıkmıştır. Emperyalist ülkelerdeki "komünist" ya da "sosyalist" isimli çoğu partilere baktığımızda hepsi de emperyalist tekellerin partisi haline gelmişlerdir. Ülkemizdekiler de iyice legalleştğinde parlamento kapıları kısmen açıldığında bu gerçek daha iyi görülecektir. TBKP'nin reformcu bir çizgide yürümeye çalışması, kimseyi yanıltmamalıdır. Emperyalizmin ve RSE'nin estirdiği sahte "barış" rüzgarları bunları bu çizgiye itmştir. Yarın yasallaştıklarında devrimciler ve ML'lere bizzat burjuvazi ile birlikte açıktan saldırıacaklardır. Dün de aynı saldırıyı yapıyorlardı. Sosyalist Parti'nin bir önceki prototipi TKP'de devrimcilere ve ML'lere egemen sınıflarla birlikte saldırı düzenliyorlardı. Bunlar hep "sosyalizm-komünizm" maskesi altında yapılıyor. Burjuvazi artık uyandı.

Halkın karşısına "ben burjuvaziyim" diye çıkmıyor, "sosyalistim-komünistim" diye çıkıyor. Ve Türkiye'de bunun hazırlığı içindeler.

Gorbaçov ve Deng'de tüm emperyalist burjuvaziye bunu örgütlüyorlar.

Burjuva parlamentosu bizim revizyonistlerimizi öylesine nakşetmiş ki, ondan vazgeçmeyecekleri çok açık olduğu gibi, devrimci-demokratları da kendi bataklarına çağırıyorlar. "Sosyalist Parti etrafında birleşin", "TBKP'de birleşin" çağrıları dergilerin sayfalarında sık sık rastlanıyor. Böyle bir batağa girmek isteyen akılsızlar var elbette. Direkt bu revizyonist teşkilatların içine girmeseler de, aynı kulvarda yürümeyi planlayanlar var. Bütünöyle devrim davasını satışı çıkarmayı hesaplayanlar, kötü yanılıyorlar. Sınıf bilinçli proletarya bunların hiçbirine taviz vermeden ML/MZD'nin yolunda yürümeye devam edecektir. Ve bu bataklıkta kulaç atanlara Çin atasözü ile her zaman aynı yanıtı verecektir. "Artık geminin yanından bin yelkenli geçiyor kurumuş ağacın ötesinde on bin fişkın fişkırıyor."

• *Lenin burjuva parlamentosu konusunda şunları diyor: "Kitleleri seçimler sırasında ve parlamentodaki partiler arasındaki mücadelelerde eğitmek için, devrimci proleteryanın partisi burjuva parlamentosuna katılmalıdır. Ne var ki, sınıf mücadelesini parlamenter mücadele ile sınırlandırmak, bu mücadeleyi, bütün diğer mücadele biçimlerinin kendisine bağlı olduğu en yüksek, tayin edici mücadele biçimi olarak görmek, fiilen burjuvazinin yanında ve proleterya karşı tavır almak demektir."*

Revizyonizm parlamenter mücadeleyi her şey görünürken, diğer mücadele biçimlerine hiç başvurmadıkları gibi, küçümserler ve diğer mücadele biçimlerine başvuran devrimcilere ve ML'lere "maceracılık" vb. suçlamalarını iğrenç bir biçimde yi-

neleyip dururlar ve burjuvaziye hedef gösterirler. Lenin burjuva parlamentosu konusunda şunları diyor: "Kitleleri seçimler sırasında ve parlamentodaki partiler arasındaki mücadelelerde eğitmek için, devrimci proletaryanın partisi burjuva parlamentosuna katılmalıdır. Ne var ki, sınıf mücadelesini parlamentaryan mücadele ile sınırlamak, bu mücadeleyi, bütün diğer mücadele biçimlerini kendisine bağlı olduğu en yüksek, tayin edici mücadele biçimi olarak görmek, fiilen burjuvazinin yanında ve proletaryaya karşı tavır almak demektir." Bizim revizyonistler bunu daha da ileri götürerek yapıyorlar. Burjuva parlamentosunun, burjuva egemenliğinin yalnızca bir süsü, bir örtüsü olduğunu emekçilerden gizlemeye çalışıyorlar.

REVİZYONİZM DEMOKRATİK HALK DEVİRİMİ, SOSYALİZM VE ALTINÇAĞ MÜCADELESİNİ "BURJUVA DEMOKRASİSİ" İLE SINIRLIYOR

Reformistlerin ve revizyonistlerin önemli bir özelliği de sınıf mücadelesini tatil edip burjuvazi ile uzlaşma, onun gözünde hoş görünme mücadelesi vermeleridir. Aynı zamanda proletaryanın iktidar mücadelesinin özünü karartıp, onu "burjuva demokrasisi" ile sınırlamalarıdır. Sosyalist Partinin ve TBKP'nin ve bunların etrafında kümelenenlerin yaptıkları budur. Komprador burjuvazi ve toprak ağaları iktidarının aşırı uçlarını törpüleyerek, proletaryanın köleleştirilmesini sürdürme siyaseti izliyorlar. Bu nedenle bu tür akımlara Stalin "borazancı başı" diyor. Evet ülkemizde, egemen sınıfların bir numaralı borazancı başları Sosyalist Parti ve TBKP'dir. Avrupa'daki sosyal-demokrasi partilerin görevlerini bunlar Türkiye'de üstlenmek istiyorlar. Burjuvaziden bunu açıktan istiyorlar. Troçkizm'in "keskin" gözükken çığırkanlıkları ise bunlardan farklı

değildir. Küçük burjuva reformcu akımları da bunlardan "uzak" gözükmeye çalışsa da aynı kulvarın sokak bekçiliğini yapıyorlar. Özellikle bu bekçilik görevi, ÇKP ve AEP'nin revizyonizme kayması ile daha da hızlandı. Ve RSE'deki yeni yumuşamalar, emperyalizmin estirdiği sahte "barış" rüzgârları bu tür oportünistlerde büyük tornistanlara neden oldu. Ülkemizin özgüllüğü ve son 12 Eylül faşizminin acımasız bir şekilde bütün devrimci ve ML harekete yüklenmesi ve alınan yenilgiler revizyonist ve oportünist akımlarda burjuvazi ile uzlaşma eğilimlerini güçlendirdiği gibi sınıf mücadelesini "burjuva demokrasisinin" sınırlarını genişletme derecesine indirgediler.

"Bütün ülkelerde reformcular vardır, çünkü burjuvazi her yerde işçilerin içsel isteğini şu ya da bu yoldan öldürmeyi ve onları halinden hoşnut köleler haline sokmayı, köleliğin giderilmesi düşüncesine saptırmayı düşünür. Rusya'da reformcular, geçmişimizden kendini koparan ve işçileri yeni, açık, legal bir parti ile uyutan tasfiyecilerdir." (Lenin, İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, sf: 297, Sol Yay.)

Bizim tasfiyeci ve revizyonistlerimiz de Lenin yoldaşın söylediğinin tersini söylüyorlar. Yani tasfiyecilikte direniyorlar. ML'ler reform olgusunu reddetmezler. Onu sınıf mücadelesini yükseltmenin bir aracı olarak kullanırlar, ancak bununla yetinmezler. Sınıf mücadelesini "demokrasi" sınırlarını genişletmekle sınırlayan hainler ise, "işçilerin gençliğin bn- ekonomik hareketi, reformculuk çerçevesini aşan sloganlarla bağıntılı olmakla kalsa bile, hemen tasfiyecilerin öfkesini ve saldırılarını ('ateş yükselmesi', 'gereksiz güç harcama vb. vb.')" (Lenin), gibi burjuva uzlaşmacılığı ile karşı çıkıyorlar. Özellikle, genişliğin, işçilerin, cezaevlerindeki direnişlerin, kırsal alanlardaki mücadelelerin bu revizyonistlerin hismiyle karşılanıyor mu? "Aman susun oyuna gelmeyin!"

Reformizmin ve revizyonizmin devrim diye bir sorunu olmadığı için, burjuvaziye etek altından el uzatarak, radikal hareketleri suçlamaları normal karşılanmalıdır. Bunların sınıf mücadelesini keskinleştir-

me değil, onu pasifize etme diye bir görevleri var. Mücadeleyi "demokrasi" ile sınırlamaları da bu yüzden. ML'in en temel gerçeklerini tahrif etmede, sinsice çarpıtmalarında üstlerine yoktur.

Lenin ise sınıf mücadelesi konusunda şunları söylüyor: "İç savaşlar da savaştır. Sınıf mücadelesini kabul eden kişi, her sınıflı toplumda sınıf mücadelesinin doğal, belli şartlar altında kaçınılmaz bir devamı, gelişmesi ve keskinleşmesi olan iç savaşlarda kabul etmemezlik edemez. Bütün büyük devrimler bunu doğrulamaktadır. İç savaş yadsınmak ya da unutmak, en aşırı oportünizme düşmek ve sosyalist devrimden vazgeçmek demek olurdu." (Lenin 'Proletarya Devriminin Askeri Programı' C.23, Alm. Bas.) Ülkemizin revizyonistleri, sınıf mücadelesini dil ucuyla sözde kabul eder gözüküyorlar, ancak onun içeriğini boşaltarak, onu burjuvazi ile bir uzlaşma aracı derekesine düşürerek. Oysa Marks; bu revizyonistlere daha o zaman şu yanıtı veriyordu: "Kırk yıla yakın bir süredir, sınıf mücadelesinin, tarihi ileri iten dolaysız bir güç olduğunu, özellikle de burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf mücadelesinin, modern toplumsal devrimin büyük kaldıracı olduğunu vurguladık, işte bu yüzden, bu sınıf mücadelesini hareketten çıkarıp atmak isteyenlerle işbirliği yapmamız olanaksızdır." (Marks, Seçme Yapıtlar)

• *Kapitalist emperyalist ülkelerde uzun süre legal çalışma ile devrime hazırlık yapılması gerçeğinin yanında, orada da burjuva iktidarı ancak proletaryanın devrimci şiddeti ile yıkılabilir. Revizyonizm bu gerçeği bile çarpıtıyor. Hele yarı-sömürge ülkelerde bu gerçek olmazsa olmaz bir kuraldır.*

Sınıf mücadelesinin içeriğini, burjuvazi ile uzlaşma durumuna indirgeyen revizyonizm, devrimde şiddet

unsurunu da reddetmesi normal ancak, kitleleri kandırmaktan da bir türlü vazgeçmiyorlar. Çünkü burjuvazi onlara bu görevi vermiştir. Sosyalist Parti'nin revizyonist ideologlarından Perinçek, Mao Zedung'u, Halil Berktaş ile tartışmalarında sözde savunuyor. Aynı Deng'in savunduğu gibi. Çünkü onun tüm öğretilerini inkar ediyor. Sınıf mücadelesini, devrimci şiddeti, proletarya diktatörlüğünü vs. vs... Salt geriyeye dönüşleri kabul etmek yeterli değildir. Oysa Mao Zedung yoldaş şunları söylüyor: "Emperyalizm çağındaki sınıf mücadelesinin deneyimleri, işçi sınıfının ve emekçi yığınların silahlı burjuvaziyi ve silahlı büyük toprak sahiplerini ancak namluların gücüyle yenebileceğini öğretmiştir; bu anlamda bütün dünyanın yalnızca namluların yardımıyla dönüştürülebileceğini söyleyebiliriz." (Mao, Askeri Yazılar sf. 281, Sol Yay.) Ustalardan örnek isteyenlere daha çok verilebilir. Proletaryanın tüm öğretmenleri bu gerçeği dile getirmişler ve revizyonizm ile bu konuda sürekli savaşmışlardır. Ancak revizyonizmin bu temel konuyu çarpıtmaktan geri durmayacağı, var olduğu sürece proletaryanın en can alıcı ilkelerini iğdiş edeceği gerçeği bilinmelidir. Kapitalist-emperyalist ülkelerde uzun süre legal çalışma ile devrime hazırlık yapılması gerçeğinin yanında, orada da burjuva iktidarı ancak proletaryanın devrimci şiddeti ile yıkılabilir. Revizyonizm bu gerçeği bile çarpıtıyor. Hele yarı-sömürge ülkelerde bu gerçek, olmazsa olmaz bir kuraldır. Stalin'in belirttiği gibi, bu tür ülkelerde "silahlı devrim ile silahlı karşı-devrim başından itibaren karşı karşıyadır."

Devrim tarihleri bu gerçeği proletaryaya öğretti. Ülkemizin içinde bulunduğu durum da budur. Yaşanan olaylar, dağlardan gelen sosyal ve ulusal mücadelelerin (bunlar ayrı ayrı sürüyor) sesleri toplumsal akışı ve sınıf mücadelelerini nasıl etkilediğini kimsenin görmezden gelemediği bir gerçektir.

Revizyonizm, mücadeleyi "demokrasiyi genişletmek"le sınırlarken, yukarıda belirttiğimiz gerçekleri de, ML ilkeleri de çarpıtıyor. ML'ler burjuva iktidarı altında hal-

kın yaşam koşullarının iyileştirilmesi doğrultusunda mücadele ederler. Demokratik hakları savunurlar. Kitleleri bu mücadele doğrultusunda da seferber ederler. İvedi günlük çıkarları küçümsemezler. Ancak devrim mücadelesini bunlarla sınırlamak, intihardır. Burjuvaziye ve toprak ağalarına hizmettir.

ÇKP, Kruşçov'un sahte komünizmini eleştirirken, ÇKP'ne getirilen eleştirilere de yanıt vermişlerdi. Çünkü, bizim revizyonistlerimizin de ML'lere getirdikleri eleştirilerden birisi de: "Kitlelerin acil taleplerine sırt çevirmek." Çeşitli milliyetlerden Türkiye Proletaryasının büyük öğretmeni İ.KAYPAKKAYA, 1970 başlarında revizyonist D.Perinçek ile bir polemiginde şunları belirtiyordu: "Acil sorunlar her şart altında asla savunulmaz. Proletaryanın genel menfaatleri açısından ele alınmalıdır." (Alm. Bas. Bütün Yazılar) ÇKP ise Kruşçov dönemine şunları söylüyor: "İvedi günlük çıkarları uğruna mücadeleye faal bir şekilde önderlik ederken, bu mücadeleyi uzun vadeli ve temel çıkarlar uğruna mücadele ile birleştirmeli, halk kitlelerini proletaryanın devrimci ruhu ile eğitmeli, onların siyasi bilinçlerini sürekli yükseltmeli ve zaman olgunlaştığında devrimde zafer kazanmak üzere devrimci güçleri toparlamalıdır." [UKHGÇ, (Ulusal Kurtuluş Hareketi'nin Genel Cephesi) sf: 455] Aynı zamanda Lenin; "Kitlelerin devrimci mücadele yöntemleriyle desteklenmeyen hiçbir reform, kalıcı, gerçek ve ciddi olmaz" der. Ve "sınıf bilinçli işçiler için, her demokratik talep... Sosyalizmin yüksek çıkarlarına tabidir" diye de eklemeyi unutmaz. Bizim revizyonistlerimiz ise proletaryanın yüksek çıkarlarını, demokratik taleplere tabi kılıyorlar. Demokratik talepleri de canla başla savunsalar bari...

Son söz olarak birkaç şey daha söylemekte yarar var. Burjuvazi, demokratik hakları her zaman geri alabilir ve kalıcı olmaz. Özellikle bizim ülkemizde bu sıkça yaşanan olgulardır. Bir bakıyoruz ki, saat 04'de askerler tanklarla ve tüm silahları ile halkın karşısına dikilmiş. 12 Eylül askeri darbesi en yakın örnektir. Ancak revizyonistler bunu

hep görmezlikten gelmişlerdir. Üstelik gelişine neden olarak ML'leri ve radikal 'sol' hareketleri göstermişlerdir. TKP, 12 Eylül geldiğinde devrimcileri ve ML'leri açıktan hedef göstermiştir. D.Perinçek takımı, "anarşinin boynunu kırdığı" için MGK kutlamıştır.

Bu revizyonist sahtekarların bir yüzü de egemen sınıf partilerinden SHP'yi desteklemeleridir. 12 Eylül'den bu yana olan seçimlerde halka, "SHP'ni destekleyin" diye çağrı yapmışlardır. Bu kervana çoğu küçük burjuva gruplar da katılmıştır. Hatta DSP'ye birlik ve ittifak çağrıları yapan, "Halkın Kurtuluşu" gibi revizyonist gruplar da olmuştur. Kısacası egemen sınıfların "ılıman" gözükken kanadının altına girmekte revizyonistler hiçbir sakınca görmemişlerdir. Ehen-i Şer politikası onların dağarcığında her zaman vardır.

dönüşler sonucu, emperyalist burjuvazinin estirdiği anti-ML kampanyanın bir ucundan da bunlar tutmuştur. Sosyalizmde artık günümüze özgü olmalıdır diyerek, proletarya diktatörlüğü değil, burjuva diktatörlüğü altında kardeş kardeş yaşamayı savunmuşlardır.

Sözlerimizi bir zamanların ünlü Fransız sosyalisti Paul Golay'ın bir sözü ile bitirelim: "HASIMLARI-MIZ SOSYALİZMİN çöküşü hakkında veryansın ediyorlar. Bu birazcık fazla acele etmektir. Ama onların tamamıyla haksız olduğunu kim iddia edebilir? Şimdi ölmekte olan hiç de sosyalizm değil, fakat sosyalizmin bir türüdür, idealizm ruhu ve tutkunluğu olmayan, devlet memuru (bürokrat) ve şiş göbekli ciddi bir aile babası tavırlı sosyalizm, atak ve cesur olmayan, istatistiklere tapan ve boğazına kadar kapitalizmle dostça anlaşmalar içinde bulunan bir sosyalizm, salt reformlarla uğraşan ve doğum hakkını bir tabak mercimeğe satan bir sosyalizm, burjuvazinin halkın sabırsızlığını azaltmak için ve proletaryanın cesur eylemlerine karşı bir tür otomatik fren olarak yararlandığı bir sosyalizm" diyoruz ve ekliyoruz: Yüzyıllardır ezilen halkın ve proletaryanın kin yüklü yumrukları, başta burjuvazi ve toprak ağaları olmak üzere tüm sınıf uzlaşmacılarının kafasına inecektir. ■

Kartal Meslek Hastanesi'nde EAS Akü İşkolu'nda kurşun zehirlenmesinden yatan işçi Abdullah Çalım'la yapılan röportaj

Mesleki solunum sistemine bağlı olarak ortaya çıkan hastalıklar işyeri hastalıkları içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Özellikle kimyasal maddelerle oluşan meslek hastalıkları vakası, kamuda % 56 olmasına karşın, özelde % 65 gibi daha yüksek orandadır. Özeldeki bu yüksek

oran, bizim gibi yarı-sömürge, yarı-feodal sosyo-ekonomik yapıya sahip ülkelerde, işçi sağlığının 19. yy. anlayışı ile düşünülmesindedir.

İşveren "zehirlenmiş" tanısı konup konmadığına bakmaksızın işçinin posasını çıkarttığına kapıya koymaktadır.

Özelde meslek hastalığının en yoğun olduğu işyerlerinin başında

akü fabrikaları gelmektedir. İşveren, her dönem periyodik olarak tekrarlanan zehirlenmeler kendi işyerinde olmuyormuşçasına tedbiri "Allah'a" bırakmıştır.

Zehirlenme kayıtlarına bir yeni-si EAS Akü kolunda gerçekleşti. Aşağıda işçilerle ve İşyeri Baştemsilcisi ile yaptığımız röportajı yayınlıyoruz:

Yeni Demokrasi: İsminizi alabilir miyiz?

Abdullah ÇALIM

Yeni Demokrasi: EAS Akü'de kaç yıllık işçisiniz?

Abdullah ÇALIM: Dört senelik işçiyim.

Yeni Demokrasi: Peki şu anda zehirlenmiş durumdasınız. Kaç gündür bu hastanedesiniz?

Abdullah ÇALIM: 60 gündür.

Yeni Demokrasi: Zehirlenme olayını bize anlatır mısınız?

Abdullah ÇALIM: Tabii.

Zehirlenme olayı şöyle oluyor. Bizler sürekli negatif ve pozitif plaka kırdığımız için ondan çıkan tozu otomatikman yutuyoruz. İşyerinde "havalandırma" olmadığı için maske olsun olmasın bu pek bir şey farkettirmiyor. Zehirleniyoruz. Zehirlendikten sonra buraya, "Meslek hastanesi"ne geliyoruz. Kan tahlili, idrar tahlili yapıyoruz. Kurşun oranı yüksekse yatıyoruz. Tedavi serumla başlıyor. Uzun serum naklinden sonra tekrar kan tahliline gidiyoruz. Vücuttaki kurşun oranında

ivme düşmüşse tahliye ediliyoruz. Bu röportaj hastane Başhekimi

Nazif Yeşilleten'in müdahalesiyle yarıda kalmıştır. ■

EAS İşyeri Baştemsilcisi Kazım Yılmaz'la yapılan röportaj

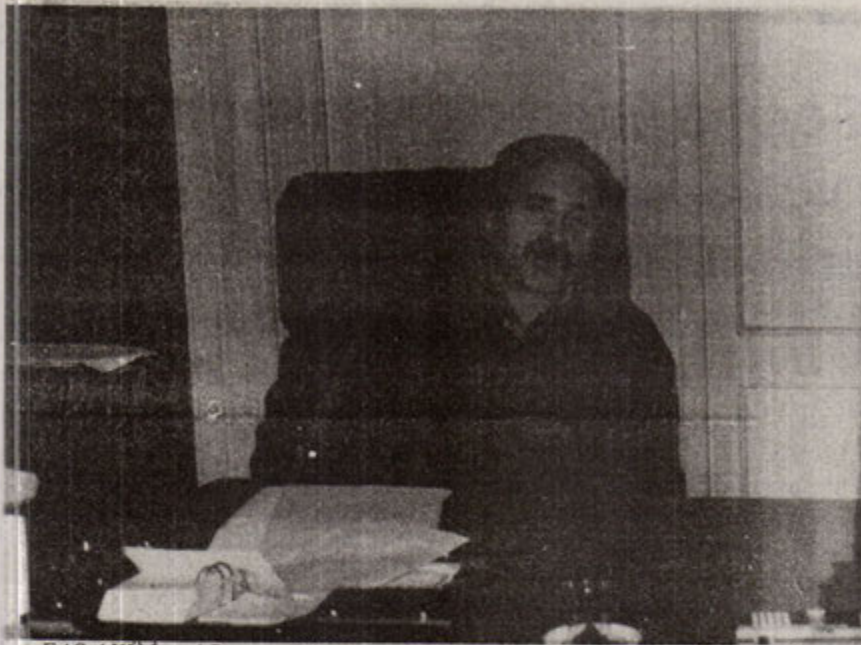
Yeni Demokrasi: Kazım bey, siz EAS Akü'nün işyeri baştemsilcisisiniz. Fabrikada kaç işçi çalışıyor?

Kazım Yılmaz: 157 işçi.

Yeni Demokrasi: Peki basından özenle saklanan bu zehirlenme olayı nasıl oldu?

Kazım Yılmaz: Efendim biz kurşunla çalışıyoruz. Yani tüm ham-

• EAS AKÜ İşyeri Baştemsilcisi Kazım YILMAZ, vücudumuz bu maddeden gelen tozu aldıkça zehirlenme durmaz.

maddemiz kurşun. Vücudumuz bu maddeden gelen tozu aldıkça zehirlenme durmaz. Devam eder. Çünkü biz sürekli olarak plaka kırıyoruz. Maske kullanıyoruz ama bu yetmiyor. İşyerinde havalandırma yok ki. Bütün tozlar olduğu gibi içimize sınıyor. Kurşun tozu, kurşun buharı, artıkları... toza dair ne varsa yani! Sonra da arkadaşım Abdullah Çalim'm yukarıda anlattığı gibi olan oluyor tabii.

Bizim ilave bir şikayetimiz de şu aslında. Yapılan kan tahlillerine dair şüphelerimiz var. Kartal Meslek'te yapılanla Çapa'da yapılan tahliller birbirini tutmuyor nedense. Kartal'da düşük gösterilen tahlil sonuçları Çapa'da yüksek çıkıyor. Burada bir yanlışlık var. Ama kimde? Çapa'da mı, Kartal Meslek'te mi? Bunu bilemediğimiz için içimize sürekli bir kuşku giriyor. Dolayısıyla mütemadiyen bir psikolojik stres yaşıyoruz.

Yeni Demokrasi: Şu anda Meslek Hastanesinde Akü-İş kolundan kaç işçi yatıyor?

Kazım Yılmaz: 20-30 kişi. Hatta daha fazla belki. Sekizinci kat, kurşun hastalıklarından ötürü yatan hastalarla dolu çünkü.

Yeni Demokrasi: Bunlar sadece İstanbul'dakiler mi?

Kazım Yılmaz: Hayır, İzmir'den, Bursa'dan, Manisa'dan gelen arkadaşlarımız da var. Çelik Akü, Mutlu Akü, EAS Akü, İnci Akü, Tüm Akü Sanayiinde çalışan arkadaşlar.

Hatta Matbaadan gelenler de var sanıyorum. Matbaa işkolundan.

Yeni Demokrasi: Peki Meslek Hastanesinde yeterli ilgi görüyorlar mı? Daha doğrusu tedaviden iyileşmiş bir şekilde çıkabiliyorlar mı? Yoksa bu sadece bir illüzyon mu?

Kazım Yılmaz: Vallahi arkadaşlar orada tedavi gördüklerini söylüyorlar. Ancak tedaviden sonra tekrar aynı ortama gönderildikleri için değişen pek bir şey olmuyor. İşçi birkaç ay sonra tekrar eski durumuna dönüyor. Zehirleniyor yani. Oy-

• Zehirlenen EAS-AKÜ işyeri temsilcisi ve çalışanı YAŞAR ÖZCAN: "Diş etleri morarıyor, tırnaklarda siyah noktacıklar beliriyor."

sa Hastane o arkadaşına ilk yattığında kesin teşhis koysa ve bu adam kurşunlu yerde çalışamaz raporu verse her şey daha başka olur. Böyle yapılmıyor. Üçüncü defa yattıktan sonra ancak rapor veriliyor. Bu raporla işçi işyerine döndüğünde bu kez iş hakkı feshediliyor. Tabii üç kez üstüste hastanede yatan işçi zehirlenmeden gelen bir sürü kalıcı izle çıkıyor dışarı. İktidarsızlık bunlardan birisi mesela.

Yeni Demokrasi: İlginç. İktidarsızlık dediniz!..

Kazım Yılmaz: Evet... erkekliği, resmen erkekliği gidiyor. Tabiri caizse tabii. Yalnız o da değil. Daha bir sürü tahribat. Damar tıkanıklığı, kalp yetmezliği v.b. gibi!..

Yeni Demokrasi: Peki zehirlenme olayının belirtileri neler?

Kazım Yılmaz: Vallahi belirtilerini çalışan şu arkadaşına sorsanız daha iyi. O kendisi zehirlendi çünkü.

Yeni Demokrasi: Röportajın burasında Yaşar Özcan'a (EAS Akü işyeri temsilcisi ve çalışanı) yöneliyoruz ve zehirlenmenin belirtilerini ondan öğreniyoruz.

Yaşar Özcan: Belirtileri şöyle başlıyor. Yoğun bir baş ağrısı, halsizlik, iştah kesilmesi, karın ağrıları, kabızlık. Ayrıca insanda müthiş bir bıkmalık başgösteriyor. Diş etleri morarıyor. Tırnaklarda siyah siyah noktacıklar beliriyor v.s., v.s.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Genel Müdürlüğü'ne

ANKARA

Sendikamız kapsamında bulunan İstanbul/Kartal, Ankara asfaltında kurulu bulunan EAS Akümülatör Plastik ve Isı Sanayii A.Ş. işyerinde çalışanlardan gelen şikayetlerden anlaşıldığına göre, işyerinin sağlık durumu, sağlık açısından çalışılmaya elverişli olmadığı anlaşılmaktadır. Şöyle ki:

1- Kurşun ızgara döküm dairesinde davlunbazların yeterli olmadığı, kirli havayı dışarıya çekmediği.

2- Montaj dairesinde Akülerin üst kısmı köprü kaynağının açıkta yapıldığı, Eleman kaynağının yapıldığı, makinanın aspiratörlerinin yeterli olmadığı.

3- Kutu dairesinde kutu pişiren preslerden çıkan dumanın tamamen ünite içine yayıldığı yeterli havalan-

dırma ve çekicinin bulunmadığı.

4- Formül yapılan yerin aşırı derecede tozlu olduğu.

5- Kömür tozu öğüten değirmenlerin çalıştığı kısma tozdan girilmediği.

6- Radyatör kısmında kaynak du-manlarından durulmadığı.

7- Şarz yapılan yerde asit buharının bulunduğu, çok yoğun koku ve gözlerde yanma yaptığı, dişlerde değişiklik meydana getirdiği.

8- Oksit dairesinde formül yapıldığı zaman oksit tozundan durulmadığı.

9- Sıtasyener ünitesinde hiçbir ön-lem olmadığı. (Davlunbaz ve aspiratör bulunmadığı).

10- Pilak sıvama kısmında fırından çıkan buharın yoğun olduğu.

Genel hatlarıyla anlatmaya çalıştığımız bir Akü fabrikasının çalışma koşullarını Genel Müdürlüğümüz gerekli ölçümleri yaptığında daha da somut bir şekilde ortaya çıkacağı kanısındayız.

Sayın Genel Müdürlüğünüzden istemimiz şudur ki, çalışanlardan da sürekli hastalık şikayetleri alınmaktadır. Kanda ve Alada kurşun taraması ile havada kurşun ölçümü yapmanız ve işyerinin sağlıklı bir çökle kavuşmasını sağlamanızı ve sonuçtan tarafımıza bilgi vermenizi arz ve talep ederiz. ■

Saygılarımızla

Şakir Zengin
Şube Başkanı

Yüksel Polat
İdari Sekreter

T. C.

ÇALIŞMA ve SOSYAL
GÜVENLİK BAKANLIĞI

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Enstitüsü

Sayı : 14.İSGÜM-72.1708

25.10.84*04877Q

ANKARA

Konu :

25.10.1984

TÜRKİYE PETROL, KİMYA LASTİK
İŞÇİLERİ SENDİKASI
İstanbul Anadolu Yakası Şubesi
Hamam Sok.No:30 Üzdemir Pasajı Kat:4

Kartal/İSTANBUL

İLGİ: 30.4.1984 gün ve 368 sayılı yazınız.

İlgi yazınız gereğince İstanbul/Kartal'da bulunan EAS Akümülatör Plastik ve Isı Sanayii AŞ. işyerine Enstitümüz elemanları giderek gerekli inceleme ve araştırmayı yapmışlardır.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof.Dr.Güler KANRA
Enstitü Müdürü

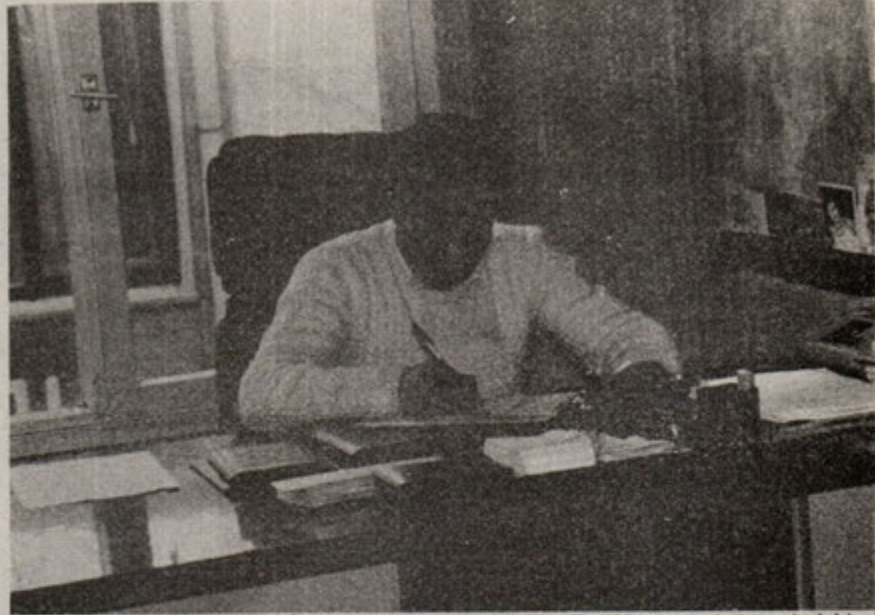
Yeni Demokrasi: Peki Kazım bey, insanların hayatına malolan bu ciddi olay karşısında işveren hiç mi bir önlem almamış?

Kazım Yılmaz: Şimdi efendim, işçilerin orada zehirlenmemeleri için bir defa kurşun tozu, kurşun buharı ve ona benzer artıkların aspiratörle yok edilmesi lazım. Bu yok. Şikayetlerimiz yoğunlaştığında işveren tedbirler alındı, alınacak diyor ama, pratikte de bir şey yapmıyor. Çalışma Bakanlığı iş müfettişlerini yolluyor. İş müfettişleri gelip ölçümler yapıyor, raporlar düzenliyor. Ancak sonuçta kendilerinin çıkardığı tüzük doğrultusunda hareket etmiyorlar.

Yeni Demokrasi: Yani altyapısal olarak zehirlenme olayına karşı herhangi bir tedbirin alınmadığını söylüyorsunuz?

Kazım Yılmaz: Evet öyle. Yani işçi sağlığına yönelik herhangi ciddi bir önlem yok. Alınan önlemler, işyeri sahibinin kendi malına yöneliktir. Tabii bize maske filan veriliyor. Ama bu maskeler sadece toza karşı koruyucu olabiliyor. Kurşunu biz buharından da alabiliyoruz. Bunun için herhangi bir önlem yok mesele. Toza karşı kullanılan maskeler bugün artık çağ dışı. Alt tarafı bir sünger parası. Nedir ki?

Yeni Demokrasi: Şimdi biz geçen hafta Meslek Hastanesine gittik ve de işçilerle görüştük. Yalnız izin al-

• **Petrol-İş Kartal Şubesi İdari Sekreteri Yüksel POLAT:** "80 sonrası işçi üzerindeki baskıyı ve mezalimi yaşamayan bir sendikacı, işçinin sorunlarına sahip olabilir mi? Olamaz elbette."

madan yukarı çıktığımız için engellendik. Başhekim Nazif Yeşilleyen, izin ancak SSK Sağlık İşleri Müdürlüğü'nden alınabileceğini, alınsa bile sadece "Meslek hastalıkları" ile ilgili kendisiyle görüşebileceğimizi, yukarıda işçilerle görüşmemizin mümkün olamayacağını söyledi. Hastane başhekiminin bu tavrıyla ilgili neler düşünüyorsunuz?

Kazım Yılmaz: Orasını bilemiyorum ama, başhekimin size engel olmasına aklım ermedi. O zaman saklamak istedikleri bir şey var. Eğer

hakikaten haklı bir uygulama yapılıyorsa orada, gerçekten işçilerin tedavisi yerine getiriliyorsa, neden basına kapalı tutuluyor ki.

Yeni Demokrasi: Sadece serumla tedavi sizce yeterli bir yöntem mi?

Kazım Yılmaz: Hayır değil. Bu sorunu isterseniz idari sekreter arkadaşım Yüksel POLAT yanıtlasın.

Yeni Demokrasi: Gayit tabii.

Yüksel Polat: (Petrol-İş Kartal Şubesi İdari Sekreteri) Şu bir gerçek. Serum vasıtasıyla yapılan tedaviler son derece ilkel. Avrupa'da bu çok daha komple bir şekilde yapılıyor. Açık havalarda filan. Bizde yapılanın yan etkileri çok. Mesela, serumla tedavi vücuttaki bazı yararlı şeyleri de dışarı atıyor. Vücutta gerçekten yararlı olan çinko, demir gibi.

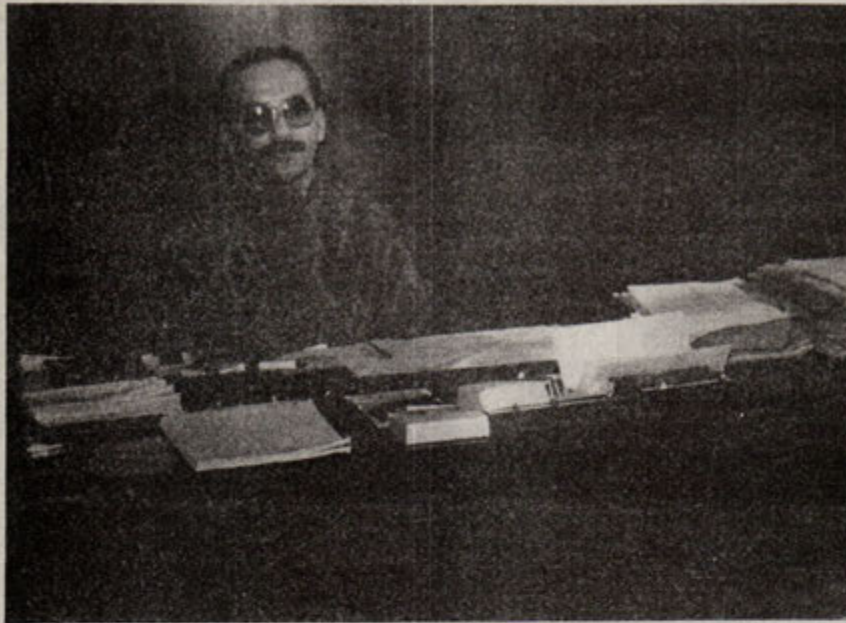
Yeni Demokrasi: Arkadaşlar demin "İktidarsızlık"tan bahsetti. Bu olayla ilgili somut yaşanmış bir şey var mı Yüksel bey?

Yüksel Polat: Var efendim. Mutlu Akü'den bir arkadaşımız var. Zehirlenmeden dolayı iktidarsızlığa uğradı. Bunun üzerine biz dava açtık. (Yani manevi tazminat davası) Mahkeme ellışer bin lira tahsis etti. Biz tekrar itiraz ettik. Fakat yüzbin liraya ancak çıkarabildik. Hatta basın o zamanlar yazmıştı "İktidarsızlığın bedeli ellibin lira" diye.

Yeni Demokrasi: Peki Kazım bey, işçiler üç defa üst üste rapor aldıktan sonra ne oluyor?

Kartal Meslek Hastahanesi'nde yatan işçi Abdullah CALIM: 60 gündür yatıyor, iyileşip çıkarsa tekrar zehirlenmek üzere işyerine gönderiliyor, tekrar hastahane...

• Petrol-İş Kartal Şube Başkanı Şakir ZENGİN: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını harekete geçirmeyi başaracak mı?

Kazım Yılmaz: İşyerlerine dönüyorlar. İşverenler tazminatlarıyla birlikte çıkışını veriyor.

Yeni Demokrasi: Sonra?..

Kazım Yılmaz: Sonrası malum. Olan işçiye oluyor.

Yeni Demokrasi: Zehirlenmeden ölen de oldu değil mi?

Kazım Yılmaz: Evet oldu. Mutlu Akü'den bir arkadaş.

Yeni Demokrasi: Akü işkolundaki bütün işçiler Petrol-İş Sendikası'na mı bağlı?

Kazım Yılmaz: Evet.

Yeni Demokrasi: Peki sendikalar olarak bugüne kadar zehirlenme olayına karşı neler yaptınız? Ya da şöyle söylemek gerekirse; elinizde üretimi durdurma gibi bir alternatifiniz var. Bunu neden kullanmadınız?

Kazım Yılmaz: Şimdi biz devamlı bir şekilde ilgili mercilere yazılı başvuruda bulunuyoruz. Müfettişler geliyor, raporlar düzenliyor, denetimler yapıyor ama sonuç yok. Aslında tüzüğü uygulasalar tüzük lehimize. Fakat tüzüğü uygulamıyorlar ki.

Üretimi durdurmaya gelince. Bilirsiniz, en büyük gücümüz o. Ama onu da bir türlü kullanamıyoruz. Kullanmasını bilmiyoruz daha doğrusu. Aslında tabandan arkadaşlar bu işe çok yatkın. Hepsi genç, di-

namik insanlar. Her şeyi kabul ederler. Kolay kolay teslim olmazlar. Ama iş örgütlenmede. Bu işi örgütleyecek ciddi bir sendikada.

Yeni Demokrasi: Belli ki sendikalarından şikayetçisiniz?

Kazım Yılmaz: Evet öyle. Bugünkü sendikacılar bizzat tezgah başından gelen insanlar değil. Tabandan kopuk profesyonel ve bürokrat tipler. Hepsi 80 öncesinin profesyonel sendikacıları. İçlerinde 80 sonrası tezgah başında çalışıp da o duruma gelmiş bir tek insana rastlayamazsınız. Bu işi götürecek olan üretimin bizzat içinden gelip işçiyi, tabanı gözü gibi, kulağı gibi tanıyan insanlar olacaktır. '80 sonrası işçi üzerindeki baskıyı ve mezalimi yaşamayan bir sendikacı, işçinin sorunlarına sahip olabilir mi? Olamaz elbette.

Yeni Demokrasi: Peki Petrol-İş yöneticileri de bu değerlendirmenin içinde mi Kazım bey?

Kazım Yılmaz: Hepsi değil. İyi arkadaşlarımız da var içlerinde. Ama o iyi arkadaşlara da taze kanın gerektiğine inanıyoruz. Artık sırt sıvazlama dönemi bitmeli bence. Tabandan gelen gerçek bir sendikacılığa ihtiyacı var, çünkü işçi sınıfının.

Yeni Demokrasi: Her şey için teşekkürler Kazım bey.

Kazım Yılmaz: Ben teşekkür ederim. ■

ONLAR

Onlar,
Haber bültenlerinin kanlı konuklarıdır
Hep yanışlarında durur silahları
Mekanik sesli spiker boşaltırken
zembereğini
Otları arasına düşmüş bir el bombası
Kösesi yanmış bir oğul fotoğrafı
-Üzerlerinden sıyrılmış giysileri-
Açar her vücutta onbeş kurşun yarası...

Onlar!
Bir gün ağarımında
Henüz kaçırırken gece yüzünü
Seçilirken yamaçlarda insan silüetleri
Yüzlerinde sabahın hüznü
Bir uçurumun kıyısında durup
Toprağa verip dizlerini
Munzurun ağdını dinlediler...

Onlar,
Bir hapishane hücrelerinde
Bölüşür gibi ekmeğin dilimini
Öylesine paylaştılar ölümü
Çağsız, apansız gelen konuklar gibi
Şenlendirdiler bu düğünü...

Biliriz!
Yamandır dersim
Beşbin yıllık bir öfkenin ağdını
Beşbin yıllık bir sevdanın alazını
Ağarın munzurun doruklarında.

Kardeşlerim vardır Koyaklarında
Bir Kaya'nın kovuğunda fıskıranın
Güne kızaran gelincikler gibi
Sessiz-gösterişsiz
Kardeşlerim vardır
Bir düğün coşkusuyla kavgaya durup
Meydanlar dolusu türkü söylediğimiz.
Kardeşlerim
On sekizinde çeteci
Yirmisinde bayrak olan!
Yalçın kaya'lardan Munzur'un
Tavşan uykusu düşlerinin sıcaklığıdır
Toprak değil mayınlanan...

Agustos 1988
H.Özlaşmacı

Tez-Koop-İş Sendikası İstanbul 3 Nolu Şube personeli olarak çalışan, ama şu anda genel merkez tarafından işine son verilen

NURİ DURMAZ İLE SÖYLEŞİ

Tez-Koop-İş sendikasının İstanbul'daki 3 nolu şubesinde çalışan personelden Nuri Durmazın genel merkezce iş akdinin feshedildiğini ve sendikanın hak-sız tutumuna karşı süresiz açlık grevine başladığını duyduktan sonra, 3 nolu şubeye gidiyoruz. Şubeye vardığımızda çeşitli işyerlerinden destek amacıyla gelen işçilerle ve açlık grevini sürdüren Nuri Durmaz'la karışlaşıyoruz. Nuri Durmaz'ın açlık grevinde olduğu hemen fark ediliyor. Destek amacıyla orada bulunan işçilerin bir bölümü Nuri ile sohbet halindeyken, diğer bölümü sendika genel merkezinin son tutumunu tartışıyordu.

Bütün işçilerin genel merkeze kızgın oldukları, sarı sendikacılığa karşı bir birikimle dolup-taştıkları yüz ifadelerinden okunuyordu. Hepsin

nin gözlerinde kararlılık, sınıf kardeşlerinin davalarına sahip çıkma, bu mücadelesinde omuz omuza olmanın onurunu taşıdıklarını farketmemek mümkün değildi.

Etrafa bir göz attığımızda ise, ilişkiler yumağını yakalayivermiştik hemen. Bir yanda panoya asılı bulunan Tez-Koop-İş'in "işçilerin işten atılmasına karşı" gazetelere verdiği demeçlerin kopyaları, diğer yanda ise hemen o yazıların altında bizzat kendilerinin işine son verdikleri Nuri Durmaz açlık grevi eylemini sürdürüyordu. Ve sendika, kendi haklarını dile getirdiği için işine son verdiği Nuri Durmaz. Bu genel görünüm sendikanın ne denli işçi haklarını savunduğunu bize anlatmaya yetip artıyordu bile.

Bu gözlemimizden sonra Nuri Durmaz ile röportajımıza geçtik.

Yeni Demokrasi: Kaç yıldır burada çalışmaktasınız?

Nuri DURMAZ: Bir yıldır burada çalışıyorum.

Y.Demokrasi: İşinize son verilmesinin nedenini öğrenebilir miyiz?

N.Durmaz: 15 Ocak'ta bir kongre oldu. Kongre genel merkez oyunlarıyla düzenlenmişti. Kongrede Aynur KARAASLAN kura ile kaybetti. Peşinden ayın 16'sından önce telefonla sonra yazılı olarak iş hakkımın feshedildiği bildirildi. Telefonla şubemizin mali sekreteri çıkmıştı. Genel merkeze hayır! Siz bu arkadaşları işten atamazsınız, ondan biz sorumluyuz, o'nu biz çalıştırdığımız gibi, iş hakkının feshedilmesine de ancak biz karar veririz. Genel merkez böyle bir cevap aldığı anda telefonu hemen kapatıyor. Gelen yazıda "17. maddeden" ötürü iş hakkımın feshedildiği belirtiliyordu.

Y.Demokrasi: 17. madde dediniz. Bu maddenin mahiyetini bize açıkla mısınız.

N.Durmaz: 1475 sayılı iş yasasının 17. maddesinin 2. fıkrası, B) bendi "işçinin, işveren ve bunların aile üyeleri hakkında şeref ve namusuna dokunacak sözler söylemek veya davranışlarda bulunmak veyahut şeref ve haysiyet kırıcı asılsız, ihbar ve isnatlarda bulunmak" demektir.

Y.Demokrasi: Siz, işverene, yani sendika yönetimine karşı iddia edi-

len böylesi suçlamalarda bulundu-nuz mu?

N.Durmaz: Hayır! Genel merkez yöneticileri Ankara'da bulunuyor. Onları kongreden bir ay önce görmüştüm. O zaman böyle bir davranışım da olmamıştı. Eğer böyle bir şey yaptıysa neden o zaman herhangi bir şey yapmadı. Aynur KARAASLAN yönetimden düşürülür düşürülmez iş hakkımı hemen feshettiler. Bu gücü kimden aldılar. 15'inde kongre oluyor, 16'sında önce telefonla sonra yazı ile işime son veriliyor.

Y.Demokrasi: Peki, genel merkez yöneticileri bu iddiaları neye dayan-dırıyorlar, ellerinde herhangi bir belge var mı?

N.Durmaz: Hayır! Herhangi bir belge ellerinde yok.

Y.Demokrasi: Bir yıldan beri burada çalışıyorsunuz. Bu zaman içindeki gözlem ve deneyimlerinize dayanarak Tez-Koop-İş Sendikası'nın yönetimi hakkında bize bir değerlendirme yaparmısınız?

N.Durmaz: Ben burada personel-dim. O soruya cevap vermiyeyim. Ben, yönetici değildim, delege değildim, üyeside değildim. Üye yapmadılar, çalıştırdıkları personelide hiçbir zaman sendikalı da yapmazlar, yaptırılmazlar.

Y.Demokrasi: Genel merkezin, burada çalışan personele karşı tutumunu anlatırmısınız?

N.Durmaz: Beni işe alan buranın yönetimi. Bunu sendika ana tüzüğüde belirtir. Benim işten çıkarılmamda buranın yönetimi yetkili. Genel merkez yetkili olmamasına karşın genel merkez müdahale ederek işime son verdi. Ben, bu şube yönetiminin memnunum. Şube yönetiminin işten çıkarılmama karşı. Bu konuda genel merkeze karşı tepkilerini gösterdiler. Yalnız şu andaki sendika başkanı hariç. Çünkü, bu başkandan güç alıyorlar.

Y.Demokrasi: İş hakkınız feshedildiğinde genel merkez buranın şube yönetiminin görüşlerini soruyor mu?

N.Durmaz: Hayır!

Y.Demokrasi: İş hakkınızın feshedilmesinden sonra süresiz açlık grevine başladınız. Nedenini ve amacını bize anlatırmısınız?

N.Durmaz: Şu anda işçi hakları-

nı savunuyor görünen sendikaların gerçekten işçi haklarını savunup-savunmadıklarını (teşhir etmek) ortaya koyabilmek olarak açıklayabilirim.

Y.Demokrasi: Sendika yönetiminin işçi haklarını savunuyor mu?

N.Durmaz: Hayır! Bana karşı tavırlarıyla bunu gösterdiler.

Y.Demokrasi: Şu andaki sendikaların işçi haklarını; ekonomik, demokratik, sosyal ve siyasal haklarını gerçek anlamda savunduklarını söyleyebilir misiniz?

N.Durmaz: Bu sendikadan sendikaya göre değişir. Örneğin; benim çalıştığım sendikanın merkezi savunmuyor.

Y.Demokrasi: Peki, çalıştığınız şube?

N.Durmaz: Yeni bir kongre oldu. Değişiklik yapıldı. Bu değişiklik genel merkezin istemi ve yönlendirmesi doğrultusunda gerçekleşti. Buna da siz karar verin, bundan sonra savunup-savunmayacağını.

Y.Demokrasi: Kongre, genel merkezin isteği ve yönlendirmesi sonucu gerçekleşti dediniz. Demokratik bir seçim yapıldı mı?

N.Durmaz: Kongre yasal olmayan yollarla yapıldı. İmzalar ayın 21'inde gidiyor, 18'inde kongre için karar alınıyor. Yani karar alındıktan üç gün sonra imzalar gitmiş oluyor. Olmayan bir şey üstünde karar alınmış oluyor.

Y.Demokrasi: Yasal değildir dediniz. Kongre kararı alınmasının sebebi ne?

N.Durmaz: Gerekeçisi; imzalar Cuma günü geldi, işleme koyamadık, ancak Pazartesi işleme koyabildik diyorlar. Genel merkez bir evrak getirdiğinde önce bana verilir, ben işleme koyarım. Ondan sonra şube başkanına götürülür. Yani, işleme koyulmayan evrak hakkında karar alınmaz. Ama bunlar alıyor. Karar aldıkları zaman şube kapalıydı. Onlar bu kararı ya gazinoda aldılar ya da kulüpte, ben öyle tahmin ediyorum.

Y.Demokrasi: Bu kararın alınmasında açıkça oyun oynandı diyebilir misiniz?

N.Durmaz: Kesinlikle oyun oynandı. Ben burada her şeyi görebiliyorum.

Y.Demokrasi: Bu oyunun amacı-

nı şöyle açıklayabilir miyiz? Genel Merkez, işçi haklarını savunan devrimci, demokrat ve sosyalistleri dışlamak istiyor diye adlandırabilir miyiz?

N.Durmaz: Evet, amaçlanan bu.

Y.Demokrasi: Peki, bu amaçlarına ulaşabildiler mi?

N.Durmaz: Evet, başarılı oldular. Şöyleki: Burada hedef Aynur KARAASLAN'dı. Kongre sonunda kura ile Aynur KARAASLAN kaybetti. Ama listesi kazandı. Başkan yardımcısı, Mali sekreter, İdari sekreter, Üç asil üye ve Dokuz yedek üyeden sekizi Aynur KARAASLAN'ın listesinden olup kazandılar. Yalnız Aynur Hanım kaybetti. 1989'da genel merkez seçimleri var. Koltuklarını sağlama almak için bu oyunu oynayarak Aynur KARAASLAN'ı düşürdüler.

Y.Demokrasi: Hedef neden Aynur KARAASLAN'dı. Aynur hanım'ın işçi haklarını savunduğunu söyleyebilir misiniz?

N.Durmaz: Aynur KARAASLAN yönetime muhalif olduğu için hedef seçildi. Ben kendisiyle beraber çalıştım, işçi haklarını savunduğunu söyleyebilirim.

Y.Demokrasi: Burada çalıştığınız dönem içinde ne gibi sorunlarınız vardı?

N.Durmaz: Birçok sorunumuz vardı. Normal asgari ücret 84 bin lira olmasına karşın ben 80 bin lira aylık alıyordum. İşin ilginç yanı bu. İkincisi; sendikasıydım. Sendikalı olmak istediğimde, hayır sendikalı olamazsın dediler. Yani sendikada çalışan bir işçi olmamıza karşın sendikasızsınız. Üçüncüsü; haklarım hiçbir zaman düzenli verilmedi. Ocak, Şubat maaşlarımı henüz almış değilim. Bu gün telefon ettiler, "Ankara'ya gel, yol paranı verelim, bütün haklarınızı hesapladık 300 bin lira alacağın var. Gel anlaşalım" diyorlar. Geri adım atıldılar. Ben kabul etmedim.

Y.Demokrasi: Sendikaların karşı olduğu, olması gerektiği bir maddeye dayanarak işinize son vermesi ilginç! Bu sendikanın niteliğini ve ayıbını ortaya koymaz mı?

N.Durmaz: Hem niteliğini hem de ayıbını ortaya koyar.

Y.Demokrasi: Sendikalar; işçi sınıfının ekonomik, demokratik, sos-

yal ve siyasal haklarını savunmakla yükümlü olması gerekirken, sizi 80 bin lira gibi cüzi bir maaşla çalıştırmasını nasıl açıklarsınız?

N.Durmaz: Şu andaki yöneticileri sömürücü bir patron gibi görüyorum. Yani kanımızı emiyorlar.

Y.Demokrasi: Peki, asgari ücretinizi arttırmak vb. talepleriniz oldu mu, olduysa sendika yönetimi ne gibi tavır takındı?

N.Durmaz: Çabalarım oldu. Sanırım işten atılmama bu neden oldu. Yöneticiler buraya geldiklerinde kendileriyle konuştuk. İşçi haklarını savunduklarını söylediler. Ben inanmıyorum dedim. "Neden inanmıyorsun" dediler. Ben de, size hizmet eden bir insana 80 bin lira veriyorsunuz işçi haklarını savunduğunuzu söyleyebilir misiniz? dedim. Bu yüzden işten atıldığımı inanıyorum.

Y.Demokrasi: Şu an Türkiye'de varolan sendikaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

N.Durmaz: Şu anda ancak Tez-Koop-İş'i değerlendirebilirim. O'nuda daha önce anlatmıştım.

Y.Demokrasi: İşçi sınıfımızın kendi ekonomik, demokratik, sosyal ve siyasal haklarını kazanabilmesi için ne yapması gerekir, sizce?

N.Durmaz: Başlangıçta sarı sendikacılığı yıkmak için çalışması gerekiyor. Sınıf ve kitle sendikacılığını yerleştirmek gerekli. Ben buna inanıyorum.

Y.Demokrasi: Peki, sınıf ve kitle sendikacılığı nasıl yerleştirilir?

N.Durmaz: Detayına girmek istemiyorum.

Y.Demokrasi: Tekrar açlık grevi eyleminize dönelim. Bu eyleminizi ne kadar sürdürmeyi düşünüyorsunuz?

N.Durmaz: Haklarımı alıncaya dek sürdüreceğim.

***

N.Durmaz'ın eylemini desteklemek amacıyla Tez-Koop-İş'in İstanbul'daki 3 Nolu Şubesi'nde toplanan işçi arkadaşlarla sohbetimizi sürdürmeye başlıyoruz.

Y.Demokrasi: İsminizi öğrenebilir miyiz?

FİKRET

Y.Demokrasi: Migros'ta çalışan işçiler olarak Nuri Durmaz arkadaşla dayanışma içinde olmak ve eylemine destek vermek için buraya gel-

miş bulunuyorsunuz, düşüncelerinizi öğrenmek istiyoruz?

Fikret: Daha önce bende yönetim kurulunda bulunuyordum. Yani 15 Ocak'tan önce. Alınan yönetim kurulu üyelerinden biri de benim. Arkadaş durumu genel hatlarıyla anlattı. Bizler Migros'ta çalışan işçiler olarak arkadaşın eylemini sonuna dek destekleyeceğiz. Eylemi haklı ve yerinde bir eylem. Genel merkez işçi sınıfı içinde yetişen, işçi haklarını savunan kişileri dışlamaya çalışıyor. Son oynanan oyunda bunun örneği. Ama biz mücadelemizi sonuna dek sürdüreceğiz. Arkadaşın eylemine bende açlık grevine katılarak destek vereceğim. Kamuoyuna genel merkezin sarı yüzünü göstermek için destek vereceğiz. Bizler Tez-Koop-İş içinde muhalefet olduğumuz için sesimizi susturmak ve bizi etkisiz kılmak için çalışıyorlar ama bunu başaramayacaklar.

Y.Demokrasi: Sendika yönetiminde görev yapmış biri olarak Türkiye'deki sendikacılığı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Fikret: Türkiye'de sarı sendikacılık egemen. Bunlar işçi haklarını savunmuyor tersine savunanların önünde engel teşkil ediyorlar. Bu engelin aşılması gerekir. Öncelikle gerçek anlamda işçi haklarını savunan işçileri yönetime getirmek gerekli, sınıf ve kitle sendikacılığını yerleştirmek için çaba harcanması gerekir. Ne yazık ki kendisine devrimciyim, ilericiyim diyen bazı insanlar sarı sendikacılara alet oluyor. Örneğin: Veysel Cingöz. Bu insan genel merkezin kongre kararını destekliyor. Amaç Tez-Koop-İş'i Türkiye'deki sendikacılığın yönetiminde tabi kılma. Şevket Yılmaz'ın Tez-Koop'la Koop-İş'in birleştirme çabası var. Demokrat bir muhalefet var bu eritmeye çalışılıyor.

Y.Demokrasi: Türk-İş'in de bu oyunlar içinde olduğunu söyleyebilir miyiz?

Fikret: Elbette bu oyunda onların da parmağı var.

Sorularımızı bu kez de İETT'de çalışan işçilere yöneliyoruz.

Y.Demokrasi: İsminiz?

SATILMIŞ

Y.Demokrasi: Burada bulunmanızın nedenini öğrenmek istiyoruz?

Satılmış: Tez-Koop-İş içinde dö-

nen oyunları kamuoyundan öğrendik. Bu oyunlardan önce Tez-Koop-İş'in üçüncü şubesindeki durumları biliyorduk. Üçüncü şubede Aynur KARAASLAN başkan olduktan sonra sınıf ve kitle sendikacılığını başlattı. 12 Eylül yasalarının insan üzerinde baskı unsuru oluşturduğu bir dönemde, hatta bu yasalarla görev yapılamaz dendiği bir dönemde, bu yasalara rağmen görev yaptığı için ve biz bunu gördüğümüz için buradayız. Bu yasaların kamuoyunda teşhir edilmesi için buradayız. Onun için diyoruz ki, Aynur KARAASLAN gibi işçi sınıfının yanında yer alan işçilerin sendikaların başına geçmesini sağlamak ve bu uğraş için çalışanları desteklemek için buradayız. Ve diyoruz ki, mücadele; sınıf ve kitle sendikacılığını yerleştirene dek sürecek.

Burada bir çelişme, bir sınıfsal çakar olayı var. Bizi asıl düşündüren, arkadaşın daha önce dediği gibi; ben buyum deyip işçi önderlerine saldırımlarıdır. Bunu da şuna bağlıyoruz: Ben varsam her şey, ya da kıskançlık olayı, kariyer hırsından hâlâ kur-

tulunamama. Biz tabandaki işçileri bütün bunlar üzüyor. Biz haklı olduğumuz için buradayız. Biz gerçek işçi önderlerinin yönetime gelmesini desteklemek için buradayız.

Sorularımızı yeniden açlık grevindeki N.Durmaz'a yöneliyoruz.

Y.Demokrasi: Açlık grevinizin başka amacı var mı?

N.Durmaz: Genel merkezin tutumunu kamuoyu önünde teşhir etmek, işçi sınıfına sesimi duyurmak, sarı sendikacılığı ve sendikaların ne yapmaları istediğini ortaya koymak ve işçi sınıfı üzerinde dönen oyunları kamuoyuna aktarmak.

Y.Demokrasi: Devrimci, ilerici kamuoyuna bir mesajınız var mı, kamuoyundan beklentileriniz ne?

N.Durmaz: Desteklerini bekliyorum.

Y.Demokrasi: Yeni Demokrasi olarak, sizin bu haklı eyleminizi destekliyor, sorunlarınızı kamuoyuna duyurmayı bir görev bildiğimizi belirterek, mücadelenizde başarılar dileriz.

N.Durmaz: Bizde sizlerin mücadelenizde başarılar dileriz. ■

GÜNGÖREN SEMPO TEKSTİLDE DİRENİŞ

Yaklaşık 80 kişinin çalıştığı Güngören Sempo Tekstil Sanayiinde 20 Ocak'tan bu yana işçilerin avanslarını alamamadan kaynaklanan bir direniş yaşanmaktadır.

Tişört üretimi yapan bu iş kolunda işçiler 20 Ocak'ta işverene çıkarak avanslarının eksiksiz ödenmesini istediler. İşveren ise, o güne dek doğru dürüst ödemediği avansları bütünüyle keserek "param yok, isteyen çalışır, istemeyen çalışmaz" diyerek ödememe yoluna gidiyor. Bunun üzerine işçilerden 15'i erkek 30'u bayan olmak üzere toplam 45 işçi makinalarını stop ederek işi tümünden bıraktılar. Telaşa düşen işveren her ne kadar polis çağırarak işçileri korkutma yoluna gittiye de

bu çabası işçilerin kararlı direnişi sonucu boşa çıkartıldı.

Yıllardır ne sigortanın ne de herhangi bir iş güvencesinin olmadığı bu işyerinde genellikle 18-20 yaş arası gençler çalışmakta.

10 yıl önce Tempo olarak açılan bugünkü Sempo sözkonusu isim değişikliğine 2 ay önce vergi kaçakçılığında cihetle ihtiyaç duymuş.

İşçilerin genellikle 60-130 arası aylıkla çalıştırıldığı bu iş yerinde, işi bırakanlara ait makinaları en kısa zamanda satacağını söyleyen işverene karşı işçiler haklarını almakta kararlı. Kendileriyle yaptığımız bir görüşmede işçiler avansı alana kadar her türlü yola başvuracaklarını ve sonuna kadar direneceklerini söylediler. ■

Manuel Demir'in Ölümünün

1. Yıldönümünü Nedeni İle Babası Hacı Demir İle Yapılan Röportaj

• Önce işkence edip öldürdüler, sonra götürüp kurşuna dizdiler...

YENİ DEMOKRASİ: Ülkemizde onlarca gencimiz sorgusuz, sualsiz sokaklarda kurşunlanıyor, işkence tezgahlarında öldürülüyor; öldürüldükten sonra, ya çatışmada öldü, ya da intihar etti deniliyor. Her iki durumda da öldürülen gençlerimizin failleri bilinmesine rağmen yargı önüne çıkarıl-

mıyor. Öldürülen gençlerden biri de sizin oğlunuz Manuel Demir'dir. Olay nasıl oldu, anlatır mısınız?

Hacı DEMİR: O günlerde Kandıra olayı olmuştu. Ortalık karıştı, rastgele insanlar içeri alınıyordu. O gün oğlum eve gelmişti. Bak oğlum Kandıra'da olaylar oldu. Bana "baba bilmiyorum, benim haberim

yok" dedi. Bak oğlum Kandıra'da askeri depoya baskın yapılmış, silahlar alınmış, kendine dikkat et. Sen cezaevinden çıkmışsın, cezaevinde yatıp çıkanları gözaltına alabilirler. "biliyorum baba, biliyorsun ki ben pazarlamacılık yapıyorum. İşim var bir yere gidecem, belki bugün gelmeyebilirim" dedi. o gün Cuma'ydı. Bekledik gelmedi. Pazar günü yolda giderken içeri almışlar. Nerede içeri aldıklarını bilmiyorum. Arkadaşlarının dediğine göre, Üsküdar'dan gelirken içeri alınmış. Birinci Şube'ye götürmüşler. Şube'de dokuz saat kalmış. Büyük işkenceler yapmışlar, ölü durumuna sokmuşlar. Yara izlerinden belliydi. Dokuz saat işkenceden sonra Sefaköy'e götürüyorlar, boş bir arazide kurşuna diziyorlar. Bir de çatışma süsü veriyorlar.

YENİ DEMOKRASİ: Çatışma olayını biz de basından öğrendik. Bir de gazetelerde fotoğrafı vardı. O fotoğraf Manuel'e mi aitti?

Hacı DEMİR: Hayır! Gazetede ki fotoğraf oğlumun değildi. Kimin olduğunu da bilmiyorum. Zaten bu da çelişkiyi ortaya koyuyor. Demek ki oğlum çatışmada vurulmadı. İşkencede öldürüldü. Oğlum çok değerli bir kişiliğe sahipti. Bunun için oğluma kinleri olabilir. Bunları yargı önüne çıkarıp, hesap vermelerini sağlamak lazım.

YENİ DEMOKRASİ: Olaydan hemen sonra, kamuoyuna olay çatışma diye yansıtıldı. Daha sonra çatışma olmadığını; oğlunun işkencede öldürüldüğünü öğrendik. Duru-

mu biraz daha açıklar mısınız?

Hacı DEMİR: Kati suretle çatışma yok. Buna imkân da yok. Bir kişi silahsız nasıl çatışmaya girer. Sonra Baba ERDOĞAN için çatışmada yaralı olarak kaçtı denildi. Bunu, gazeteler de yazdı. Halbuki Baba ERDOĞAN olaydan üç gün evvel gözaltına alınmıştı. Baba ERDOĞAN'ın kardeşiyle o zaman İnsan Hakları Derneği'ne gitmiştik. Kardeşi orada açıklama yaptı. "Kardeşimi bulamıyoruz, bir haftadır göremiyoruz." Baba ERDOĞAN halbuki o zaman Şube'deymiş. Baba ERDOĞAN'ın ifadesine göre de benim oğlum açıktan açığa kurşuna dizmişler.

YENİ DEMOKRASİ: Anlattığınız gibi; oğlunuzun çatışmada öldüğü, bir kişinin de bu çatışma esnasında kaçtığı basına yansımıştı. Daha sonra çatışmadan kaçan kişinin Baba ERDOĞAN olduğu söylendi. Halbuki Baba ERDOĞAN oğlunuzun ölümünden üç gün önce gözaltına alınmış ve böylelikle de böyle bir çatışmanın olmadığı ortaya çıkmış oluyor. Bu durum komployu ortaya çıkarmış olmuyor mu?

Hacı DEMİR: Elbette. Oğlum işkenceye öldürüldü. Öldürüldükten sonra da kurşuna dizildi.

YENİ DEMOKRASİ: "Oğlum işkenceye öldürüldü" diyorsunuz. Peki, oğlunuzun işkenceye öldürüldüğüne dair elinizde kanıt var mı?

Hacı DEMİR: Oğlum işkenceye ölü durumuna getiriliyor, sonra kurşunlanıyor. İşkenceye öldüğü vücudundaki izlerden açıkça belli oluyordu. Oğlum gözaltına alındıktan sonra büyük olasılıkla kendisine sorular sormuşlar, oğlum da bir şey söylememiş olabilir. Bu konuşmuyor, götürüp öldürelim demişler, götürüp öldürmüşler. Gözaltındayken Baba ERDOĞAN'a diyorlar ki: "Bak Manuel'i öldürdük" demişler. Baba ERDOĞAN bunu mahkemede söyledi. Baba ERDOĞAN kendisinin de öldürüleceğini anlayınca bazı şeyleri kabul ediyor.

YENİ DEMOKRASİ: Oğlunuzun cesedini incelediniz mi? Vücudunda darp izleri var mıydı?

Hacı DEMİR: Rastladım. Büyük darp izleri vardı. Alnında, karnında, bütün vücudunda sıyrıklar vardı.

YENİ DEMOKRASİ: Oğlunuza otopsi yapıldı mı? Sizin bu yönde girişiminiz oldu mu?

Hacı DEMİR: Başvuru yaptık. Otopsi yapıldı ama, sonuç onların görüşüne göre oldu.

YENİ DEMOKRASİ: Nasıl oldu?

Hacı DEMİR: Bir şey yok dediler. Çatışmada öldü dediler. Çatışmada Baba ERDOĞAN vardı, o kaçtı dediler. Halbuki Baba ERDOĞAN çatışmadan üç gün önce gözaltındaydı. Bundan da anlaşılıyor ki oğlum çatışmada ölmedi.

YENİ DEMOKRASİ: Peki, oğlunuz neden öldürülmüş olabilir?

Hacı DEMİR: Vallahi oğlum 4 yıl cezaevinde yattı. Oğlum ciddi, ağır başlı, kimseye zarar vermeyen bir kişiydi. Kimseyi suçlamadı. Eğer birkaç kişiyi suçlasaydı belki öldürmezlerdi. Belki de ismi Manuel olduğu için öldürüldü.

YENİ DEMOKRASİ: Oğlunuz azınlık bir milliyete mensup olduğundan dolayı mı öldürüldü diyorsunuz?

Hacı DEMİR: Doğrudan doğruya öyle oldu. Azınlığa ait olduğu için, Ermeni olduğu için, bu cinayete kurban gitti.

YENİ DEMOKRASİ: Yani "azınlık bir milliyete mensup oldun mu, adın bunu çağırırdı mı polisin hedefi mi olursun" demek istiyorsunuz?

Hacı DEMİR: Şunu demek istiyorum: Oğlum Ermeni olmasaydı, adı Manuel olmasaydı öldürülmeyebilirdi, yargı önüne çıkartılabılırdi.

YENİ DEMOKRASİ: Oğlunuzun kişiliğini, arkadaş ve çevresiyle olan ilişkilerini ve siyasal görüşlerini bize anlatır mısınız?

Hacı DEMİR: Oğlumun görüşleri çok iyiydi, çok olgundu. Zaten mahkemede söyledi. Selimiye'ye gitmiştim, bizzat dinledim. Dedi ki, "Ben sadece dergi okudum. Bu dergi her tarafta da satılıyordu. Madem dergi okumak suçsa neden yasaklamadınız. Beni bunun için yakaladınız, ve dört sene yatırdınız, ne suçum vardı" dedi. Oğlum ASALA örgütüne katmışlar. Oğlum "benim ASALA ile alakam yok, ben Türk vatandaşım, ben demokrasiyi savunuyorum" dedi.

Oğlum olduğu için söylemiyo-

rum, O saygıdeğer bir kişiydi. Hiç kimseye kötülük ve zarar vermezdi. Arkadaşları tarafından çok sevilirdi. Efendi, terbiyeli ve kibardı. Oğlum bu yüzden şehit oldu.

YENİ DEMOKRASİ: Oğlunuzun devrimci olduğunu biliyoruz. Bundan dolayı öldürülmüş olabilir mi?

Hacı DEMİR: Büyük etkisi oldu. Her insanın bir görüşü vardır. Devrimci de olabilir, demokrat da olabilir. Başka bir düşüncede de olabilir. Bundan dolayı neden insanlar öldürülsün. Oğlum devrimci, efendi, saygıdeğer kişiliği beni çok etkiliyor. Bunun için de aklımdan çıkmıyor.

YENİ DEMOKRASİ: Peki, ülkemizde bundan sonra Manuel gibi gençlerin sorgusuz, sualsiz öldürülmemesi için kamuoyuna bir açıklamanız, insanlara bir çağrınız olacak mı?

Hacı DEMİR: İnsanlar suçsuz yere öldürülüyor. Bu gençlerimize yazık. Yargılama yapılmadan neden gençlerimiz öldürülsün. Tuzla'da da böyle bir olay oldu. Dört genç insanı sorgusuz, sualsiz öldürdüler. Suçları var mıydı, yok muydu bilmiyorum. Gazetede yazdıklarına göre suçları yokmuş. Suçları olsa bile niye insanlar öldürülsün. Mahkemeler var. Mahkemelere çıkarsınlar.

YENİ DEMOKRASİ: Tüm insanlar, anneler, babalar böylesi olaylar karşısında kayıtsız kalmamalı, gençlere sahip çıkmalı ve olayların faillerinden hesap sorulması için çaba sarfetmeli mi demek istiyorsunuz?

Hacı DEMİR: Elbette. Herkes üzerine düşen görevi yerine getirmeli. Bu bir insanlık görevidir.

YENİ DEMOKRASİ: Başka bir diyeceğiniz var mı?

Hacı DEMİR: Anneler, babalar ve tüm insanlar gençlerimizin hakkını aramalı, bunu tüm anne ve babalardan rica ederek söylüyorum. İnsanlar öldürülecek diye korkmamalıyız; kimse korkmamalı, demokrasi için bu gerekli. Olayların faili olan insanlar ortaya çıkarılmalı, bunlar yargılanmalıdır.

YENİ DEMOKRASİ: Acınızı tazeledik. Bu gerekliydi. Açıklamalarınız için teşekkür ederiz.

Hacı DEMİR: Ben de teşekkür ederim. ■

Ölümünün birinci yıldönümünde Manuel Demir mezarının başında anılırken dostları ve arkadaşları tarafından okunan mesajı aynen yayınlıyoruz.

ANALAR, BACILAR, DOSTLAR...

Bugün, yiğit evladımız, kardeşimiz, canımız MANUEL'imizin hunharca, kahpece katledilişinin birinci yıldönümüdür.

Bundan bir yıl önce 24 Ocak 1988'de taze bir fidan daha düştü toprağa, bir nar çiçeği daha koparıldı dalından, sevgi dolu bir yürek daha koparıldı bedenden.

O gün, kara toprağın göbeği çattırdadı, nehirler coşarak bentlerini yıktılar, güneş böylesi bir kanlı güne küstü. Çıldırın doğa, öfkesini gökkubbeye yolladı. Canlı olan her şey, yürüyen, coşan, koşan, gülen tüm yaratıklar sustu. Sevgililerin dilleri lal, elleri kavuşmaz oldu. Hüzün ve kin, öfke ve sevgi bir kez daha ayaklandı. O gün gülücükler düğümlendi öfke ve kin bulutunda.

O gün, yaşamın güzel yüzlü evladınıydı toprağa düşen. O gün, kara toprağın göbeğine, deryaların enginliğine, gökkubbenin sonsuzluğuna adını yazan MANUEL'di...

Dostlar!..

O'nu içimizde tanımayan yoktu.

Bu böyle biline ki, O'nu burada yalnız bir avuç insan tanımıyor artık. O, yüreği sevgi ve dostlukla dolu olan bilinçleri gelecek ve özgürlük aşkıyla coşan yüzlerce, binlerce genç, aydın, işçi ve emekçinin de dostluk defterinde yerini alıyor. Hem de en güzel ve en onurlu sayfalarında.

Böylesine sevgili bir canı toprağa gömebildiler, lakin O'nu yüreğimizden, bilincimizden söküp alamadılar. Asla bunu başaramayacaklar. Hiçbir canının, leş kargasının gücü buna yetmeyecektir. Güzelden, iyiden, doğrudan ve haklıdan yana yürekler çarptıkça O ölümsüz bir abide gibi yaşayacaktır.

Dostlar! Neden sokakta, evde, işyerlerinde herhangi biri değil de, neden MANUEL hedef seçilerek katledildi? Neden? Neden?..

Çünkü; O istedi ki, bütün çocuklar özgürce uçurtma uçurabilsin!

Çünkü; O istedi ki, evladına bayramda bir ayakkabı alamamanın ezikliği içinde babalar kendi canına kıymasın. Yuvalar yoksulluk ve cehalet yüzünden parçalanmasın!

Çünkü; O istedi ki, hasta anasına, yetim kalan evladına bir tas sıcak çorba götürebilmek için analar, bacılar etlerini satmasın!

Çünkü; O istedi ki, analar bir daha evlat acısı içinde yaşamlarını zehir etmesinler, su yerine gözyaşı içmesinler!

Evet! O istedi ki, bütün yokluk, sefalet, acı ve keder bir bir ortadan kalsın. Yarın yanağından gayri her yer ortak olsun. Yaşam gerçek anlamına kavuşsun!

Evet! O, özgür, mutlu ve aydınlık dolu bir dünya istedi.

İşte O, güzelden, iyiden, doğrudan, haklıdan yana ne varsa söyleyip savunduğu için katledildi!

İşte O, "çocuklar kimyasal bombalar altında can vermesin, şeker yiyip özgürce uçurtma uçurabilsin" dediği gibi sorgusuz-sualsiz kahpece kurşuna dizildi!

Dostlar, Analar, Bacılar!

Yaşamı herkesten fazla seven, yüzünü bile görmediği insanlar için ölen MANUEL'imizin ardından ne bir gözyaşı, ne de bir ağıt yakmayacağız. Çünkü O, bizleri böyle çaresiz ve üzgün görmek istemez. O, canından çok sevdiği dostlarını kendilerini böyle yalnız ve terk edilmiş hissetmelerini asla ve asla istemezdi.

Şimdi O, içimizde, yanımızda, sıramızda bizimle birlikte yaşıyor. O taptaze, aydınlık ve sevgi dolu gözleriyle gülerek bizi coşkuyla selamlıyor! ■

SELAM ÖZGÜR VE MUTLU BİR GELECEK UĞRUNA YAŞAMINI FEDA EDENLERE!

SELAM TARİHİN ŞEN ÇOCUKLARINA, SELAM YAŞAMIN GÜZEL YÜZLÜ ÇOCUKLARINA!

SELAM MANUEL'E BİN SELAM!

İşkencedeki ölümler halkasında yeni isim:

Neriman Papiş

• Neriman Papiş'in kızları, yetkililerin "intihar etti" iddialarına rağmen annelerinin ayak tabanlarının parçalanmışlığını yaşamları boyunca unutmayacaklar.

• Neriman'ı ölümünden önce kimse tanımazdı. Artık onu herkes tanıyor ve iğrenç bir insanlık suçu işlenerek ölüme yollananların yanında sevgi ile anılırken, işkenceci caniler, lanetleniyor. O, yalnız değildi. Binlerce, onbinlerce yürek onunlaydı. Ama o işkenceci caniler öldüğünde yalnız kalacaklar, o gün bile insanlık onları lanetle anacak.

1,5, 10, 100 derken artık yüzlerle ifade edilemeyen işkencedeki ölümlere bir yenisi daha eklendi. Öyle ki işkence dendi mi Dünya Kamuoyunda ilk akla gelen ülke Türkiye oluyor. Her gün yüzlerce işkence olayının yaşandığı, bir iki ayda birkaç kişinin işkencede canverdiği bir ülke elbette ki Dünya Kamuoyunun ilk gündemini teş-

kil edecektir. İşkencenin böylesine yoğun olması bizim gibi, yarı-sömürge, yarı-feodal ve sömürge ülkelerin vazgeçilmez bir yazgısı niteliğine bürünmüştür. Artık işkence olayları ülkemizde sıradanlaştı.

Egemen güçler gelişen Devrimci mücadeleleyi bastırmak ve bu mücadelenin önüne set çekmek amacıyla uygulayageldikleri politikaların ba-

şında Devrimci-Demokrat, sosyalist güçlere yaygın işkencelerle sindirme hareketine girişmek olmuştur, bu kendileri için vazgeçilmez bir yöntemdir. Artık işkence furyası toplumun ileri kesimlerine uygulanmakla da kalmıyor. Toplumun en geri, en sıradan kesimlerine uygulanagelen bir yöntem biçimini almıştır. 12 Eylül yönetimiyle birlikte toplumun hemen hemen her kesiti işkenceden nasibini aldı, yüzlercesi işkence tezgahlarında can verdi, onbinlercesi sakat aldı. Ülkemizde işkence; geçmişten günümüze dek kurumlaşmış bir şekilde Devletin bir politikası olarak süregelmiştir. Artık, günümüzde işkenceye son vermek için verilen mücadele toplumsal değişim

Emekçi oldun mu baskıda, zulümde, işkencede mübahtır sana. Efendileri onlara öyle belletmişler. Günümüzde işkence görmek, işkencede hunharca ölmek siyasal mücadele içinde yer almayı gerektirmiyor. Neriman olayı bunun en bariz örneği.

Her zamanki gibi işkenceciler Neriman PAPIŞ'in ölümüne de hazır kılıfı geçirdiler, "İntihar etti" diye açıklamada bulundular. Kim inanır ki buna. Neriman'ın vücudundaki işkence izleri bu yalan kılıfını yırtarcasına haykırıyordu: "Hayır! yalan söylüyorsunuz, bana işkence ettiniz, bedenimdeki işkence izleri bunun tanığı, kendinizi bile inandıramazsınız." Evet! böylesi yalanlara kimse inanmadı, inanmayacak da.

Neriman'ı ölümünden önce kimse tanımazdı. Artık onu herkes tanıyor ve iğrenç bir insanlık suçu işlenerek ölüme yollananların yanında sevgi ile anılırken, işkenceci caniler lanetleniyor. Neriman, bu son yolculuğunda yalnız değildi. Hacıhüsrev'deki cenaze töreninde büyük bir kalabalık Neriman'ı sevgiyle bağrılarına basarak, "İnsanlık onuru işkenceyi yenecek", "İşkencecilerden hesap soracağız" diye haykırarak uğurluyordu. O, yalnız değildi. Binlerce, onbinlerce yürek onunlaydı. Ama o işkenceci caniler öldüğünde yalnız kalacaklar, o gün bile insanlık onları lanetle anacak.

Neriman PAPIŞ'in işkencedeki ölümü son değil, son da olmayacak. İşkenceci caniler daha nicelerini aramızdan alıp götürcekler, götürmek isteyecekler. Bunun için, yüreği insan sevgisiyle çarpan tüm insanlar böylesi olaylara karşı kayıtsız kalmamalı. Artık işkenceye karşı olmak, ona karşı bilinçli ve örgütlü bir mücadeleyi gerektiriyor. Bu da tüm gücümüzü birleştirerek halk demokrasisi ve sosyalizm mücadelesine kanalize etmekten geçer. ■

İNSANLIK ONURU İŞKENCEYİ YENECEK!

İŞKENCEYE SON VERMENİN YOLU HALK DEMOKRASİSİ VE SOSYALİZM MÜCADELESİNDEN GEÇER!

• "İntihar etti" denilen Neriman Papiş'in tabanlarını kim parçaladı, bedenindeki işkence izleri neye alamet'ti?. Yalancının mumunun artık yanmadığına tabi.

için verilen mücadeleden koparılmaz bir bütünlük arz ediyor. Kısacası egemen güçlerin saltanatı sürdüğü müddetçe işkence de devam edecektir. İşkenceye son vermek: egemen güçlerin saltanatına son vermekle eş anlamlıdır.

Evet, Neriman PAPIŞ daha kısa bir süre önce toplumun bir bireyi olarak aramızda yaşıyordu. Gözaltına alındı -Bir insanın gözaltına alınması demek ya yaşayamayacağı ya da sakat bir bedenle yaşamını devam ettireceği anlamındadır- Neriman PAPIŞ artık yaşamayacaktı. İşkenceciler onun yaşamasına müsaade etmemişlerdi. Orada (işkenceha-

nede) haktan, hüküktan bahsedilemez, insan yaşamı birkaç işkenceci caninin elindedir. Bir kez düştün mü ya ölümün çıkar, ya da sakat bedenin.

Neriman Papiş siyasi olaylardan dolayı gözaltına alınmamıştı. Herhangi bir siyasi yanı da yoktur. O'nu Yankesicilik Şubesi gözaltına almıştı. Ne suçu olabilirdi ki! Belki, aç kaldığından bir şeyler aşırarak zorunda kalmıştı. Herhangi bir şey de yapmamış olabilirdi. Ama polis eline bir düştün mü suçlusun, onlar için başka anlamı da olmaz zaten. Ezilen sınıf ve katmanlara mensup olmak kafidir, onlar açısından.

Suç duyurusu

Bulduğumuz Sağmalcılar Özel Tip Cezaevinde 24.12.1988 tarihinden itibaren cezaevinde tünel olduğu noktasında ciddi kuşkular olduğu vesile edilerek tutuklular üzerinde baskı ve keyfî uygulamalar yeniden gündeme getirildi. Tünel kuşkusu ile koşullar her gün didik didik aramadan geçirildi. Biz tutuklular bu aramalar esnasında sürekli rahatsız edildik ve baskı gördük. Bu rahatsızlık ve baskılar olduğu halde aramaları engelleyici tavır ve davranışlardan kaçındık. Çünkü şunu iyi biliyorduk; firar ve tünel meselesinin gündeme gelmesiyle birlikte cezaevi yetkilileri tarafından genellikle provakasyon ortamı yaratılır.

Nitekim 28.12.1988 günü cezaevinde bu aramalar tünel bulunduğu haberiyle son safhaya geldi. Bizler, bu aşamadan sonra cezaevinde nelerin olacağını tahmin ediyorduk. Çünkü daha önceki örneklerinde (Diyarbakır, Bursa, Aydın Cezaevlerinde) görüldüğü gibi bir çok cezaevinde tünellerin ve firar olaylarının ortaya çıkmasıyla baskı ve saldırılar yoğunlaşmış, hak gaspları gündeme gelmişti. Aynı şeylerin burada da gündeme gelebileceğini çok iyi biliyorduk. Tünelin bulunduğu haberini aldıktan sonra koşullarda aramaların yapılacağı, alt katlardaki koşulların boşaltılıp üst katlardaki koşullara yerleştirileceği temsilcilerimize iletildi. Temsilcilerimiz, cezaevi yetkililerine ve cezaevinde sorumlu askeri yetkililere aramaların yapılması için herhangi bir engellemede bulunmayacağını ve geçici olarak alt katların boşaltılıp üst katlara yerleşileceği şeklinde açıklamalarda bulundular. Tünel çıkan bloğu da boşaltacağımız açıklandı. Yetkililerin herhangi bir baskı ve saldırı girişimi olmayacağına dair teminat vermeleri üzerine anlaşma sağlanmıştı. Bu gelişmelerden sonra bizler alt katlardaki koşulları boşaltıp üst katlardaki koşullara yerleşmeye hazırlanıyorduk. Ancak bir süre sonra görüldü ki, cezaevi yetkilileri ve askerler aramadan ziyade saldırı niyetiyle geldiler. Ve sorunları diyalog içinde halletmek için bekleyen temsilci arkadaşımızın konuşmasına bile fırsat vermeden orada bulunan arkadaşlarımıza saldırdılar. Tekme, tokat ve joplarla döverek yerlerde sürükleyerek

Memik Horoz, Alaattin Çelik, Aydın Eker, İsmail Yaman, Kemal İştmeç, Nâdir Kalkan, Abdurrahim Gümüştekin, Önder Çetin Yıldırım, Naci Ay, Hıdır Giriş, Halil Güçlü, Sedat Güncekti, Sualp Çekmecı, Hulusi Zeybel adlı arkadaşlarımız saldırıya uğrayıp çeşitli yerlerinden darp izleri almışlardır. Bunlar sadece bizim bölümde bulunan yaralı arkadaşların isimleridir. Diğer bloklarda da benzer olaylar gelişmiş, onlarca arkadaş yaralanmıştır. Bu gürültü patırdı ve işkenceye karşı slogan seslerini duyan üst katta kalan arkadaşlarımız alt kata koşmuşlar, koridorda yüze yakın joplu ve sopalı askerlerin olduğu ve arkadaşların dövüldüğünü görmüşlerdir. Bu saldırılara karşı doğal olarak sessiz kalmayan arkadaşlar, bu olaya müdahale etmek istemişlerdir. Ancak müdahaleye fırsat bulamadan üst kata açılan demir kapı, askerler tarafından arkadaşların üzerine kapatılmıştır. Alt kattaki arkadaşlarımıza saldırılıp koşullara yakapaça konulduktan sonra askerler kendilerinin kapattığı kapıyı açarak üst kattaki arkadaşlarımıza saldırmışlardır. Arkadaşlarımız ise vahim sonuçlar doğabileceğini gözönünde bulundurarak bu saldırılara bedenleriyle karşı koymuşlar ve bedenleriyle barikat oluşturmuşlardır. Askerler ellerinde joplar, demir çubuk ve kalaslarla arkadaşlarımıza saldırmışlar ve bu saldırı esnasında Nazif Töre arkadaşımız, başı ve kaşı yarılarak, İrfani Yıldız arkadaşımız da yüzünden darbeler almasının yanı sıra bir de dişi kırılarak yaralanmışlardır. Mehmet Dal arkadaşımız da elinden ve vücudunun muhtelif yerlerinden yaralanmış, cezaevi doktoru tarafından yaralı arkadaşların vücutlarındaki işkence izleri kayıtlara geçmiştir. Yine bu operasyonlar sırasında birçok arkadaşımız çeşitli yerlerinden darbeler aldı. Böylece, idare aramadan çok, saldırma amacıyla olduğunu sergiledi.

Öyle ki operasyonda sessiz kalıp saldırgan davranmayan askerler bizzat subaylar tarafından "ne oluyorsunuz" diye tehdit edilerek üzerimize saldırdılar. Bu saldırılar karşısında can güvenliğimizi sağlamak için üst kattaki malta girişinde dolaplardan barikatlar kurduk. Ve

bu saldırılardan ancak barikatlarla korunmak mümkün oldu. Subaylar komutasında üst kata çıkan askerler yemekhane ve mutfak olarak kullandığımız salona dolarak kap-kacak ve yiyeceklerimizi talan ettiler. Çaydanlıklarımızın üzerinde tepinerek ezmişlerdir. Barikat kurulup saldırının önünün kesilmesinden sonradır ki, operasyonu yürüten albay, diyaloga yanaştı, isteklerimiz karşılanıp güvence verilmeden barikatların açılmayacağını ilettiler. Uzun süren bu tartışmalardan sonra albay, "namusum üzerine yemin ederim size hiçbir baskı ve işkence yapılmayacak, arkadaşlarınız da yanınıza getirilecek" şeklinde söz verildikten sonradır ki barikat kaldırıldı. Arkadaşlarımız getirildi. B bloktaki operasyon bir noktada tıkanmıştı diğer bloklara yönelinerek operasyonlara devam edildi. Sonra da B bloktaki belli bir anlaşmayla alt katlar boşaltıldı. Aynı albay daha B'de operasyon tıkanmışken, E bloktaki arkadaşlara da askerlere saldırtarak birçok arkadaşımızı yaralamıştır. Bunun arkasından F bloka arama veya alttakilerin üste çıkarılması değil, blok'un boşaltılacağı ileri sürülerek çıkmaları isteniyor. Arkadaşlar çıkmayınca gaz bombaları atılıyor. E ve F bloktaki bu saldırılar esnasında birçok arkadaş yaralanıyor. Bunca yaralı olmasına rağmen bunların hastaneye gönderilmesi alay komutanı tarafından engelleniyor. Aynı operasyondan birkaç gün sonra H bloktaki arkadaşlara da saldırılarak birçoğunun yaralanmasına neden olunuyor. Bu operasyonlarla birlikte en doğal haklarımız olan havalandırmaya çıkarılmama ile birlikte ziyaret ve avukat görüşleri gasedildi. En doğal ihtiyacımız olan ekmek ve yemek verilmeyerek aç bırakıldık. Cunta koşullarında bile onca işkenceye karşın ekmek verilirken şimdiki yöneticilerin karışıklıktan yararlanarak paraları cebeye indirmesine bağlıyoruz. Daha sonra ise yemek sağlıksız yerlerden verilmek istendiğinden iradi olarak alınmadı. Bu hâlâ sürdürülüyor. Bunlarla birlikte eşyalarımız (kap-kacak) kırılıp gasedilmiş durumdadır. Kitaplarımızın bir kısmına el konuldu. (B bloktan alınan 264 adet kitabımız henüz verilmiş değil) Bu baskı ve hak gasplarının devamı olarak açık ziyaret yapıl-

• Bayrampaşa Özel Tıp C.Evinde "tünel çıktı" bahanesiyle tutuklular üzerine estirilen terörden, yetkililer tutuklu yakınlarına da bir "pay" ayırmayı unutmadılar!

madı. Bu gelişmeler dikkate alınarak daha birçok keyfi uygulama ve baskının gündeme gelmesini engellemek, yasadışı sürgünlere karşı çıkmak, gaspedilen hakların iadesi, can güvenliğimizi sağlamak ve olası bir kıyıma karşı tedbir açısından 31.12.1988 günü A-B-C-E-F bloklarındaki arkadaşlar kendi olanaklarımızla üst katlardaki malta girişlerinde barikatlar kuruldu. Bu barikatlar daha sonra cezaevi genelinde oluşturuldu. Bugün yaşadığımız barikatlar arkasında devam ediyor. Çünkü cezaevinde keyfi uygulamalar ve baskı ortamı devam etmektedir. Cezaevi idaresinin insanca yaşam haklarının gaspını hiçbir zaman kabul etmeyeceğiz. Yılların mücadelesi sonucunda elde edilen haklarımız uğruna onca arkadaşlarımız canlarını verdi, onlarcası sakat kaldı. Can bedeli kazandığımız haklarımızın gaspını kabullenmeyeceğiz. Cezaevinde bugün insanlar üst üste yığılmıştır. Hücre tipi üç kişilik koşullara 6 kişi tıkılmış durumda. Tünelin bulunduğu D bloktaki arkadaşlarımız "blokta gerekli güvenlik önlemleri alınmaya kadar" gerekçesiyle geçici olarak G ve M bloklarına alındılar. Ancak bugün geline aşamada cezaevi idaresi bundan böyle arkadaşlarımızı süresiz bu bloklarda tutarak keyfi-süresiz hücre cezası uygulamayı amaçlamaktadır. Oysa ki, tünel bulunmadan önce G ve M blokları hücrelerden oluştuğu için kullanılmıyordu. Cezaevi yetkililerinin uzun süre sorunlarımızı karşı duyarız kalmalarından sonra bayan arkadaşlarımız cezaevi yetkililerinin dikkatlerini çekip temsilcilerimizle görüşülmesini sağlamak için ana koridora çıktılar. Bayan arkadaşların bu davranışları, idarenin askerleri üzerlerine saldırıp sürükleyerek koşullara sokulmakla karşılık buldu. Bu saldırılarda da yaralanan arkadaşlarımız oldu. Koşullardaki dolaplardan bazıları alındı. Barikatların arkasında kalıp alınamayanlar ise alınmak isteniyor. Yemek masaları ve sıralar alınmış durumda. İlaşe bedeli ile beslenmek mümkün değilken kantinden alabilece-

ğimiz yiyeceklerimizi pişirmek için gerekli olan tava ve tencerelerimiz isteniyor. Tüm metal tabak, kaşık vb. toplamlar yerine sağlığa zararlı melamin tabak vb. verilmek isteniyor. Enstrümanları vermemiz isteniyor. Kitaplara sınırlama getirmekten dem vuruluyor. Daktilolarımız alınmak isteniyor.

İnsanca yaşamın olmazsa olmaz şartı olan bu haklarımızdan ödün vermemiz mümkün değildir. Evet cezaevinde bir tünel bulundu. Ancak hakların gaspı tünel vesilesiyle meşru görülemez. Onca saldırı ve baskının tüneli ne ilgisi var? Açıktır ki, bu bahane ile haklarımız gaspedilmek istenmekte, bunun için saldırılar yoğunlaşmaktadır. TC. devletin yasaları vardır. Eğer "suç" unsuru oluşturan bir şey varsa soruşturma açılmalıdır, ki böyle bir soruşturma devam etmektedir. Ancak her zaman olduğu gibi bugün de yasaların sadece kâğıt üzerinde kaldığı, bunların yetmediği yerlerde pratikte farklı davranıldığı yabancı olmadığımız uygulamalardır. Evet, firar ve tünelin ortaya çıkmasıyla cezaevleri yönetimleri acizliklerini haklarımızı saldırarak çıkarmaya çalışmaktadır. Ancak bu tür saldırıların firar ve tünelin azalmasında etkili olmadığı görüldü. Hiçbir hukuki kaygı güdülmeyen kolayca idam ve müebbet gibi ağır cezalara çarptırıldıkları ve temelde zaten sömürücü emenlerin çıkarlarına olduğu için meşru ve haklı olmayan bu cezaları tanımayan devrimci siyasi tutsakların firar etmeleri haklı ve meşru bir eylemdir. Hakların gaspı ve işkenceler bunun kullanılmasının öntüne engel olmuştur, olamaz da.

Sonuç olarak:

Olayların gelişimi açıkça göstermiştir ki cezaevi idaresi ve onun üstündeki yetkili bürokrasi zinciri, 12 Eylül'den bu yana siyasi tutuklular üzerinde uygulanan her türlü insanlık dışı baskı ve sindirme politikasının devam ve son biçimi olan 1 Ağustos genelgesindeki uygulamaları icra etmek için, tünel olayını fırsat bilmiştir. Bir kaşık suda fırtına

kopararak tüm insani yaşam haklarımızın gaspedilmesini başka bir niyetle açıklamak mümkün değildir. Emellerine ulaşmak için cezaevinde olayları tüm yaptırıcı çabalarımıza rağmen bilinçli olarak tırmandırmış ve tırmandırmaktadır. Tüm devrimci demokrat kamuoyunun dikkatini çekmek isteriz. Cezaevi idaresi ve Adalet Bakanlığı'na bağlı yetkili kişi ve kurumlar ellerinden geleni arklarına koymayarak, nihayet; cezaevini, akibetinin ne olacağını kimsenin kestiremeyeceği bir provakasyon zemininin üstüne çekmeyi başarmışlardır.

Bizler insanlık onurumuzdan ve kanımız canımız pahasına, dişimiz tırnağımızla elde ettiğimiz haklarımızdan kesinlikle ödün vermeyeceğiz. Bundan sonra da gelişecek olayların suçlusu elbette ki cezaevi yetkilileri ve Adalet Bakanlığı'na bağlı bürokrasi zinciridir. Daha açık bir ifadeyle, TC. devleti olacaktır.

Ayrıca, firar girişimi karşısında alınan "önlemler" de ne yasal, ne de akla mantığa uygun tedbirlere başvurmaksızın, tüm haklarımızın gaspedilerek insanlık dışı yaşam koşullarına bizleri mağdur eden, bizlere baskı ve işkence yapan cezaevi müdürü Özen KORKMAZ ve yardımcıları, Jandarma Alay Komutanı Turgut İNEGÖL, Yarbay Haydar AKSU, Binbaşı Halit KAYA ve operasyonda yer alan diğer subayların kimlikleri belirlenerek gerekli yasal işlemlerin yapılması için suç duyurusunda bulunuyoruz. ■

16.1.1989

Hüseyin Yaman, Erhan İnal, Ali Yıldız, Hıdır Durmaz, Gazanfer Yıldız, İsmet Çolak, Baki Ceylan, Zeynel Karahan, İsmail Doğruer, Ali Rıza Dermanlı, Yılmaz Zurnacı, Baba Erdoğan, Ramazan Öktülmüş, Şahin Karataş, Cemal Rakip, H.Ali Yalçınkaya, Zeynel Aslan, Memik Horoz, Alaattin Çelik, Mehmet Dal, Aydın Eker, Mehmet Ergün, Hadar Bayar, Fethi Azak, Ercan Sever, Songül Coşkun, Elmas Değerli, Aysel Yucak, Nilüfer Küçüktay, Ayşe Hülya Özzümrüt, Aşkın Kaner, Mukkadder Gümüş, Neriman Altun, Kemal İştmez, İsmail Yaman, Muammer Aydın, Hıdır Deniz, Ramazan Gürçay, Ahmet Sel, Hasan Hayri Yıldız, G.Köksal Yıldırım, Önder Çetin Yıldırım, Yadigar Kuyru, Nazif Töre, İmam Hüseyin Bozkurt, Hıdır Giriş, Naci Ay, Sualp Çekmecci, Nihat Kınacı, A.Gazi Atilla, Hulusi Zeynel, Halil Güçlü, Necmettin Alp, İzzettin Bektaş, Nadir Kalkan, Sedat Günekti, Zülküf Günay, Abdurrahim Gümüştekin, Osman Özdemir, Havva Suçmez, H.Murat Erdoğan, Haldun Karayol, Hilmi Begümcan, Nesimi Şahan, Ümit Gökçe.

CEZAEVLERİNDE TEZGAHLANMAK İSTENEN OYUNLARI BOŞA ÇIKARALIM

• Hükümet ve Adalet Bakanlığı'nın direnişle elde edilen bu hakları kolay kolay sindiremeyeceği ve bunları kalıcı kalmak için daha çok mücadele etmek gerekeceği de bir gerçektir. Nitekim cezaevleri tarihi de bunun açık seçik örnekleriyle doludur.

Ramazan Kılavuz

1988 yılının son ayları, Özal Hükümeti Adalet Bakanlığı'nın cezaevlerinde uygulamaya koymak istediği "1 Ağustos Genelgesi"ne karşı direniş ayları oldu. Bu dönem aynı zamanda, başta emekçi halkımız olmak üzere, dünyanın birçok ülkesinde devrimci-demokratların yükselen sesi ve desteğiyle, saldırıların püskürtüldüğü ve tutsakların ayaklarına bir pranga gibi takılmak istenen "1 Ağustos Genelgesi"nin de benzerleri gibi uygulanamazlığının bir kez daha kanıtlandığı, zorlu, çetin, ama zaferle taçlanan bir mücadele süreci oldu.

Faşist Alman ordusunun temerküz kamplarındaki yaşama düzenini andıran 1 Ağustos Genelgesi ile, zaten özgürlüğü kısıtlanmış olan tutsakların yaşama düzeni daha da dar menegeneler arasına sokulmak istenmiş; insanların aldıkları soluk bile genelgenin buyruklarına bağlanmıştı. Baskı ve şiddetle el ele giden tüm denemeleri fiyaskoyla sonuçlandığı halde, belki tutar mantığıyla yola çıkarak hazırladıkları bu faşist ruhlu

genelge ile, devrimcileri, yeniden, siyasi kimliklerinden arındırma, kişisizleştirme ve düzenin her dediğine boyun eğen birer robot haline getirme yoluna gidilmiştir.

Tutsakların insanca bir yaşam için verdikleri haklı mücadeleye gönül ve omuz verenlerin muhalefeti; kendini yakan analar, mecliste oturan yakınlar, destek açlık grevlerine giren ve tutsakların yanında olduğunu çeşitli biçimlerde dile getiren aydın ve demokratlarıyla, her türlü baskıya rağmen kalemini durdurmeyen sosyalist basınıyla bu direniş, bir bütün olarak devrimci demokrat kamuoyunun aktif muhalefeti, faşist genelgenin altına imza atan Adalet Bakanı Mehmet Topaç'a başta attığı imzayı reddettirerek geriletmiş ve peşinden bu genelgenin yerine yeni tüzük çalışmalarının başladığını söylemiştir. Direnişler karşısında başta çok sert tavır takınmasına rağmen, gelişmeler karşısında elindeki kozların birer birer işe yaramaz hale geldiğini, artık yalan ve demagojinin de işe yaramadığını gören faşist iktidar, direnişçi tutsakların ölüm sınırına gelmesi ve

günbegün büyüyen muhalefet karşısında korkuya kapılarak çaresizlik içinde genelgenin eleğe dönmesine göz yummak zorunda kalmıştır.

Ancak, hükümet ve Adalet Bakanlığı'nın, direnişle elde edilen bu hakları kolay kolay sindiremeyeceği ve bunları kalıcı kılmak için daha çok mücadele etmek gerekeceği de bir gerçektir. Nitekim cezaevleri tarihi de bunun açık seçik örnekleriyle doludur.

Hazırlanan yeni tüzüğünde, genelgesinin sahibinin izlediği gibi genelgeyi izleyeceği ve uygun bir zamanda yeniden zora dayalı yaptırımlara başvurulacağı devrimci tutsaklarca bilinen bir şeydi. Nihayet direnişlerin bitmesi üzerinden iki ay bile geçmeden bazı cezaevlerinde yeniden hakların gaspı yolunda saldırılar başlamış bulunuyor. Malatya, Nazilli, Ceyhan cezaevleri ilk örnekler olmuştur. Malatya Cezaevi'nde hak gaspından dolayı açlık grevine başlanmış, Nazilli'de gerginlik sürmekte, Ceyhan Cezaevi'nde ise benzer saldırılar daha üstü örtülü bir biçimde gerçekleştirilmek istenmektedir. Tutuklu temsilcileriyle cezaevi

yetkili Savcılar arasında bu nedenle sert tartışmalar olmuştur. Ve daha kimbilir hangi cezaevlerinde neler tezgahlanmaktadır. 1 Ocak 1989 tarihinde Ankara'ya sözümona kurs için çağrılan ve 6 Ocak 1989 tarihinde geri dönecek olan cezaevi müdür-

tepkisi Ceyhan Cumhuriyet Savcısı Metin Sezgin tarafından tehdit ve silesi olarak kullanılmıştır. Daha önceleri kendi çıkarları için cezaevini yakmaya çalışan, bütün cam, kapı, pencere çerçevelerini kırıp parçalayan, açıktan açığa isyan eden faşist

tutsaklara zarar veren eyleme sessiz kalan cezaevi yetkililerinin tüm cezaevi genelinin yararlandığı (faşistler de dahil) bir hak kısıtlanmak istediği için devrimci tutsakların haklı ve masumane tepkisine karşı savurduğu tehditler, cezaevinde tezgahlanmak istenen yeni senaryoların belirtisi ve habercisidir.

Faşistlerin anlamsız eylemlerini gerekçe ederek tüm tutsakların kullandığı hakları kısıtlamak isteyen yetkililere daha önceleri "Faşistlerin bu eylemlerinin komplo" olduğu "Hak kısıtlamalarına gerekçe" yapılmaması gerektiği uyarısında bulunan tutsaklar, kapı çalma gibi masumane bir tepki gösterdikleri için kurşunlanmakla, kaburga kırmakla tehdit edilmişlerdir. 29 Aralık 1988 gecesi Ceyhan'ın üç savcısı ve cezaevi müdürleriyle tutuklu temsilcileri arasında geçen tartışmada bütün tutsaklar "Temizlenmesi gereken pislikler" olarak görülmüştür. Ve yine Cumhuriyet Savcısı Metin Sezgin, arkadaşları Bursa ve Antep savcılarının yaptığı gibi devrimci tutsakların "kaburgalarının" kırılması, "cebirin müstahak" olduğu ve hatta "kurşunlanması" gerekenler olarak görülmüşlerdir. "Yemekler az ve yetersizdir, tutuklular asgari bir düzeyde bile beslenemiyor" denildiğinde ise savcının biri adeta alay edercesine açlığı savunmuş, "doktorlar da fazla yemeyin diyor, yemek insan sağlığına zararlıdır, insanı çabuk öldürür" şeklinde cevap vermiştir.

İşte böyle bir kafa yapısına sahip Ceyhan Cumhuriyet Savcısı Metin Sezgin'in Ceyhan Cezaevi'nde yaptığı istediği, diğer bütün cezaevlerinde de tezgahlanmak istenen oyunun aynısıdır. Bu yüzden bütün devrimci demokrat kamuoyu oynamak istenen yeni oyun ve saldırılara karşı uyanık olmalıdır.

Bugün sosyalist basının, demokratik kitle örgütlerinin ve bir bütün olarak devrimci demokrat kamuoyunun görevi özellikle Diyarbakır'da 9 Şubat 1988 tarihinde elde edilen ve uygulanabilir olduğu Başbakanca da kabul edilen kazanımların tüzükleşmesi için Ceyhan Özel Tip Cezaevi tutsaklarınca başlatılan kampanyaya omuz vermek olmalıdır. ■

• Bir el, bir el daha... Yüreği de koy yanına, Budur umudun ve idealin zirvedeki sancağı..!

leri (1988 Ekim Direnişi öncesinde olduğu gibi) büyük ihtimalle yeni hazırlanan tüzük doğrultusunda, bu tüzüğe uygun bir uygulama yoluna gitmeye çalışacaklardır.

Hakları kısıtlanmak istenen Ceyhan Cezaevi'ndeki tutsakların doğal

mahkûmlar karşısında eli ayağı birbirine dolanan, yalvarırcasına bir tavır takınan, yine bir faşistin özel isteği kabul edilmedi diye bütün koridor camlarını kırmasına göz yuman, kişisel çıkardan başka nedeni olmayan bu anlamsız ve gerçekte

Hükümlülerin tüzük önerileri

T.C. infaz ve cezalandırma sisteminin tarihi gelişimini incelerken, sistemin sadece cezaevleri politikasına bakışına değil, diğer kurum ve kuruluşlara bakışına da baktığımızda demokratik işleyişten çok baskı ve zor uygulamalarının ağır bastığını görürüz. Doğal olarak bu bakış cezaevlerine de yansımıştır.

Devlet herşeyden önce, temsil ettiği sınıfın çıkarlarını korumak, gözetmek ve sürekliliğini sağlamak görevi ile yükümlüdür. Bu nedenle T.C. devleti de temsil ettiği sınıfların çıkarlarını koruma kaygısıyla en ufak demokratik hak istemi ve kıpırdanışları karşısında tahammülsüzlük göstermekte ve faşist ceza yasalarıyla devrimci demokratları cezaevlerine doldurmaktadır. Bu aşamada cezaevlerinin, asıl işlevi kendini göstermekte. Cezaevlerine doldurulan devrimci demokrat yurtsever insanların siyasi düşünce ve değerlerini yıkmak, bu kişileri içi boş sıradan insan durumuna sokmak, yıldı, karamsar, pişman ve kimliğini yitirmiş bir konuma getirmek için faşist politikalar devletin esas cezaevi politikasını oluşturmaktadır.

Bir devletin insan haklarına, demokratik haklara ve bunlara işlerlik kazandırmadaki duyarlılığı, o devletin çağdaşlaşmasının bir ölçütü olarak görülmektedir. T.C.'nin cezaevleri ve infaz sistemine yaklaşımı zaten sorgulama ve yargılama sistemindeki çağdışı uygulamalara ek olarak ikinci bir cezalandırma yöntemi olarak görülmekte ve tam bir zindancı yaklaşımıyla bakılmaktadır. Adalet Bakanlığı'nın, "mahkumlar turistik otellerde kalmıyor-

lar, elbette rahatsızlık duyacaklardır" demekle tutuklu ve hükümlülere cezaevlerinde çok ağır baskıların yanı sıra insan haklarını kısıtlayıcı bir yaşam sürdürmelerini savunmaktadır. Bu mantıkla en temel sayılan B.M. Uluslararası insan hakları sözleşmeleri bile gözardı edilmektedir.

Bugün durum pembe tablolarla çizilmeye, anlatılmaya çalışılıyor. Bu durum, cezaevleri konu edildiğinde de gündeme getiriliyor. En yetkili ağızlar yalan ve demogojyle cezaevlerinin Avrupa ülkelerinden daha iyi koşullarda olduğunu dahi söyleyebiliyor. Bu ağızlara göre, "cezaevlerinde sorun olduğunu söyleyenler 3-5 siyasi tutukludur". Oysa durum bunun tam tersidir. Cezaevleri tarihinin geçmişine baktığımızda dağınık ve örgütsüz olan adli mahkumların bile sayısız isyanları ve direnişle karşılaşılıyor. Bugün ise, eğer adli mahkumlar sesini çıkarmıyorlarsa bu durum bu insanların hoşnutluluğunu değil, bugün de temel politika olan baskı, zor ve sindirmenin had safhada olduğunun ve bu nedenle bu örgütsüz insanların sesini çıkarmadığının göstergesidir. Gerçek böyleyken bu insanların suskunluğunu memnuniyetlerine yormak ancak faşist bir kafanın yapabileceği bir demagojidir.

Siyasi düşünce ve eylemlerinden dolayı cezaevlerinde bulunan devrimci demokratlar için ise gerçek şudur: Aslında geçmişten beri var olan ama, 12 Eylül faşist cuntasıyla yoğunluğu artan siyasi tutukluluk olayı gündeme gelmiştir. Devlet bu olayı görmezden gelerek ısrarla adli tutuklulara karşı uyguladığı bu statü-

yu binlerce siyasi tutuklu ve hükümlülere de dayatmıştır. Bu uygulamaların en açık ve pervasızca uygulanışını 12 Eylül faşist cuntası döneminde yaşadık. Bırakalım adli tutuklu statüsünü çeşitli askeri cezaevlerindeki siyasi tutuklu ve hükümlüleri asker tutuklu statüsünde görülmüş, askeri eğitim ve disipline etme yönetmelikleri zorla ve işkenceyle uygulanmaya çalışılmıştır. Bu uygulamalar insanların cezaevlerini zindan olarak görme değerlendirmesini daha da güçlendirmiştir. Bu dönemde askeri eğitim, İstiklal Marşı, din dersi, şöven marşlar, zorla spor, havalandırmanın kısıtlanması, görtüş süresinin bir iki kelimeyle sınırlandırılması, zorla ve ahlaksızca aramalar yapılması, koğuş aramalarının yağma ve talana dönüşmesi, mektuplaşma yasakları, her türlü basın ve yayının yasaklanması, tutukluların kendisini geliştirecek kültür faaliyetleri olanaklarının sadece pişmanlık gösteren kişilere tanınması, askeri ve sivil cezaevleri idarelerinin sınırsız ve keyfi uygulamaları karıştır-barıştır politikasının uygulanması ve tek tek sayamaya çağımız sayısız keyfi uygulama ve işkence ve son olarak da genelde tek tip insan yaratma anlayışın sonucu olarak siyasi tutuklulara tek tip elbise giydirilmesi uygulaması dayatılmıştır.

Baskının, zorun ve faşist terörün olduğu yerde direnme ve devrimci mücadelenin olması da kaçınılmazdır. Devrimciler, tek tip elbise uygulaması da dahil olmak üzere tüm bu faşist uygulamalara karşı fiili direnişler, süreli süresiz açlık grevleri ve ölüm oruçlarıyla insani ve siyasi

kimliklerini ölümler ve sakatlanmalar pahasına koruyarak bugünlere gelmişlerdir. Artık bugün insanları teslim alamayan, istediği kalıba sokup tek tipleştiremeyen, bu nedenle de giderek pervasızlaşan faşist iktidar ve onun "Adalet" Bakanı, geçmişte devrimciler tarafından işlemez hale getirilen bu yasadışı ve keyfi uygulamaları bugün verilen mücadeleleri, kazanımları ve ölümlerimizi görmezden gelerek özde aynı faşist uygulamaları kamuoyunda 1 Ağustos genelgesi olarak bilinen yeni cezaevleri tüzük ve yönetmelikleri adı altında resmileştirmeye çalışmaktadır. Ve şu anda hazırlanan yeni tüzüğe uygulanabilir bir ortam yaratmaya çalışmaktadır.

Bugün Adalet Bakanı tavırlarıyla kazanımlarımızı görmezden gelmektedir. Ama biz bu aşamadan sonra dün olduğu gibi bugün de aleyhimize çıkacak hiçbir yeni tüzük ve yaptırımını görmezden gelmeyeceğimiz gibi kabullenmeyeceğiz de. Bugüne kadar tek tek cezaevlerindeki mücadele ve direnişleriyle insanlık dışı uygulamalara gereken yanıtı verdiksek de; 1 Ağustos genelgesini tüm cezaevlerini kapsayan -büyük oranda zamandaş- bir mücadele vererek uygulamadık. Bu direnişin önemi; direnişin boyutları cezaevi sorununu aşarak tüm demokratik güçlerin katıldığı 12 Eylül faşist baskı ve uygulamalarını geçersiz kılmaya yönelik bir direniş kampanyası, bir mücadele platformu olmasındadır. Bu bağlamıyla 1 Ağustos genelgesine karşı örgütlenen direniş tüm demokratik güçlerin ortak mücadele ve dayanışmasının yaratılmasında bir kilometre taşı olmuştur. Aynı zamanda bu direniş salt cezaevlerindeki siyasi tutsakların ya da İHD ve TAYAD gibi demokratik kuruluşların sorunu değil, kendisine insanım diyen her kesimden insanın ve kurumun sorunu olduğunu bir kez daha göstermiştir. Gene bu direniş deneyimi bir kere daha tüm anti-demokratik yasa ve uygulamaları, ancak tüm devrimci ve demokrat kesimlerin ortak mücadele platformlarıyla boşa çıkarılacağı ve yeni mevziler kazanılacağı somut bir örneğidir.

Son olarak şunu söylüyoruz: Bu kazanımlarımızı yıllardır süren

uzun, zorlu ve bedeli canlarımız pahasına ödenen onurlu mücadelemizle elde ettik. Artık bu kazanımlarımızın kalıcı olarak yasallaşması ve hazırlanacak olan yeni tüzüğe geçirilmesi aşamasını önümüze görev olarak koyuyoruz. Bu nedenle aşağıda sıraladığımız maddeleri yeni oluşturulacak tüzükte yer alması için cezaevlerindeki tüm siyasi tutsakların, başta İHD, TAYAD, Barolar Birliği ve Tabipler Birliği olmak üzere tüm demokrat kişi ve kuruluşlara, meslek odalarına, sendikaları ve tüm emekçi halkımızı cezaevlerindeki haklarımızın tüzükle yasallaştırılması kampanyamıza katılmaya ve destek vermeye çağırıyoruz.

İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecektir

1) Siyasi düşüncelerini yayma ve bu doğrultuda örgütlenme faaliyetlerinin sonucu olarak cezaevlerinde bulunan siyasi tutuklu ve hükümlüleri "adi" suçlu veya "anarşi ve terör" suçlu olarak gören mantık, burjuva hukuk sistemiyle de çelişmektedir. Bu çelişkinin ortadan kaldırılması, siyasi tutuklu ve hükümlülere yasal bir statü kazandırılması.

2) Cezaevlerine yollanan tüzük ve genelgelerin anti-demokratik içeriğinden kaynaklanan sorunların çözümünü doğrultusunda yapılan girişimlerin sonuçsuz kalmasıyla, açlık grevleri veya ölüm oruçlarıyla hak arama yollarına başvurmak zorunda kalan siyasi tutuklu ve hükümlülere bu eylemlerinden dolayı, yasal hükümlülük süresi sona eren hükümlülere "deneme süresi" adı altında 6 aydan 1 yıla varan cezalar verilmektedir. Bu ceza anlayışı, devrimci tutuklu ve hükümlüleri daha fazla içerde tutmanın ve öç alma anlayışının bir ürünü olması nedeniyle bu tür keyfi cezalar verilmemeli, açlık grevleri, ölüm oruçları vb. eylemler bir tür hak arama eylemi olarak kabul edilmeli.

3) İnsanın sosyal-psikolojik sağlığı bir yana bedensel sağlığını da bozacak altı aya varan geceli gündüzlü hücre cezası verilmemeli; bugüne kadar verilmiş olan tüm disip-

lin cezaları bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmalı ve ceza infaz sistemi demokratik ilkeler çerçevesinde yeniden düzenlenmelidir.

4) İnfaz kanununda belirtilen, istisnasız herkese uygulanması gereken açık, yarı açık ve ilçe cezaevlerine gönderilme hükmü adli mahkûmlara uygulanırken keyfi bir şekilde biz siyasilere uygulanmamaktadır. Bu maddenin biz siyasilere de uygulanması sağlanmalıdır.

5) Cezaevlerinde yatan tutuklu ve hükümlüler görüşleriyle anlaşılacağı (ana dili ile) dille konuşmasının sağlanması ve buna yasal bir statü kazandırılması.

6) İnfaz Kanunu'nda, cezasının 1/4'ünü iyi halle geçiren her hükümlünün belli sürelerle yol hariç 72 saat izine gönderilmesine dair hüküm, yasal bir gerekçe gösterilmeden biz siyasi mahkûmlara uygulanmamaktadır. Bu hakkın bizlere de uygulanması için gerekli düzenlemelerin yapılması.

7) İnfaz Kanunu'nda kesintisiz 6 ay yatan her hükümlünün tahliye olmadan 15 gün önce iş iznine sahip olduğu belirtilmesine karşı bu haktan biz siyasiler yararlanamamaktayız...

8) Tutuklu ve hükümlülerin gazete, dergi, çeşitli demokratik kuruluşlara yazı ve makale gönderme olanağı sağlanmalı ve yazının içeriğinden dolayı keyfi engellemelere gidilmemeli. Ancak sakıncalı görüldüğü hallerde buna mahkemenin karar vermesi ve yazı, makale sahibine sakıncadan doğan gerekçelerin tebliğ edilmesi.

9) T.C. Anayasası'nda bile "haberleşme özgürlüğü"nden söz edilirken, tüzük ve genelgelerle bu hakkın kısıtlanarak mektup adedine ve sayfa adedine sınırlama getirilmesi ve de cezaevleriyle yazışma yasağı gibi uygulamalar Anayasa'daki "haberleşme özgürlüğü" ile de çelişmektedir. Bu anti-demokratik uygulamanın ortadan kaldırılması için, mektup ve sayfa adedine konan sınır kaldırılmalı ve cezaevleriyle yazışmak serbest olmalıdır.

10) Mahkemeye, hastaneye gidiş gelişlerde ve sevklerde sevk zinciri takılmamalı, eller arkadan kelepçelenmemelidir.

11) Sürgün veya keyfi sevkler ya-

pılmamalı. Sevklar ise önceden bildirilerek mahkûmun tercihi sorulmalı ve tercihli sevk olmalı.

12) Avukat görüşü açık yapılmalı. Görüşme anında bulunması gereken görevlinin ise, müvekkil ile avukatının konuşmasını duymaya-çağı mesafede beklemeli.

13) Kapalı görüş haftada bir yapılmalı ve en az 1 saat görüşme imkânı sağlanmalıdır. Açık görüşler, görüş süresince günboyu olmalı; kapalı ve açık görüşlere akraba sınırı getirilmemelidir.

14) Siyasi tutukluların savunmalarını hazırlayabilmeleri için, yargılandığı örgüt veya partinin yayın organları mahkemece temin edilerek tutukluya verilmeli.

15) Tutuklu ve hükümlünün kültürel faaliyetlerde bulunabilmesi ve kültürel seviyesini geliştirebilmesi için dışarda satılan her türlü kitap ve derginin içeri alınması; resim, tablo vb. el işleri malzemesini dışardan getirtebilmesi ve bunun yanı sıra radyo, teyp, daktilo, fotoğraf makinesi ve müzik aletlerinin serbest olması.

16) Siyasi tutuklu ve hükümlüleri robotlaştırmak, yıldırma ve kişisizleştirmek için cezaevlerinde işkence, baskı ve keyfi uygulamalarla birlikte tek tip elbise giyme zorunluluğu gündeme gelmiş, tüm bu faşist uygulamalar karşısında direniş gösteren onlarca devrimci, demokrat ve yurtsever can vermiş ve yüzlerce de sakat kalmıştır. Bu direnişler sonucu tek tip elbise uygulaması da diğer faşist uygulamalar gibi işlemez kılınmıştır. Bundan sonra da tek tip elbise uygulaması tüzük ve genelelerde yer almamalı. Tutuklu ve hükümlüler kendi elbiselerini giymeli.

17) Tutuklu ve hükümlülerin akraba ve yakınlarıyla telefon görüşmesi yapabilmesi için cezaevinde uygun bir yere telefon konmalı ve isteyen bu telefonla konuşabilmelidir.

18) Türkiye standartlarının çok çok altında belirlenen iase bedeliyle bırakılm bir insanın sağlıklı beslenmesini karnını bile doyurabilmesi mümkün değildir. Bu da, cezaevlerindeki insanları açlığa ve ölüme terk etme anlamına gelir. Bu nedenle ailelerimizin dışardan getireceği her türlü yiyeceğin yanısıra çay ve

şekerin içeriye alınması. İase bedelinin de günün koşullarına uygun hale getirilmesi ve yemeklerin kalitelenirilmesi.

19) İhtiyacımızı karşılayabilmemiz için, ısıtıcı (su ısıtıcısı) ve ocak verilmeli.

20) Kantinde, tutuklu ve hükümlülerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek çeşit ve miktarda yiyecek maddesi vb. bulundurulmalı ve fahiş fiyatla satılmamalı.

21) Sağlık nedeniyle cezaevinde bir doktor ve bir de diş doktoru bulunmalı. Cezaevi doktorunun hastaneye sevk edilmesini istediği tutuklu ve hükümlü geciktirilmeden hastaneye götürülmeli, hastanede mahkûma insanca davranılmalı ve hastanede sağlık koşullarına uygun bir mahkûm koğuşu bulunmalı... Hasta koğuşunda yatan mahkûmun el ve ayak bileğine zincir veya kelepçe türü şeyler takılmamalı.

22) Kapalı görüş kabinlerinde bulunan telefon ile tutuklu veya hükümlü, ancak bir kişi ile konuşabilmekte ve diğer görüşçüleriyle ya konuşmak için zaman kalmamakta ya da aynı şeyleri diğer görüşçülerine de anlatmak durumunda kalmaktadır. Bu nedenle görüş kabinlerindeki telefonlar kaldırılmalı ve gelen görüşçülerle daha rahat konuşabilmemiz için de camlarda küçük delikler açılmalı.

23) Cezaevindeki yaşamın düzenlenmesi, ihtiyaç duyulan ortamın sağlanması, varolan eksiklik ve pürüzlerin giderilebilmesi ve aynı zamanda çıkabilecek sorunların daha pratik çözülebilmesi için siyasi temsilciliğin tanınması.

24) Saç, sakal ve bıyığı, hiçbir tutarlı gerekçe olmaksızın yasaklamak keyfi şekilde cezalandırmaktan başka bir şey değildir. Kişilerin kendine olan saygısını da ifade eden saç, sakal ve bıyık yasaklanmamalıdır. BM Sözleşmesi'nde de bu konu da "yasak" denmemekte, tam tersi "iyi bir görünüm temin etmeleri için tutuklulara, saç ve sakal bakımı için gerekli imkân sağlanmalı" denmektedir.

25) Cezaevlerinde sık sık gündeme gelen anti-demokratik uygulamalar karşısında, tutuklu ve hükümlülerin sorunları normal yöntemlerle çözümlenmediği durumlar-

da, sorunun çözümü için açlık grevi veya ölüm orucu gibi insanın sağlığını ve yaşamını etkileyici eylemlere başvurmak zorunda kalmaktadır. Doğal bir eylem biçimi olan açlık grevlerinde şekerli su ve tuzun verilmemesi "eylemi uzatıyor" denmesi insan sağlığını hiçe sayan ve insan unsuruna önem dahi verilmeyen çağdışı zihniyetler terk edilmeli, şekerli su ve tuz açlık grevleri sırasında verilmelidir.

26) E-Tipi ve Özel Tip Cezaevlerinde her koğuşun diğer koğuşlardan bağımsız olarak yemekhane ve havalandırma bahçesi bulunmaktadır. Bilindiği gibi, koğuş, yemekhane ve havalandırma bahçesinin ayrı kullanım durumu vardır. Koğuşun, yatmak, dinlenmek ve okumak için kullanıldığını düşünürsek, TV'nin koğuşta bulunması, yatma, dinlenme ve okumamızı engelleyecektir. Bu nedenle TV yemekhanede olmalı, TV seyretmek isteyen TV seyretmeli, uyumak, dinlenmek ve okumak isteyen de bunları koğuşta yapabilmeye olanak tanınması için, koğuş ve yemekhane devamlı açık tutulmalı; havalandırma ise, günboyu olmalıdır.

27) Aynı cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlülerin birçoğu akraba, tanıdık veya aynı davadan yargılanan insanlardır. Bu insanların birbirlerinin koğuşuna gitmesi ve birbirlerini ziyaret etmesi kadar doğal ne olabilir? Bu olanağın sağlanabilmesi için, koridor ve şebeke kapılarının sabah sayımından akşama kadar açık tutulması ve ziyaret olanağının sağlanması.

28) İnsanım diyen herkesin ihtiyaç duyabileceği kolonyanın yasaklanması çağdışı bir zihniyetin ürünüdür. Yasaklanmanın hiçbir haklı gerekçesi de olamaz, bu nedenle, kolonyanın içeriye alınması serbest olmalıdır.

29) Tutuklu ve hükümlü sayımı günde iki kez değil de bir kez yapılmalıdır.

30) Tutuklu ve hükümlünün haftada bir çektiği 25.000 TL. sınırı kaldırılmalı. Tutuklu veya hükümlüye gelen para topluca verilmelidir. ■

**Ceyhan Özel Tip Cezaevi'ndeki
Tüm Siyasi Tutuklu ve
Hükümlüler**

CEZAEVLERİNDEKİ AÇLIK GREVLERİ İLE DAYANIŞMAYI YÜKSELTELİM!

HÜLYA IŞIK

Türkiye cezaevlerindeki özgürlük mahkûmlarına yapılan insanlık dışı uygulamaların ardı-arkası kesilmek bilmiyor. Cezaevleri, özgürlük mahkûmlarını siyasi-ideolojik inançlarından koparmak, bunu başaramayınca da "1 Ağustos Genelgesi" dayatması adı altında işkence, dayak, yasak ve zorlamalarla, sindirme ve daha da ileri giderek Hitlervari kamplara benzetilmek isteniyor. Yıllardır süren cezaevleri direnişi, özellikle sekiz yıldan bu yana egemen güçlerin heveslerini kursaklarında bıraktılar ve bırakıyorlar da. Açlık grevlerinde, ölüm oruçlarında can veren onlarca şehit ve yüzlerce sakatın kanı ve canı, tutuklu yakınlarının onurlu mücadelesiyle yoğrulmuş bu görkemli direnişler sonucunda, Tek Tip Elbise ve Kürtçe vısağı başta olmak üzere faşizmin bu kural ve yaptırımları yerle bir edilmiş, resmen iptali sağlanmıştı.

Şimdi de sözkonusu olan, bu kadar can ve kan pahasına ve onurlu mücadeleler sonucunda elde edilen bu hakların gaspıdır. "Tek Tip Elbise giyilecek, radyo, teyp, daktilo vb. gibi haklar geri alınacak, siyasi

• Almanya'da yapılan bir destek direnişi.

kimliklerinden soyundurularak, siyasi tutsakların üzerinde faşist eğitimin zorunlu olması sağlanacak, havalandırma süresi kısaltılacak, mektuplaşma ve yiyecek alımında kısıtlama yapılacak, karşı koyanlar ise işkence ve hücre cezaları ve de infazların yakılmasıyla direnişçiler bedenlen ölümüne uğratarak yavaş yavaş ölümüne terk edileceklerdir." Bu

dayatmalarla Adalet Bakanlığı tarafından ortaya atılan "1 Ağustos Genelgesi", sözümona siyasi mahkûmların sivil cezaevlerinde toplanması ve tek bir yönetmenlik uygulaması altında bulundurulması maskesiyle insanlık dışı tedbirleri yeniden gündeme getirdiler.

Fakat bu insanlık dışı tedbirler karşısında 2000'e yakın özgürlük

mahkûmu yine canlarını ortaya koyup, topluca açlık grevine gittiler. Çünkü onlar için, onur ve inançlarını korumanın, siyasi kimliği kaybetmemenin tek kıstası, direnişlerle elde edilen hakların korunmasının tek yolu, direnmektir.

Hakim sınıflar bu direnişler karşısında boş durmuyor, tünel, disiplin vs. gibi ince taktikler üreterek işkence ve baskıya yasal zemin buluyor ve özgürlük mahkûmlarını sürgünlere geçiriyorlardı.

Özgürlük mahkûmlarının istemleri ne idi? Ne idi onların isteklerinin yerine getirilmesi durumunda kanuna aykırı hareket etmiş oldukları noktalar?

Sevk zincirine karşı olmaları, işe bedellerinin tırılmasını istemeleri, radyo, teyp, gazete, dergi, vs. gibi kültürel yayınların ve haberleşmenin serbest olmasını istemeleri; sağlık sorunlarıyla ciddi şekilde ilgilinilmesi talepleri; Kürtçe diliyle konuşma serbestliğinin tanınması; görüşlerde rahat ve serbest bir şekilde, rahatsız edilmeden görüşülmesi; avukat görüşlerinde dinlenilmeden, serbest bir şekilde görüşülmesi; kıscacı, varolan sömürü düzeninin içinde olan ama düzenden yana olmayan, onun teşhirini yapan devrimci-demokratlara karşı, hakim sınıfların acımasız olduğunu ortaya koyan tavırlar sergilemekti, özgürlük mahkûmlarının kanuna aykırı hareket ve istemleri. Haksızlıklara

karşı göğüs germek, direnmekti onların suçları.

Hakim sınıfların kılıçlarını Demokles'in kılıcı gibi rahatça indirip, kaldıramamasını beraberinde getiriyordu bu direnişler. Çünkü hem Türkiye kamuoyunda hem de uluslararası alanda artık teşhir oluyordu. Hem insan haklarından dem vur, insan hakları genelgesine imza at, hem de diğer taraftan Demokles'in kılıcı gibi halkın, özellikle de cezaevindeki siyasi tutukluların tepesine in, baskı düzenine ve işkence tezgahlarını korumaya çalış. Direnişçilere şeker, tuz yasağı uygulayarak, açlık grevlerini zorunlu ölüm oruçlarına yönelt ve kalk 'demokrasi'den, "çağ atlamak"tan dem vur. Olacak iş mi bu? Bu olaya kargalar bile güler. Cezaevlerindeki tutukluların günlük ihtiyaçlarının dahi yerine getirilmediği bir düzende demokrasiden bahsederek, kargalar gülmez de ne yapar?

Sonuç! Direnişçiler onurlarını koruyacaklarını, baskı ve işkencenin merkezi olan cezaevlerinde hep bir ağızdan haykırdılar, haykıracaklar da.

Türkiye cezaevlerindeki özgürlük mahkûmlarını ve onların yakınlarının, "1 Ağustos Genelgesi" ve "Tek Tip Elbise" dayatmalarına karşı yürüttükleri açlık grevlerini desteklemek amacıyla Avrupa'da da destekleme faaliyetleri yürütüldü. Bölge-miz Frankfurt'ta da Partizan, Av.

Dev Genç, TKP-B, TSK (Almanya), EKİM, TDKP (YDÖ), TKP-ML Hareketi, Devrimci İşçi örgütleri 18.11.1988 tarihinde başlattıkları ortak açlık greviyle, Türkiye cezaevlerindeki insanlık dışı uygulamalarını, "1 Ağustos Genelgesi" ve "Tek Tip Elbise" adı altında nasıl katmerleştirdiklerini protesto ederek başlattılar. Beş gün süren açlık grevi düzenli olarak 12 açlık grevcisinin katılımıyla sürdürüldü. Hava koşullarının kötü olmasına rağmen cezaevlerindeki insanlık dışı muameleleri ve dayatmaları protesto etmek için açlık grevine yatan demokrat-devrimci arkadaşlar dışında, ajitasyon, propaganda, teknik yardım, kıscacı her türlü dayanışma biçimlerinde destek veren devrimci-demokrat kamuoyu da cadırların yanından ayrılmadılar. İmkân ve olanaklarını seferber ederek destek ve dayanışmalarını gösterdiler.

Açlık grevi, kamuoyu yaratmanın ve cezaevlerindeki uygulamaları protesto etmenin ilk biçimi olarak beş gün sürdü ve açlık grevi geniş kitle katılımının desteği ve 300 m.lik meşaleli bir yürüyüşle son buldu. Yürüyüş 100 civarında devrimci-demokratın katılımıyla gerçekleştirildi. Yürüyüş sonunda biraraya gelinerek durum değerlendirilmesi yapıldıktan sonra, cezaevlerindekiyle dayanışma ne şekilde faaliyetlerle devam ettirilebilir üzerinde karara varıldı.

Sonuç olarak, cezaevlerinde gelişen olayların Alman ve Türkiye kamuoyuna geniş olarak yansıtılması amacıyla; masaların açılması yani propaganda ve ajitasyona ağırlık verilmesi; Frankfurt Belediye Başkanının da katılacağı bir açılış töreninde kısa tiyatroya bir protesto gösterisi yapmak ve bu arada gündemi bildirilerle daha geniş kitlelere yansıtmak gibi konular karara bağlandı. Ayrıca Belediye Başkanıyla konuşmak ve Türk Konsolosluğu önünde protesto yürüyüşü yapılması da, alınan kararlar arasındaydı.

Zimmerman'ın da geleceği eylem yerine gidildiğinde üniversiteli öğrencilerin de orada olduklarını gözlenilecek. Kötü okul şartlarını protesto ediyorlardı. Daha sonra öğrencilerin de katılımlarıyla tasarlanan eylem pratiğe geçirildi. Bazı kendini bilmez Alman gericilerinin "yabancılar dışarı" gibi sloganlar atmalarına rağmen eylem başarıyla sonuçlandı. Arkadaşlarımız işkence ve uygulamaları teşhir eden tiyatrolarını onayıp, bildirimlerini dağıtıp, dağıtdılar. Eksik yanımız, Belediye Başkanı ile konuşulamaması, taleplerimizi ona iletememiz, içten bir destek olmayacağını bildiğimiz halde, bu tür uygulamaların insanlık dışı olduğunu vurgulayacak imza alamayışımızdı.

200 kişilik devrimci-demokrat kamuoyunun katılımıyla yapılan protesto yürüyüşü, kitlelerin cezaevlerindeki uygulamaları ve dayatmaları protesto eden sloganlarıyla görkemli bir şekilde yapıldı. Türk Konsolosluğu önünde yapılan protesto yürüyüşünde, "1 Ağustos Genelgesine Hayır!" ve "Zindanlar Boşalsın, Genel Af!" sloganları ortak şiarlardı.

Bütün bu eylemler süregelirken, Alman basın ve ilerici-demokrat kesime ulaşmak için de her türlü olanaklarımızı seferber ediyorduk. Alman 3. TV programı, açlık grevi sırasında gelip, üç dakikalık bir çekim yaptı ve yayınladı. Diğer taraftan "Yeşiller" partisi gerek maddi gerek manevi her türlü imkânlarla destekleme faaliyetinde bulundular. Yeşillerden milletvekillerinin bu olayı kınayan basın açıklamaları Türkçeleriyle birlikte Adalet Bakanlığı ve Başbakanlığa gönderildi. Ayrıca Ye-

şiller dışında din adamları, ilerici-demokrat yazarlar, kuruluşlar da basın açıklamaları yaparak bunlar da Türkçeleriyle birlikte Türkiye'ye gönderildiler. Şili Komünist Partisi'nden ve Almanya Komünist Partisi'nden (KPD) bizzat kendileri gelerek mesajlarını iletiler ve bu tür olayların karşısında olduklarını, protesto ettiklerini, her türlü desteğe hazır olduklarını belirttiler. Bir din adamıyla görüşmemizden sonra açlık grevinin son akşamını kilisede geçirdik.

Burjuva basınına ilişkin bir şey söylemenin pek bir anlamı yok. Alman basını dahi bu olaya ilgi duymayacak, faaliyetlerimiz boyunca o kadar bildirmemize rağmen, bizim burjuva basın olayı kamuoyuna yansıtmamak için köşe-bucak kaçı. Çünkü düzeni teşhire yönelik bir faaliyet yürütülüyor. Ve onlar da gündalarını bu varolan düzenden alıyorlar. Durum böyle olunca da varolan gerçekleri, özellikle de cezaevleri somutundaki insanlık dışı muameleleri ve kitlelerin bunlara karşı duydukları tepkileri açıklamak işlerine gelmiyordu. Böyle bir açıklama aynı zamanda cezaevlerindeki direnişçi-

lerin ve onların yakınlarının moral gücünü daha da yükseltecek, onların mücadelelerinde tek olmadıklarını bilmelerine yol açacak, kinlerine, nefretlerine bir fazlası daha eklenecekti.

Ama bizlerin onlardan hiçbir istemimiz olamaz. Biz istemlerimizi, kendi bileğimizin gücüne dayanarak almamız biliriz ve alacağız da. Bunu böyle bilsinler. Yıllardır süregelen insanlık dışı yaptırımlara karşı etten bir duvar olmasını, onurlarını kan ve can pahasına korumasını bilen cezaevlerindeki devrimci tutuklular da, "1 Ağustos Genelgesi", "Tek Tip Elbise" uygulaması karşısında devrimci onurlarını korumasını bilecekler, onların korkulu rüyaları olarak, onları rahatsız etmeye devam edeceklerdir.

Cezaevlerindeki her türlü insanlık dışı uygulamalara karşı direnen, hakim sınıfların hakim oldukları mevizileri, direniş mevzileri haline getirerek mücadele bayrağını daha da yükseltmekle dalgalandıran siyasi tutuklulara ve onların mücadelelerine, yurtdışı örgülünde destek vermek, devrimciliğin, demokratiğin bir kıştaşı ve insanlık görevidir. ■

HALKIMIZA;

Insanlık onuruyla bağdaşmayan, anti-demokratik uygulamaların resmi bir belgesi niteliğinde olan 1 Ağustos Genelgesine karşı insanca yaşam koşullarını sağlayabilmek için yaptığımız uzun süreli açlık grevi sırasında, halkımızın sorunlarımızı sahiplenmesi ve dayanışma eylemleri gücümüze güç katıp, geleceğe güzel ve unutulmayacak bir örnek bırakmıştır.

Halen yürürlükte olan 1 Ağustos Genelgesine ve hak gasplarına karşı başlattığımız tüm direniş ve tepkilere kulaklarını tıkayan ve sorunlarımızı çözümsüzlük içine hapsedmeye çalışan yetkililer: Nazilli Cezaevi'ni her zamankinden daha fazla olaylara gebe hale getirmişlerdir. 33 gün süren ve gasp edilen haklarımızı alamadan bıraktığımız açlık grevinin ardından, keyfi uygulamaların daha da artarak sürmesi üzerine 37 kişinin katılımıyla 24 Kasım günü yeniden başlattığımız ikinci aç-

lık grevimiz 7. gününde, cezaevi idaresiyle anlaşmaya varılmasına ve Bakanlığın sözlü açıklamalarına karşın; yasal olan kitaplarımıza el konulmakta, içeri alınmamakta, farklı koşullar ve bayan erkek tüm tutuklular arasındaki ilişki koparılmakta, radyo-teyp-ocak verilmemekte; yiyecek alımı ve dış kantin engellenmekte, sorunlarımıza ilişkin görüşme taleplerimize ilgisiz kalınmaktadır.

Bu ve benzeri dayatmalar ve idarenin kışkırtıcı tavırları sürekli huzursuzluk kaynağıdır. Ve yeni olayları davet edici niteliktedir. Bu nedenle; önümüzdeki günlerde çıkabilecek bütün olayların sorumluları Aydın Cumhuriyet Savcısı, Cezaevi İdarecileri ve Adalet Bakanlığı olacağı bugünden bilinmelidir.

Ali BİÇER, Zekeriya ÇELİK, Sezai EKİNCİ, Hüseyin GÜREŞ, Zaffer KOÇ, Hasret KUŞ.

Benzer iki kitap benzer şekilde hukuk delinerek birincisinden 3133, ikincisinden 15 bin (matbaada ve ayrı ayrı formlar halindeyken) toplatıldı.

Egemenler: Hukuku biz yapmadık mı? Hukukumuzu deleriz

Artık güncelleşti ülkemizde vahşet, sıradanlaştı "terörist" diye kurşunlananlar; işkence tezgahları pek kimsenin yabancı değil; basın özgürlüğü, düşünce özgürlüğü "safsataları" ile koşut giden insan beynine kelepçe takmalar, takmaya çalışmalar da. Yani egemen sınıflar pervasız; hem de öylesine ki kendi keyiflerine göre inşa ettikleri yasalar bırakalım muhalefet güçlerini kendi ellerinde yamalı bohçaya döndü. Bu konuda Ankara DGM daha da hassas!

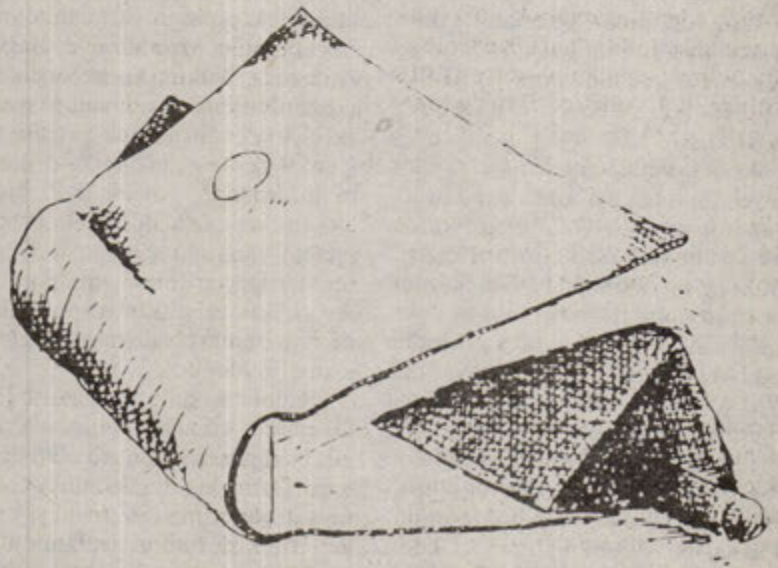
Nihat Behram'ın yazdığı, işkence tezgahlarında işkencecileri dize getiren İbrahim Kaypakkaya'yı anlatan "Hayatın Tanıklığında İşkence-de Ölümün Güncesi" adlı kitapla, yine aynı yazara ait olan ve darağacında katledilen Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ı anlatan "Darağacında Üç Fidan Yüreklere Şafakta Kıvılcımlar" adlı kitap Ankara DGM Yedek Üyelik'inin iki gün arayla verdiği karar sonucu toplatıldılar. Ancak bu toplatma kararları gerekçesizdir, usul eksikliği taşımaktadır, bu yasalara göre dahi "haksız" kararlardır. Yurt-Kitap Yayınevi'nin Av. Kazım Bayraktar yasalar çiğnenerek verilen bu toplatma kararlarına ayrı ayrı itiraz eder. DGM

Bayraktar'ın itirazlarını kabul ederek toplatma kararlarının gerekçeden yoksun olması nedeniyle kaldırır. Ancak, DGM C.Savcılığı ardar da bu iki kitabın yeniden toplatılmasını DGM Yedek Üyelik'inden talep eder ve DGM Yedek Üyelik de kitapları "gerekçeler" göstererek yeniden toplatılmasına karar verir. Av. Bayraktar tekrar bu karara iti-

raz eder, ancak DGM bu kez itirazı reddeder.

Gerek Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda (CMUK) gerekse de DGM Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunda itiraz üzerine verilen kararların kesin olduğu açık bir dille ifade edilmiştir.

DGM Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun'un 13/3

maddesinde DGM Yedek Üyesi tarafından verilen KARARLARA KARŞI İTİRAZLAR DGM'DE KESİN KARARA BAĞLANIR denilmektedir. Yine CMUK'nun 303. maddesinde de "İTİRAZ ÜZERİNE VERİLEN KARARLAR KESİNDİR" hükmü yer almaktadır.

Usul hükümleri yeterince açıktır. Yedek üyelikçe verilen kararların gerekçeden yoksun olması KESİN OLMA NİTELİĞİNİ ORTADAN KALDIRMAZ. Yani gerekçeden yoksun olması nedeniyle Yedek Üyelğin kararına karşı yapılan itiraz üzerine, Yedek Üyelğin kararı kaldırılmış ise bu karar artık kesin hüküm niteliğindedir. Gerekçeden yoksun olma durumu yasaya aykırıdır, usul eksikliği yasaya aykırıdır, bu haksız karar da yasaya aykırıdır. Yasaya aykırı olan bir karar bir üst merciin kesin hüküm niteliğindeki bir kararla kaldırılmışsa o konuda bir daha yargı merciine başvurulmaz. Aksi halde kesin hükmün hukuksal bir değeri kalmaz ve kesin hükme bağlanmış her konu tekrar tekrar yargı önüne gelir ki, bu da

hakkın, hukukun, kazanılmış hakların yasal ve hukuksal güvencelerin sonu olur.

İtiraz müessesesi temyiz gibi düşünülemez. Temyiz incelemesi sonucunda usulde ya da esasta görülen yasaya aykırılık BOZMA nedeni olur ve bozma sonucunda yerel mahkeme yeniden yargılama yaparak konuyu yeniden ele alabilir. Ama itiraz üzerine kesin olarak kaldırılan bir karar hangi nedenle olursa olsun, yargı önüne getirilemez. Çünkü o karar artık kesin olarak hükümsüzdür. Ancak ilgili kişiler hakkında dava açıldığı takdirde yapılacak yargılama sonucunda yeni bir karar verilmesi mümkündür. Av. Kazım Bayraktar yaptığı itirazda tüm bunları belirtmesine rağmen itirazı reddedildi.

Demokrasi bilincinin geliştiği bir ülkede bu kararlara onların kargaları bile gülerdi. İnsanca olan değerlerin yerine kendi çürümüş, kokuşmuş değerlerini yerleştirmeyi ve değerlerinin devamını sağlama almayla çalışan ve kendilerini her türlü gestapoluğu yapmakta serbest gören

egemenler ve onların uygulayıcıları her gün, her an dişlerini göstermektedirler. Bunu yaparken, kendi yasaları kendilerine engel teşkil ederse, onlara da uymazlar. Çünkü, yasaları yapan onlar, uygulayan yine onlardır; uygulayıvermezler, olur biter. Alışık olduğumuz anti-demokratik, yasal olmayan bu olaylara karşı duyarsızlık hâlâ üst safhadadır. Bu durum giderek kırılırsa da esas olarak devam ediyor.

Ankara'da son 1 ay içerisinde meydana gelen demokrasi atılımları salt bu yukarıdaki olaylar değildir. Bunlardan başka basına ilişkin Ankara DGM'nin verdiği 4 tutuklama, üç toplatma kararı daha gerçekleşti. TİKB savunmalarını derleyen aynı davanın Av. İbrahim Açı'nın "Yargılamanın Savunması" adlı kitabı toplandı, Açı tutuklandı. Ankara'da çıkan Özgür Gelecek adlı derginin ikinci sayısı da toplatılarak derginin sahibi Mehmet Bayrak ve Yazı İşleri Müdürü Bekir Kesen tutuklandı. En son da Ankara Dev Yol savunmalarından derlenen "12 Eylül ve Sonrası-Devrimci Yol Savunması" adlı kitaba basıldığı Ferhat Matbaası'nda el konuldu. Kitabı derleyen ve davada tutuksuz yargılanan Osman Tayfun Mater tutuklandı. Matbaa sahibi Yalçın Dinçer ve Simge Yayınevi'nin sahibi Orhan Özücü gözaltına alındı. Görüldüğü gibi matbaacılar ve yayıncılara da gözdağı verilmeye çalışılıyor.

Bu arada Ankara Barosu'ndan 31 avukat, makam odasında dedesi yaşındaki İbrahim Akçam'a hakaret ettiği için dolayı DGM Savcısı Ülkü Coşkun hakkında Adalet Bakanlığı'na suç duyurusunda bulundu.

SEKA grevi bittikten (daha doğrusu satıldıktan) 2-3 gün sonra grevin bittiğinden dahi haberi olmayan ve hükümetimiz bu sorunla ilgileniyor, kısa zamanda biter", "gibisinden saçmalayan" basınla ilgili Devlet Bakanı Mehmet Yazar demogoji yaparak "basın özgür olmalı, kendisini sınırlamamalı" diyebilmektedir. Anti-demokratik yasalar bir tarafa, oto kontrol zincirleri de bir tarafa bu son hukuk dışı toplatmaları Bakan'a atfederiz. Evet, Bakan bey, belki bunlara bakarak daha kıvrak demogojiler yaparsınız.

“Ben devletim, işkence yaparım”

• Saadet'in yaşadığı ülkede Medeni Hukuk 18 yaşından önceki bakireliği karşılıklı rıza olmaksızın tek taraflı ihlali suç sayar. Tecavüzü ise gayri ahlakiliğini ve suç unsuru oluşunu yaşa bağlamaz, yaşa bakmaksızın suç sayar. Ama Saadet kanunları uygulayanlar tarafından 16 yaşında reşitliğine son verilir. Rıza ile değil, iğrenç, utançtırıcı kepaze bir davranış ile, hayvanca bir hırlama ile.

Bir sosyolog bir ekonomist ya da bir roman yazarının, yazarken ne kadar zorlandığını bilmem ama, yazıldıktan sonra ortaya çıkan eserin okuyucu tarafından belleğe kaydedilmesinin epeyce zor olduğunu söyleyebilirim.

Bugün, yarın, hatta Yarından da uzak bir gelecekte birileri “Belleğinizde uzun süre saklamayı başardığınız bir eser var mı?” deseler, tereddütsüz “yaşadıkça belleğimde yaşıyor” diyeceğim eserler arasında “BEN DEVLETİM, İŞKENCE YAPARIM” eseri olacaktır.

“Ben devletim, işkence yaparım” ele alınmaya görsün. Bir nefeste bitirmeden bırakmak kolay olmayacak, bir çekim merkezi niteliğindedir. Onu bitirmeden yerinizden kalkamaz, kaldırılsanız dahi eliniz bir şeyle meşgul bile olsa, aklınız, kitabı, bıraktığınız yerden sonraki sayfaların neler yaşatacağı merakı ile, gözleriniz, Ali Galip Sayılğan'ın o sarışın, sempatik, felç edilmiş hali ile neşeli, sevimli insanın; peşi sıra gelen çılgınlardır. Siz daha Ali Galip Sayılğan'ı dinlerken kalkmak zorunda kaldıysanız, sonraki sayfalarda başka hangi insanların, hangi

duygu ve acılarla, memleketin hangi cennet köşesinde cehennem zebanileri tarafından yaratılan, cehennem karanlığı ile bodrumda sorgulandığını bir an önce öğrenmenin sarsıcılığıyla yanar durursunuz.

Yanmamak, kıvrınmamak elde değil ki. Baksanıza Ali Galip ne diyor: “Belime saplanan korkunç ağrı, dayanılması bir ağrı türü olmadığından adeta ölüp ölüp diriliyordum... Dayanılmaz ağrı ve ıstırap yüzünden, istem dışı göz pınarlarımdan yaşlar yağmur damlası gibi dökülmesine neden oluyordu... “Bir insan düşünün! Aramızdan çekip alındığından 18- belki 20 yaşında sağlıklı, sevimli, sempatik ve dipdiri. Ve hemen belki birilerimizin oturduğu eve çok yakın bir başka

zebani karanlığında, yaşamının baharında felç ediliyor. Niçin? Kendi varlık nedenine, toplumuna, geleceğine karşı sorumluluk beslediği için. Belki kendisinin yaşama süresine yetişmeyecek ama kendinden sonraki nesile işkenceden, zulümden söz edilmediği insan olmaya layık bir yaşam sunmanın uğraşını verdiği için; gözpınarlarına hakim olamıyor ama, inancına sadık kalarak işkenceciler karşısında diz çökmenin tarihsel, bir utanç olacağını yaşadıkça yaşanan bir utanç olacağını bildiği içinde felç olmayı kabulleniyor. Bir Kemal BİLGET'i düşünüyorsunuz işkencecilere şöyle diyor: “...Ama daha fazlasını istiyoruz dersiniz söyleyecek bir şeyim yok. Beni yakaladığınızı kimse bilmiyor, onun için is-

terseniz beni öldürebilirsiniz. Birçok insanı öldürdüğünüzü biliyorum..." Bu satırları okurken ürker, donar kalırsınız. Fakat bunun sizin varlığınız kadar gerçek olduğunu unutmayın. Bursa'da, İstanbul'da, Ankara'da vb. yerlerde emniyet binalarının bilmem kaçınıcı katından "atlayarak intihar etti" haberlerini, "ayağı kaydı, beyin kanaması oldu" açıklamalarını, "faili meçhul bir gencin cesedi bulundu" şeklindeki gazetelerde küçük puntolarla yazılan bir başka haberleri de şöyle bir hatırlayın ve bütün bunları Kemal Bilget'in işkencecilere ilk etapta söyledikleriyle karşılaştırıp bir analiz yaparsanız yüzlerce Kemal Bilget'in bugün okuduğunuz "Ben Devletim, İşkence Yaparım" incelemesine yaşadıklarını anlatma fırsatı verilmeden hayatlarına insanlık dışı yöntemlerle son verildiğini anlarsınız. Ve yine okuyunca sonuçlarına emin olacaksınız ki, hırsızlık savıyla göz altına alınan Orhan Yüksel'in "Dayanacak gücüm kalmamıştı. Hazırladıkları tutanakların hepsini imzaladım" demesinden, cezaevlerini dolduran onbinlerce adli tutuklunun hiç de öyle "adaletin" pençesi ile yıllarca ömür tüketmediğini, bir başka adli tutuklunun işkence esnasında fiziki fiiliyata "renk" veren ahlaksızlığa "küfretmek, toplumda asayişli sağlamakla görevli olan siz polis memurlarına hiç yakışmıyor" diyerek karşı çıkışı bile "Vay namussuz, sen neler de biliyormuşsun" denilerek bu kadarcık güzel düşünmenin, küfür etmenin gayri aklı başık bir şey olduğunu söylemenin bile onu sorgulayanın nazarında suçluluk belirtisi sayıldığı, ve bu belirtinin bile herhangi bir insanı, faili meçhul olayların işkenceyle yüklenerek cezaevine gönderilmesinin polis açısından hiç de zor olmadığını görmüş olursunuz.

Ya Metris cezaevinden kaçanlara "yardımcı olduğu" savıyla İstanbul Birinci Şube'de gözaltına alınan Saadet Akkaya'nın başına gelenlere ne demeli. "16 yaşındayım" diyor Saadet. Ve Saadet'in yaşadığı ülkede Medeni Hukuk 18 yaşından önceki bakireliği karşılıklı rıza olmaksızın tek taraflı ihlali suç sayar. Tecavüzü ise gayri ahlakiliğini ve suç unsuru oluşunu yaşa bağlanmaz, yaşa

bakmaksızın suç sayar. Ama Saadet'in kanunları uygulayanlar tarafından 16 yaşında kızlığına son verilir. Rıza ile değil, iğrenç, utandırıcı kepaze bir davranış ile, hayvanca bir hırlama ile önce cinsel organı şişerle kan revan içinde parçalanır, bayıltılır, sonra baygınken aşağılık mide bulandırıcı bir fiiliyat gerçekleştirilir Saadet'in gencecik bedeni üzerinde. Peki yapan kim? "Ben öyle bir faşistim ki, kızım dahi buraya düşse onu da ..... rim dedi" diyen, sorguda "Eko 66" kod adıyla çağrılan; gizli bir örgütün elemanları oldukları, adı sanı belli insanlara, gizli örgüt üyesi gibi davranarak birbirlerini kod adlarıyla çağırın, ama hepsinin adı-sanı-sicil numarası bilinen ve fakat yasa dışı suçlar işlemekle kalmayıp, 16 yaşındaki -Tecavüz ettikleri kendi çocuklarının yaşıtıdır- körpecik kıza tik-sindirici bir tavırla tecavüz eden ama hiçbir soruşturma açılmadan y-ni bir kurbanı ele geçirmenin pususunda bekleyen devlet memurlarıdır. Ya hırsızlık suçuyla gözaltına alınıp işkence gören Erdal Ay'ın çıkarttığı sorgu hakimine işkence izlerini gösterdiğinde, sorgu hakiminden aldığı "iyi etmişler, ellerine sağlık" karşılığına; Ali Galip Sayılan'ı işkenceler sonucunda getirilmiş felç durumundan kurtulması yönünde tedavi etmesi gerekirken, ona önce akıl hastalarına verilen Holden isimli ilacı; Sayılan'ın bunun farkına varmasından ve reddetmesinden sonra da zorla bacağına aynı işlevi gören Akinatör isimli iğneyi enjekte etmesine ne demeli. Ne demeli, mesleğine adım atmadan önce, din, dil, ırk, mezhep ve siyasi görüş farklılığını gözetmeksizin herkese adalet önünde eşit davranacağını söyleyen yargı-yasa yürütücülerine, ve yine göreve başlarken meslek onurunun gerektirdiği, öncelikli ve mesleğin vazgeçilmez sorumluluğu gereği, asırlar öncesi köleci toplumda formüle edilmiş, "Hipokrat" ustanın adına arfen Hipokrat yemini diye adlandırılan "ilkel" davranışı onursuzca ayaklar altına alan, insanlar köle olarak alınıp satıldığı ihtiyaç duyulduğunda sahipleri tarafından öldürüldüğü karanlık bir çağda, ancak kendi huzurunda ay-

dınlık içinde yaşama umuduna kavuşturulduğu insanlık adına vazgeçilmez imkansız olan o yemini, o beyaz sakallının adının yerleştiği ilkelere rağmen, evet ona ramen, işkencecilerle kolkola insan hayatını kurtaracağı yerde onun hayatına, hayatını yönlendiren beynine karşı saldırıya geçmesine ne demeli... Ne demeli bu doktor kılıklı kasaplara?

Çok, oldukça çok şey çıkarmak mümkün "Ben Devletim İşkence Yaparım" araştırmasından. Okuyup bitirdiğimde arkama yaslanarak şöyle bir düşündüm. Düşündüm ki, onun öğrettikleri, orada işkenceye tabi tutulan insanların kaydedilen anlatımlarını okuduktan sonra, insan o anda yerinde oturuyor olmasına bile isyan edebilir. Çevresinde, yanı başında bu kadar zulüm yaşanırken kendini dahi suçlu görebilir. Görmelidir de. Bu ülkede, yüzbinlerce insan, aylar süren, hatta, ziddanlara tıkdıktan sonra da işkencenin sürdürülmesiyle yıllar süren bir zamanda giderek insan ömrüne denk düşer halde sürdürülüyor ve bu zulüm çarkı insanlık onurunun karşıtı adı -işkence tezgahında yüzlerce insan ölüyor, ve buna ses çıkaran olmuyorsa, kendini o gık demeyenlerin içinde görmeli ve kendini yargılamalıdır. Bu kitabı okuduktan sonra sayfalarının birkaç misli kadar insanlığa ilgisizliğinden dolayı sitem edilebilir -ki kitap 12 Eylül faşist diktatörlüğü döneminde gözaltına alınıp sorgulanan birkaç yüzbinin üstünde, insanın sadece yirmi küsur insanın sorgusundan kesit veriyor. Kıyaslama yapılırsa, bu sadece deve de kulaktır. Ya o zalimane uygulamaya dayanamayarak ölenlerin maruz kaldıklarını kim yazacak, kim anlatacak...

Buyrun insanlık; sizleri işlediği konuyla ve anlattıklarıyla aysberg konumunda olan bu eserin deniz üzerindeki çıkıntısına çıkmaya ve oradan da onun su altında parçalanmış, çığlıklarla çeperlenmiş gövdesini incelemeye, oradaki çığlıkları duymaya ve tavır almaya çağırıyorum. Gelin Hüseyin Kıvanç'ın "Ben Devletim, İşkence Yaparım" incelemesine siz de bir göz atın. Nerede, nelere rağmen, neye inandırıldığınızı siz belirleyin ve size yakışanın ne olduğunu siz tayin edin. ■

Zoltan Fabri'nin "Ağıt"ı, lirizmin doruğunda bir film

ARKA FONDA SORGULANAN BİR TARİH... NETTİ... İSTVAN... VE DİĞERLERİ...

“**A**ğıt'ta önce György Vukan'ın o yumuşak, lirik ve hüznü müziğini farkediyorsunuz.

Slov, birilerinin 'ardında' yakılan hüznü bir ağıt gibidir sanki. Sonra gözleriniz Fabri'nin kamerasına takılıyor. Biçimsel birtakım denemelerine, erotik bazı sahnelerine, ardarda donan ve devinen karelerine... Film ilerledikçe siz de ilerliyor, hassaslaşıyor ve sonuçta Netti'nin o geçmişle gelecek arası serüvenine bir güzel ısınıp gidiyorsunuz.

Zoltan Fabri ("Macarlar" filmi'nin bu unutulmaz yönetmeni) kamerasını bu kez Istvan Örkeny'in bir öyküsüne, arka fonda bir dönemin sorgulandığı Macaristan tarihine kurgulamış.

Kendi ülkesinde, 1952'li yıllarda, parti karşıtı bir genç (Istvan Hannover) muhalif görüşleri yüzünden tutuklanarak içeri atılır. Geride güzelliğini "tüm organlarının birbirini tanımamasından gelen bir uyum"dan alan harika bir kadın bırakmıştır. Rimbaude, Tolstoy ve Dostoyevski hayranı bu muhalif genç, içerde "pis

faşistler"le girdiği sohbetlerinde sürekli bu kadını, Netti'yi anlata anlata bitiremez. Onu en mahrem uzuvlarına varana dek şiirsel ve estetik bir dille betimleyerek över över... Öyle ki, o güne dek hiçbir kadınla yatmamış olan ve sadece "üstüne salınan" bir fahişeye kötü davrandığı için hapse tıkilan Gyula Pelle'de bile hiç görmediği bu kadına karşı içten içe bir hayranlık, tutku ve aşk hali başlatır.

Bir zaman sonra da uğradığı uzun "işkencelere" dayanamayarak ölür. Ancak Hannover ölmeden çok önce "içeri"den yazdığı bir mektupla, karısının (yani Netti'nin) yakın arkadaşı Kari Agoston'la evlenmesini ister. Netti ise bu tavsiyeye aynen uyar. Avukat Agoston, her dönemde (gerek Alman işgali sırasında, gerekse de sosyalist yönetim döneminde) işlerini bir şekilde yoluna koymasını bilen tipik bir oportünisttir.

Gyula Pelle tahliye edildikten sonra bir gün, gecenin ilerleyen bir saatinde Kari'yi görmeye gelir. Ama Kari evde yoktur. Bir gece kulübünde Alman dostlarıyla birlikteedir çün-

kü. Kapıyı yatağından, derin uykusundan kalkan Netti açar. Önce yüzü yaralı bu genci içeri almakta tereddüt eder. Sonra Gyula'nın umarsızca ısrarı üzerine onu bekleme salonuna alır. Saatler ilerledikçe aralarında yavaş yavaş bir iletişim başlar. Netti farkeder ki, bu adamın jestleri, mimikleri ve hareketleri tıpkı İsvan'ınkinin aynıdır. Sonra Gyula'nın bir yıl boyunca Istvan'la aynı hücrede kaldığı çıkar ortaya. Bunun üzerine Netti, daha bir heyecanlanır ve vakit geçirmeden Gyula'dan kocasının kendisinden nasıl bahsettiğini ve yaşadıklarını nasıl anlattığını anlatmasını ister ondan. Gyula'nın anlatımıyla da başlar eskiyi yeniden yaşamaya Netti.

Film bundan sonra tıpkı bir yılan akışıyla -ama lirizmin doruğunda olarak- usul usul akıp gider.

Fabri'nin tarihsel ve toplumsal bir fona oturtmaya çalıştığı "Ağıt" aslında son günlerin moda deyimiyle "Stalin'ce uygulamaların" hakim olduğu bir dönemi anlatıyor. Ne var ki bunu yaparken yönetmen, Stalin'i neredeyse Hitler'in derecesine

indirerek tuhaf bir şekilde grotesk-leştiriyor. Oysa faşizme karşı uluslararası direnişin sembolü, dünya proletaryasının ödünsüz önderi bu "çelik adam"ı böylesine imajlarla nakletmenin tarihsel bir yanlığı olduğu ortadadır. Filme bu yönüyle bakıldığında yoğun bir anti-Stalinist mesaj içerdiği açık. Zira İstvan Hannover 1952'li yıllarda "Stalinist rüzgarın" Macaristan'a yansıyan "haksız" bir örneği olarak sunuluyor seyirciye.

Ama diğer cephesi filmin görkemli bir yaşam öyküsü sanki. Bir kadının üç erkeğe olan paradoksa aşkı, tutkusu, ya da nasıl söylemek gerekir... Bu kadın gerçekte kime aşık

ki? Gyula'ya mı, İstvan'a mı, Kari'ye mi? Ya da Gyula'yla sevişmesi İstvan'a bir ihanet mi? Yoksa yüzü yaralı bu gencin şahsında onu anmak mı? (Çünkü Netti bu genç adamla sevişirken bir yaz günü ırnak kıyısında İstvan'la çıplak seviştiği o güzelim anı düşler hep.)

Zıtlıklar, çelişkiler, sorular... Fabri'nin "Ağıt"ındaki erişilmez sihir belki de bu!

Yönetmen her şeyi alabildiğine yoğun bir duygusalık temposu altında ama öylesine usul usul veriyor ki... Cinselliği çağırıştıran çıplak sahneleri bile yavaş bir çekimle dondurarak tıpkı bir balerinin dokunaklı

adımlarına benzete benzete müthiş güzel kılabiliyor.

Ve tabii sonuçta bir kadında, yani Netti'de (Edit Frajt'ta) odaklaşan görkemli bir yaşam öyküsü çıkıyor ortaya.

"Ağıt" Fabri'nin 1982 Berlin Festivali'nde Gümüş Ayı Ödülü'ne hak kazanan yalın, gösterişsiz ama biçimsel denemelerle dolu bir filmi.

Üç erkeğin yazgısının adeta bir kadında düğümlendiği, arka fonda Macaristan tarihinin bir kesitinin fon olarak kullanılarak sorgulandığı lirizmin doruğundaki bu filmi mutlaka ama mutlaka izleyin. Kaçırmayın. ■

Sinema sanatının büyük dehası Sergey Aizenştayn'ın "Potemkin Zırhlısı" yıllar sonra bize de uğradı

İnsanlık Odessa merdivenlerinde vurulan çocuğu unuttur mu hiç

"Devrim savaş demektir". Ve bu savaşta tek tek bireylerin efsaneleşen kahramanlıkları belleklerde nedensel iz bıraksa da neticede asılan kitlelerin kahramanlığıdır.

"Potemkin Zırhlısı" bu anlamda sinema tarihinde ilk kez birey(lerin) kahramanlığı yerine kitle(lerin) kahramanlığının geçirildiği benzersiz bir film.

Sergey Aizenştayn'ın 1925'lerde çevirdiği bu "Bütün Zamanların En İyi Filmi" sinema tarihinde neredeyse 64 yıllık bir geçmişe sahip artık.

Ülkemizde ilk kez 1970'li yıllarda Sinematek'te izleyiciye sunulan

bu eşsiz film, "1905 Rus Devrim'i sırasında 'Potemkin Zırhlısı'ndaki ayaklanmayı ve bu ayaklanmayı coşkuyla destekleyen Odessa halkının yiğit ve acı serüvenini" anlattığı için belki de hiç ama hiç unutulmayacaktır.

Gerçek anlamda bir bireyin olmadığı filmde, sadece ayaklanmanın önderi Vakulinçuk, Odessa merdivenlerinde vurulan çocuk, annesi ve araba içinde kıvranan bir bebek yakınlaştırılıyor kameraya. Bunlarda kitlesel ayaklanmanın mezalime uğrayan çarpıcı ve trajik örnekleri olduğu için sunuluyor seyirciye. Gerisi hep kitleler kitleler kitleler...

Aizenştayn'ın "Zırhlısı" bugü-

nün son derece gelişmiş sinemasına orantılanırsa bazı insanlara (özellikle genç kuşağa) "eskimiş" gibi gelebilir. Ama olayı 1925'ler gibi çok eski bir tarih bağlamında düşünürsek, sessiz sinema adına müthiş bir başarı olduğunu görürüz.

Film boyunca kamerasını çok yalın, çarpıcı ve otantik bir coşkunlukla "Potemkin serüvenine" çeviren sinemanın bu büyük dehası, bugünkü teknik olanaklardan yoksun olmasına karşın hareket yaratmadaki gücüyle olağanüstü bir başarı elde etmiş ve ölümsüzleşmiştir.

İnsanlık Odessa merdivenlerinde vurulan çocuğu unutmadığı gibi onu da asla unutmayacaktır. ■

SALDIRGANLIK, SOSYAL DARWINİZM VE POLİTİK ANLAYIŞLARI

• Açıklanan saldırganlıkla ilgili olan nöro-anatomik yapılar ancak belirli fizyolojik koşullarda hasara uğramasıyla meydana gelen saldırganlık, bir anomali olup, patolojik bir yapının patolojik bir işlevidir.

Biyolog Mahmut YANAR

C umhuriyet Gazetesi'nin Bilim-Teknik dergisinin 35 ve 36'ncı sayılarında yayınlanan Lorenz'in saldırganlık konusundaki biyolojik betimlemeleri, sosyal ve politik açıdan oldukça önemlidir.

Zira saldırganlığın Lorenz'in de açıkladığı gibi içgüdüsel bir davranış olduğunun kabul edilmesi, bizi çok önemli siyasi çıkarımlara götürür.

Dergide Lorenz'in savlarına bir alternatif geliştirildiği söylenemez.

Lorenz'den önce Freud bunun öncülüğünü yapmış, saldırganlığın insanın doğasında olduğunu sistematik bir şekilde işlemiş, insanı yıkıcı ve olumsuz tanımlayarak çeşitli ruhsal bozukluklardan dünya savaşlarına kadar olan kapitalist düzenin çoğu bozukluklarını bununla açıklamıştır. 2'nci Dünya Savaşı'nın önlenmesi için tüm sözü geçerlerin çaba göstermesini isteyen Einstein'in önerilerini Freud, yapılacak bir şey olmadığı yollu, kaderci ve soğuk bir şekilde yanıtlamıştır.

Daha sonra Morris, Lorenz,

Wolfgang, Winckler, Eibl-Eibesfeld saldırganlığın çağımızdaki savunucuları olmuştur.

Bir yandan beyinde saldırganlıkla ilgili merkezler aranırken, sosyal Darwinizmciler de saldırganlık ve canlılar arasındaki (insan dahil) kavgayı yasallaştırarak savaşlara ekolojik bir temel getirme çabasındadır.

Açıklanan saldırganlıkla ilgili olan nöro-anatomik yapılar, ancak belirli fizyolojik koşullarda hasara uğramasıyla meydana gelen saldırganlık bir anomali olup, patolojik bir yapının patolojik bir işlevidir.

Doğada hiçbir hayvan nedensiz saldırımaz. Farenin peşinde koşan bir kedinin göstermiş olduğu saldırganlık, temelde beslenme içgüdüünün bir sonucudur. Bir hayvan ne kadar vahşi olursa olsun, etinden yararlanamayacağı bir avın peşinden koşup ona saldırımaz. Bazı hayvanlar ise zorda kaldıkları zaman, korunmak için saldırır veya karşı koyar. Çoğu hayvanların erkekleri arasında görülen kavga ve dövüş gibi, saldırganca hareketlerin esası da seksüel seçme ile ilgilidir. Bu kuram ilk defa Darwin tarafından ortaya atılmış olup erkeklerin dışı elde et-

mesi ilkesine dayanır. Zira dişiler-kekler arasında en güçlü ve en güzel adayı seçecektir. Seçilen birey ise özelliklerini kendi nesline geçirecektir. Görülen bu saldırganlık da cinsel içgüdüünün eşgüdümündedir.

Özetle saldırganlık ve benzeri davranışlar bir neden olmayıp, beslenme, korunma ve cinsel gibi temel içgüdülerin eşgüdümündedir ve çoklukla doyurulmamış beslenme içgüdüünün bir sonucudur.

Yapılan çalışmalar göstermiştir ki, içgüdüsel gereksinmelerle ilgili yapısal oluşumlar beyinde genellikle Limbik enerji halkasının iki ucunda yoğunlaşır. Aşağı bölüm Amigdal halka beslenme ve gerektiğinde savunma dürtülerini içerir. Yukarı bölüm, Septal halka ise cinsel içgüdü ile ilgili davranış kalıplarını kapsar.

Şimdiye değin sürdürülen tüm çalışmalara karşın gerek hayvanlarda, gerekse insanlarda saldırganlık hareketlerinden sorumlu tutulabilecek ne de merkez fizyolojik bir organ, ne de hormon kromozonu, gen ve benzeri bir yapı ve kimyasal bir madde bulunamamıştır.

Canlılardaki gerek yapısal oluşumlar gerekse davranış kalıpları, somut doğa koşulları ile belirlenir ve seçilirler, canlının yaşamını ve neslini sürdürmesi için kazanılmışlardır. Örneğin kuşların telekleri, balıkların solungaçları, bir farenin kedinin korkması, yırtıcı bir hayvanın avına saldırması hep bu ilkeye dayanır.

Darwin'in de ifade ettiği gibi karakterler, evrimsel aşamada değişen doğa koşullarına bir uyarlanma sonucu açığa çıkıp, doğal seleksiyon ile kazanılırlar. Saldırganlığı bir içgüdüsel davranış olarak düşünüp beyindeki bazı nöro-anatomik yapıların buna hizmet ettiğini savunmamız için hiçbir gerekçemiz yoktur. Zira canlının böyle bir karakter kazanması ona hiçbir yarar getirmez. Hiçbir doğa koşulu olamaz ki canlıya saldırganlık gibi bir içgüdüyü kazandırmış olsun. Evrim çizgisinde saldırganlık acaba hangi doğa koşulları tarafından belirlenip seçilmiştir? Saldırganlığı savunanlar bunu nasıl açıklayabilir?

Bugünkü bilgilerimizin ışığı altında insanlardaki bir davranış eğilimine içgüdüsel diyebilmek için onun, evrimin daha aşağı basamaklarındaki canlılarda, en azından omurgalılardan itibaren görülmesi gerekir. Saldırganlık için ise böyle bir olguya rastlayamıyoruz.

Canlıların normal durumlarında savaşmak gereksinmesi ve saldırgan bir davranış düzenlenmesi pek görülmemektedir. Savunma dürtüsü ile ilgili eylemlere canlılar ancak son bir çare olarak başvurmaktadır.

Lorenz'in kendi ideolojik doğrultusundaki saldırganlıkla ilgili eylemlere canlılar ancak son bir çare olarak başvurmaktadır.

Lorenz'in kendi ideolojik doğrultusundaki saldırganlıkla ilgili çalışmaları ve yorumlarıyla sahip olduğu Nobel armağanı bizi pek şaşırtmamalıdır. Zira Filistinlilere karşı uyguladığı soykırım girişimlerinden dolayı sayın Begin'e de insanlık ve barış adına Nobel armağanı verilmiştir.

Madalyonun öteki yüzü olan sosyal Darwinizm ile de saldırganlık savında olduğu gibi aynı sonuca gidilmek istenmektedir.

Darwinizm, ancak sosyal Darwinizm biçiminde çarpıtılıp burjuvazinin pazar kavgasına ideolojik bir temel olabileceğinin anlaşılması üzerinedir ki o zamana değin evrim savını benimsemeyenlerce kabul edilmiştir.

Burjuvazinin Darwin'in evrim kavramına yaklaşımı kapitalist sınıfın kendi amaçları için bilimsel verileri ne denli çarpıtılabileceğini gös-

teren en ilginç ve de en yüz kızartıcı örneklerinden birini sergiler.

Darwin kuşkusuz salt İngiltere'nin değil, tüm insanlığın yetiştirdiği en saygın bilim insanlarından biridir ve her zaman hak ettiği konumu koruyacaktır.

1859 yılında yayınlanan türlerin kökeni adlı yapıtında Darwin özetle; Thomas Malthus'un da etkisi altında, "Canlıların geometrik oranda artmasına karşılık yaşama kaynakları sabit kalmaktadır. Sınırlı olan bu yaşama kaynakları ancak belirli sayıdaki canlıların yaşamasına izin verecektir. İşte canlılar arasında sınırlı olan bu kaynaklar için devamlı bir savaş olmaktadır. Doğaya, değişen çevre koşullarına uyum gösteremeyen, rekabet gücünden mahrum bireyleri elerken, çetin yaşam koşullarına en iyi uyabilen, diğerlerinden daha avantajlı bireyleri seçmektedir ve seçilen bireyler özelliklerini kendi döllerine aktararak farklılaşmanın ilk nüvelerini oluşturmaktadır" diye kavramını doğal seleksiyonla açıklamıştır.

• İnsanların biyolojik-organik dünyadan, toplumsal varlığa geçişleri çalışma, üretim aracılığıyla olmuştur. İnsan, çalışma ile doğanın niteliksel bir devamı olmaktan kurtulmuş, yeni bir niteliği oluşturmuştur.

Darwin böylelikle geliştirdiği kuramında canlıların devamlı değişim içinde olduğunu ve bu değişimler sonucu yeni türlerin ortaya çıktığını sadece ussal anlamda değil, deneysel olarak da kanıtlamış, metafizik doğa anlayışına en ağır darbeyi indirmiştir. Ne var ki Darwin, insanın türeyişi adlı yapıtında, bitki ve hayvanlar arasındaki yaşam savaşını, aradaki niteliksel farkı göremeyip, bunu insan ve insan topluluklarına indirgemesiyle büyük bir bilimsel ve tarihsel yanlışlık yapmıştır.

İnsanların, biyolojik-organik dünyadan, toplumsal varlığa geçişleri çalışma, üretim aracılığıyla olmuştur. İnsan, çalışma ile doğanın niteliksel bir devamı olmaktan kur-

tulmuş, yeni bir niteliği oluşturmuştur.

İnsanları, hayvanlardan ayıran önemli özelliklerden birisi de, hayvanların tüketici, en fazla toplayıcı olmalarına karşın, insanların üretken oluşlarıdır. İnsanlar diğer canlılar gibi doğaya basit olarak uymazlar, ona egemen olmaya çalışırlar. Artık, insanların evrimleri, biyolojik, genetiksel verilerden, bedensel kalıtlardan çok, üretim araçlarının, üretim güçlerinin doğrultusunda koşullanmaya başlamıştır.

Konumu haklı gösterecek sağlıklı bir kuram bulma olanağından tarihsel bakımdan yoksun olan kapitalizm, Darwin'in evrim kuramına sarılmış, onun özünü boşaltarak Malthus'un, Spencer'in tüm gerici savlarıyla birleştirip sömürüsüne hiç olmasa biyolojik bir temel bulmak, savaşları meşrulaştırmak için "Sosyal Darwinizm", "Biyologizm", "İrkçılığı" oluşturmaya başlamıştır.

Sosyal Darwinizm, bilimsel hiç bir temeli olmayan gerici bir Burjuva toplum anlayışıdır. Darwin'in bitkiler ve hayvanların gelişmelerinde-değişmelerinde neden olarak öngördüğü doğal ayıklanma, varoluş savaşları gibi yaklaşımları mekanik bir biçimde ele alıp, bilimsel özünden çarpıtıp, insan ve insan topluluklarının gelişim sorunlarına uygulamaya amaçlar.

• Biyologizm, doğada, bitkiler ve hayvanlar arasındaki saptanan kimi sözde değişmez doğa yasalarını, hiç değiştirmeden insan topluluklarına uygulamayı amaçlar. Biyologizmde, sosyal Darwinizmdeki "Doğal ayıklanma" yerine, "yapay ayıklanma" getirilip irkçılığa, soykırımlara biyolojik bir temel oluşturulmak istenir.

Sosyal Darwinizm'in 19'uncu yüzyılın ikinci yarısında özellikle İngiltere kapitalizminin göreceli rekabet koşullarına olanak tanıdığı pazar ve sömürge savaşlarının sürdü-

ğü bir dönemde ortaya çıkışı kuşkusuz bir raslantı değildir. Kapitalizm'in en yüksek ve son aşaması olan emperyalizmin, tekelci devlet kapitalizm'i döneminde, sosyal Darwinizm'den daha da gerici bir burjuva ideolojisi olan "Biyologizm" şekillenmeye başlar.

Biyologizm, doğada, bitkiler ve hayvanlar arasındaki saptanan kimi sözde değişmez doğa yasalarını, hiç değiştirmeden insan topluluklarına uygulamayı amaçlar. Biyologizmde, Sosyal Darwinizm'deki "doğal ayıklanma" yerine, "yapay ayıklanma" getirilip ırkçılığa, soykırımlara biyolojik bir temel oluşturulmak istenir.

Bu gerici savlardan nutuklar atan burjuva ideologların dinleyelim:

Nasyonel sosyalizm'e büyük katkısı geçen Hitler'in fikir dostu Nietzsche: "Halk yığınları, yontucusunu bekleyen taşlardan ibarettir. Sarışın vahşi, dünyanın yeni efendisidir ve yaşama hakkı öncelikle bunlarındır. İlk görevimiz hümanizm ile savaştır. Yaşam, güçlü olmak için savaştır. Milyonları ortadan kaldırmak ahlaksal bir görevdir."

Londra Üniversitesi çevrelerinden Charles Horney, 1904 yılında yayınladığı İngiliz politikasının biyolojisi adlı kitabında ünlü Bio-politikler kuramını gündeme getirip, "Biyoloji bize pazar savaşı öğretmektedir. Güçlünün güçsüzü yenmesindeki doğa yasası, tüm canlılar, tüm örgütlenmeler için geçerlidir."

Sidney Low, "Zorunlu bir savaş cerrahi bir ameliyattan daha kanlı değildir" Lord Boden Powol, "Futbol iyi bir spordur, fakat insan avcılığı diğer tüm sporların en iyisidir."

• İnsanın tarihsel, toplumsal tanımlamasını yapamayan burjuva kuramcılarının onun biyolojik betimlemelerini yapmaya, toplumsal kavramlar yerine biyolojik soyutlamalar getirmeye çalışmaktadırlar. Bunlara göre, tüm toplumsal krizlerden, işsizliklerden, savaşlardan insanların doğaları sorumludur.

Henry Ford, "İdeal bir fabrika işçisi iyi yetiştirilmiş bir maymundur."

Kuşkusuz bu örnekleri çoğaltmak olası.

İnsanın tarihsel, toplumsal tanımlamasını yapamayan burjuva kuramcılarının, onun biyolojik betimlemelerini yapmaya, toplumsal kavramlar yerine, biyolojik soyutlamalar getirmeye çalışmaktadırlar. Bunlara göre, tüm toplumsal krizlerden, işsizliklerden, savaşlardan insanların doğaları sorumludur. Çünkü insan dış görünümü ne olursa olsun çıplak maymundur, ya da vahşi-kotil, yırtıcı hayvandır. Bu onun yazgısıdır. Bu savlara göre terör, toplumsal devrimler, saldırganlık dürtülerinin uzantısında ortaya çıkan olaylardır. Ne varki yapılan çalışmalar, gözlemler, saldırganlığın, savaşın sürekli olmadığı, toplumsal yasalar sonucu ortaya çıktığını destekler niteliktedir. (Ki ilkel toplumlar aç kaldıklarında bir başka topluma saldırır. Emperyalist ülkeler bunalımlarını savaşla aşmaya çalışırlar ve toplumsal devrimler -iç savaşlar- gene toplumsal gelişmenin zorunlu sonucu olur...)

Lowik-Goodall adlı araştırmacının şempanze kolonisi üyeleri üzerindeki 10 yıllık çalışması, oldukça ilginç bulguları içerir. Gerek Şempanzelerde, gerekse Babuen türü maymun ve Gorillerde belirli doğa koşullarına karşı ortak davranış örüntüsünde buldukları görülmüştür. Güney Afrika'daki Tanganika gölü çevresindeki ormanlık bölgede, bereketli yağmur mevsiminin sona ermesiyle birlikte kuraklık ve zor günler, buradaki canlıların davranışlarını önemli oranda etkiler. Örneğin şempanzeler genellikle ot yiyici olmalarına karşın, kuraklık döneminin başlamasıyla avcılık, önemli bir beslenme konusu olur. Hayvanların davranışlarında sertleşmeler, saldırganlıklar, hırçınlıklar görülür. Diğer koloni üyeleriyle olan ilişkilerindeki güleç yüzlülük ortadan kalkar, aralarında sık sık kavgalar başlar. Bereketli günlerde dost oldukları, yavrularının birlikte oynadığı şebekeleri, zorda kaldıkları zaman avlayıp yiyebilirler. Ensellerinden tutabildikleri hayvanları yere vurarak öldürmek en çok kullandıkları yöntem-

dir. Öldürdükleri hayvanları, genellikle omuzlarından bir ağaca-çalıya asarlar ve yemeye çöküklük karından başlarlar. Ayrıca parmaklarıyla avının gözlerini çıkarıp yiyebilirler.

Konaklama yerleri elden geldiğince güvence altında tutulur. Nöbetçi bir maymunun nezaretinde uyunulur. Geceleri bölgeye başkalarının yaklaşmasına olanak verilmez. Konaklama ve beslenme alanları çok kere her türlü vahşi hayvana karşı can pahasına da olsa savunulur. Eylül ayına doğru Tanganika gölü yöresinde bereketli yağmurlar başlar. Susuz ve zor günlerden sonra görülen bu yağmurlar, doğayı birden değiştirir. Şempanze kolonisi üyeleri de bu mutlu olayı sevinçle karşılarlar. Kamp yerinde toplanıp, gözlemcilerle "Yağmur dansı" adı verilen ritmik hareketleri, sallanmaları, hayvanların birbirleriyle kucaklaşmalarını içeren ritüel davranışlarla, kutlama törenlerinde bulunurlar.

• Maymunlar arasında özellikle şempanzelerde uzun süreli arkadaşlık ilişkilerinin de oldukça kuvvetli olduğu bilinmektedir. Uzun süre birbirini görmemiş iki ergin şempanze, karşılaştıklarında birbirlerinin ellerini içtenlikle sıkarlar, birbirlerine sarılıp zıplarlar. Yanlarında şayet bir de küçük bir bebe varsa, onun da omuzlarından tutarak sıçradıkları görülür. Özellikle karınca, arı, kuş ve memeliler gibi toplumsal hayat sürdüren canlıların birliktelikleri, aralarında birtakım işbölümlerinin ve dayanışmanın gelişmesine neden olmuşlar.

Yağmur döneminin başlamasıyla kuraklık döneminin sert ve saldırgan davranışları, kendini oldukça hoşgörülü, yumuşak ilişkilere bırakır. Örneğin, yakaladıkları hayvanların etlerini küçük parçalara sarıp, bir süre önceden saldırdıkları diğer tür

maymun üyelerine de ikram ederler. Ellerindeki meyvalardan, yemişlerden diğer türden olan maymunlara vermeleri, onları kendi yavruları ile oynamayı, karşılıklı olarak cinsel ilişki kurulması gibi girişimleri destekler biçimde tavır aldıkları gözlenmiştir.

Ergin maymunlar normaide çocuklarının her türlü yaramazlıklarına karşı umulmadık derecede insanlarda bile az rastlanabilen sabır ve hoşgörü gösterirler. Genellikle bebeğe kötü davranılmaz. Örneğin, bir yavru, anasının saçlarını, kollarını, onun canını acıtacak derecede sıkı sıkıya tutmuş olsa bile, anası, saçlarını kurtarabilmek için çok yavaş ve sabırla davranır. Eğer yine de başaramazsa, canının acımasına rağmen uzun bir süre beklemeye katlanabilir.

Maymunlar arasında özellikle şempanzeler de uzun süreli arkadaşlık ilişkilerinin de oldukça kuvvetli olduğu bildirilmektedir. Uzun süreler birbirini görmemiş iki ergin şempanze, karşılaştıklarında birbirlerinin ellerini içtenlikle sıkırlar, birbirlerine sarılıp zıplırlar. Yanlarında şayet bir de küçük bir bebe varsa, onun da omuzlarından tutarak sıçradıkları görülür. Özellikle karınca, arı, kuş ve memeliler gibi toplumsal hayat sürdüren canlıların birliktelikle, aralarında birtakım işbölümlerinin ve dayanışmanın gelişmesine neden olmuşlar. Zira canlıların bu yaşam biçimleri, kendilerini diğer canlılardan daha avantajlı bir duruma getirmiştir. Ve bu, kendilerinin varoluşlarının, hayatta kalmalarının nedenlerinden biri haline gelmiştir.

• **Çeşitli antropolojik çalışmalar da hayvanlarda olduğu gibi insan topluluklarında da saldırganlığın bir yana olduğu genellemeyi reddeder... Bütün gözlemciler, Tasadayların; silah kullanmayan, saldırgan olmayan işbirliğine yönelik, başkalarına sevgi ve saygıyla davranan kişiler olduğu konusunda hemfikirdirler.**

• Sevginin, barışın sembolü gâvercinler; bir dalda kardeşçe büyüyen zeytinler, kardeşçe sofraları bölüşen karıncalar, arılar ve bunlarla bir arada yaşamayı arzulayan "ilkel" Kızılderililer de saldırgan mı acaba?

Darwin "Seksüel seçme" adlı yapıtında hayvanların iyilikseverlik duyguları gösterdiklerini, kuşların, diğer kuşların öksüz yavrularını ve kör olanlarını beslediklerini, Bay Buxton'un, bir papağanın başka bir türden olan üşümüş ve topal bir kuşa bakması, onun tüylerini düzeltmesi ve onu, çevresindeki diğer kuşların saldırılarından korumasıyla ilgili gözlemlerinden bahsetmiştir.

Çeşitli Antropolojik çalışmalar da hayvanlarda olduğu gibi insan topluluklarında da saldırganlığın bir yasa olduğu genellemeyi reddeder.

Dofal adlı bir avcının 1966 yılında Filipin'lerde bulunduğu Tasaday kabilesi, yarısı çocuklardan oluşmuş bir toplumdur. Bütün gözlemciler, Tasadayların; silah kullanmayan, saldırgan olmayan, işbirliğine yönelik, başkalarına sevgi ve saygı ile davranan kişiler olduğu konusunda hemfikirdirler. Kimseye karşı sert konuştukları, küçüklere karşı sert bir söz söyledikleri bugüne değin hiç görülmemiştir.

1873 yılında İngiliz sömürgeleri tarafından tümüyle yok edilen Tasmanyalılar da çeşitli gözlemciler tarafından barışçı ve saldırgan olmayan nitelikleri ile tanımlandılar. (Montagu-1976) Son derece güç ko-

şullarda yaşamlarını sürdüren Eskimo'lar da barışçı davranışları ve saldırgan olmayışları ile ün yapmışlardır. Amiral Peary'in tanımı şöyle: "İlkeldirler, fakat vahşi değildirler. Devletleri yoktur, fakat yasadışı değildirler. Dinleri yoktur ve tanrıya inanmazlar, fakat son lokmalarını bile aç biriyle paylaşmaya her zaman hazırdırlar. Yaşlı ve yardıma gereksinmesi olanlara bakılması son derece doğal bir olaydır." (Montagu-1976)

Avustralya yerlileri, Papago, Hopi, Zuni, Pueblo kızilderilileri, Malaya'da Semai, Burneo'da Punan, Saravak'da Londdayaklar... ve daha bir çok ilkel toplum insanının, saldırganlıktan uzak, barışçı ve işbirliğine dayalı yaşamları olduğu gözlemlenmiştir.

Bu bulgular, sanırız, saldırganlığın sorumluluğunu genlerimizden, biyolojimizden alıp, toplumsal-çevresel koşullara bağlamamızı gerekli kılar.

Aşağıdaki örnek, vahşi ve ilkel olarak tanımlanan, fakat son derece temiz, saf ve içi sevgi dolu bir kızilderilinin, ABD Başkanının, top raklarını satın almasını istemesi üzerine göndermiş olduğu mektup, sanırız uygarlığımız için de ibret verici bir doğa ve sevgi anlayışıdır. Re-

is Scattle'nin 1854 yılındaki Birleşmiş Milletler Çevre Programı tarafından yayınlanan mektubu şöyle:

Gökyüzünü, toprağın sıcaklığını nasıl satın alabilirsiniz, ya da satar-sınız? Bunu anlamak bizler için çok güç.

Bu toprakların her parçası halkım için kutsaldır. Çam ağaçlarının pırlıdayan iğneleri, vızıldayan böcekler, beyaz kumsallı sahiller, karanlık ormanlar ve sabahları çayırları örten buğu, halkımın anılarının ve geçirdiği yüzlerce yıllık deneyimlerinin bir parçasıdır. Biz nehirleri ve ırmakları kardeşimiz gibi severiz. Siz de aynı sevgiyi gösterebilecek misiniz kardeşlerimize?

Biliyorum, beyazlar bizim gibi düşünmezler. Beyazlar için bir parça toprağın diğerinden farkı yoktur. Beyaz adam topraktan istediğini satın almaya bakar ve sonra yoluna devam eder. Beyaz adam annesi olan toprağa ve kardeşi olan gökyüzüne, alınıp satılacak, işlenecek, yağmalanacak bir şey gözüyle bakar. Onun ihtirasıdır ki toprakları çölleştirecek ve her şeyi yiyip bitecektir.

Beyaz insanların kurduğu kentleri de biz kızıl derililer anlayamayız. Bu kentlerde huzur ve barış yoktur. Beyaz adamın kurduğu kentlerde bir çiçeğin taç yapraklarının açarken çıkardığı tatlı sesler, bir kelebeğin kanat çırpınışları duyulmaz.

• *"Vahşi ve ilkel" olarak tanımlanan bir kızıl deriliden... "Yaylalarda cesetleri kokan binlerce buffalo gördüm. Beyaz adam trenle geçerken vurup öldürüyordu bu hayvanları oysa biz sadece yaşayabilmek için avlardık buffaloları. Unutmayın, bugün canlıların başına gelen yarın insanın başına gelir. Çünkü bunlar arasında bir bağ vardır."*

Belki vahşi olduğum için anlayamıyorum ama, benim ve halkım için önemli olan şeyler oldukça başka. İnsan, bir su birikintisinin etrafın-

da toplanmış kurbağaların, ağaçtaki kuşların ve doğanın seslerini duymadıkça yaşamın ne değeri olur.

Bir kızıl deriliyim ve anlayamıyorum. Biz kızıl derililer bir su birikintisinin yüzünü yalayan rüzgarın sesini ve kokusunu severiz. Çam ormanlarının kokusunu taşıyan ve yağmurla yıkayıp temizlenmiş meltemleri severiz.

Yaylalarda cesetleri kokan binlerce Buffalo gördüm. Beyaz adam trenle geçerken vurup öldürüyordu bu hayvanları. Oysa biz sadece yaşayabilmek için avlardık buffaloları unutmayın, bugün canlıların başına gelen, yarın insanın başına gelir. Çünkü bunlar arasında bir bağ vardır.

Toprak satmamız için yaptığımız öneriyi inceleyeceğim. Eğer önerinizi kabul edersek, bizim de bir koşulumuz var "Beyaz adam, bu topraklar üzerinde yaşayan bütün canlılara saygı gösterecektir."

20'nci yüzyıl insanının doğa ve insan sevgisinin yerini meta sevgisi alması, kişinin çevreye olduğu gibi kendisine de yabancılaşması olgusu, Kapitalizm ile birlikte doruk noktaya ulaşmıştır. Her türlü sevgiden yalıtılmış veya yalıtılmaya zorlanan insanlardan sevgi ve barış dolu davranışlar nasıl beklenebilir?

Savaşmak, başkalarını öldürmeyi amaçlamak, hayvanların ya da ilkel denilen insanların özünde yoktur. Üretim ve tüketimin ortak üyelerinin gerçekten eşit ve özgür olduğu örgütlenmelerde ne jandarma vardır, ne polis, ne asker, ne de soyular sınıfı. Toplumsal servetlerin birkaç kişinin elinde toplanmaya başlaması, yani devletin ortaya çıkmasıyla ki, savaşmak ve saldırganlık zorla resmi insan davranışı biçimine dönüştürülerek kitlelere benimsetilmeye çalışılmaktadır.

Yapısal şiddet, yasalarla, polis, jandarma ve ordu birliklerince korunur ve uygulanır. Eğitim sistemi, basın ve yayın organları, propaganda makineleri ile haklılaştırılır, meşrulaştırılır. Yapısal şiddetin aşırı boyutlara ulaştığı ortamlarda "Koruma, uygulama, meşrulaştırma" işlevleri iyice zorlaşacağı için, iş, devlet terörü dediğimiz devlet güvenlik güçlerinin meşru olmayan baskılarına ve aşırı ideolojik endoktrinasyon

yon çabalarına dönüşebilir. Eşitçi-barışçı görüşler baskı altına alınarak "Entellektüel şiddet" uygulaması yaygınlaştırılır. İnsanların hem bedenleri, hem de ruhları, sürekli baskı, tehdit, korku ve işkence ile yıpratılır ve erozyona uğratılır.

Dünya'da, fakir ülkelerin ulusal gelirlerinin toplamına denk bir paranın (550 milyar dolar) her yıl silahlanma için harcandığı anımsanırsa, konu güncelliğini daha da korur.

• *Saldırganlığın içgüdüsel olduğunun kabul edilmesiyle, savaşlara, eşitsizliklere, haksızlıklara, baskılara, ırkçılığa, soykırımlara karşı verilecek uğraş, bütün ahlaki, felsefi, bilimsel temellerini yitirecektir.*

Görüldüğü gibi "Saldırganlığın kaynağı içgüdüsel midir?" sorusu, salt bilim adamlarını ilgilendiren akademik bir konu olmaktan çok ötede, günlük yaşamımızı ve siyasi felsefemizi de belirleyen ve bu konulardaki davranışlarımızdan kaynaklanıp onlara meşruluk ve haklılık kazandıran çok yönlü, çok boyutlu bir konuyu içermektedir. Onun için, bu konunun büyük bir dikkatle incelenmesi, yanlış, bilimsel bakımdan tartışma götürür genellemelerden sakınılması gerekmektedir. Saldırganlığın içgüdüsel olduğunun kabul edilmesiyle, savaşlara, eşitsizliklere, haksızlıklara, baskılara, ırkçılığa, soykırımlara karşı verilecek uğraş, bütün ahlaki, felsefi, bilimsel temellerini yitirecektir. Saldırganlık savını benimseyen kişilerin çevrelerinde artık, art niyetli kişiler ile silah fabrikatörlerinden başkalarının olmaması gerekir.

Pek çok karmaşık ve zorlu sorunlara rağmen insanların çok güzel ve görkemli bir geleceği vardır. Finalleri oynayan kapitalizm ile birlikte saldırganlık savaşmak gibi, sonradan kazanılmış davranış biçimleri kalkıp, yerini barış ve sevgi dolu bir dünya alacaktır. Lakin bunlar sözde kınamalarla değil, tüm halkların etkin katılımlarıyla sınırsız topluma ulaşarak gerçekleşecektir. ■

“ENTELELLİĞİN” SEFALETİ!

“Bir şey ki salt öğreticidir, bilgi verir; ama kişiliğimi, duygu ve düşünce evrenimi etkileyip geliştirmez, böyle şeylerden tiksiniyorum.”

Goethe

Talip Çakmak
E-Tipi Cezaevi
12. Koğuş
Nazilli/AYDIN

Bilmekle kavrayıp bilince çıkarmak arasındaki farkı, ünlü Alman düşünürü ve şairi yukardaki özlü tümcesi ile açıklıyor. Eminim “entel takılma” olayını önceleri birçoğumuz küçümsemişizdir. “Nasıl olsa bunlar toplumun en dejenere unsurları, en komik insanları” şeklinde... Bunların Marksist ve sosyalist çevrelerden fazla bir güç koparamayacağını sanıyorduk. Ve tabii olayın felsefi boyutuna da girmiyorduk. Fakat en yakın dostlarımızı, en temiz, saf ve yüreği insan-cıl sevgilerle dolu kişileri çevremizden koparması hepimizi bir hayli üzdü. Ve derin derin de düşünmeye itti ister-istememez.

Çok yönlü ideolojik sapmaların genellikle ağır yenilgi ve kaos dönemlerinden sonra oluştuğu bilinen bir gerçek. Olaylara bu doğru perspektiflerinden sonra oluştuğu bilinen bir gerçek. Olaylara bu doğru perspektifle yaklaşınca, “Eylülistler” olarak bu döneme damgasını vuran “birey olma”, “özgür olma” burjuva idealizminin temsilcileri bu felsefeyi nereden alıyorlardı? Dünyada bu felsefeyi besleyenler kimlerdi? Pınarını nereden alıyordu? Bun-

lar ne diyor, neyi savunuyorlardı? O, hangi yenilgi sürecinin ürünüydü? Devrimci ve M-L çevrelere bu ideoloji hangi usta kılıklara bürüne-rek giriyordu? Bu araştırma çok çarpık ve ilginç çelişkileri ortaya seriyordu!..

E.From, Freud, Jean Paul Sartre, Albert Camus, Simone de Beauvoir, M.Kundera'nın adını “Varoluşçuluk” felsefesinden alan yapıtları ve bunlardan etkilenip yaratılan sanat ve edebiyat eserlerinin bu dönemin en popüler, en çok izlenen ve okunan eserleri olma durumuna düşmesi nedendi? Bu insanların yaşadığı dönemle bizim dönemimiz arasındaki bağıntı neydi?

“VAROLUŞÇULUK”: İnsanın kendi kendini varetliğini ileri süren bilim dışı burjuva öğretisi... Öznел düşünceci, tekbenci, usa aykırı, bilime karşı ve bilim dışı bir burjuva öğretisidir. Anamalcı üretim düzeninin dünya çapındaki büyük bunalım yıllarında (1930'larda) bu bunalımın burjuva kafasındaki yansımından oluşmuştur. Ekonomik bunalımın çaresizliği içinde çırpınan küçük-burjuva aydınları, Danimarka'lı gizemci Soeren-Aabye Kierkegaard (1813-1855)'in dinsel-gizemsel varsayımlarına yapışmışlar ve abuk sabuklardan elbirliği ile bir felsefe oluşturmaya çalışmışlardır. Dünya gençliğinin bir bölümü, **bilgisizlikleri (yüzeyselin altındaki ger-**

çekleri görememe) (a.b.ç.) yüzünden bu modaya kapılmışlardır. Bundan ötürü de, dünyanın hemen her yerinde, sözde kendi kendilerini varlaştıran genç Hippi'ler türemiştir. Hippi'ler varlıklarını, topluma başkaldırmak ve her türlü değerleri hiçe saymakla, oluşturdukları kanısında-dırlar. Kullandıkları uyuturucu maddeler de bu oluşumun başarı-dımcılarıdır. Böylesine somut ürünler de veren varoluşçuluk, Avrupa'nın birçok küçük-burjuva düşünürüne elbirliğiyle oluşturulmuştur... Hayır diyor varoluşçuluk. Topluma güvenemeyiz. Çünkü özgürdür kişioğlu, üstüne yaslanabileceği bir insan tabiatı da yoktur. Toplumun ne-reye yöneleceği bilinmez. Birde bakarsınız biz öldükten sonra faşizmi kurmaya kalkışsınlar, bizim için bunca kötü olan faşizm, o zaman insan-cıl bir gerçek haline gelir. Kaldı ki, insan bir başına bırakılmıştır, varoluşçuluğun çıkış yeri bireyin özneliğidir... İşte Fransız varoluşçu Sartre bunları söylemektedir. Bilim düşmanı Hitler'ci profesör Heidegger de “bilim hiç de zorunlu değildir” der. Varoluş bilimsel soyutlamalardan kurtulmakla gerçekleşir”.⁽¹⁾

İki karşıt kutup gibi görünen Sartre ve Heidegger'in aynı felsefede birleşmesi!..

“...İçlerinde Sartre ve Maurice Merleau-Ponty (1903-1961) gibi varoluşçuluğu Marksçılıkla birleştirme

günlüklüğüne kalkanlarda vardır. Varoluşçu özgür ve sorumluluk anlayışları Sartre, Camus, Simone de Beauvoir gibi varoluşçuları ilericî davranışlara yöneltmiştir; ne var ki bu davranışlar tüm metafizikçi ve idealistlerin davranışları gibi tutarsızdır. Bilimsel içerikten yoksundur. Çünkü insanı bizzat toplumsal koşullardan yoksun bırakmakla tarihe ters düşmüş bulunmaktadırlar. Çağdaş düşünceleri inceleyen, bilimsel yapıtlarda varoluşçuluk, **usa karşı felsefe** deyimiyle nitelenir ve onun özellikle burjuva bireyciliğinin kokuşmuşluğunu yansıttığı vurgulanır. Bundan başka varoluşçuluk, sömürü toplumlarındaki sınıfsal savaşıma, tüm topluma karşı savaşıma dönüştürüp yozlaştırarak el altından anamalcılığın hizmetine de girer. Varoluşçuluk görüldüğü gibi, nesnel varlığı insansal varlığa, insansal varlığı kişisel varlığa, kişisel varlığı da kişisel düşünceye indirgemekte ve zorunlu olarak idealizme varmaktadır...⁽¹⁾

Marksizmi kaba hatlarıyla algılayan kaba materyalist birçok eski dostumuzun bu hataya düşmesi böylece daha anlaşılır oluyor.

Zira, bu felsefeyi temel alan ve çok usta birer psikanalist olan Freud ve From, insanın özgül yapısını, o anda insanı etkileyen çevresel koşulları öylesine mükemmel tahlil ediyorlar ki, okuyanlara çok mantıklı ve doğru geliyor. Fakat o kişiyi, içinde yaşadığı toplumun tümüyle ve o toplumdaki bir önceki ve sonraki toplumla olan sosyal ve ekonomik ilişkisi bağlamında (yani tarihsel materyalist anlamda) ele alınca bu mantığın bilimle bağlantısı o anda kopuyor. Kavramlarla oynayarak tahlil ettiği olguların siyasî etiketini düşürmeye oldukça özen gösteriyor!..

"Topluluk narsizmde tıpkı bireysel narsizm gibi doygunluğa gereksinim oluyor. Bir düzeyde bu doygunluk insanın kendi topluluğunun üstün, öteki bütün topluluklarının aşağı olduğuna ortaklaşa inanmakla sağlanır"⁽²⁾

Gerek bireysel narsizm ve gerekse toplumsal narsizme, alternatif olarak da insan sevgisini koyuyor.

Biz, topluluk narsizmine, (ki, bireysel narsizm de bu olgunun birey-

deki tezahürüdür) milliyetçiliğin bir ögesi diyoruz. Ve alternatif olarak da proletarya enternasyonalizmini koyuyoruz. Aksi halde Hitler'i bireysel narsist, Alman halkında toplumsal narsistler olarak niteler, olayı bu sınırlar içinde hapsedmiş oluruz. Dolayısıyla faşizmin bir ögesi olan milliyetçiliği Alman tekellerinin finans ettiği gereği de güme gitmiş olur!

"...ölümseverlik eğiliminin karşıtı yaşamseverliktir. Yaşamseverlik eğilimi kendini keşinin tüm yapısında belli eder... Spinoza bunu şöyle dile getirmiştir: "Kendisi olduğu sürece, herşey kendi varlığını sürekli kılmaya çalışır."⁽²⁾

"Eğlencelerimizde öldürmenin oynadığı rolü bir düşünelim, filmler, resimli öyküler, gazeteler heyecan yüklüdür; çünkü yıkım, sadizm ve kaba şiddetle doludurlar... Bu durum ölüm hayranlığının içimizde ne denli kök saldığını gösteren bir kanıt değildir? Ya da şu deyimleri düşünelim: "ölecek gibi heyecanlanmak" şu ya da bu şeyi "ölürcesine" istemek, bir şey ya da birisi uğruna "ölmek"⁽²⁾

Aynı kitabın aynı bölümlerinde kısa aralıklarla işlenen bu tamalarda yaşakseverliğin mi, ölümseverliğin mi, öne çıktığı belirsiz. Doğru gibi gelen bir dizi kavram kargaşası! Kaldı ki, ber şey ya da birileri uğruna "ölmek" olgusunuda, ölümseverlik gibi psikolojik bir rahatsızlık olduğunu vurguluyor.

Madde içindeki hareketle yaşamla ölüm birlik içinde sürekli çelişme halindedir. Bu yaklaşımla beyinin ürettiği yaşam ve ölüm hakkındaki duygularımız da toplumdaki ilişkilerimiz bağlamında biçim alır. Bay From bu yaklaşımı gösterseydi hiç zorlanmazdı.

Yaşamı delicesine seven bir devrimcinin, onursuzca yaşamaktansa ölümü yeğlemesi veya yüce bir erdem uğruna ölmesi, onun sakatlığını mı gösterir?

"...ödünlüyücü şiddet güçsüzlükten doğan, ödünlüyücü bir şiddet türüdür. Yaratamayan, insan yok etmek ister..."⁽²⁾

Özelde bazı psikopat insanlara uyarlanınca doğru, tüm tarih sürecine uyarlanınca yanlış olan bir ekletizm örneği daha!..

Şiddetin her türünü reddeden, çağımızda haklı ve haksız savaşı tanımayan humanist From (!) Hitler'le Stalin'i aynı kefeye koyarak sınıf savaşımını açıktan reddediyor. devrimi değil evrimi savunuyor. Modern toplum adı altında "sivil toplumculuk" anlayışının şampiyonluğunu yapıyor.

Peki, insanlık tarihi bugünlere nasıl geldi? Tarih boyunca yapılan bunca savaşları, köklü toplumsal değişimleri görmeyecek kadar kör mü bu adam? Tüm bunlara rağmen proletarya son savaşında, öldürmeye kan dökmeye çok mu meraklı? Lenin, Çarlık Rusya'sı ile savaşta galip gelince, I. Dünya Savaşı'nda tüm cepheleden kayıtsız-şartsız çekilmedi mi? Stalin, Hitler faşizmini yaktıktan sonra, kurulan sosyalist blokta yaratılan onca değere ne demeli? Kapitalizmin kendi evrimi içinde veya emperyalizmin sömürüsü altında onyıllarca yaratılması olanaksız ağır sanayi atılımlarını, insanlığın tarihi sürecini hızlandıracak atılımları birkaç on yılda yapmadı mı?

• **Şolohov'un Durgun Don adlı yapıtında devrim sonrasında azılı halk düşmanlarını cezalandıran halk mahkemesindeki jüride görevli bir devrimci, sevgilisiyle cinsel ilişkide iktidarsızlık gösteriyor. Ölüm kararları jüri üyesini, işte böylesine derinden etkiliyor. Hiçbir devrimci, adam öldürmeye meraklı değildir.**

Yaşam bir satranç oyunudur sayın Fromzedeler, az şey yoketmeden çok şey yaratamazsınız!

Şolohov'un Durgun Don adlı yapıtında devrim sonrasında azılı halk düşmanlarını cezalandıran halk mahkemesindeki jüride görevli bir devrimci, sevgilisiyle cinsel ilişkide iktidarsızlık gösteriyor. Ölüm kararları jüri üyesini, işte böylesine derinden etkiliyor. Hiç bir devrimci, adam öldürmeye meraklı değildir. Lenin; "Biz isteriz ki, bir tek kişinin

bile kanı akmasın. Ancak burjuvazi bizim sırtımızdan kurduğu cenneti kolay kolay terketmez" der. Ve tarih ezenlerin barbarlıklarıyla doludur!

Emperyalist-kapitalist ekonominin en belirgin özelliği üretimin alabildiğine toplumsallaşması, dağıtımın ise aynı ölçüde bireyselleşmesi, özelleştirilmesinde ifadesini buluyor. Her türlü feodal değerleri de yıkan bu üretim biçimi, bireyde de küçümsenmeyecek bir "özgürlük", anlayışını hakim kılıyor. Öylesine keskin çelişkili bir "özgürlük" ki, çalıştığı zaman "özgür", çalışmadığı zaman köle olan bir özgürlük! İşte insanlar bu "özgür"lük anlayışının büyüünde "burjuva birey"lik mertebesine ulaşıyorlar.

Yaratılan değerleri elinde toplayan hakim güç ise; kendi bireysel hukukunu, felsefesini, sanat anlayışını topluma empoze etmek için ustaca yöntemler deniyor. Güçlü kitle iletişim araçları bunu başarıyor. Ve toplumu kendi iyi ve güzel değerlerine karşı yabancılaştırıp, kayıtsızlaştırıyor. Nispi ekonomik olanakları ile burjuva-demokrasininin rahatında uyuşan insanlar bu kültürden kısa sürede etkileniyorlar. Emperyalizmin bu görece istikrarı, o toplumun devrimcilerinin, aydınlarının da gözünü korkutup onları sistemle uzlaştırıyor.

II. Paylaşım savaşından sonra Avrupa'da esen anti-faşist rüzgarlar, güçlü komünist partileri oluşturdu. Avrupa parlamentolarına küçümsenmeyecek sayıda milletvekili sokmayı başardılar. Daha sonraları Sovyet Revizyonizminin etkisiyle birer kukla kurumlara dönüşen bu partiler hızla güç yitirdiler. Neresinden bakarsak bakalım bu kokuşmuşlar, Avrupa halkının güçlü bir demokrasi geleneği olduğu gerçeğini yadsıyamaz. Bu geleneğe bağlı köklü bir kültür mirası ve sağduyuya sahip Avrupalı, uşak ruhlı komünist partilerine son yıllarda iyice yüz çevirdiler. İşte tam da bu aşamalara tekabül eden "Yeşiller" olgusu ortaya çıktı. Sanayileşmenin yarattığı çevre sorunları ve nükleer tehdit, halkı bu kez de "yeşillerin" peşine takmaya başladı. Bunlar da her türlü disiplini sıkıcı bulan "özgür" vatandaşlar! Birçok toplumsal

değeri hiçe sayan "rahat" tipik küçük-burjuva idealistleri.

Felsefelerinin ayrıntılarını bir yana bırakırsak, taleplerinin büyük bir kısmı taleplerimizle uyum içinde. Hippiliğin fazlasıyla teşhir olmasından ötürü, burjuva ideologları bu kez de idealizme biraz daha sosyal misyonu yükleyip "yeşiller" kozunu sürdürdüler.

Dikkat edilirse idealizm yavaş yavaş Marksizme doğru sinsi sinsi sokulmaya başlıyor! Aslında bu işin karikatürize bir tarihsel seyri. Zira, biliyoruz ki, döneme damgasını vuran her felsefe akımı, o dönemdeki her sosyal oluşumun içine, (buna komünist partisinde dahil) uygun giysiye bularak şu veya bu ölçüde girmeyi başarır.

1905 Sovyetler Birliği'ndeki yenilgi döneminde de her alanda burjuva idealizminin kokuşmuşluğunu, Gorki, "utanılacak on yıl" olarak iade eder.

Lenin'in "subjektif idealizm" olarak adlandırdığı bu akımın gelişme biçimi de çok ilginçtir. Yaygın tanımıyla Ampiryokritisizm (dardecilik) olarak bilinen sapmanın mucitleri Alman filozofu Richart Avenarius ve Viyana'lı fizikçi Ernst Mach'tır. 20. yüzyılın başlarında fizik biliminde meydana gelen köklü ilerlemeler, 1905 yenilgisine denk düşünce, parti çevresinde "Marksizmi gelişen bilimlere uyarılama" adı altında safsatılar üretilmeye başlandı. Tabii ki, gerçek amaç bu olsaydı, safsata olmazdı. Ama amaç farklıydı. Yenilgi, kafalarda, bilime devingenlik kazandıran gerçek olgunun, üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki uyum veya çelişki olduğu-marksist temel tezini yadsımayaya yönelik bir eğilim doğurdu. Ve bilim, dar bir çevrede birkaç alimin ilişki ve deneyleriyle açıklanmaya çalışıldı. Tabii toplumun gelişimi de bu "bilimsel" gelişmelerle sınırlı dar alana hapsedilmiş oldu. O günün (bizce) üretici-güçler, üretim ilişkileri çelişkisi-uyumu ikilemi, bilimin henüz keşfedilmemiş (fakat ileride keşfi kaçınılmaz olan) sırlarını çözmede yetersizdi.

Fakat işin garip yanına bakın ki, üretim sürecine bırakılması gereken keşfedilmemiş sorunlar da o günün koşulları içinde çözülmeye çalışılın-

ca bocalayan alimler, çözemedikleri sırları tanrıya emanet ettiler! Ve böylesine ünlü bir müsbet bilimler uzmanı Mach'ın tanrıya sığınması kendisi için büyük şanssızlık olsa gerek! Fakat bu akım, etkisini birçok sosyal kurum içinde oldukça hissettirdi Sovyetler'de. Ve Lenin ünlü "Materyalizm ve Ampiryokritisizm" adlı yapıtıyla bu felsefenin etkisini önemli ölçüde kırdı.

24 Ocak Kararları ile birlikte (Avrupa ile kıyaslanmamakla birlikte) çarpık anlamda bir sermayenin yoğunlaşması süreci yaşandı. Tekellerin sayısı azalıp gücü arttı. Üretim ve bölüşüm arasındaki uçurum daha da derinleşti. Özal bile son referandumda; "Bize biraz daha süre verin ki, bizden sonra gelen iktidar bu çarkı geriye çeviremesin" demekle amacını açıkça ifade ediyor. Komprador burjuvazi bu mesafeyi önemli ölçüde katetmiştir. Tabii ki, bu anlayışın hukuğunu, felsefesini sanatını da oluşturması kaçınılmazdır. Bu hedefe varmada araç olarak kullandıkları 12 Eylül'ün devrimcilerde yarattığı yenilgi, halkta yarattığı tehdit olgusuyla birleşti.

Sermayeye yoğunlaşan, anayasa ile kurumlaşan burjuvazi; topluma ve devrimcilere bu kaos ortamında çeşitli misyonlar altında ahlakını, kültürünü, sanatını da ulaştırmakta gecikmedi.

Çeşitli köşe yazarlarının değindiği "köşe dönme", "fuhuş", "arabesk" gibi kaba gerçeklerin artık suyu çıktı. Esas sorun, bunları eleştirmelerine rağmen, kültürel yozlaşmadan nasibini alan devrimci-demokrat çevreler. Hem de bunu eskiden devrimcilerin eksik yanları olduğunu iddia ettikleri "kültür", "sanat" çevrelerine girerek yapmaları!..

Belli eksiklikleri ve yanlışlıklarıyla birlikte, dayandığı temel değerlerin doğruluğu çerçevesinde çevrelerinde örnek dayanışma ve direnişler sergilendi. Bu çetin çaba içinde dökülenler oldu, karşı-devrim safına geçenler oldu. Dökülenlerin veya iç dünyası zayıflayanların kimisi kaldıkları koşullarda kimisi (en somutu Metris'te yaşandı) idarenin bizzat yönlendirdiği "kültür" faaliyetleri altında "estetigi", "sanatı" keşfetmeye başladılar. Orada yaşanan

yozlukları birçok insan biliyor. Adeta, Metris'teki kültürel kokuşma dışardaki felaketin haberini veriyordu. Ve bu yönüyle Metris dışardaki yaşamın maktiydi!

Dışarı çıkınca kimileri bu fırtınadan çabuk etkilenip tepe-takla gittiler. Diğer dürüst ve iyi niyetli unsurlar da içerde kaldığı süredeki hesaplaşmalarında birçok eksikliğinin farkına iyi-kötü varmıştı. Bir diğer kategori ise kararlı insanlardı. Bunlar yalpalamadan yollarına devam ettiler. Bunların önünde saygıyla eğiliyoruz.

• Yaşamı ve dünyayı hep uç noktalarda yorumlayan bu sığ kafalı arkadaşlar militan bir ruha ulaşayım derken, gerçek güçleri bu duruma uygun olmadığı için bu kez devrimci çevrelerden tümünden soyutlanma noktasına çarkettiler.

Orta kategorideki bu insanlar içine girecekleri sıcak bir devrimci ortam da bulamadıklarından sürekli kendilerini aşmanın yollarını aradılar. Kendilerine hep şu soruyu soruyorlardı: "Kendimi nasıl aşacağım?" Hep, bu çabayı bireysel olarak algılıyorlardı. Oysa bu çaba da yine halkın sorunlarıyla iç içe kolektif bir biçimde olmalıydı. Şimdilik, legal demokratik kuruluşlarda veya henüz demokratik muhteva kazanmamış mesleki örgütlerde bu işin olması gerekirdi. Bazı devrimciler, kendilerinin bu tür yerlerde "deşifre olmak" istemediklerini, daha boyutlu mücadeleye hazırlanmak istediklerini ifade ediyorlardı. Fakat, olayları gözlemlemenin ötesinde hiç bir şey yapmadıkları gibi, giderek, kendilerinde gördüğü teorik eksikliğe tepki olarak bu konuda oldukça zengin (!) fakat pratik çabanın hemen tümünden soyut elit ve popülist çevrelere döndü ilgi odakları... Ve kendilerini içten içe kemiren kurtçuk, çürümeyi başlatıyordu. Bu çevrelere girmek istemeyen insanlarda ise çizgi değişimleri olmaya başlıyordu. Bunalım teorileri oluşmaya

başlamıştı. Yaşamı ve dünyayı hep uç noktalarda yorumlayan bu sığ kafalı arkadaşlar militan bir ruha ulaşmayım derken, gerçek güçleri bu duruma uygun olmadığı için bu kez devrimci çevrelerden tümünden soyutlanma noktasına çarkettiler.

Sorunun özü bu. Yoksa, kılık-kıyafet, feodal kafalar, tabular gibi yaklaşımlar değil. Mesele, bu anlayışın davranışlara, biçime, eleştirilere, sanata, kültüre yansımından başka bir şey değil.

12 Mart'ın toy devrimcilerinde dönemin etkisiyle kılık kıyafetlerinde Che özentisi varken, 12 Eylül'den sonra da "entel-aydın" tipi başgösterdi. Halkın, devrimci tabanın sağduyusu ve bilimsel gerçekler her iki anlayışı da kanıksamadı, kanıksamayacak... Hızlı Gazeteci Necdet Şen'i ele alalım; O da bu felsefeyi savunmasına rağmen tipi normal bir vatandaş gibi. Sorun, beyindeki tüylerin traşlanması, yoksa surattakilerin değil. Bir ata sözü vardır. "Bana dostunu söyle sana kim olduğun söyleyeyim" diye. Hızlı Gazeteci'nin romandaki dost çevresi bile bizi bir yargıya götürabiliyor! Oduka yoz ve dejenere insanlardı hatırlanırsa. Her ne kadar bu zat onlarla zaman zaman çatışsa bile, felsefelerinden etkilenmemesi mümkün mü?

Kaldı ki, toplumumuz bu tiplere soğuk yaklaşıyor. Biçimleriyle, kullandıkları ağdalı dille kendi sorunlarından uzak kişiler olduğunu seziyor. Biçimi büyük bir problem olarak görmediğimiz halde, bu insanlar lafta söylemeseler de, tiplerinin bizim topluma verdiği pratik somut mesaj şu: "Bakın ben ipli gözülüğümle, kulplu çantamla, saçım, sakalım, pipomla sizlerden farklıyım, daha rahatım, daha özgürüm, daha çok okuyorum, daha çok biliyorum, daha zengin ve sanatkar ruhluym, daha kültürlüyüm, daha yaratıcıyım, vs. vs. !!!"

Bunların devrimci değerlere saldırırken kurdukları ortak bir koro var. Çevremize en yakın olandan en uzak olanına kadar hepsi aynı senfoniye çalıyor: "Katılık", "Kuralcılık", "Tabular", "Köylü kafalılık", "Feodal değerler". vs. vs. ...

Devrimciler tarafından eleştirilmekten hiç hoşlanmayan bu kesim,

devrimcilerin içindeki olumsuzlukları usta bir kimyager gibi adeta mikroskopla arayıp çıkarıyorlar. Ve hep bu temaları işliyorlar toy kafalarla. Hem de devrimci demokrat sıfatla!.. Kendi kokuşmalarını gizlemenin başka yöntemi yok çünkü. Tek silahları bu!.. Tıpkı varoluşçular gibi olayları tarihsel sürecinden koparıncı, bir çoğunu kabul ettiğimiz eksiklik ve olumsuzluklarımızı basamak yapıp idealizme ulaşıyorlar. Yani amaç "üzüm yemek değil, bağcıyı dövme".

İnsanları eğitmek çok zor bir iş tir sayın "entel"ler!

İlkokulu saymazsak, bir insan üniversiteyi bitirene kadar asgari on yıl eğitim görüyor. Bir çok değerli hocalarla, ancak kafalarında bazı tabuları, feodal değerleri kırabiliyorlar. O da hepsi değil. Ve üzerinde herhangi bir terör olgusu da yok.

• Ne kadar çok bilirlerse bilsinler, dünyayı 30 derecelik açıyla yorumlayan insanlar, olaylara kâh öznelciliğin göziüğüyle dogmatizme, kâh dogmatizmin göziüğüyle öznelciliğe düşerek bakarlar. Yaşamları bu iki zıt hastalık arasında med-cezirdir.

Peki, tüzel yapılarını 1975 yıllarında ayakları üzerine yeni yeni oturtan, her kültürden insanın bulunduğu sosyalist harekette 5 yılda bu tabulardan kurtulması nasıl beklenebilir? Kaldı ki, devrimcilerin o kadar çok kültürlü ve yetenekli hocaları da yok. Değerli ve çok yönlü önderlerin niteliğini keşfeden devlet, onları kısa sürede katlediordu. Üstüne üstlük, hem sivil faşistlerle hem de devletle yoğun bir çatışma ortamında bunu beklemek büyük bir haksızlık ve samimi yetsizliktir. Mao, Çin'de iktidarı ele aldıktan sonra dahi Kültür Devrimi'ne neden ihtiyaç duyuyor? Bu en yalın gerçekler kavranmadığı, kavranmak istenmediği müddetçe ayrıntıların tahlili ham bir hayalden öteye gidemez. Ve sonuç ayrıntılarda boğulmak olur. Ne kadar çok bilirlerse bilsinler, dünyayı 30 derecelik açıyla yorum-

layan insanlar olaylara kâh öznelci-
liğin gözlüğüyle doğmatizme, kâh
doğmatizmin gözlüğüyle öznelciliğe
düşerek bakarlar. Yaşamları bu iki
zıt hastalık arasında med-cezirdir.
Bilimsel dengeyi bir türlü yakalayam-
azlar.

Devrimciler içinde buldukları
koşulları gözardı etmemek koşulu
ile- birçok noktada doğmatizme
düşüğünü kabul ediyor. Ki, henüz
sol hareket ülkemizde hâlâ çocukluk
aşamasında. Ve devrimciler bu doğ-
matizmi aşmak zorunda olduğunun
bilincinde. Ayrıca kültür sorunu
sosyalizm boyunca en önemli ve sü-
rekli arzedilen bir sorun. Peki
"entel" takılanlar öznelciliğe düşü-
ğünü kabulleniyorlar mı? Hiç san-
mıyoruz!!!

"Entel"liğin kendine zemin bul-
duğu çevreleri birkaç kategoriye
ayrılmak olası.

Bu işi bilinçli yapanların büyük
kesimi köklü bir burjuva kültürü al-
mışlar. Bu kültürü Batı'da ya da ül-
kenizin seçkin okullarında sağlayan
insanların kafalarında hemen her
türlü feodal tutucu değerler kırılmış
durumda. Birçok devrimci teşkilat
içinde önemli görevler de almış olan
bu insanların yenilgi dönemleriyle
birlikte, içlerinde, geçmişte yaşadıkları
"sivil toplum" özlemlerinin ka-
bardığını görüyoruz. Bir kısmı da-
ha dejenere, bir kısmı ise daha
ehven-i şer olan bu "büyüklerimiz"-
in, işin başını çekme veya daha çok
insani olumsuz yönde etkilemeleri
anlamında sorumlulukları büyük.

Devrimci yaşam içinde kısa veya
orta vadede varolan, fakat eğitim ve
kültür düzeyleri düşük ikinci kate-
gori de "Entel"likten önemli ölçü-
de etkilendiler. Bunların büyük bö-
lümünün aile içi feodal zinciri kır-
ması, bireysel özgürlüklerini kazan-
ması dikkat çekici. Devrimci yaşa-
mın bunları eğitmeye yeterli olmama-
sı, cehaletinden dolayı kültür
zengini sandıkları "entel"lerin ku-
cağına düşmelerine neden oldu.

"Entel"liğin kendine zemin bul-
duğu önemli bir kesim de üniversi-
teler. Burjuva kültürünün ve bilim-
sel eğitimin içiçe geçtiği bu kurum-
lar gençliğin kafasındaki birçok tu-
tucu özellikleri önemli ölçüde kır-
ıyor. 1980 sonrası gençliğin Mark-
sizm ile ve sosyalist basınla tanışma

olanaksızlıkları, örgütlülüğe ve her
türlü devrimci değerlere saldırı nite-
liğindeki idealist yayınlar, geniş bir
"entel" tabakası yarattı üniversite-
lerde. Dikkat edilirse, hep özgürlü-
ğün yanlış kavranmasıyla sapma
başgösteriyor.

Sonuç olarak "entel"liği şu 4 te-
mel özelliklerle toplamak olası: 1)
Anti-bilimsel olmak, 2) İdeolojik za-
yıflık, 3)Toplumdan kopuş, 4) Ya-
lan, demagoji ve samimiyetsizlik.

ÖZGÜRLÜK- ZORUNLULUK

"...Özgür irade yoksunluğunun
bilinci, ben de, yaptığımdan başka
türlü hareket edebilmenin nesnel ve
öznel tam bir olanaksızlığı biçimin-
de kendini gösterirse ve aynı zaman-
da, eylemlerim bana, öteki tüm
mümkün eylemler içinde en çok ist-
enilenler olarak gözükyorsa, o zaman
bilincimde zorunluluk özgür-
lük ve özgürlük zorunlulukla öz-
deşleşmiş olur; ve ben artık yalnız-
ca özgürlük ile zorunluluk arasında-
ki bu özdeşliği bozmadığım, birini
ötekini karşısına çıkaramadığım,
zorunluluktan rahatsızlık duymadığım
anlamında özgür deşilimdir. Fakat
böylesi bir özgürlük yokluğu,
aynı zamanda özgürlüğün en eksik-
siz olarak ortaya çıkışıdır."(3)

"... Toplumsal konumu ona baş-
ka bir kişilik değilde bu kişiliği ver-
diği için 'çırak' (burada Rusya'daki
devrimciler kastediliyor) yalnızca
zorunluluğun bir aracı olmakla ve
böylece yapamamazlık edememekle
kalmaz, aynı zamanda böyle ol-
mayı tutkuyla ister ve bunu isteme-
mezlik edemez. Bu da, özgürlüğün
bir yüzüdür ve dahası, zorunluluk-
tan doğan özgürlüğün bir yüzüdür.
Yani, daha doğru bir deyişle bu, zo-
runlulukla özdeş olan özgürlüktür,
özgürlük haline dönüşmüş zorunlu-
luktur. Bu özgürlük de belli oranda
bir baskıdan özgürleşmedir; aynı
zamanda belli ölçüde bir sınırlama-
nın anti tezidir. Kapsamlı tanımlar
yüzeysel olanları reddetmez, ama
onlara eklenerek tümünü içinde ta-
şır.

Fakat bu durumda ne tür bir bas-
kı, ne tür bir sınırlama sözkonusu

olabilir?. Bu açıktır: DUALİZMİ ka-
fasından atamamışların enerjisini
dizginleyen moral baskı; ülkülerle
gerçeklik arasındaki aralığa köprü
uramamış olanların acısını çektik-
leri sınırlama. Birey, kahramanca
bir çabayla felsefi düşüncede bu öz-
gürlüğü kazanana dek tümüyle ken-
di kendisine ait olamaz ve çektiği
ruhsal işkenceler kendisine karşı du-
ran dış zorunluluğa ödediği utanç
verici haraclar olur. Fakat birey, acı
ve utanç veren sınırlamanın boyun-
durduğunu atar atmaz, daha önce hiç
tanımadığı yeni doludizgin bir yaşa-
ma adımını atar ve özgür eylemleri
zorunluluğun özgür ve bilinçli ifa-
desi haline gelir.(-) İşte o zaman bü-
yük bir toplumsal güç olur ve artık
hiçbir şey onu;

Şeytanca yalanların üstüne,
Tanrı gazabının yıldırımları gibi
düşmekten alıkoymaz."(3)

Özgürlük ve zorunluluğu dualist
bir mantıkla iki ayrı kavram gibi
karşı karşıya koyan bizim öznelci-
lerimiz, zıtların birliği ve mücadelesi
konusundaki cehaletlerini bir kez
daha gösterdiler. Bu iki terim tera-
zinin iki ayrı kefesinde görülmeli ve
ilişkileri böyle kavranmalıdır. Altın
Çağa ulaşıncaya sınıfsal ve toplumsal
baskı, davranışlarımızın üzerinden
kalktığı için özgürlük terimi de ger-
çek ifadesini bulacaktır. Toplumsal
alandaki insanlar arasında özgürlük
ve zorunluluk çelişkisi sözkonusu ol-
madığından -terazi kalktığından bu
çelişki, insanın günlük ihtiyaçlarıyla,
insanla doğa arasındaki keşfedil-
memiş sınırlar alanına kayacaktır.

Marks, bunu gayet güzel bir biçim-
de, ilkel insanın gereksinimini kar-
şılama biçimiyle modern insanın
karşılama biçimini salt ihtiyaç bağ-
lamında özdeşleştirerek açıklıyor.
Tabii bir farkla; ilkel insan gibi do-
ğanın kör güçlerine teslim olarak de-
ğil, onunla rasyonal bir ilişki içinde,
onu denetim altına alan insanın ya-
rattığı modern teknoloji ile. Ve de-
vamla,

"... Ama gene de bu bir zorunlu-
luk alemi olmakla devam eder. Bu-
nun ötesinde kendi başına bir amaç
olan insan enerjisinin gelişmesi, ger-
çek özgürlük alemi başlar, ama bu
da ancak temelinde bu zorunluluk
alemi ile serpilip gelişebilir. İşgünü-
nün kısaltılması onun ön koşulu-

dur.”⁽⁴⁾

(-) Koca Hegel bir başka yerde şu kusursuz sözünü söyler. “Özgürlük, nefsin kendi kendisini onaylamasından başka bir şey değildir.”

Şimdi buradan yola çıkarak emperyalist ülkelerde robot kullanımı ve geri ülkeleri daha çok fason atölyesi olarak kullanıp kendi ülkelerinde iş gününü haftada 3 egüne indirseler daha mı çok özgürlüğe yaklaşmış olurlar? Evet! Ancak olsa olsa burjuva bireyciliği anlamında “özgürlük” daha çilgin boyutlara ulaşır...

• *Biz bu toplumla, istemediğimiz için çelişki, değiştirmek istediğimiz için de ilişki halinde olmak zorundayız. Değiştirmek için de; onu anlamak, iç içe olmak, birçok feodal ve tutucu yanıyla istemeye istemeye geçici olarak zaman zaman uzlaşmak zorundayız.*

Devrimciler ve tutarlı demokratlar halkın tutucu ve feodal değerlere sahip olmasından çok mu hoşnut? Bizler düşündüğümüz gibi yaşayabilir miyiz? Bir çoğumuz bunu istememize rağmen ne yazık ki yapamıyoruz. Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir burjuva hukuku, daracak bir çevrede veya ailede, sınıfsız topluma özgü yaşamı hayata geçiren insanları cezalandırmaz. Bu topluma uyarlanan bir eyleme dönüşünce suç olur. Bu olumlama örnekten dahi yola çıksak, “entel”leri bireyci ve bilimsellikten yoksun olmakla niteleyebiliriz rahatlıkla...

Biz bu toplumla, istemediğimiz için çelişki, değiştirmek istediğimiz için de ilişki halinde olmak zorundayız. Değiştirmek için de, onu anlamak, iç içe olmak, birçok feodal ve tutucu yanıyla istemeye istemeye veya irademiz dışı etkilenme biçiminde-geçici olarak zaman zaman uzlaşmak zorundayız. Bilincinde olduğumuz, bizi ve yaşadığımız toplumu gerçek özgürlüğe doğru ilerletecek bir zorunluluk. İşte tam da bu noktada Engels’in “özgürlük, zorunluluğun bilince çıkarılmasıdır”

mükemmel özdeyişiyle çakışan bir zorunluluk... Yoksa, düşündüğü topluma ulaşmadan, düşündüğü gibi hareket edip, bu toplumla sürekli çatışarak ondan kopan ve daracak bir çevrede köleleşmeye hizmet eden bir “özgürlüğü” devrimciler ve sağduyu sahibi hiçbir tutarlı demokrat istemez...

Bu yanlış felsefeye hizmet eden insanlar tutarlı demokrat, tutarlı aydın mevzisinde dahi tutunamazlar. Kaldırabilecekleri yükleri bile kaldıramaz duruma gelip, hem kendilerine, hem de insanlara saygılarını yitirirler. Kendilerinden koptuğunu sezen halk da bunlara en küçük bir saygı göstermez. Gençliğinin en güzel yıllarını işkencede, haphışanede geçirip, kazanılan güzel değerleri bir çırpıda bu felsefeye teslim ediyorlar! Oysa ülkemizin ciddi bir aydın sorununu var. Ve sorun, militan devrimci olmaktan önce, saygın bir kişiliğe kavuşma sorunu. Zira iyi ve güzel olan tüm değerler bu kavşaktan geçiyor. Bu mantığa hizmet edenler bol bol Galata Köprüaltı ve Çiçek Pasajı “aydın”ları yetiştirir. Onlarda bir darbe gelince kafalarını buralarından dışarı çıkarmazlar!!!

Biz bir güzergahtayız sayın “entel”ler !!!

Bu yol devrimin cephesine ve cephe gerisine gidiyor: İsteyen hemen, isteyen sonra, isteyen cepheye, istemeyen cephe gerisine gidiyor. Ve bu yolun kenarında, fabrikalar, üniversiteler, köyler, esnaf siteleri ve gecekondü mahalleleri var.

Bir başka yol var ki, o da burjuva idealizmine çıkıyor. Bu yolun her iki yanı ise uçsuz-bucaksız steplerle kaplı !!!

Mücadelenin yükselmesine koşut olarak bu iki yol arasındaki mesafe daha da açılacak!

“ENTEL”LİK VE KÜLTÜR-SANAT

“Hayat tufanında özü-koşullandığı çevre ve tüm bağlantılarıyla kavrayabilmek, çelişkiler kargaşasında tüm rolleriyle belirleyiciyi yakalayabilmek zordur. Üretim dünyasındaki, toplumsal ve bireysel eylemdeki özü, toplumun ve bireyin

bilincindeki ve ruhundaki özü, yani o aşamadaki ya da tarihsel şartlardaki belirleyici özü, bu tılsımlı ateşi yakalayabilmek zordur. Bu, derin bir perspektifi, kültürü ve tecrübeyi gerektirir...”⁽⁵⁾

“Genel olarak kitle hareketinin içten içe ya da dalga dalga yükseldiği, doğuş ve yükselme sancısının çok derecesinde kendini gösterdiği dönemlerde öz, kutup yıldızı gibi parlar. Kendi görkemine layık, güzel ve uyumlu bir biçimle egemenliğini hissettirir. Biçimin içeriği boğduğu dönemler, genellikle durgunluk, kabus, küçülme ve çürüme dönemleridir. Bu dönemlerde biçim, üslup ve kompozisyon soytarınlıkla, edebi nevrozlarla, imgesel bağaylaşma ve erotik iç çekişlerle çekilmez hale gelir. Biçim ve özü topırağı sınıf mücadelesidir. Onu taçlandıran da batıran da odur.”⁽⁵⁾

Bizim “entel”lerimiz yaşamın her alanında olduğu gibi sanatta da öz-biçim ilişkisini böyle ustalıklı kavrama kapasitesinden yoksunlar. Devrimciler mi? Evet, onlar da henüz bu durumda değil, ama onlar deneme-yanılma metodlarına devam ediyorlar. Ve bu deneyleri toplum labrotuarında yapıyorlar. “Entel”lerimiz ise bunun dışındalar.

“...Ya aydınların, yoksullardan, sınıflardan edinecekleri hiçbir bilinç yok mu? Yok: Çünkü yoksulluk, ezilmişlik hep teorik olarak tarif ediliyor. Üstelik politikaya girmek yoksullar için zaten yabancı bir alana girmek, ikinci bir dilsizliği kabullenmek anlamına gelir...”⁽⁶⁾

Cezaevlerinden çıkıp da bir-iki yılının verimsiz geçmesine tepki olarak “entel”lere takılan ve eski dostlarına atfen “O çevre bize ne verdi ki?” imajıyla küçümserken Latife Tekin’le aynı koşuta düşen insanların tutumu da gerçekten ibret vericidir..!

Şayet o çevreyle ve daha geri düzeydeki yoksul insanlarla dostluğa devam etseydiniz, o çevre size yozlaşmama gibi bir zenginliği verdi? Hem siz en mütevazı anlamda dahi bu çevrelere ne verdiniz? İnsan başkalarına bir şey verebildiği ölçüde kendini güçlü ve mutlu hisseder. Bu insanlar halkın içinde toplumsal birey olmayı başaramayınca kendilerindeki birçok eksikliği, hep kendi-

lerinden çok çok üstün veya üstün saydığı kişilerde aradılar. İdeolojik sağlamlığı, dostluğu, sevgiyi, kültürü bulmak için hep koltuk değneği aradılar kendine. Bu mantık sonuçta bu insanları elit ve popülist bir çevrenin sınırlarına hapsetti.

Politikanın ta kendisi demek olan halktan almak ve tekrar onlara vermek... İşte halkın sanatçısı olmanın da özü bu sayın idealistler!.. Halktaki yaratıcılığı ve zenginliği “-ki, bir kısmı bunu da kabullenmiyor-sadece lafta kabullenip bilince çıkarmayanlar, sanat yaşamında da “estetik kaygı”nın içinde boğulup giderler.

Politika, bilim, aktüalite, kültür, sanat alanlarında sürekli kendini yetkinleştiren bir insan ne kadar devrimci nitelikte olursa olsun, halkla arasında sağlam bir köprü kuramıyorsa, bu insan tükenir. Zira, bireyde yetkinleşen kişiye o toplum; daha yoz, daha kültürsüz, tabuları bol, daha feodal kafalı ve değiştirilmesi daha zor bir toplum olur. Aradaki “kültür” uçurumuna koşut olarak ideolojik uçurum da derinleşir. Ve halktaki zenginlikleri görme yeteneği de körleşir gider.

“Uçmak, bir martının en doğal hakkıdır. Özgürlük ise var oluşun (a.b.ç.) bir parçasıdır. Boş inançlar olsun, gelenekler olsun, özgürlüğü kısıtlayan ne varsa kaldırıp atmak gerek.”

“...Ve martı Jonathan saydamlaşarak yoklara karıştı.”⁽⁷⁾

Ne kadar nefis bir idealizm tablosu değil mi?!!

1970 yılına doğru yaklaşırken petrol fiatlarının artışı, Çin devriminin oturması, genelde diğer, özelden ABD emperyalizminde bir kriz yarattı. Yoksul zenci kenti olan Detroit ve yöresinde radikal devrimci örgütlenmeler oluştu. ABD basın tarihinin en büyük baskılarından birini yapan Richard Bach'ın Martı'sının bu döneme gelişi tesadüfi değil! Saç-sakal, piponun pek yadırganmadığı böylesine rahat bir toplumda zenci dostlarımız, halkıyla kendileri arasında kopuşun araçlarını bulmakta zorlanmadılar; motosikletlerle hız gösterileri, gömleklerini göbeklerinin üzerine bağlamak, yarım giysiler giyme, vs. vs. Martı, Detroit'teki devrimcilerin üs-

tüne etti resmen!!! Tıpkı 1930 Varoluşçuları gibi!

Ülkemiz “entel” çevrelerinde de çok tutulan Martı Jonathan, günlük konuşmalarında ve verdikleri ürünlerde “özgürlük” imgesi oldu bunlar için. “Tencere ABD'den yuvarlanıp geldi, kapağını buldu burada!!!”

Hiç boşuna A.Altan, Özkök, L.Tekin gibi ideologlarınıza satışmayın! Onlar size: “Dinime küfreden bari müslüman olsa!” diyor. Ardından da elleriyle sırtınızı sıvazlayıp sinsi sinsi gülüyorlar ve ekliyorlar: “Hadi iyisiniz iyisiniz!!!”

Bunlar şiirlerinin bir dizisinde “namluya mermiyi sürüp dağların doruklarından selam” getirirken, bir başka dizisinde de ölen devrimcileri putlaştırma derecesinde yüceltip, kafalarındaki idealizmi onların kişiliklerinde bütünleştiriyorlar. Onları adeta erişilmesi imkansız gösterip, yaşayan devrimcilerle ve tutarlı demokrat, gelişmeye açık insanlarla onlar arasındaki mesafeyi fersah fersah açıyorlar. Çünkü kendileri öyle düşünüyorlar!..

Bir başka öyküde yiğit bir Enternasyonal devrimcinin başı aynı yöntemle arşa yükseltiliyor. Dilek-şart kipleriyle, Ah!'larla, Vah!'larla onlara ulaşmanın imkansızlığı işleniyor adeta!.. Buram buram nostalji kokuyor!..

Bunlar, özün, biçimle, estetikle boğulmasından başka birşey değil.

Kullandıkları ağdalı dille yapıtları, kendisi ve dar çevresi tarafından ancak anlaşılıyor. Halka inemiyorlar. Çünkü kendileri halka inemiyorlar ki! Bu tür yapıtlar sanat değeri hiç taşımaz demiyoruz. Fakat görünürde ne kadar sosyal konuları da işlese “sanat, sanat içindir” burjuva felsefesinin dışına taşamaz. Bu felsefeyi, İstanbul ve Adana'da Sabancı Holding, yine İstanbul Festivali'ni organize eden Eczacıbaşı Holding, Ege'de bu etkinlikleri himayesine alan Yaşar Holding hararetle destekliyor.

Dikkat edilirse bu tür kültür-sanat etkinliklerinde hep “özgün” arayışlar, “estetik kaygı”lar ezici üstünlük sağlıyor. Peki bu etkinlikler izlenmemeli mi? Hayır! Kesinlikle böyle bir şey söylemiyoruz. Aksi halde öznelciliğe tepkiyle bizler doğ-

matizme düşmüş oluruz. Bunların büyüüne kendimizi kaptırmadan bu festivallerden devrimci sanatçıların da alacakları küçümsenmeyecek tecrübeler var. Hatta Dikili Festivali gibi daha demokratik ve siyasi muhtevası olan festivallerde devrimciler etkinliğini hissettirebilmeli.

• “Sanatçı haklı bir kavganın içindeyse, egemen güçlerce kendisine verilecek olan ‘Lejyan-dönör’ ödülü olmayacaktır. Bunun başka bir bedeli vardır, karşılanır. Bu kavganın gereklerindenidir. Kurşuna dizilmek de var, çatışmanın orta yerinde, bir direnme mevzisinde ölmek de veya yıllar yılı zindanda kalmak da!”

“Sanat toplum içindir.” felsefesi, sanatçıya kavgacı bir misyonda yükler.

“Sanatçı haklı bir kavganın içindeyse, egemen güçlerce kendisine verilecek olan ‘Lejyon-dönör’ ödülü olmayacaktır. Bunun başka bir bedeli vardır, karşılanır. Bu kavganın gereklerindenidir. Kurşuna dizilmek de var, çatışmanın orta yerinde, bir direnme mevzisinde ölmek de veya yıllar yılı zindanda kalmak da! Ama o ki sağdır, hayatın içindedir, bu kavga kesintisiz sürecektir...”⁽⁸⁾

Nazım'ı, Enver Gökçe'yi, Hasan Hüseyin'i, Ruhi Su'yu, Brecht'i, Gorki'yi, Victor Jara'yı Neruda'yı ve daha birçok sanatçıyı dünya halklarına mal eden yaşam biçimleri ve yaşadığı şartlardı. Bunlar da, ne yazık ki hep lafta bilinen gerçekler! Bilince ve özgürlük alemine çıkarılmayan gerçekler! Bu sanatçıların tüm yapıtlarında o sade ve bilur yalınlığı usta bir biçimle işlediklerini görürüz.

Sanatçının yetişmesi sabır işidir. Feodal toplum bir Beethoven, Mozart görebilmek için 200-300 yıl sabır göstermek zorunda kaldı. Avrupa toplumu, Reform ve Rönesans döneminde yaratılan şaheserleri görebilmek için asırlar boyu süren feodalizmin parçalanmasını beklemek

zorunda kaldı. Oysa Marksistler dünyada 50 yıl bile süreklilikte iktidarda kalamadılar. Buna rağmen dünya halklarına çok değerli sanatçılar armağan ettiler. Bizim Beethoven ve Mozart'larımızda en az bir 100 yıllık iktidarın ürününde çıkabilir, çıkacak.

Şu anda dünyada durum devrimcilerin aleyhindedir. Sovyetler Birliği'ndeki revizyonist ve işgalci mantık, bu ülkede, Doğu-Avrupa ve diğer ülke sanatçılarındaki sosyalizme beslenen sempatiyi köreltti. Milan Kundera'da 1968 Çekoslovakya işgalinden etkilenip "hafifledi", "rahatladı"! Marksizmi, sanata baskı yapmak biçiminde yorumladı. Marksizm, iyi ve güzelden yana gelişen hiçbir olguya baskı yapmaz. Sadece perspektif sunar ona. Ve önüne geniş bir ufuk açar.

Gorbaçov'la başlayan perestrojka hareketi ve Reagan'la "barış" çığırtkanlıkları Troçkizm'i de hortlattı. Bu durum ise sanatı cıvık bir kıvama büründürüyor. Kundera ve şürekası ellerini oğuşturup, ardına eserleriyle genç beyinleri zehirlemeye devam ediyor. Ama tarih, bu rezaletlerin yergilerini de sanatına dökecektir!

Ülkemizde uzun metrajlı bir film oynuyor:

Adı; Utanç! Senaryosu: Burjuvazi, başrol oyuncular: A.Altan, L.Tekin, P.Kür vs. vs., figüranları ise: Çevremize en yakın olanından en uzak olanına kadar tüm "entel"ler!!!

“ENTEL”LİK ve SEVGİ

“Kadının serbest aşk istemisi... Bu, proleter değil, burjuva bir istektir.”⁽⁹⁾ der Lenin.

1917 Devrimi'nden sonra K.Zetkin, “Artık sınıflar ortadan kalktı, günümüze kadar tabu olan cinsellik özgürleşmelidir” düşüncesini topluma empoze etmeye çalışırken, Lenin, sosyalist toplumda sınıfların varlığından ve burjuva hukukunun geçerliliğinden bahsederek “proleter tarzda tek eşliliği” savunur.

Marks, bu düşüncüyü şöyle pekiştiriyor.” ...Kısacası proleter evlilik

kelimenin dilbilgisi anlamına göre tek eşli ama tarihi anlamına göre asla tek eşli değildir.”⁽⁹⁾

Toplumdaki cinsel tabuları kırmadan bu mantığı savunmanın, insanı sosyalist toplumda dahi burjuvazinin kucağına iteceğini Lenin açıkça ifade etmesine rağmen, bizim idealistlerimiz nasıl oluyor da bu toplumda savunabiliyorlar, hayret doğrusu!

Aslında işin altında yatan gerçek, cinsellikle sevgiyi birbirinden ayırmada yatıyor. Cinselliği giderek sevgiden soyutlayıp salt ihtiyaç düzeyine indiriyorlar. Bu düz mantık bazılarını grup seksine kadar götürüyor.

Yine Marks'a dönelim: “Kadının ortaklaşa kullanılmasını isteyenler cinsel içgüdüyü diğer tabii ihtiyaçlara benzetiyorlar. Açlık gıda olarak giderilir. Ama cinsi iç güdünün gıdası iş gören, düşünen, acı çeken bir insandır. Bir insanın yalnızca bir başkasının ihtiyaç veya kaprislerini tatmin amacıyla bir horgörü veya sömürü hedefi olması kabul edilebilir mi?”⁽⁹⁾

Önümüzdeki birçok karmaşık sorunu çözebilmek için İlkel Komünal topluma bakmak ve daha sonraki insanlık tarihiyle ve toplumun arasındaki ilişkileri, çelişkileri gözlemlemek yetiyor. İlkel toplumda sınıf çelişkisi olmadığından, oradaki insanın sorununun can alıcı yönü doğayla savaşı oluyor. Hayvansal birçok yanını da hâlâ taşıdığı için cinsellikte ihtiyaç düzeyinde ve hayvansal. Sevgi ise içgüdüsel olarak var fakat henüz bilinçle çıkarılamamış. Ve sevginin en temiz ve nefis biçimi doğayla savaşım sırasında aralarında ki dayanışmada gizli. Nüvesi orada.

İnsan, kötüyü görmeden iyiyi, namertliği görmeden mertliği, çirkinini görmeden güzelini değerini, anlam ve önemini bilemez. Bu değerleri insanlığa, sömürünün başladığı sınıflı toplumlar kavratıp bilinçle çıkarıyor.

İnsanlık, nasıl ki doğa olaylarını kendi ihtiyaçları doğrultusunda hakimiyetine sokar, yön verir ve insanlık için daha güzel kılar, cinsellik gibi doğal bir olayı da kendi sosyal ilişkilerinin iyiliği, güzelliği doğrultusunda sevgiyle pekiştirip, güçlendirir, ona bilinçle yön verir. Cinsel-

liği hayvansal muhtevastan gidecek arındırır.

Sevgilerimizin temeli doğayla ilk savaşımımızdaki billur emekte gizli. Kollektivizm ruhunda saklı. İki insanın aşkının kaynağı da orada. Ve bu aşk, tüm insanlık sevgisinden kopuk bir aşk değil...

Yine büyük filozofa dönersek, Marks, sevgiyi iki kategoride inceledi: 1) Sınıfsal sevgi. 2) İki insan arasındaki sevgi. Sınıfsal sevgi özünde de insanlar arasındaki sevgiyi de bağrında taşır. Burada önemli olan sınıfsal sevgiden, iki insan arasındaki sevgiyi ayırabilmektir. Sınıf sevgisi, kökenini bilimsel M-L düşünceden alır. Gerçek sınıf sevgisi özel mülkiyetin olumlu kaldırılmasıyla mümkündür. Özel mülkiyetin doğusuyla birlikte insan önce doğaya, sonra kendine -Burada kendine yabancılaşması, öz olarak emeğine yabancılaşmasıdır.- sonra da kendi dışındaki insana yabancılaşmasıdır. Bu olguların tümü insanların dostluklarının ve sevgisinin önüne sınır koyacaktır. Burada toplumsal bir sevgiden söz etmek mümkün değildir.

Sınıfsal sevgiyle birlikte insan sevgisinin oluşması bağrında iki insanın sevgi olayını da taşır. Buradaki sevgi olayı çıkara ve özgürlüğün kısıtlanmasına dayanmaz. İnsanları en çok etkileyen ve köle kılan ekonomik bağımlılık yoktur, burada salt sevginin kökenlerini; fiziki beğeni, olayları algılama ve yorumlamada benzerlikler ve son olarak da cinsellik faktörü oluşturur.

Sevgi kuramını bir veya bir kaç kıstasta odaklaştırıp tüm kaynağını oraya bağlamak, doğmatizmin ürünüdür. Sevgi-gerek toplumsal, gerekse bireysel-yaşamın bir bütünü olmalıdır. Bu, yaşamın her alanında insani ilişkiler ve çıkarısız yardımlaşma olarak algılanmalıdır.

Sakat iki insanın evlilik yaşamı ve sevgileri, yaşlı iki insanın sevgisi, cezaevlerindeki iki karşıt cinsin sevgililerinin devamı, sevginin salt cinsellik demek olmadığına yeterli kanıtı sanırsınız. Şimdi bazıları çiyebilir ki, “Bunu bilmeyen mi var? Elbette öyle!” Fakat, bunu böyle savunmalarına rağmen “entel”liğin düşüncesi, “tamamen özgür” olup ayrı ayrı evlerde kalmak ve birbirine

ihtiyaç duydukça salt cinsel tatmin için bir araya gelmek, sadece cinsel-liği paylaşmak biçiminde. Sosyal yapıları buna uygun olanlar bunu yapıyor. Uymayanlar ise güçsüzlüğünden, çevre koşullarına boyun eğip, kendi içlerinde tutarsızlığa düşüyorlar.

Burada sınıfsız toplumda iki kar-şıt cinsin duygusal ve sosyal yaşam biçiminin nasıl olacağını tartışmak anlamsız. Bunu o günkü koşullar belirleyecek. Fakat mantıksal olarak o toplumda aynı cinsten dostların aynı evi paylaşmaları büyük olasılıkla mümkün. Bu, iki sevgili için neden olmasın?

Eğer iki dost veya iki sevgili, fe-ministlerin ve "entel"lerin mantığıyla; "Biz birbirimizin kirli çamaşır-larına, sümük finkırmasına ter ko-kusuna, vs. vs. türü olumsuzlukla-rına katlanmak zorunda mıyız? Bir araya gelince, en güzel anı ve en gü-zel yanlarımızı paylaşıyoruz." biçiminde yaklaşırsa -ki, böyle- olay sevgi boyutlarının dışına taşar. Dostluk, bireysel bir ilişkiye, cinsel-lik ise salt hayvanca bir ihtiyaç dü-zeyine iner. Bu kademeli olumsuz nüans farklarına dahi tahammül edemeyip paylaşmayan insan, toplumsal sorunlar ve ekonomik zor-luklar dünyasındaki çağımızda diğer problemleri kolektif bir ruhla nasıl göğüsleyecek? Sevgiyi, birakalım si-yasi muhtevadan, insancıl muhteva-dan bile soyutlar ve burjuva birey-ciliğinin batağında boğar...

Evet! Bu mantıkla günümüzde "entel"ler, oluşturduğu sevgilerin büyük çoğunluğunu siyasi özün dışına taşımış durumdadır. Geçmiş-te ayrı dünya görüşünü paylaşmış veya aynı düşünceye yakın insanlar, "sevgimizin ideolojik temeli yok!" diyebiliyorlar. Bu açıkça sevgi için kişiliklerden taviz verme anlamına gelir. Siyasi temeli olmayan bir sevgi ise yozlaşmaya yönelen bir sevgidir. Çünkü o sevgiyi ayakta tutan öğeler, sadece bazı bireysel beceriler ve fiziksel güzelliştir. Bu ise çok çürük bir temeldir.

Daha çok küçük -burjuva "sanat-çı-entel" çevrelerinde fiziksel güzel-liğe ve bireysel becerilere verilen önem biçiminde ifadesini bulan "sevgi"lere Milan Kundera'nın Va-rolmanın Dayanılmaz Hafifliği ad-

lı yapıtında da bolca rastlamak ola-sı. Roman kahramanlarından res-sam Sabininin yaşadığı "özgür aşk-lar"da yaşlandıkça yalnızlık duygu-sunun kendisini mezarlık gezintile-rine yöneltmesini, yine, Teraza'nın sık sık aynanın karşısında kendi vü-cudunu seyrederken, şu anda ondan canlı bir ruh fıskırdığını, ama yaş-landıkça deforme olan vücudundan çıkan ruhun da bir ucubeye benze-yeceğini ifade etmesi çarpıcı örnekler.

"Entel"ler biraz sıkışınca; "Ne var yani, farzedinki sıradan insan-larız, sıradan insanlar sevemez mi?" diyorlar. Sever elbette sevmesine, ama onlar dürüst ve toy devrimci-lerin kafasını karıştırmaz. Efendi efendi, hanım-hanımcık köşelerinde oturur. Ve onların olumlu sevgile-rinden öğreneceğimiz yanlar bile var. Bu tür örnekler az değil. Dev-rimci yaşamdan çekilmiş, fakat bu konuda bir tek laf etmeyen bir sürü dürüst insan var. Bunlar çok daha fazla saygıya değer ve çok daha gü-zel sevgileri var. Hem "entel"ler ne sıradan insanlar ne de böyle bir mü-tevazilikleri var. Daha çok kendile-rine bir misyon oluşturma çabasın-dalar.

Geçmişte çevremizde azımsanma-yacak sayıda yaşanan olumsuz siyasi evlilikler, "entel"lere, "sizin evlilik-lerinizi de gördük!" türünde, tüm siyasi evlilikleri inkara yönelen bir demagoji malzemesi veriyor. Dev-rimcilerin azımsanmayacak bir kesimi bu konuda dogmatizme düştü, kabul, fakat kendileri de bu olaya dogmatik yaklaşıyorlar. Bu da yine dar bakış açısının ürünü.

Marks bile, ideale yakın sevgile-rin ancak sınıfsız toplum da yaratı-labileceğini söylüyor. Günümüzde örnek ve ideolojik sağlamlığı olan evlilikler bir elin parmaklarını ancak doldurur. Her devrimci sevgiden bu tür bir yaklaşım beklemek dogma-tik idealizmdir. Fakat bu, iki siyasi nitelikli insan arasındaki sevgide, as-gari bir siyasi temel ve siyasi güven olmayacağı anlamına da gelmez.

Sevgide mutlak ideolojik sağlam-lık aramak sakat bir mantıktır. Çün-kü, siyasal yaşam ve özellikle de aktif mücadelede bulan insan önce kendi ideolojik sağlamlığından so-rumludur. Ve bunun Noter'den tas-

tikli bir güvencesi de yoktur. Fakat, olayı salt böyle yorumlarsak da ti-pik bir kaderci oluruz. İdeolojik sağlamlık veya dengeli bir devrimci demokrat olabilme özelliği, kimse-ye gökten zembille inmez. Bu özel-lik, kendini aşma ve o hedefe var-mak istemekteki samimiyetle ilintilidir. Bilinçli bir çabadır. "Entel"ler "yarının ne olacağını bilemeyiz" derken, işte bu kaderci mantığa sı-ğınıp, samimiyetsizliklerini gizliyor-lar. Marksistler önelirine dünyayı de-ğiştirme programı koyuyorken, bunlar 3-5 ayın programını bile koy-maktan acizler. Mantık şu: "Dün dündür, bugün bugündür, yarın da yarın." Bu düşünceye hizmet eden-lerin çok çirkin vefasızlıklarını, in-sanca değer yargılarından tümten soyutlanışını en yakınımızdaki ör-neklerden yaşadık, gördük bol bol. İşin garip cilvesine bakın ki, düne kadar bu tür insanları nefretle eleş-tiren, yaşamıyla gırgır geçen bazı es-ki dostlarımız da katıldı bu kervana! Cehaletlerinden ve saf iyi niyet-lerinden, tatlı sözlere çabuk kamp, insanların pratik yaşamlarını hiç ir-deleyemediler. Gelinek noktaya, ki-şilik bunalımından başka bir ad ta-kamıyoruz.

Siyasi nitelikli insanlar arasında sevgide aranacak en önemli ilke, as-gari bir siyasi temel olmalı. Ve bun-dan asla ödün verilmemeli. İkincisi ise, bu ilişkinin gerek devamı, gerek-se bitiminde her iki insanda, hem öz hem de biçimsel zenginlik anlamın-da başladıkları noktadan daha geri konuma düşmemeleri gerekir. Ve sevginin daha güzel biçimde geliş-mesi için verilen emeğin, insanı, özellikle öz olarak güçlendirmesi ge-rekir. Tabi biçim zenginlikleriyle süslenen bir öz. Yoksa zaaflarda uz-laşılan ve salt biçim zenginliğiyle süslenip, özün giderek boşaltıldığı bir sevgi, yoz bir sevgidir. Ve ömrü çok kısa olur. Kısa olmasa bile, ki-şiliklerden verilen ödünler biçimin-de sürer ve giderek iki insanı da tü-ketir.

Günümüzde çocukların evcilik oyunu gibi bir "Çernişevski"cilik oyunu oynamıyor. Birçok insan ve özellikle de "entel"ler; "Devrimci mücadele yapamıyoruz, hiç olmaz-sa birlikteliğimiz böylesine saygın olsun" savını yürütüyorlar. İlk ba-

kışta mantıksal geliyor. Fakat mümkün değil. Yapıtın mükemmelliği, hatasızlığı bilimsellikte çelişen küçük bir yanı. Şimdilik bunu gözardı edelim. Herşeyden önce roman kahramanları ideolojik açıdan son derece sağlam karakterler. Bu yapıyı da onlara, içinde buldukları pratik üretim biçimi ve o alandaki etkinlikleri sağlıyor. İşte böylesine ideal bir sevgi; böylesine sağlam bir öz, temel üzerinde yükseliyor. Sevgi, saygı, özveri, anlayış, hoşgörü bu değerlerin hepsi en yüksek biçimiyle o temel olmaksızın olması asla mümkün değil. 1000 santimetreküplük öze, 100 santimetreküplük biçim bilimsel anlamda tamı tamına oturmuş. Oysa bizim öznellerimiz 10 santimetre küplük özlerine 100 santimetre küplük biçim güzelliğini sıkıştırılmaya çalışıyorlar. Zorlamakta ısrar edince de o, 10 santimetre küplük özü de parçalanıyor. Sonuç: "Sevgimizin ideolojik temeli yok"!!! Tümünden inkar!

Sadece işlerine gelen yanını, biçimi alıp en gönenli yanını, özünü bir kenara fırlatıp atıyorlar. Oysa insan, 10 cm küplük özüne göre, 10 cm küplük yaşam felsefesi (buna sevgi de dahil) oluşturmak zorunda. Basitten karmaşığa doğru ve samimi bir istemle, öze biçimi dengeli bir biçimde geliştirmeli. Bilimsellik budur. Bunun yöntemlerini ve araçlarını bulmanın yolu ise devrimci çevrelerden kopmadan (aktif mücadele etmek şart değil) olur. Düşüncelerini ve duygularını halkla, devrimcilerle kolektive etmekten geçer bu yol. Zira bize ne kadar geri görünseler de doğrunun özü bu çevrelerde. Hayatın devinimi burardadır!

Cezaevleri, insanın iç dünyasını sırça bir köşk gibi serer ortaya. İnsan burada hiçbir olumlu ve olumsuz özelliğini gizleyemez. Bir anne-baba dahi evladını oradaki kadar tanıyamaz. Çünkü orada devletle de karşı karşıyasın. Bu yaşam içinde, dışarda öylesine saygı duyulan ideolojik sağlamlıktaki insanlar vardır ki, 10-15 kişilik koğu içinde tipik köylü kafalılığından ötürü kendinden başka hiç kimseyle anlaşamazlar. Yine bir başka kesim vardır ki, bunlarda 18-20 kişilik koğuştaki insanların, "cahil" olmakla "kendisi-

ni anlamamakla" itham eder, üstü kapalı veya açıkça küçümserler. Ve bu tipler de kendisinin dışında hiç kimseyle anlaşamaz. Birisi toplumun çok gerisinde doğmatik idealist, diğeri toplumun çok ilerisinde öznelleri idealist! Oysa bu insanlar lafta "Toplumun bir adım önünde olma" bilimsel kitle çizgisi anlayışını savunurlar'.

Birinci kesim dışarda bunalımlı bir çizgi izlerken veya tümünden devrimci yaşamdan çekilirken, ikinci kesim ağırlıklı "entel" takıldılar. Geçmişte birinci kategori ile mücadele arkadaşlığı, sevgi bağı veya dostluğu olan bazı tecrübesiz devrimciler, bu günkü ortamda, zayıflık ve siyasi sıgırlıkları yüzünden dostluk ve sevgilerini "entel" çevrelerde oluşturmaya başladılar. Etki-tepki olayı!

Burada anti parantez belirtmek gerekir ki, entellektüel zenginlik ile, "entel takılma"yı birbirine karıştırmamak gerekir. Bizler entellektüel zenginlikle "entel"leri saf dışı edeceğimiz devrimci çevrelerden...

Bayan arkadaşlar devrimci yaşamın renkli mozayığını oluşturuyorlar. Onlarsız bu iş olamayacağı gibi, onlarla daha güzel oluyor. Devrimci yaşam ve demokrasi mücadelesi renkli çiçeklere benziyor. Ama bayan arkadaşların büyük çoğunluğu, mücadele içindeyken, ideolojik ve teorik olarak kendinden üstün insanları eş olarak seçiyorlar. Bu da, kadınların, ikinci sınıf insan olarak görülmesinin, onların benliğinde siyasal yapılanmaların içine yansımından başka bir şey değil. Bu tür bir seçim; bir yandan ağırlıklı olarak, erkek mücadeleyi bırakınca kadının da bırakmasını beraberinde getiriyor, veya cezaevlerinde eş yolları gözlüyorlar ve edilgen duruma düşüyorlar. Diğer yandan da bu tür bir seçimde sevgi ile saygı birbirine karışıyor. Polis sorgusunda küçük çaplı bir çözüme dahi, saygıyı zedelediği için, ağırlıklı olarak saygıya dayalı bu kurum, bayanın "sol" yaklaşımıyla çöküyor.

Mücadele gücünü gösteremeyen, ancak tutarlı demokrat dahi olmayan diğer bayan arkadaşların da "entel"lere takılmasının altında yatan mantık aynı. Onların "teorik" ve "kültürel" zenginliği! seçim ne-

denlerini oluşturuyor. Ve "özgürlüğü" savunayım derken, onlar da kendini daha bariz biçimde ikinci sınıf insan yerine sokuyorlar. En yakın ve çıplak biçimi ise, burjuva ve feodal evliliklerde görülüyor. Bu anlayışın kademe kademe içimize yayış biçimi işte böyle.

Güzelliğinizi şapşal burjuva kızlarının güzellik derekesine, insancıl özelliklerinizi de Pollyana'cılığın sıgırlığına indirgemeyin! Duygusal zenginlik adına korkunç bir duygusal sömürüne maruz kalıyorsunuz! Arama sabrını gösterdikten sonra, bu değerlerin hemen çoğunun devrimcilerde ve bu çevrelerden soyutlanmayan tutarlı demokrat, aydın ve gelişmeye açık insanlarda somutlaştığını göreceksiniz! Emeği hep siz beklemeyin! Sevgi, sonuçta kendisi de madde olan beynin ürünüdür. Bilincin ürünüdür. 21. yüzyıla ramak kala artık birçok sevgi, bilinç süzgecinden geçerek oluşuyor.

Hiç bir kadın, Leonardo da Vinci'nin sevgilisi kadar "mutlu" olamaz. Mona Liza adlı şaheseriyle bir kadını ondan daha ince bir ruhla resimleyen olmadı henüz! Ama bizim anladığımız mutluluk buysa!

"Entel"ler sizi yetiştiginiz fidandan koparıp oldukça görkemli kristal bir vazonun içine yerleştiriyorlar! Ve bu vazoda, ustaca işlenmiş siyasal motifler, insancıl nakışlar da mevcut. Bunun büyüyle sarhoş oluyor, her şeyi toz pembe görüyorsunuz! Ama sizi yetiştiren fidandan, topraktan, özden koptuğunuz için de gün be gün solup gidiyorsunuz! Biz bu fidanların etrafındaki ayırık otlarının temizlenmesi ve dibinin çapalanıp, gübrelenmesinin bilincindeyiz. Ama vazodaki çiçeklerin ömrüne kadar güzel olursa olsun çok kısıradır! Sonra çöp sepetine atılırlar!!!■

KAYNAKLAR:

- 1) Felsefe Ansiklopedisi, Orhan Hançerlioğlu.
- 2) Sevginin ve Şiddetin Kaynağı, E.From.
- 3) Tarihte Bireyin Rolü, G.V.Plehanov.
- 4) Kapital, Cilt 3, K.Marks.
- 5) Tohum, Sanat ve Edebiyat Dergisi, Sayı 3, 1986.
- 6) İkibin'e Doğru, Sayı 38, 1987.
- 7) Tohum, San, ve Ed. Der. Sayı 8, 1987
- 8) Kadın ve Marksizm, C.Bedel.
- 9) Varolmanın Dayanımlı Hafifliği, M.Kundera.

Sembolik Şekilde İlan Edilen Bağımsız Filistin Devleti Gerçek Bir Şiar Olmalı!

Remzi Atılğan

Geçtiğimiz ay Cezayir’de toplanan Filistin Ulusal Konseyi (FUK) beklendiği gibi “başkenti Kudüs olmak üzere Filistin topraklarında Filistin Devleti’nin kuruluşu”nun ilanı ve ardından bir “Uluslararası Barış Konferansı” için Arafat’ın Birleşmiş Milletler nezdindeki girişimi; İsrail işgali altındaki Filistin halkının siyasal yönden dünya kamuoyunu etkileyen topyekün direnişine ilaveten Ürdün Krallığı’nın bu topraklardaki “hükümler hakkı”ndan vazgeçtiğini açıklamasıyla hukuksal planda da olduğu anlaşılacak elverişli durumda FKÖ’nün attığı tarihi bir adım olarak bütün politik çevrelerde dikkatle izlendi ve bir yandan diplomatik tavırlar belirlenirken bir yandan da ileriye dönük yeni hesap ve planlar yapılmaya başlandı.

Dergimiz Yeni Demokrasi ekim ayında yayınladığı özel sayısıyla Diyarbakır cezaevindeki TKP/ML davası tutuklularından İbrahim Ekinici’nin Filistin sorunu üzerine kapsamlı bir yazısını siz okuyucularına sunmuştu. Dünü, bugünü ve geleceği ile Filistin sorununu inceleyen yazılarında Ekinici, Filistin Ulusal Kur-

tuluş mücadelesindeki son önemli gelişmeleri, işgal altındaki topraklarda büyük kararlılıkla sürdürülen kitlesel direnişi ve FKÖ’nün izlediği politikaları da M-L bakış açısıyla yorumlayarak çok yerinde tespitler yapmış ve bu mücadelenin daha olumlu yönde gelişebilmesi ve gerçekten bağımsız demokratik bir Filistin hedefine ulaşılabilmesi için FKÖ’nün nasıl bir önderlik yürütmesi gerektiğini de ortaya koymuştu. Bu görüşlere katıldığımızı belirterek “Filistin Devleti’nin İlanı” çerçevesindeki en son gelişmeler üzerinde durmak istiyoruz.

FKÖ’nün en yüksek karar organı ve sürgündeki Filistin parlamentosu olarak bilinen FUK, ulusal kurtuluş mücadelesini uzun zamandan beri diplomasi hamleleri ile sürdürmeye çalışan Arafat önderliğinde hukuksal açıdan tarihi bir fırsatı değerlendirmek üzere, olağanüstü toplandı. Cezayir’de alınacak kararlar aşağı yukarı önceden kestirilmekteydi. “Bağımsız Filistin Devleti”nin sembolik şekilde ilanı bu yöndeki kararlılık ifadesiyle sınırlı propagandif bir girişim olmaktan öte gaye ve işlev taşımaya, geçen yıl ve daha önceleri de yapılabiliyordu. Bugün üzerinde Filistin devletinin hüküm süreceği

“Bağımsız Filistin” sloganı güzel. “Bağımsız devlet” ilanında gerçekleşmesi yönünde proletaryanın en tutarlı şekilde destekleyeceği bir şey. Filistin halkının bu şiarı kendi topraklarında, kendi gücü ve devrimci mücadelesi esas olmak üzere uluslararası proletarya ve dünya halklarının da desteğiyle gerçekleşeceğine yürekle inanıyoruz. Başta ABD ve RSE’leri ile siyonist İsrail devleti olmak üzere bilcümle emperyalistlerin ve gerici Arap rejimlerinin Filistin sorununda ikiyüzlü politikalarına karşın, Filistin halkı ulusal kurtuluş mücadelesini muzaffer kılacak ve bağımsız Filistin devleti ilanını somut bir olgu haline getirecektir.

katılacağı bir uluslararası konferans toplanamazsa bile barışçı girişimleri sabırla sürdüreceği söylenebilir. Ya da Batı Şeria ve Gazze'deki kitlesel direnme hareketlerini biraz daha yükseltmekle birlikte önderliği altında bir halk savaşına dönüştürmeden yine bu direnişin etki gücüne dayanarak diplomasi ataklarını sürdürme düşüncesinin hakim olduğu ileri sürülebilir. Ki objektif verilerden hareketle bugünden yapılabilecek en gerçekçi yorumda budur. Dileğimiz ise FKÖ'nün emperyalist haydutlar önünde icazet arayışına bir son vermesi, "barışçıl çözüm" adına bir emperyalist çıkar çemberine girmekten titizlikle kaçınması ve ömrünü diplomasiyle tüketme yerine politik-askeri bir stratejiyle devrimci atılımlar yapmasıdır.

"Bağımsız Filistin" sloganı güzel. "Bağımsız devlet" ilanı da gerçekleşmesi yönünde proletaryanın en tutarlı şekilde destekleyeceği bir şey. Filistin halkının bu şiarı kendi topraklarında, kendi gücü ve devrimci mücadelesi esas olmak üzere uluslararası proletarya ve dünya halklarının da desteğiyle gerçekleştireceğine yürekten inanıyoruz. Başta ABD ve RSE'leri ile sionist İsrail devleti olmak üzere bilcümle emperyalistlerin ve gerici Arap rejimlerinin Filistin sorununda iki yüzlü politikalarına karşın Filistin halkı ulusal kurtuluş mücadelesini muzaffer kılacak ve Bağımsız Filistin Devleti ilanını somut bir olgu haline getirecektir. FKÖ bu mücadeleye önderlik istidadı gösteremezse onu da elinin tersiyle bir kenara itip bağrından çıkarcığı radikal -devrimci bir önderlikle (bu proleter nitelikte olmasa bile) yoluna devam edecek ve zafer kazanacaktır. Bundan kuşumuz yok. Çünkü, tarih her zaman haklı temelde yürütülen savaşların yanında olmuştur ve bugünkü konumuyla tamamen haklı ulusal kurtuluş savaşlarının da yanında olacaktır. FKÖ önderliğine gelince; olumsuzluklarını eleştirmeyi ihmal etmeden, bilinen zaafı ve sakat yönelimini gözden uzak tutmadan onun da bağımsızlık şiarını desteklemek ve bu anlamda devlet ilanına sahip çıkıp, bağımsız Filistin'e özünde karşı olan gerici güçlerin iki yüzlü tanıma kararlarını da teşhir etmek zorundayız.

bir karış kurtarılmış toprak bulunmasına rağmen FUK'un "Bağımsız devlet" ilanı, kendi sınırları içinde ve dışında ezilen bağımlı uluslara uyguladıkları milli zulüm ve soykırımlarla ünlerine ün katmaya devam eden, ulusal demokratik taleplerin en azılı düşmanı devletler tarafından bile tanınmak zorunda kalıyor, ve ABD ile İsrail bir anlamda tecrit oluyorsa, bu Filistin sorununun ulusal kurtuluş güçlerine avantaj sağlayan özgülüğünün yanı sıra, son dönem İsrail kamuoyunda da destek bulan işgal topraklarındaki direnişin dünya genelinde Filistinin bağımsızlığına karşı çıkmayı iyice zorlaştırmış olmasındandır. Tabii Ürdün'ün eski hükümlerlik hakkından vazgeçmesi ile FUK'un son toplantıda aldığı bazı önemli siyasi kararlar ve Arafat'ın emperyalizme karşı liberal-uzlaşmacı tutumu da yaygın olarak tanınmayı olanaklı kılan etmenlerdir.

Devlet olarak tanınmanın doğal bir sonucu olarak FKÖ'nün diplomatik ilişkileri gelişecek, BM'de etki gücü artacak, yakın bir zamanda geçici hükümetde oluşturması bu düzeyde girişimler yapmasına olanak sağlayacak yani devlet erki sembolik olmasına karşın politika göre-

ce bir işleve sahip olacaktır. İşgal altındaki toprakların hukuksal durumu açısından işlevi daha önemlidir. Aynı zamanda "Bağımsız Devlet" ilanı, bu topraklarda her gün iki üç şehit verme pahasına İsrail birliklerini taşlamayı sürdüren Filistin halkı için manevi bir doping olacak, bu direnişin daha büyük bir azimle daha üst boyutlarda sürdürülmesine hizmet edecektir. FKÖ'nün bu tarihi adımdan beklediği en büyük yarar ise bir uluslararası konferansa soruna barışçıl çözüm(!) aramaktadır.

ABD ile İsrail ayak diretmeye devam ederse ve bu yönde bir gelişme olmazsa haklılık ve meşruluğu tüm dünyanın gözünde daha belirgin olacak şekilde silahlı mücadeleyi yükseltmek, ulusal kurtuluş mücadelesini genel olarak daha elverişli bir zeminde askeri atılımlarla sürdürmek de FKÖ kurmaylarının ileriye dönük hesapları arasında olabilir. Fakat bu doğrultuda kesin bir fikir yürütmek bugün için zor. Çünkü önderlik kendini diplomasiye fena kaptırmış ve kötü şekilde bürokratlaşmıştır. Bu yapısıyla "barışçı çözümler" yolunda "ılımlı" politikayı uzun vadeli bir şey olarak ele aldığı ve kısa zamanda kendisinin de

• **FKÖ'nün somut yönelimini irdelediğimizde Y. Demokrasi özel sayısından okuduğumuz İ. İkinci'nin şu tespitini tamamen doğrulayan bir adım görüyoruz.**

"FKÖ bir savaş örgütü olarak kuruldu. Ama stratejisi tıkandıkça bu niteliğini yitirdi. Bürokratlaştı ve bir sürgün hükümetine dönüştü. Mücadele biçimini değiştirdi... Savaşla başaramadığı bir Filistin Devleti'ni emperyalistler ve gerici devletler arasındaki dalaşmadan çıkarmayı umdu..."

FKÖ'nün somut yönelimini irdelediğimizde Y. Demokrasi özel sayısından okuduğumuz İ. İkinci'nin şu tespitini tamamen doğrulayan bir adım görüyoruz:

"FKÖ bir savaş örgütü olarak kuruldu. Ama stratejisi tıkandıkça bu niteliğini yitirdi. Bürokratlaştı ve bir sürgün hükümetine dönüştü. Mücadele biçimini de değiştirdi. Son yıllarda daha çok diplomasi ve görüşmelere daldı. Savaşla başaramadığı bir Filistin Devleti'ni emperyalistler ve gerici devletler arasındaki dalaşmadan çıkarmayı umdu. Arafat halen daha bunu değiştirmiş değil ve işgal topraklarındaki direnişçi diplomasi kozlarına dönüştürmek istiyor. Çünkü hareket bu biçimiyle yayılan ve eskiye oranla, çok önemli bir farklılık olarak (bunu da bir kitle hareketinin özgün niteliği içinde belirlememiz gerek.) yalnız İsrail vatanında Araplar'dan değil, bizzat Yahudilerden ve onların "şimdi barış hareketi" gibi çeşitli örgüt ve partilerinden de destek görüyor ve İsrail devletini çok ciddi krizler içine iterek, hem onu hem de uluslararası güç merkezlerini masa başına zorlamaktadır. Arafat'ın aradığı da böyle bir masanın (öteki görüşmecilerinkiler maroken koltuklar ve kendisinin iki ayağı kırık bir tahta sandalye de olsa, kendi iki ayağını da ilave ederek dengeyi kurduk-

tan sonra) herhangi bir köşesine ilişmektedir. Arafat devrimci atılımları devrimci çözümler için değil, işte böyle; yapı ve siyasi olarak emperyalistlerce tescil edilmiş kötürüm bir Filistin Devleti arayışlarına koz olarak kullanmak eğiliminde..." (syf.30)

Bu eğilimin pratik bir adıma dönüşmesini sağlayan son gelişme ise Ürdün Krallığı'nın hukuken kendinde olan İsrail işgalindeki Batı Şeria ve Gazze'deki hükümlerlik hakkından vazgeçtiğini açıklamasıdır. Kral Hüseyin'in 31 Temmuz tarihli bu kararı başta Arafat olmak üzere FKÖ kurmaylarını harekete geçirmiş ve yakın bir tarihte yapılacak olan İsrail'deki genel seçimle ABD'deki başkanlık seçimi de beklendikten sonra bu fırsatı değerlendirmek üzere FUK olağanüstü toplanmıştır. Ürdün'ün hükümlerlik hakkından vazgeçmesiyle meydana gelen hukuksal boşluğu FKÖ'nün değerlendirmek istemesi yanlış değil, doğrudur. Bunun bir gereği olarak da üzerinde halen kendi halkının yaşadığı bu topraklarda Filistin devletini şimdiden ilan etmesi kaçınılmaz olmuştur, diyebiliriz. Fakat, Hüseyin tilkisinin planı başka. O bilinen stratejisi doğrultusunda yeni bir taktik uyguluyor. "Kararının kesinlikle taktik olmadığını" vurgulamasından biz onun yine stratejik bir gaye güttüğünü anlamalıyız. Burjuva yorumcuların da belirttiği gibi Kral Hüseyin'in kararı FKÖ'ye hem "gel devletini kur" çağrısı, hem de "kur kurabilirsen" meydan okumasını içeriyor. Yani bugüne dek izlendiği konfederasyon planıyla hem Ürdünlü hem Filistinli Arapların kralı olmak isteyen, fakat bunu Filistinlilere benimsetemeyen Hüseyin, Batı Şeria ve Gazze halkının İsrail işgalıyla birlikte Ürdün hükümlerliğini da reddettiğini direniş yoluyla apaçık ortaya koyması üzerine, bu toprakları Filistinlilere bıraktığını açıklayarak malum emellerinden vazgeçtiği görünümünü verirken, aynı zamanda FKÖ'ye "buyur sana imkan, diplomasi masalarında uğraş dur. Devletini gerçekten kurabilirsen kur. Kuramazsan ben yine burdayım. Planım hâlâ geçerli" demiş oldu. Onun gayesi bu kez Filistin'i Ürdün hükümlerliğinde özerklikten ziyade

devlet halinde birleşme biçiminde de olsa yine konfederasyon çatısının altına çekmek, yine kendi inisiyatif alanına ve Amerikan çıkar çemberinin içine sokmaktır.

Elbet Kralın keyfiyeti böyledir diye FKÖ'nün kağıt üzerinde bugüne dek "Ürdün toprağı" sayılan, gerçekte ise Filistin ulusuna ait olan topraklardaki son hukuksal boşluğu değerlendirmekten kaçınması ve Bağımsız Devlet ilanından geri durması gerekmiyordu. Aksine bunu yapmak konfederasyon gibi gerici çözümlere karşı çıkmanın ve bağımsızlıktan kararlı olmanın bir göstergesi olarak da gerekliydi. Fakat bu yöndeki kararlılığın net olarak, gerçek anlamda ortaya konabilmesi için Ulusal Konsey toplantısındaki genel yönelim farklı olmalıydı. Toplantıda alınan kararlarla oluşturulan siyasi belge bunu ifade etmekte uzaktır.

• **Bağımsız Filistin Devletinin kurumlarının oluşumundan sonra Ürdün'le bir konfederasyon oluşturmak arzusu dile getiriliyor. Bu Filistin devletinin kendi başına ayakta durabileceği konusunda bir kuşku ve iç güvensizlik işaretidir. Ve tam da Kral Hüseyin'in gayesine uygun düşer.**

Metinde neler var? Örneğin Bağımsız Filistin Devletinin kurumlarının oluşmasından sonra Ürdünle bir konfederasyon oluşturmak arzusu dile getiriliyor. Bu, Filistin devletinin kendi başına ayakta durabileceği konusunda bir kuşku ve iç güvensizlik işaretidir. Ve tam da Hüseyin'in gayesine uygun düşer, FUK bu arzuyu salt Ürdün'ün uluslararası diplomasi desteğini kazanmak için dile getirmiş olsa bile savunulacak bir yanı yoktur.

Aynı belgede Arafat'ın üç yıl önce Achille Lauro olayı ardından Mübarek Hüsnü aracılığıyla diplomasi ve diyalog aşkına "Terörizmin her çeşidini kınadığı ve mahkûm ettiği"ni belirten açıklaması yine Arafat'ın çabasıyla- Konsey olarak benimseniyor. Bu açıktan açığa siyasi bir

• Namlu ucundaki zafere olan inancı tükenmedikçe onu tutacak ellerin takadı da tükenmez

tavizdir. ABD'nin dayatması karşısında dolaylı olarak kendi mücadelesini inkar eder şekilde bütün dünya gericiliğinin koro halinde söylediği türküye katılmak; haklı devrimci savaşlar karşısında yapılan demagoji ve yaygaraya prim vermektir. Bununla birlikte, aynı yerde "gerilla eylemlerinin işgal altındaki Arap toprakları ile sınırlandırılması"na yönelik karar alınmıştır. FKÖ yine üç yıl önceki Kahire bildirisinde İsrail dışında herhangi bir ülkede eylem yapmama kararını almıştı. Bu kez de İsrail içindeki hedeflerden vazgeçiyor. Savaşçılarına yalnızca İsrail işgalindeki Batı Şeria ve Gazze'de eylem yapma hakkını tanıyor.

ABD'nin FKÖ'ye muhatap almak için şart koştuğu bir şey daha vardı yıllardan beri, İsrail'i tanımak. Son toplantıyla oluşturulan siyasi belgede BM'nin 181, 242 ve 338 sayılı kararlarına atıfta bulunarak İsrail Devleti'nin varlığı da zımnen tanınmış oluyor. Bugün Ortadoğu'da bir ulus olarak Yahudilerde var olduğu-

na göre onların devlet olarak yaşama hakkı mevcuttur. Bu anlamda, gericici sınıfsal niteliğini ve işgalci, ilhakçı, soykırımcı özelliğini bir kenara bırakacak olursak, İsrail adına bir devleti tanımak elbet yanlış değildir. Uluslararası hukuk da belli ilişkiler açısından devletlerin birbirlerini tanımalarını şart koşuyor. Alınan BM kararları ise İsrail'in 67'de işgal ettiği topraklardan çekilmesini öngören maddeleriyle bu devletin işgal öncesi sınırlarda tanınmasını ifade etmiş oluyor. Yani işgal ve ilhak edilen Kudüs, Golan tepeleri ile hâlâ işgal altında tutulan Batı Şeria ve Gazze Filistinlilerin hakkı oluyor. Bu topraklarda devlet kurduğunu ilan eden FUK, kuruluş sınırlarıyla İsrail devletini de kabul etmiş oluyor. Filistinlilerden sadece "mülteciler" olarak söz eden BM 242 sayılı kararına ise ulusal varlığı ve kendi kaderini belirleme hakkının tanınması noktasında şerh düşüyor. Gerçi bu belgelerde ifade bakımından karşı çıkılacak, şerh dü-

şülecek başka şeyler de var ama, FUK'un ulusal haklarına ilişkin birkaç kayıta bunları kabul etmesi normaldir. Ulusal Kurtuluş Mücadelesinde Yahudi ulusunun devlet halinde var olma hakkını hedeflediğini ortaya koyması bakımından ise olumludur. Olumsuz olan FKÖ'nün bu konuda açık net bir tavrı yıllardır takınmaması ve bugün bunu emperyalist dünya nezdinde meşru bir güç haline gelmek ve kabul görmek amacıyla "terörizmi kinama" vb. birlikte yapmasıdır. (Açık net tavırdan kastımız İsrail devletinin niteliğini red ederken Yahudi ulusunun bölgede devlet olarak yaşama hakkını kabul etmedir.)

FKÖ'nün "orta ya da uzun vadede büyük devletlerin İsrail'e baskı yapacağını ve bu baskıların sonuç verebileceğini düşünerek uzun bir diplomasi taarruzuna girişmesi, Arafat'ın yaptığı konuşmada yeni ABD başkanından "Filistinlilere hakkaniyetle davranmasını" rica etmesi, Kaddumi'nin okuduğu raporla ABD'ye "FKÖ'nün bölgede ABD düşmanı bir güç olmayacağı" mesajını vermesi, yine Arafat'ın FKÖ'yü "Terörist bir örgüt" sayıp tanımamakta ayak direyen ABD ile İsrail'e "barış görüşmeleri" çağrısını yineleyip BM genel merkezinde konuşma yapmak üzere ABD'den vize istemesi, diyalog girişimlerine aracılık yapsın diye Mübarek'le sıkı fıkı olması, Mısır-Ürdün-Irak ve son olarak Türkiye'ye bel oğlması, nihayet her şeyin ABD'nin inayetiyle yapılabilecek bir uluslararası konferans doğrultusunda ele alması; barışçı, ılımlı, uzlaşmacı ve emperyalist haydutlar karşısında saygılı bir görünüme haddinden fazla önem vermesi, yumuşama ve diyalog adına siyasal tavizler vermekten çekinmemesi vs.; bütün bunlar Arafat önderliğindeki FKÖ yönetiminin son adımda yine devrimci girişim ve çözümlerden uzak, yine diplomasi ağırlıklı ve fazlasıyla zaafı olduğunu gösteren şeylerdir. Bu durumda İ.Ekinci'nin Y.Demokrasi'nin özel sayısındaki siyasi tespit ve öngörülerini bir kez daha vurgulamak gerekir:

"...Uluslararası toplantılar böylesi bir özgürlükte zararlı değildir elbette. Eninde sonunda sonuçların

• Filistin ulusal mücadelesinin bütün diğer ulusal mücadelelerden ayır-
tedici özelliği nedir diye sorulsa, ve bin yıl sonra da olsa "küçük gene-
raler" in taşlarını mermi hükümüyle kullandıklarıdır demektir.

toparlanıp geçerli kayıtlara bağlan-
ması gerekir. Ama böyle konferans-
larda devrimci bir kurtuluş hareke-
ti, eğer kendisine gerici çözümler
dikte ettirilsin istemiyor ve eğer sö-
ke söke almak ve kendisi dikte et-
tirmek istiyorsa arkasına zafer ka-
zandırmış bir halkın gücünü almalıdır.
Yoksa, emperyalist pazarlıkların
Alicengiz dolanbacında halkın ve
ulusun çıkarlarını bu kurtlar sofras-
ında nasıl koruyabilir?

Bu diplomatik biçimin yararsızlı-
ğının diğer bir nedeni ise bu tür gö-
rüşmelerden "demokratik-ilerici"
bir Filistin Devleti çıkacağını umma-
nın boşunalığıdır. Çünkü böyle
uluslararası konferanslarda bir ta-
raftan İsrail ve Amerika (hatta ba-
ğımsız bir Filistin Devleti kabusuy-
la ayağı tutuşmuş dubaracı Ürdün
rejimi) olacaktır ve bunların biçim-
sel farklılıklarını bir yana bırakır-
sak, asla vazgeçmeyecekleri nokta
Filistin'de bir siyasi kuruluş sözkö-
nusu olacaksa, bunun Amerikancı
çıkarcı ağına girmesi ve biçim olarak
da en elverişlisi "Ürdün"le (ikinci sı-

nıf bir) federasyon"dur! Bu ise kel-
limenin tam anlamıyla Filistin Dev-
rimi'nin boğulmasıdır. (Ancak iş
konferanslara kaldıkça özellikle İs-
rail'in taş patlası razı olacağı da en
fazla budur.)

• *Filistin'de Demokratik
Bağımsız bir devlet Filistin
halkının direniş ve müca-
dele zoru dışında başka
hiçbir araçla kurulamaz. İş-
te bu nedenle mücadele si-
lahlı biçimler almak zorun-
dadır. Fakat Arafat önder-
liğinin böyle bir mücadeleyi
yürütecek çapta olduğu
bugünkü niteliğiyle kuşku-
ludur.*

Filistin önderliğinin ve diğer
emperyalistlerin buna yanaşmama-
ları ister kurtuluş hareketinin ba-
ğımsız, ilerici müstakil bir Filistin
devletinde direktmesiyle, isterse Rus

nüfusuna açık sözde bağımsız bir Fi-
listin Devleti'nde direktmeleri Ame-
rikancı kamp için değişmez ve her
iki halde de "bu işi kan temizler!"...

Demek ki tartışmasız olan şudur:
Filistin'de Demokratik Bağımsız bir
devlet Filistin halkının direniş ve
mücadele zoru dışında başka hiç bir
araçla kurulamaz. İşte bu yüzden
mücadele silahlı biçimler almak zo-
rundadır. Fakat Arafat önderliğinin
böyle bir mücadeleyi yürütecek çap-
ta olduğu bugünkü niteliğiyle kuş-
kuludur. Arafat önderliği istikrarsız
ve yalpalama dönemine girmiştir.
Arafatın askeri bakımdan çözüm-
süzlük ortamında "Herhangi bir
Filistin Devleti"ne, başka bir deyişle
Amerikan merkezli çıkar çemberine
girmesi olanaksız bir ihtimal de-
ğildir. Arafat emperyalistlerle uzlaşma
eğiliminde olan bir sınıfı temsil edi-
yor. Hareketin bir yandan Amerika
ve İsrail'in dayatmasını kıramadığı
için Mısır-Ürdün dolayısıyla gittik-
çe daha ciddi nitelikte o çembere
kaymalar ve sürüklenme, bir yan-
dan da Rus emperyalistleriyle halel-
dar ilişkileri... Bu nitelikleri dolay-
ısıyla "Arafat önderliği ile bir yere
varılamaz" değil, varılabilir. Ama
bu muhtemel "bağımsız demokra-
tik" bir Filistin olmayacaktır... Bu-
nun aksini söylemek için Arafat'ın
politikasını kökten değiştirmesi ge-
rekiyor."

Arafat'ın son atağı bunun işaret-
lerini vermektense uzak. Bir bakıma
bu adımla başlayan yeni süreç Ara-
fat'ın da kaderini belirleyecek. Dip-
lomasi alanında tekrar tıkandığında-
ki olacağı budur- silahlı mücadele
yolunda devrimci bir atılım içine gir-
mediği taktirde otoritesini yitirip gi-
decektir. Basın toplantıları ve ko-
nuşmalarında döne döne barışçı tu-
tumunu vurgulayan Arafat arada
bir silahlı mücadelenin de lafzını et-
miyor değil. "Hem silahlı mücade-
leye hem de diplomatik yolları kul-
lanmaya devam edeceklerini" söy-
lüyor. "İntifada" hakkında "Bu
devrim Filistin bayrağı Kudüs'te
dalgalanıncaya kadar devam ede-
cektir... Silahlar, taşlar ve elbomba-
larıyla... Ama aynı zamanda zeytin
dalını taşıyoruz" diyor. Bu arada
FUK'un yayınladığı bildiri "İsrail
işgalindeki Batı Şeria ve Gazze Şe-
ridi'nin belirli bir süre BM kontro-

lü altına verilmesi"ni isterken "İşgal topraklarındaki Filistin ayaklanmasını güçlenerek devam etmesi için çalışmalara başlandığını"da ifade ediyor. Halkın bu onurlu mücadeleyi daha yüksek biçimlerde sürdürme ve zaferi kendi özgüçüyle kazanma noktasındaki kararlılığından kuş-kumuz yok. Önderliğin bu fedakar çileğe halka ne denli layık olduğunu, onun devrimci potansiyel ve mücadelesini kulislere çarçur etmeden gerçek kazanımlara dönüştürme yeteneğine ne ölçüde sahip olduğunu ise zaman gösterecektir.

Bağımsız Filistin Devleti'nin yankılarına gelince:

ABD emperyalizmi FUK'un onca tavizine rağmen uluslararası konferans çağrısına olumsuz yanıt vermiş; "İsrail'in açıkça tanınmadığını", "terörizmin açıkça kınanmadığını" vs. bahane ederek FKÖ'yü tanımama tavrını sürdürmüş ve Arafat'ın BM'de konuşma yapması için vize vermemiştir. En azından şimdilik böyle. Durumuna göre tutumunu biraz yumuşatacak olsa bile hep daha fazla ödün koparmak için dayatmacı tavrını sürdürecektir.

• *Bağımsız Filistin Devleti'nin ilanıyla birlikte, aralarında Türkiye ve Irak gibi U.K.K.T.H. karşısındaki tutumları belli olan devletlerinde bulunduğu bir dizi gerici merkez "ne yaman demokrat olduğunu" kanıtlamak üzere Filistin bağımsızlığını tanıma yarışına girdi.*

İsrail ise her zamanki havasında, 242 sayılı kararın tanınmasını vs. "FKÖ'nün şiddet ve terörist eylemlerini gözden saklamak için tezgahlanmış "iki yüzlü bir girişim" olarak tepkiyle karşılıyor. Gittikçe daha fazla tecrit olmasına ve zorlanmasına rağmen bugünkü durumda en ufak bir tavize yanaşmak istemiyor.

Bağımsız Filistin Devleti'nin birlikte, aralarında Türkiye ve Irak gibi U.K.K.T.H. karşısındaki tutumları açık olan devletlerin de bulunduğu bir dizi gerici merkez "ne yaman demokrat olduğunu" kanıtlamak üzere Filistin'in bağımsızlığını tanıma yarışına girdi. TC bu kez işkenceye karşı uluslararası sözleşmede olduğu gibi "atik" davranmadığından ancak altıncı olabildi. Yine de "Filistin'i tanıyan ilk NATO ülkesiyiz" şeklinde bir şampiyonluk payesiyle şişinmeyi ihmal etmedi. T.C.'nin Bağımsız Filistin'e ne denli taraftar olduğunu anlamak için, onun Ortadoğu'daki yerine ve genel rolüne bakmak yeter. İsrail ve Mısır gibi ABD'ye bağımlı ve onun bölgedeki tartışmasız dayanağı bir devlettir. T.C. başında bulunan zatin gururla belirttiği gibi "ABD ile ilişkileri mükemmeldir." Yani onun bir dediğini iki etmez. Böyle bir iki konuda zahiri olarak ters düşmesi de bir şeyi değiştirmez. Çünkü Arap-İslam alemi ve demokratik kamuoyu önünde zevahiri kurtarması gerekir. Bu kadarlığına da "Sam Amca" anlayış gösterir. Tıpkı Mısır'a, Ürdün'e gösterdiği gibi. Ama öte yandan bir başka tavırla durum dengelenir. İsrail'le de dostluk ve işbirliği sürdürülür. Nasıl? Örneğin Özal Hükümeti Filistin Devleti'ni tanıdıktan hemen sonra İsrail Hükümeti'ne de iki devlet arasındaki resmi ilişki düzeyini yükseltme sözünü vermiştir. Basına sızan bu haberi yalanlama gereği duyan Dışişleri Bakanlığı yine de "İsrail'den bir öneri gelirse düşünerüz" demekten kendini alamamıştır.

T.C. hükümeti gibi daha bir çoklarının Filistin'i tanıma şartlarını yukarıda belirttik. Irak'da bunlardan biri. Çok yakın bir zaman içinde Saddam'ın Kürtler'e neler yaptığını bütün dünya izledi. Barbarlık ve soykırımcılıkta bu devletlerin İsrail'den ve birbirlerinden eksik kalır yanları yok. Saddam'ın katliamından canını zor kurtarıp Türkiye'ye sığınan Kürtler'in dağ yamaçları ve dere kenarlarında adına "Çadır kent" denilen esir kamplarında "insanlık namına" denetim altına alındıktan sonra, açlık, soğuk ve hastalıklardan son iki ay içinde 300'den fazlasının kırılmasını sağlayan T.C.

devleti böylece "Zo'lardan sonra Lo'ların da işini bitirme" siyasasında ne büyük bir maharet sahibi olduğunu bir kez daha göstermiştir. Kürtler'i elbirliğiyle ezmeye, yoketmeye çalışan Türk ve Irak devletlerini Filistin'i tanıma konusunda dünyayla yarışıp ilk altıya girmeleri biraz da bu suçluluk psikolojisindedir. Türk yetkililer "ikinci bir Cezayir hatası yapmadıklarını" söylüyorlar. Tabii iki yüzlü diplomasi de ustalaşınca "hatalar" asgariye iner. Bir de KKTC'yi dünyaya tanıtamamanın sıkıntısı var. Bunun mücadelesini sürdürebilmek için de Filistin Devleti'nin tanınmasında yarar görülmüştür.

Batı Avrupa ve RSE'leri de Filistin sorununa hep kendi çıkarları açısından ve iki yüzlüce yaklaşmışlardır. Birinci gruptaki bazıları kanaayan bir yara olarak Filistin sorununun oluşmasında doğrudan sorumluluk sahibidir. Bugün ise nabza göre şerbet ve emperyalist, gerici çözümlerin dikte ettirilmesi politikasını sürdürüyorlar. RSE ise uşağı Suriye devleti aracılığıyla Filistin halkına karşı suç işleyenler arasındadır. Onun da çabası bağımsız bir Filistin değil, kendine bağlı bir Filistin ve bölgedeki güç dengesini kendi lehine değiştirmek içindir. Bu devletlerin tanıma veya tanımama kararlarını da bu çerçevede -niteliklerini unutmadan- değerlendirmek gerekir.

FUK'un "Bağımsız Filistin Devleti"ni ilan eden tarihi kararı ve ulusal kurtuluş mücadelesinde önemli ve sevindirici bir adım olmakla birlikte, önderliğin genel yönetimindeki olumsuzluklar, sınıf karakterinden ileri gelen zaaf ve objektif bazı dezavantajlar nedeniyle, halkın güçlü bir ulusal kurtuluş savaşına dönüşme umudunu veren azimli direnişine rağmen, atılan bu son adım bağımsızlığı müjdelemekten henüz uzaktır. Her şeye karşın, bu davanın zaferine ulaşacağına inanmak ve olumsuz yönlerini eleştirmeyi ihmal etmeden FKÖ önderliğindeki hareketi emperyalizm karşısında desteklemek proleteryanın görevidir. ■

Yaşasın Bağımsız Demokratik Filistin!

Mahir Çayan'ın Görüşlerinin Eleştirisi

II. Bölüm

• Kautsky ve Krusçev'in koltuk değneklerine dayanarak Leninizmin karşısına dikilmek, daha baştan, M-L geçinen, Mahir'in elindeki iki koltuk değneğini de çekip alır.

Emperyalist çağda, emperyalizmin özü değişmemiş, emperyalist savaşlar da, emperyalist zeminde var olacaktır. Ve bu durum TİPİKTİR. İkinci emperyalist paylaşım savaşı sonrasında da durum aynıdır.

Ferhat Ali

SAVAŞLARIN KAÇINILMAZ LIĞINDAN ENTEGRAS YONA

“Emperyalizmin III. bunalım dönemi denilen bu dönemde, emperyalist ilişki ve çelişkiler biçim olarak iki temel cephede değişikliğe uğramıştır.

I. Emperyalistlerarası rekabetin (uzlaşmaz çelişkilerin) emperyalist-

lerarası yeniden paylaşım savaşına yol açması imkânı ortadan kalkmıştır. II. Emperyalist işgalin biçimi değişmiştir.”

“III. bunalım” teorisinin Mahir'i götürdüğü yer ne yazık ki budur! İki temel cephedeki bu değişikliğin ilkiyle başlayalım.

Mahir'e göre, emperyalizmin “III. bunalım” döneminde emperyalistlerarası çelişmeler, yeni bir emperyalist paylaşım savaşı imkânını ortadan kaldırmıştır.

Ona göre, “Nükleer vurucu güçlerin dünya çapında erişmiş olduğu seviye ve de esas tayin edici olarak da, dev dünya sosyalist blokunun varlığı, emperyalistlerarası had safhaya ulaşmış olan uzlaşmaz çelişkileri ekonomik plandan, askeri pla-

na sıçramasına engel olmaktadır. Bir yandan çelişkiler keskinleşip derinleşirken, öte yandan da entegrasyona gidilmektedir.”

Ve dahası: “Emperyalistlerarası uzlaşmaz çelişkilerin had safhaya çıkması, ancak bu çelişkileri yeniden paylaşım savaşı ile geçici olarak çözümlenememeleri ve zorunlu olarak entegrasyona gitmeleri kapitalizmin krizinin en öldürücü aşamayı yaşaması demektir.”

Özetlersek;

a) Yeni bir emperyalist yeniden paylaşım savaşının imkânı ortadan kalkmıştır.

b) Dev sosyalist sistemin varlığı ve nükleer gücün ulaştığı düzey, emperyalistlerarası çelişmeleri, ekonomik alandan askeri alana kayması

önünde engeldir.

c) Emperyalistlerarası çelişmelerin askeri planda çözümlenememesi onları entegrasyona itmştir.

Mahir'le ortaya çıkmış değil, bu sorunun kökleri çok eskilere dayanmaktadır. Mahir'deki şekliyle bu tez, bir yanıyla, Hobsoncu "Inter-Emperyalizm", Kautskici "ultra-emperyalizm" teorisine yaslanırken, öteki yanıyla da, modern revizyonizmin atom fetişizmi ve atom şantajı teorisine yaslanmaktadır. Ve Mahir bu tehlikeyi sezdiği için, kendisini bu yanıyla -evet yalnızca bir yanıyla- "şiddete dayanan devrim"i reddeden modern-revizyonizmin barışçılık tarafıyla ayırmak istiyor ve şöyle diyor: "Uluslararası revizyonizm, buradan hareket ederek emperyalizmin özünün değiştiğini, bu yüzden de, Leninizm ve evrensel tezlerinden birisi olan 'şiddete dayalı devrim' tezinin geçersiz olduğunu iddia etmektedir. Oysa değişen öz değil, biçimdir. Emperyalizm bir sistem olarak çökene kadar da Leninizmin evrensel tezleri geçerliliğini muhafaza edecektir."

Ya gerisi! ...

Emperyalizm koşullarında, emperyalist savaşların imkânsızlaşması ve entegrasyon olası mıdır?

Kautsky ve Kruşçev'in koltuk değneklerine dayanarak, Leninizmin karşısına dikilmek, daha baştan, ML geçinen, Mahir'in elindeki iki koltuk değneğini de çekip alır.

Emperyalist çağda, emperyalizmin özü değişmemiş, emperyalist savaşlarda, emperyalist zeminde var olacaktır ve bu durum TİPKİTİR. 2. emperyalist paylaşım savaşı sonrasında da durum aynıdır.

2. emperyalist paylaşım savaşının sonunda, sosyalist bir blokun varlığı, nükleer silahların ulaştığı boyut vb. olgular, savaşı vareden koşulları ortadan kaldıramadığı için, emperyalist savaşların kaçınılmazlığı olduğu gibi orta yerde durmaktadır.

2. paylaşım savaşı sonrası koşulları iradeci-subjektivizm ile değerlendiren, bundan, savaşların imkânsızlaştığı sonucuna varan Mahir'in aksine, Stalin, bakın aynı dönem için, Şubat 1952 yılında neler diyor:

"Bazı yoldaşlar, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeni uluslararası koşullar karşısında kapitalist ülke-

ler arasındaki savaşların artık kaçınılmaz bir şey olmadığını öne sürüyorlar. Bunlara göre, sosyalist cephe ile kapitalist cephe arasındaki ilişkiler, kapitalist ülkelerin kendi aralarındaki ilişkilerden daha şiddetlidir; Amerika Birleşik Devletleri, öteki kapitalist ülkelerin birbiriyle savaşıp karşılıklı olarak zayıflamalarını önleyecek ölçüde bu ülkeleri kendi buyruğu altına almıştır; kapitalizmin önde gelen kişileri, kapitalist dünyanın tümüne ciddi bir zarar veren iki dünya savaşının deneyiminden, kapitalist ülkelerin, aralarında yeniden bir savaşın doğmasına doğru sürüklenmelerine izin vermeyecek kadar ders almışlardır; bu yüzden de kapitalist ülkeler arasındaki savaşlar artık kaçınılmaz değildir." (abç)

• Stalin der ki;

"Bu yoldaşlar yanılıyorlar. Bunlar, yüzeyde oluşan dış olgular görüyorlar, ama şimdilik görünmez biçimde etkide bulunmakla birlikte, olayların gidişini saptayacak olan derindeki güçleri görmüyorlar."

Nihayet derki:

"Savaşların kaçınılmazlığını yok etmek için, emperyalizmi yıkmak gerekir."

Stalin, sürdürür anlatımını ve der ki:

"Bu yoldaşlar yanılıyorlar. Bunlar, yüzeyde oluşan dış olguları görüyorlar, ama şimdilik görünmez biçimde etkide bulunmakla birlikte, olayların gidişini saptayacak olan derindeki güçleri görmüyorlar."

Nihayet der ki:

"Savaşların kaçınılmazlığını yok etmek için, emperyalizmi yıkmak gerekir." (abç)

Demek ki, Mahir'ce yeni ambalajıyla piyasaya sürülen bu tez, daha 1952'li yıllarda (ve daha önceleri ve Kautsky'de) Marksistlerin gündemine sokulmuş, ama Leninistlerce reddedilmiştir. Ama nedir ki, Mahir'in modern revizyonizmle

flörtü, onu, onların tezini savunma pozisyonuna sokmuş ve Stalin'in karşısına dikmiştir.

Stalin dönemindeki tartışmanın odak noktası, sosyalist kampın kapitalist cephe karşısındaki belirgin gücünün varlığının yeni uluslararası koşulları yarattığı; kapitalizm-sosyalizm çelişmesini öne çıkararak, kapitalist ülkelerin kendi aralarındaki çelişmeleri gerilere-aşağılara-ittirdiği ve dolayısıyla bu durumun sonucu olarak, emperyalist savaşların bu yeni dönemde artık kaçınılmaz olmaktadır. Mahir'de "Nükleer vurucu güçlerin dünya çapında erişmiş olduğu seviye" ve esas tayin edici olarak da "Dev dünya sosyalist blokunun varlığı, emperyalistlerarası had safhaya ulaşmış olan uzlaşmaz çelişkileri ekonomik plandan, askeri plana-yani, emperyalist savaş bamina-sıçramasına engel olmaktadır" diyerek, modern revizyonistlerle aynı rotada seyretmektedir. Ve o, bu çizgisini şu sözleriyle daha da berraklaştırmaktadır: "Emperyalistlerarası rekabetin (uzlaşmaz çelişkilerin) emperyalistlerarası yeni den paylaşım savaşına yol açması imkânı ortadan kalkmıştır." (abç)

Peki Stalin ne diyordu?

"Savaşları yok etmenin yolu, emperyalizmi yoketmekten geçer."

Anlaşılmıştır ki, Stalin'in az önce aktardığımız eleştirisi doğrudan doğruya Mahir'i hedeflemektedir. 1952 yılında Leninizmden tam bir sapkınlıkla ortaya çıkanlara yönelen eleştiriler aynı zamanda Mahir'e de yönelmiş demektir. Zira, iki teori de, aynı koşulluk ve aynı zeminde ortaya çıkmıştır.

Stalin, Lenin'in emperyalizm var olduğu sürece, emperyalist savaşların da varolacağı tezini rafa kaldırarak, Leninizmin sahasını terkeden ve hem de en tayin edici neden olarak kapitalist blokun varlığını öne sürerek reddeden bu görüş sahiplerine (yani, Kruşçevcilere, yani, Mahircilere) bakın neler diyor:

"Diyorlar ki, kapitalizm ile sosyalizm arasındaki çelişmeler, kapitalist ülkelerin (birbirleri) arasındaki çelişkilerden daha güçlüdür. Kuşkusuz teorik olarak bu doğrudur. Bu yalnızca bugün doğru değildir, İkinci Dünya Savaşı'ndan önce de doğru idi. Kapitalist ülkelerin yöne-

ticileri bunu az çok anlamaktaydılar. Oysa İkinci Dünya Savaşı, SSCB'ne karşı savaşla başlamadı da, kapitalistler arasında bir savaş olarak başladı. Neden? Çünkü ilk önce, kapitalizm için, sosyalizmin ülkesi SSCB'ne karşı savaş, kapitalist ülkelerin arasındaki bir savaştan daha tehlikelidir. Çünkü, eğer kapitalist ülkeler arasındaki savaş yalnızca bu kapitalist ülkelerin, şu kapitalist ülkeler üzerindeki üstünlüğü sorununu doğurmakta ise, SSCB'ne karşı bir savaş, ister istemez, bizzat kapitalizmin varlığı sorununu ortaya koyar."

• Stalin devamla:

"Sonuç olarak, kapitalist ülkelerin pazarlar ele geçirmek için savaşmaları ve rakiplerini bastırma istekleri, pratikte kapitalizm cephesi ile sosyalizm cephesi arasındaki çelişkidir daha güçlü çıktı."

Örneklerinin çeşitli oluntularıyla, meseleyi çözümleyen Stalin devamla şu sonuca varır. Der ki:

"Sonuç olarak, kapitalist ülkelerin pazarlar ele geçirmek için savaşmaları ve rakiplerini bastırma istekleri, pratikte kapitalizm cephesi ile sosyalizm cephesi arasındaki çelişkidir daha güçlü çıktı."

Bu demektir ki, emperyalistlerarası dalaşma, çatışmayı vareden koşullar varoldukça, savaşların kaçınılmazlığı da tam olarak varolmaya devam edecektir.

Ve yine deniliyor ki; güçlenmekte ve gelişmekte olan ve barışı savunan güçlü halk güçleri oluşmuştur ve dolayısıyla Lenin'in "Kapitalizmin kaçınılmaz olarak savaşları doğurduğu tezi eskimiş bir tez sayılmaktadır." Ama bilinmez mi ki, barış uğruna, şu ya da bu kesitte gelişebilecek herhangi bir hareketin, görelî başarısının ancak çapı kadar etkili olabileceği ve ancak bu bağlamda belirli bir savaşı geçici olarak önleme ve geçici bir süre erteleme dışında fazla etkili olamayacağı, yani, asıl sorunu, savaşların kaçınılmazlığını ortadan kaldıramayacağıdır.

Dünya barış güçlerinin böyle bir savaşımı, bundan başka, olsa olsa, şu ya da bu alandaki "savaşçı bir hükümeti istifa ettirmesi ve onun yerine barışı geçici olarak sürdürmek eğiliminde olan bir hükümetin geçmesini" sağlayabilir o kadar. Ve bu da iyi bir şeydir; istenen bir şeydir. Ama böyle bir hareket, genel olarak, kapitalist ülkeler arasındaki savaşların kaçınılmazlığını ortadan kaldırmaması için yeterli bir şey değildir ve olamaz da.

Öyleyse, savaşların kaçınılmazlığının temelini, ne sosyalist cephenin varlığı ve ne de barış güçlerinin varlığı gibi Kruşçevci, Mahirci tezler konulup, Lenin'in bu ünlü tezi karartılamaz; , kaçınılmazlık, kaçınılabirlik haline dönüştürülemez. Bu sorun ML'ce, Stalin döneminde ve onun ölümüne yakın yıllarda 1952 yılında çözümlenmiştir.

Mahir'in, bu bayat lapayı bir kez daha ısıtıp önümüze sürmesi, modern revizyonist tezlerin bir kez daha diriltilmesinden başka bir şey değildir.

Nedir, emperyalist savaşları kaçınılmaz yapan şey?

Eşitsiz, sıçramalı, dengesiz gelişim yasası, kapitalizmin temel yasasıdır. Emperyalizm koşullarında, gelişmenin eşit oranda olmaması temel bir kuraldır. Bu kural, Lenin tarafından çözümlenerek, formüle edilmiş, çeşitli ülkelerin pratiğinde defalarca tanıtlanmıştır.

• *Ve nihayet, ayrı ayrı emperyalist gruplar arasında, pazar alanları ve nüfuz alanlarının her seferinde yeni kuvvet ilişkileri yüzünden dalaşmaya neden olması; nüfuz bölgelerinin eski paylaşımı ile dünyanın periyodik paylaşımının, yeni seviyeye çıkmış, yeni kuvvet ilişkileri oranında yeniden "denge" sağlanması için emperyalist savaşların zorunluluğu, bu dönemin, en tipik, en yaygın, en genel, en tam ifadesidir.*

Kapitalist-emperyalist dönemde, dünyanın çeşitli emperyalist devletler ve tekelci gruplar tarafından bölüşülmesi tamamlanmış, artık yüzünde bölüşülmesi gereken alan kalmamıştır. Dolayısıyla "boş" alanların kalmaması, yeni pazarlar ve hammadde kaynaklarına sahip olabilmek için yayılma gerekliliği ve sonuçta, başka ülkeleri zorla ele geçirme fiili, emperyalist dönemin tipik özelliğidir. Dahası, tekniğin emperyalist çağda, görülmemiş oranda gelişmesi, kapitalist ülkelerin gelişme düzeylerinin ivme kazanarak aynı çizgiye çıkması ve bazı ülkelerin sıçrama yaparak öbür ülkelere geçmesi ve geride bırakması; güçlü devletlerin, daha zayıfları eski yerlerinden söküp atmaları, emperyalist dönemin bir başka belirgin özelliğidir. Ve nihayet, ayrı ayrı emperyalist gruplar arasında, pazar alanları ve nüfuz alanlarının her seferinde yeni kuvvet ilişkileri yüzünden dalaşmaya neden olması; nüfuz bölgelerinin eski paylaşımı ile dünyanın periyodik paylaşımının, yeni seviyeye çıkmış, yeni kuvvet ilişkileri oranında yeniden "denge" sağlanması için emperyalist savaşların zorunluluğu, bu dönemin, en tipik, en yaygın, en genel, en tam ifadesidir.

İşte, bütün bu unsurlar, emperyalist savaşların kaçınılmazlığını koşullandıran öğelerdir. Ve bilinir ki; "Kapitalist bir devletin gerçek gücünü sınamanın savaştan başka yolu yoktur ve olamaz." (abç)

Dahası, Lenin'in sözleriyle: "Kapitalizmde devrevi olarak bozulan dengeyi yeniden kurmanın yegane yolu sanayide buhranlar, siyasette savaştır." (abç)

Nedir ki; bu somut olguları, Mahir dikkate bile almaz. Oysa bu gerçekler dikkate alınmadan Leninizm sahasında kalınmaz. Dolayısıyla, onun, "Dünya sosyalist blokunun dev gelişmesinin yanında, emperyalizmin, özellikle Yankee emperyalizminin, bilimsel teknik ve keşifleri kullanarak, üretimi belli ölçülerde arttırarak, nükleer vurucu kuvvetleri ile -dünya sosyalist bloku da- bu güçlere sahiptir- dünyayı yok edecek bir seviyeye gelmiştir." yargılarından hareketle, savaşların kaçınılmazlığını reddetmenin hiçbir bilimsel değeri

artık kalmıyor demektir.

Bir diğer nokta.

Nükleer vurucu güçlerin varlığının ve bunların dünya ölçüsünde eriştiği seviyenin, savaşların kaçınılmazlığı önünde engel teşkil ediyor olması ya da savaşları imkânsızlaştırması tezine gelince.

Modern revizyonizm soyundan bu ata, daha önceleri Kruşçevciler binmişlerdi. Bilinir ki, Kruşçevci bu tez Leninizmden tam bir sapkınlığı ifade etmektedir.

Kruşçevci revizyonizm, nükleer silahların ortaya çıkışının, sınıf mücadelesinin yasalarını değiştirdiği sonucuna vararak, şunları öne sürmektedir:

"Bu yüzyılın ortalarında yaratılan nükleer silahlar ve roket silahları, daha önceki savaş anlayışlarını tamamiyle değiştirmiştir."

Dahası,

"Atom bombası ... sınıf farkı tanımaz... Atom bombası... emekçilerle emperyalistler arasında ayırım yapmaz, her tarafı mahfeder ve bu şekilde de her tekeliye karşılık milyonlarca işçinin ölümüne neden olur."

• *Nükleer silahların gücünden hareketle, sınıf savaşımı arenasından uzaklaşan ve herşeyi barışa indirgeyen, "barış içinde geçiş" vb. teorilerle boy veren Kruşçevci çizgi Mahir'de de kendi özgünlüğü ile ortaya çıkar. Ve Mahir, bu çizginin bir yanını reddederken, diğer ucundan bu çizgiye tutunarak, Kruşçev'in dizinin dibinde secdeye varır.*

Kruşçev modern revizyonistleri, atom silahları karşısında diz çöküyor ve yeni teorilere sarılarak, yeni mevzilerde yerini alıyorlar. Onlara göre, atom silahlarının varlığı, Leninist savaş ve barış çizgisinde değişikliğe yol açmış ve savaş anlayışı değiştirmiştir. Dünya ölçeğinde belli başlı çelişmeler, bu yeni silahlarla birlikte ortadan kalkmış ve her şey

ABD ile RSE işbirliği tezine indirgenerek, sınıf mücadelesi zemini terkedilerek, emperyalizme karşı mücadele rafa kaldırılmıştır.

Kruşçev'e göre, toplumsal yaşamın odağı sınıf mücadelesi değil, sınıflararası barıştır ve her şeye dünyanın iki patronu karar verecektir. İşte bakın neler diyor:

"Biz (ABD ve Sovyetler Birliği) dünyanın en güçlü devletleriyiz ve barış uğruna birleştiğimizde hiçbir savaş olmaz. Buna rağmen bir çılgın, savaş isterse, onu susturmak için parmağımızla tehdit etmemiz yeterli olacaktır."

Nükleer silahların gücünden hareketle, sınıf savaşımı arenasından uzaklaşan ve her şeyi barışa indirgeyen, "barış içinde geçiş" vb. teorilerle boy veren Kruşçevci çizgi Mahir'de de kendi özgünlüğü ile ortaya çıkar. Ve Mahir, bu çizginin bir yanını reddederken, diğer ucundan bu çizgiye tutunarak, Kruşçev'in dizinin dibinde secdeye varır.

Mahir, her ne kadar, kendi deyişiyle "Uluslararası revizyonizm" in şiddete dayalı devrim tezini reddeden yanını reddetmekteyse de, diğer yanıyla, yani nükleer vurucu güçlerin varlığı ve eriştiği seviyeyi, savaşların imkânsızlaştığı teorisinin temel taşlarından biri haline getirerek, onun deyişiyle yine "Uluslararası revizyonizm" le aynı odaya çulu sermektedir. Dolayısıyla, o, diğer alanlarda, yani savaşların imkânsızlığı, Leninist emperyalist savaşlar teorisi konusunda, Kruşçev'le aynı yolun yolcusudur. Ve Mahir, "emperyalistlerarası zıtlığın savaşa yolaçması imkânsızdır" diyerek, Lenin'in Temmuz-1920'de "Emperyalizm" kitabına yazdığı ÖNSÖZ'deki şu önemli aksiyonu ayaklar altına almaktadır:

• *Savaşlara yol açan şey, silahların şu ya da bu türü değil, savaşta silahların gelişkenlik derecesi değil, kapitalizmde bozulan "denge"dir; bu dengenin yeniden kurulması olgusudur.*

"... Üretim araçlarında özel mülkiyet düzeni varolduğu sürece, bu iktisadi temel üzerinde, emperyalist savaşlar, mutlak biçimde kaçınılmaz olacaktır."

Bilinmelidir ki, çağ değişmedikçe, çağa damgasını basan çelişmelerde olduğu gibi varlıklarını sürdürecektir. Emperyalizm çağının Marksizmi olan Leninizmin bu temel ilkesini yok sayan Mahir, aynı zamanda, Leninizmi de bu sorunda yok saymaktadır. O, bu sorunda, Leninizmin karşısında, Kruşçev'in yanında saf tutmaktadır.

Şu ya da bu biçimde gelişen teknik, savaşların özünü, onlara kaynaklık eden temeli yok etmez ve değiştiremez; değiştirebileceği tek şey, savaşların alacağı biçimdir; savaşım yöntemidir. Savaşlara yol açan şey, silahların şu ya da bu türü değil, savaşla silahların gelişkenlik derecesi değil, kapitalizmde bozulan "denge"dir; bu dengenin yeniden kurulması olgusudur. Lenin, kapitalizmde bozulan dengeyi yeniden kurmanın yolu "Siyasette savaştır" dediğinde tam da bu gerçeği ifade ediyordu.

ENTEGRASYON

İşte Mahir'in bir başka yanılışı; ML'den açık, anlaşılır bir sapkınlığı ifade eden bir başta tezi.

Ona göre, emperyalistlerarası çelişmelerin, askeri planda çözümlenemesi, onları entegrasyona itmiştir.

Mahirci teze göre "Emperyalistlerarası uzlaşmaz çelişkilerin had safhaya çıkması, ancak bu çelişkileri yeniden paylaşım savaşı ile geçici olarak çözümleyememeleri ve zorunlu olarak entegrasyona gitmeleri kapitalizmin krizinin en öldürücü aşamayı yaşamaları demektir." (abc)

Mahir'deki bu tezler, öylesine içiçe geçmiş ki, onun bütünlüklü, onu, açmazdan açmaza sürükliyor; ve Mahir'deki mantık, mantıksızlık olarak vuku buluyor.

Dünya sosyalist blokunun varlığı, nükleer güçlerin ulaştığı seviye, emperyalistlerarası çelişmeleri ekonomik plandan askeri plana kaydır-

ramaz; yani savaşları imkânsızlaştırır diyen Mahir'in bu tezi, onu ister istemez, ikinci bir çıkmaza sokacaktır. Eğer, emperyalistlerarası savaşlar imkânsızlaşmışsa, öyleyse bu durumun zorunlu sonucu olarak ENTEGRASYON gündeme gelecektir.

Tipki, kuyruğunu kaldırdıkça gagası, gagasını kaldırdıkça kuyruğu batan karganın masaldaki halini anımsatıyor Mahir bu teziyle. Ve işte bu tez, yani entegrasyon tezi, Mahir'i, HOBSON'la KAUTSKY ile aynı sulara kulaç atmaya kadar götürüyor.

HOBSON, daha 1902'li yıllarda "Inter-emperyalizm" tezini savunarak, emperyalistlerarası bütünleşme (yani, Mahirci entegrasyon) emperyalistlerarası savaşları yok sayma düşüncesini öne sürmüş ve aradan geçen 13 yıl sonra 2. Enternasyonal'in ünlü gedikli KAUTSKY'de HOBSON'un "Inter-emperyalizm" olarak adlandırdığı şeyi, "Ultra-emperyalizm", "Süper-emperyalizm" ya da "Emperyalizm ötesi emperyalizm" adı altında piyasaya sürmüştü.

İşte Kautsky'nin söyledikleri:

"Bugünkü emperyalist siyasetin yerini, ulusal mali sermayeler arasındaki savaşımın yerine uluslararası düzeyde birleşmiş mali sermayeyle dünyanın ortaklaşa sömürüleceği yeni, ultra-emperyalist bir siyaset olamaz mı? Kapitalizmin bu yeni aşaması herhalde anlaşılır bir şeydir."

Dahası;

"Salt ekonomik açıdan, kapitalizmin kartellerce izlenen politikanın, politika alanına taşıdığı yeni bir evre, bir ultra-emperyalizm evresi olanaksız değildir."

Kautsky'ye göre, "süper emperyalizm" ya da "ultra emperyalizm" evresi, emperyalistlerin, aralarındaki dalaşmaları, nüfuz ve etki alanları uğruna bütün hırlaşmaları bir yana bırakarak, yani, emperyalizmi emperyalizm yapan vazgeçilemez öğeleri bir yana bırakarak, emperyalistler arasında, emperyalist düzen içinde savaşların son bulunduğu yeni bir evre, "emperyalizm" ötesi "emperyalizm" evresidir.

Bundan çıkan sonuç şudur ki, uluslararası arenada, birleşmiş ma-

li sermaye, yeryüzünü, hep birlikte, ortaklaşa sömürecektir. Her şey güllük-gülistanlık olacaktır. Ne hırlaşma, ne dalaşma; hep birleşme!

Evet, Mahir'in vardığı sonuçla, HOBSON ya da KAUTSKY'nin vardığı sonuç aynıdır.

Neyle açıklanmalıdır bu sonuç; ve neyle açıklanmalıdır bu ortak payda?

• **Lenin'den dinleyelim:**
"Gelişme tekellere doğru, bunun sonucu olarak, evrensel bir tek tekele, tek bir dünya tekeline doğru gidiyor. Bunun itiraz götürür yanı yok, ama saçma olduğu kadar, "evrimin" besin maddelerinin laboratuvarlarda üretilmesine doğru "gittiği" sözü gibi, anlamdan da yoksundur. Bu anlamda, bir "ultra-tarım teorisi," ne denli saçma olursa, ultra-emperyalizm "teorisi" de o kadar saçmadır." (abç

Şununla: Savaşları yok sayma; bütünleşme, yani ENTEGRASYON.

"Ultra-emperyalizm" olanaklı mıdır?

Yoksa "ultra-emperyalizm" ya da Mahirci "entegrasyon" tam bir ultra-saçmalık mıdır?

Lenin'den dinleyelim:

"Salt ekonomik açı sözünden, "salt" bir soyutlama anlaşılıyorsa, söylenecek her şey bu görüşe getiriliyor demektir: Gelişme tekellere doğru, bunun sonucu olarak, evrensel bir tek tekele, tek bir dünya tekeline doğru gidiyor. Bunun itiraz götürür yanı yok, ama saçma olduğu kadar, "evrimin" besin maddelerinin laboratuvarlarda üretilmesine doğru "gittiği" sözü gibi, anlamdan da yoksundur. Bu anlamda, bir "ultra-tarım teorisi," ne denli saçma olursa, ultra-emperyalizm "teorisi" de o kadar saçmadır." (abç)

Devamla,

"Kautsky'nin ultra-emperyalizm hakkındaki hiçbir anlam taşımayan

sözleri de, öbür sözleri gibi, emperyalizm savunucularının değirmenlerine su taşıyan çok yanlış bir fikri, mali sermaye egemenliğinin, dünya ekonomisindeki eşitsizlikleri ve çelişkileri azaltacağı fikrini desteklemektedir. Oysa, gerçekte, mali sermaye bu eşitsizlikleri ve çelişkileri arttırır."

Devamla,

"Mali sermaye ve tröstler, dünya ekonomisinin farklı unsurlarının gelişmesinin ritimleri arasındaki farklılıkları azaltmaz, çoğaltır. Oysa kuvvetler arasındaki ilişki, değişikliğe uğradıktan sonra kapitalist düzende çelişkilerin çözümünü sağlayacak kuvvetten başka bir şey var mıdır?"

• **Ve emperyalizm giderek, bütün dünya ekonomisini örgütleyecek birleşik bir tek tekel yada tröst yolunu açacak gelişme yolunda ilerlemektedir.**

Bugün, artık, çok daha bir açıklıkla anlaşılmalıdır ki; emperyalizm, kapitalizmin üretici güçlerini yüksek bir düzeye ulaştırmıştır. Ve emperyalizm giderek, bütün dünya ekonomisini örgütleyecek birleşik bir tek tekel ya da tröst yolunu açacak gelişme yolunda ilerlemektedir. Teorik açıdan, salt bir soyutlama anlamında, genel gelişim budur; tek tekele doğru yönelimdir.

Ama bilinir ki; kapitalizm bir yandan, tek bir tekelin yolunu açmaya doğru hızla ilerlerken, diğer yandan, kendi çelişkilerinin ağırlığı altında kaçınılmaz çöküşünü de hızlandırmaktadır. Ve kapitalizmin emperyalist aşamasında kendisini durmaksızın hissettiren şey, eşit olmayan gelişme yasaasıdır. Bu yasa, emperyalist devletlerin, uluslararası planda sürekli ve sağlam bir birlik kurmaları önünde engeldir. Ve bu yasa, HOBSON'un "inter-emperyalizm"ini, KAUTSKY'nin "ultra-emperyalizm"ini, ve de bunların Türkiye çeşitlemesi Mahirci "entegrasyon"u imkânsız kılmaktadır. Öte yandan, kapitalizm, bu hedefe ulaşmadan mevcut çelişkileri ve

proletarya ve ezilen dünyanın mücadelesi sonucu çökmeye mahkûm olacaktır.

BUHARİN'in "Dünya Ekonomisi ve Emperyalizm" kitabına yazdığı ÖNSÖZ'de bakın bu sorunda LENİN neler söylüyor:

"Bununla beraber, emperyalizmden sonra kapitalizmin yeni bir safhası, emperyalizm ötesi emperyalizm gibi bir safha, soyut olarak, "mümkün" olabilir dense, buna itiraz edilebilir mi? Hayır. Teorik olarak böyle bir safha tasavvur edilebilir. Ama bu düşünceye bağlanıldığı takdirde, uygulamada, gelecekte ortaya çıkacak daha az ciddi sorunları hayal etmek üzere, o günün en önemli problemlerini görmezlikten gelmeyi, bilmenin gerekmezliğini öneren bir oportünist duruma düşülür. Teoride bu, günümüzdeki tüm biçimleriyle karşılaştığımız bir evrime dayanacak yerde, oyalanma olsun diye, bile bile hayal kurmaya benzer. Evrimin, istisnasız bütün işletmeler ve devletleri içine alan dünya çapında tek bir tröstün kurulmasına doğru gittiği şüphesizdir. Ama evrim, o şartlarda öyle bir ritimde, öyle antagonizmalar, çatışmalar, alt üst oluşlar içinde -ve yalnız ekonomik değil, aynı zamanda siyasal, ulusal, vs.- yürütmektedir ki, ulusal mali sermayelerin evrensel bir "emperyalizm ötesi emperyalizm" yapısında birleşmelerinden önce, tek bir dünya tröstünün kurulmasına vakit kalmadan, emperyalizm kaçınılmaz biçimde yok olup gidecek ve kapitalizm kendi karşısına dönüşecektir." (abc)

Her şey ne kadar net ve anlaşılır. Demek ki, Mahirci entegrasyon teorisinde, bırakalım Leninizmi, onun gölgesini bile bulmak mümkün değildir. Öyleyse, Hobson, Kautsky vb. aynı kortejde uygun adımlarla yol alan Mahir'in bu tezinin de Leninizmle bir alakasının olamayacağı ortadadır. Demek ki, burada, Leninizmden revizyonist bir sapma mevcuttur. Yıllar önce, daha 1902'lerde, 1915'lerde gündeme gelen ve Lenin'in şiddetli eleştirilerine hedef olan ve mahkûm edilen, bu tezin, bir kez daha Mahir tarafından bu kez de entegrasyon adı altında piyasaya sürülmesi, emperyalizmin özü-

ne ilişkin Leninist teorisinin karşısına dikilmekten başka bir anlama gelmez.

Belirtmeliyiz ki, emperyalistler-arası ilişkide, ikili bir yan mevcuttur. Hayatın canlı gerçeği tarafından sık sık yinelenen ve tanıtılan bu yanlar, birleşme ve dalaşma, ya da uzlaşma ve hırlaşma yanlarıdır. Emperyalistlerarası ilişkide uzlaşma ve dalaşma yanları sağlam bir zemin üzerinde olmamasına rağmen, bu ilişkiler bамında uzlaşma tali, dalaşma esastır. Yani, bu uçlarda, Mahir'in aksine, onun teorisinin zıddına, uzlaşma ya da entegrasyon değil, dalaşma ön plandadır. İşte bu diyalektik ilişkideki olgular, siyasette de kendini duyurmak durumundadır. Bu duyuruda, kendisini savaş biçiminde ortaya koyacaktır. Zira, emperyalizm koşullarında, çelişkilerin şiddetten başka çözüm yolu yoktur ve olamazda.

Lenin'in sözleriyle:

• Bir yandan, üretici güçlerin gelişmesi ile sermaye birikimi arasında; öte yandan, mali sermaye için sömürgelerin ve "nüfuz bölgelerinin" paylaşılmasında mevcut oransızlıkların ortadan kaldırılması konusunda, kapitalizmin bulunduğu yerde, savaştan başka bir araç var mıdır?"

Dolayısıyla, hayat Mahir'in teorisinin yanından akıp geçmektedir; ve bu teorisinin üzerinden atlamaktadır.

Lenin'in sözleriyle:

"Bir yandan, üretici güçlerin gelişmesi ile sermaye birikimi arasında; öte yandan, mali sermaye için sömürgelerin ve "nüfuz bölgelerinin" paylaşılmasında mevcut oransızlıkların ortadan kaldırılması konusunda, kapitalizmin bulunduğu yerde, savaştan başka bir araç var mıdır?"

Demek ki, Lenin'in tezleri, Mahir'in özgün "teori"sinin aleyhine tanıklığını sürdürmektedir. Ve Leninist teori, Mahir'in tezlerini hallaç

pamuğuna çevirmektedir. Zira, Mahir, tıpkı Kautsky gibi, emperyalizmin çelişkilerinin derinliğini kavramaktan çok uzaktır. Öylesine ki, o, "Tekelci kapitalizmin, kapitalizmdeki bütün çelişkileri ne denli ağırlaştırdığını" tahlil edemeyecek ve bu çelişkilerinde "kapitalist düzende" "çözümünü sağlayacak kuvvetten başka bir şey" olmadığı Leninist gerçeğini tahlil edemeyecek kadar Leninizmden uzaklaşmış; entegrasyonun kuyruğuna yapışarak Kautskyciliğin kör tutsağı olmuştur.

• Dolayısıyla, Mahir Çayan'ın 3. bunalım döneminde "emperyalist ilişki ve çelişkiler biçim olarak iki temel cephede değişikliğe uğramıştır" deyip, her akabinde "emperyalistlerarası rekabetin (uzlaşmaz çelişkilerin) emperyalistlerarası yeniden paylaşım savaşına yol açması imkanı ortadan kalkmıştır" demesi, ilk cümledeki biçim olarak sözcüğünün yerine objektif olarak öz sözcüğünü geçirmiş olmaktadır.

Neticede "Emperyalizmin 3. bunalım dönemi denilen bu dönemde, emperyalist ilişki ve çelişkiler biçim olarak iki temel cephede değişikliğe uğramıştır." temelindeki yargısının hiçbir anlam ve önemi kalmamıştır artık. Zira, Mahir'de değişen biçim değil, ÖZDÜR. Onun, biçim şeklindeki altını çizerek dikkati çektiği ifade tarzı, Mahir'in teorisine olan güvensizliğin bir belirtisinden başka bir şey değildir. Ama Mahir, sözde okurları yanıltmanın yolu olarak, bu yöntemi seçmiş, yani, emperyalistlerarası ilişki ve çelişkiler biçim olarak değişmiştir deyip, bu biçim sözcüğünün içeriğini Leninizmi değiştiren ÖZLE doldurmuştur. Ama nedir ki, dikkatli bir okurun, bu gerçeği, sözcük kökenine ilişkin bu oyunu, Mahir'deki bu yanılgıyı farkedeceğini herhalde hesaba katma-

mıştır.

Dolayısıyla, Mahir Çayan'ın 3. bunalım döneminde "emperyalist ilişki ve çelişkiler biçim olarak iki temel cephede değişikliğe uğramıştır" deyip, hemen akabinde "emperyalistlerarası rekabetin (uzlaşmaz çelişkilerin) emperyalistlerarası yenden paylaşım savaşına yol açması imkânı ortadan kalkmıştır" demesi, ilk cümledeki **biçim olarak** sözcüğünün yerine objektif olarak **ÖZ** sözcüğünü geçirmiş olmaktadır.

Emperyalizmin doğasında olan ve emperyalizm varoldukça da varolmaya devam eden emperyalist savaşların kaçınılmazlığı, Leninist teorisinin yerine, savaşların imkânsızlığı teorisini geçirip, bunada emperyalistlerarası ilişki ve çelişkilerde **biçim olarak** değişmiştir demek; olsa olsa sözcükler, kelimeler ve içeriklerle oynamaktır.

Tüm sözcük oyunlarına (açıkça Leninizmi karşısına alamama cesaretsizliğinden dolayı), zoraki yaratılmaya çalışılan tüm "teori"lere rağmen, Mahir Çayan'ın ipe-sapa gelmez teorik didintilerinde özgün olan şey, Leninizm değil, Kruşçevcilik + Kautskycilik + Guevaracılıktır. Biraz ondan, biraz bundan!

Ama belirtelim ki; Mahir'in bu revizyonist sapmasına rağmen, Leninizmin bu sorundaki teorisi hâlâ ayakta. Ve bu teori, Mahir'in suratına bangır bangır bağırılmaktadır:

"Üretim araçlarında özel mülkiyet düzeni var olduğu sürece, bu iktisadi temel üzerinde, **emperyalist savaşlar, mutlak biçimde kaçınılmaz olacaktır.**" (abc) (Lenin, 1920)

Ve de;
"Savaşların kaçınılmazlığını yok etmek için, emperyalizmi yıkmak gerekir" (Stalin-1952)

Ya gerisi? Laf-ı Güzaftır!

YENİ SÖMÜRGE CİLİK

"3. bunalım" döneminde, emperyalistlerarası ilişki ve çelişkilerde iki temel cephede değişikliğin olduğu-

nu öne süren Mahir'in düşüncelerinde önemli uğraklardan biri de Yeni Sömürgecilik tezidir.

Onun bu tezinde Guevara'nın izine rastlamamak mümkün değildir. Zira, az önce değindiğimiz Mahir'in entegrasyon tezi de, bu tezin ataları konumundaki Hobson ve Kautsky dışında, yakın geçmişteki yeni iz sürücüsü Guevara'dır. Aynı izi, Guevara'nın, Mahir üzerindeki aynı etkisini, yeni-sömürgecilik tezinde de bulmak olasıdır. Mahir'de yeni-sömürgecilik, dahası Guevaracılığın Türkiye çeşitlemesi Mahircilikte, yeni-sömürgecilik, 1946 yılından sonra başlamıştır. Onun sözleriyle "Yankee emperyalizmi, **özellikle** 1946'dan sonra, yeni-sömürgecilik metodunu geliştirdi." Bu durum, "Truman, Marshall doktrinleri ve askeri paklarla, ikili antlaşmalarla tezgâhlandı." Bu politikanın esası, "daha az masrafla, daha geniş pazar imkânı sağlayan, daha sistemli ve ulusal savaşlara yol açmayacak, daha üst seviyeye çıkmış emperyalizmin problemlerini daha fazla tatmin etmeye dayanmaktadır." Yeni-sömürgeciliğin en temel metodu da, sermaye ihraç ve transferlerinin terki bindeki değişikliklerdir. Yeni-sömürgeciliğin Mahir'deki bu biçimini, onun öncülü durumundaki Che Guevara'da ve onun "Amerikan Devriminin Taktik ve Stratejisi" adlı makalesinde bulmak mümkündür. Mahir'in gıdasını aldığı yer, Guevara'nın bu tür yazılarıdır.

Mahir'e göre, 1946'dan ve özellikle de 1960'larda bu metod iyice gelişmiş ve hız kazanmıştır. Ona göre, 2. emperyalist paylaşım savaşı öncesine oranla, sermaye ihracının yatırıma yönelik elemanları hız kazanmıştır. Ve sermayenin beş-altı elemanı arasında yeni bir oran gündeme gelmiştir. Bu yeni metod sayesinde, emperyalizm ülkeye iyice yerleşmiş ve emperyalizm "sadece dışsal bir olgu değil, aynı zamanda içsel bir olgu haline gelmiştir." Dolayısıyla, "emperyalist işgal gizlendiği için, emperyalizm aynı zamanda içsel bir olgu haline geldiği için halk kitlelerinin milliyetçi tepkileri, gavura allerjisi nötralize olmuştur."

Dahası.

Mahir'e göre, 3. bunalım döneminde, "sermayenin had safhaya varan yoğunlaşması ve temerküzünün oluşturduğu, "talep yetersizliği" ve de özellikle 2. yeniden paylaşım savaşından sonralarını kaplayan **anti-emperyalist ve millici akımlar**, zorunlu olarak emperyalizmin sömürü metodunda değişiklikler yapmıştır." Ve bu dönemde geri bırakılmış ülkelerde "yukarıdan aşağıya" kapitalizm hakim üretim biçimi olmuştur. Ve dahası, Mahir, "yukarıdan aşağıya" demokratik devrimin belli ölçülerde gerçekleştirilmiş olduğunu da iddia ederek, "üst yapıda feodal ilişkiler genellikle muhafaza edilirken (emeğin feodal sömürüsü sürdürülüp, feodal ideolojiler muhafaza edilirken...) alt yapıda kapitalizm egemen unsur haline gelmiştir. (Pazar içi üretim)" der.

Evet, Guevara'ya yaslanarak ayakta tutunmaya çalışan Mahir budur işte. Ve ondaki yeni-sömürgeciliğin anlam ve içeriği ve muhtemel sonuçları böyledir işte.

• **Yeni-sömürgecilikle, yarı-sömürgecilik arasında herhangi bir farklılığın olduğu söylenemez. Her iki ifade de aynı muhtevanın iki farklı söylem biçimidir.**

Guevara taklitçiliği, Mahir'deki yanılığın zincirine durmaksızın yeni halkalar ekliyor. Onun, yeni-sömürgeciliğe, yeni ve özgün muhteva kazandırıyor oluşu, özgün "teori" sine bu bağlamda da teorik temel oluşturması, onu, Leninist bandan giderek koparmıştır. Leninizm artık onda, bir yün yumağına dolanmış al bir iplikten başka bir şey değildir. Ama koca bir yün yumağındaki tek bir iplik nedir ki?

Yeni-sömürgecilikle, yarı-sömürgecilik arasında herhangi bir farklılığın olduğu söylenemez. Her iki ifade de aynı muhtevanın iki farklı söylem biçimidir. Mahir'in sözünü ettiği ve kendisine yeni ve özgün payeler biçtiği ve tipik durumunu, sermaye terki bindeki değişiklikle ifade etmeye çalıştığı yeni-

sömürgecilik, 2. emperyalist paylaşım savaşından sonra ivme kazanmasına rağmen, bu ilişki biçiminin, yani yarı-sömürge ya da yeni-sömürgecilik metodunun 2. emperyalist paylaşım savaşından önce de gündemde olmadığı anlamına gelmez.

Her şeyden önce, 20. yüzyılın başlarına kadar hemen hemen etkili olan, tipik olan klasik sömürgecilik, emperyalizmin eski sömürü metoduna denk düşüyordu. Bu biçimde belirgin ve tipik olan özellik, ekonomik ve siyasi ilhaktı. Emperyalist ilhak politikası ya da biçimi, yalnızca ekonomik biçimle ya da ekonomik ilhakla sınırlı kalmıyor, ama aynı zamanda, devlet bağımsızlığı da gaspedilip, ekonomik ilhak, siyasal ilhakla tamamlanıyordu. Ve bu durum emperyalist politikaya da uygundu. Ve bilinirki, "siyasal ilhak çoğu zaman ekonomik ilhaka daha kolaylaştırır, daha ucuzlatır (yetkililere rüşvet vermek, ayrıcalıklar koymak, lehte yasalar çıkarttırmak vb. daha kolaydır), daha rahat hale getirir, daha az güçlük çıkarır."

Ancak, Ekim devriminin dünyanın ezilenleri nezdinde uyandırdığı yankı, sömürge ulusların 1905'lerden sonraki ulusal uyanışları ve hareketlenmeleri, proletaryanın Ekim'in etkisiyle giderek hızlanan mücadelesi karşısında emperyalist güçler, artık, nasıl ki; içte, parlamentaryacı demokrasinin alışlagelen yöntemleriyle yönetemez duruma düşüp, bu yöntem ve yönetim biçimlerini bir yana bırakıp, çareyi, içte faşizme başvurma yöntemiyle gidermeye çalıştırlarsa; dışta, finans-oligarşi, klasik sömürgecilik politikasını adım adım terketmek, bunun yerine yeni-sömürgeci yöntemlere, yani yarı-sömürgeci politikalarını uygulamak zorunda kaldılar. Ve artık o aşamadan sonra bu yeni biçim giderek yaygınlaştı ve egemen biçim halini aldı.

Lenin daha 1919'larda bu biçim için şunları söyler:

"Siyasal ilhaka başvurmaksızın ekonomik "ilhak" tam olarak "gerçekleştirilebilir" ve bu yola geniş ölçüde başvurulmaktadır."

Bunda etkili olan unsur, dünya proletaryası ve ezilen dünyanın

emekçi halklarının ve mazlum milletlerin emperyalizme karşı durmaksızın yükselen mücadelesi ve onun etkilerinin emperyalist cepheyi açmazma mahkûm etmesidir.

• Klasik sömürgecilikteki bir tek emperyalistin fiili işgali, yeni dönemde; yarı-sömürge (yeni-sömürgecilik) statüsünde birkaç emperyalistin birden yağması, bağımlılığı biçimine dönüştü.

İşte, tamda bu koşullarda, ekonomik ve siyasi ilhak, yerini ekonomik ilhaka bıraktı. Ve eskiden çifte ilhakçılığın ağlarına tutsak olmuş ülkeler, yeni dönemde devlet kurma özgürlüğü anlamında, siyasal bağımsızlıklarına kavuştular. Böylece yarı ya da yeni-sömürgecilik dediğimiz olgu gündeme girdi. Klasik sömürgecilikteki bir tek emperyalistin fiili işgali, yeni dönemde; yarı-sömürge (yeni-sömürgecilik) statüsünde birkaç emperyalistin birden yağması, bağımlılığı biçimine dönüştü.

Mahir'in bu genel gelişmeyi tersine çevirerek, emperyalizm 2. paylaşım savaşından sonra içsel bir olgu haline gelmiştir vb. ifadelerle yarı-sömürgecilğe yeni anlam ve muhteva yüklemeye kalkışmasının, Leninizm cephesinden hiçbir anlamı yoktur.

Yeni-sömürgecilğe teorik temel olarak getirdiği "sermaye ihraç ve transferlerinin terkindeki değişiklik" tezi ise, hiçbir değer ifade etmez. Zira bilinir ki, emperyalizm bir ülkeye girdiğinde ilk ve öncelikle, en geri üretim ilişkilerinin temsilcisi olan sınıf ve kurumları kendisine toplumsal dayanak olarak alır. Ve onlar üzerinde yükselir; sömürsünü bu araçlarla sürdürür. Emperyalizm, bütün militarist güçleri ile bu kurum ve kuruluşları ayakta tutmaya, muhafaza etmeye ve kollamaya çalışır. Ve bu arada, mali sermaye ile iç pazar arasında aracı rolü gören bir sınıf yetiştirme çalışır. Bu sınıf, komprador burjuvazidir. Zamanla, emperyalizmle, iç pazar arasında yalnızca aracı ro-

lû gören ve emperyalizm tarafından beslenen, yetiştirilen ve ayakta tutulan bu sınıf, daha kapsamlı ilişkiler içine girer; emperyalist sermayeyle ortak yatırımlar vb. işlevlerle de uşaklık çizgisini sürdürür.

Böylece, bizim gibi ülkelerde, emperyalizm, komprador burjuvazi ve toprak ağalarını kendisine toplumsal dayanak alarak; bunlarla birlikte, halka karşı gerici bir ittifak içine girer; sömürsünü bu vasıtayla devam ettirir. Ve işte Mahir, başlangıçtan beri, kompradorların ve büyük toprak ağalarının, ağababalarıyla devam ettirip, geliştirdiği bu ilişkiyi kavrayamayarak, bu ilişkilerden hareketle "bu dönemde aynı zamanda içsel bir olgu haline gelmiştir" emperyalizm diyebilmiştir. Oysa, bu ilişki çemberi 2. emperyalist paylaşım savaşına değil, tüm yarı-sömürgecilik dönemine özgü olan, genel bir durumdur.

• Emperyalizm, her şeyiyle ülkeye yerleşmiştir; bizzat ülkeyi yönetmektedir. Fiili bir durum vardır. Oysa yarı-sömürgecilikte, fiili bir durum yoktur; uşakları, dayandığı sınıflar vasıtasıyla bir sömürü vardır. Emperyalizm artık İÇSEL değil, DIŞSAL bir olgudur. Bir İÇ çelişme değil, DIŞ bir çelişmedir, toplumsal gelişme önünde Mahir'in tam tersi yorumu ise, Leninizmin küçük-burjuvaca yorumlanmasından başka bir şey değildir.

Bilinir ki, emperyalizm, asıl klasik sömürgecilik döneminde içsel bir olgudur. Zira, o dönem, emperyalizmin ilhak biçimi, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda siyasidir. Mazlum ülkeler, çifte ilhakçılığın zinciriyle köleliğe tutsaktır. Ve emperyalizm, her şeyiyle ülkeye yerleşmiştir; bizzat ülkeyi yönetmektedir. Fiili bir durum vardır. Oysa yarı-sömürgecilikte, fiili bir durum yoktur; sömürü uşakları, dayandı-

ğı sınıflar vasıtasıyla vardır. Emperyalizm artık İÇSEL değil, DIŞSAL bir olgudur. Bir İÇ çelişme değil, DIŞ bir çelişmedir, toplumsal gelişme önünde. Mahir'in tersi, evet tam tersi yorumu ise, Leninizmin küçük-burjuvacy yorumlanmasından başka bir şey değildir.

Yarı-sömürgecilik koşullarında, emperyalist sömürü, sermaye ihracı yoluyla olur. Mahir'in "5-6 elemanı arasında yeni bir oran yaratılmıştır." yargısından hareketle, yeni dönemde, sermaye ihracının yerini ağırlıklı olarak sermayenin diğer elemanlarına yedek parça, teknik bilgi, patent hakkı vb. aldığı öne sürerek, yeni döneme özgünlük kazandırmaya çalışması Mahir'in kendi teorisine teorik bir temel oluşturma çabasından başka bir şey değildir.

Bililir ki sermaye ihracı çeşitli biçimlerde olur. İhraç edilen sermaye YATIRIM şeklinde olabileceği gibi, BORÇLANDIRMA şeklinde de olabilir. Ve bililir ki, emperyalist aşamada yatırım şeklinde olmasına karşın esas olan borçlandırmadır. Zaten bu değil midir, emperyalizmin asalaklığı, kokuşmuşluğu ve çürümüşlüğüne ortaya koyan şey.

Borçlandırma, sermayenin faiz olarak ihracı anlamına gelir. Ve bu esastır. Ve bu esaslıkta, hükümet ve kamu borçlanmaları ilk sırayı teşkil eder. Devlet bütçesinin yarattığı olağanüstü artış, mevcut ulusal ekonominin askeri bir niteliğe büründürülmesine varıncaya kadar ki ekonomik yaşamda beliren zorlukların tümü, harcamaları kapatmak için durmaksızın artan bir dış borçlanma ihtiyacı yaratır. Ve öte yandan, kentlerin gelişmesiyle birlikte, bir sürü hizmetlerin gerçekleştirilmesi, tren yollarının yapımı, aydınlatma tesisleri, her çeşit kanalizasyon, ulaştırma hizmetleri, telefon, telgraf vb. hizmetlerin yapımı ve temini çoğu kez borçlanmalardan yararlanılarak yapılır.

Ama öte yandan yatırım şeklinde ki sermaye ihracında ortadan kalkmaz ve sermaye ihraç biçimlerinden biri olarak varlığını sürdürür. Ancak bilinmelidir ki, sermaye ihracında borçlandırmanın yeri daha tayin edicidir. Ve bu borçlanmanın asıl giriş kapısında doğrudan devlettir.

Devlet sermayesi de çoğu kez özel sermayeyle içiçe geçtiğinden (örneğin bankalar: Devlet ve özel banka sermayeleri içiçe geçmiştir; sanayi yatırımında da durum çoğu kez aynıdır) emperyalizmin mali sömürü ağı çok yönlü (hem devlet, hem özel teşebbüs) bir borçlandırmayla muazzam bir oranda durmaksızın genişleyerek ilerler. Bugün ülkemizin 40 milyar dolar civarındaki borçlanması düşünülürse, sermaye ihracının borçlandırma şeklinin ne denli ağırlıkta ve ciddi bir öneme haiz olduğu anlaşılabilir.

• *Emperyalist dönemde borçlandırma biçimi esastır. Bugün, değil yalnızca ülkemiz, bütün ezilen dünya, emperyalist borçlarla gırtlığına kadar çamura batmış ve kafasını kaldıracak halde değildir.*

Nedir ki, emperyalistlerin gerek nakit sermaye ihracı, (Mahir) ister yatırımlarla, patent hakkı, yedek parça, teknik bilgi, teknik eleman vb. yollarla sermaye ihraç ediyor oluşu, emperyalist sömürü biçiminde temelde bir değişiklik yaratmaz. Ama bililir ki, emperyalist dönemde borçlandırma biçimi esastır. Bugün, değil yalnızca ülkemiz, bütün ezilen dünya, emperyalist borçlarla gırtlığına kadar çamura batmış ve kafasını kaldıracak halde değildir. Ve hatta, bu borçlandırma öylesine bir öneme haiz ki, bu yıl ki, IMF toplantılarının baş gündem maddesi "3. dünya" ülkelerinin borçları sorunuydu.

Dolayısıyla, Mahir'in yeni-sömürgeciliğe yeni anlamlar biçerek, bunu da sermaye ihracının ikinci biçiminin 2. paylaşım savaşından sonraki esaslığıyla temellendirmeye çalışması, yalnızca Mahir'in kavrayışsızlığıdır.

Belirtmeliyiz ki, 2. emperyalist paylaşım savaşından sonra, dünya proletaryası ve ezilen yığınların ve de mazlum milliyetlerin zorlamasıyla yeni-sömürgecilik denen yarı-sömürge biçim daha da yaygınlaştı ve hemen hemen tüm alanlarda klasik sömürgeciliğin yerini aldı. Bu sö-

mürü metodunun, yarı-sömürge, ya da yeni-sömürgeciliğin özelliği, emperyalistlerin eski dolaysız sömürgeci hakimiyetinin yerine, yeni uşakları vasıtasıyla, kendilerinin besleyip, yetiştirdikleri, burjuvazi (komprador) vasıtasıyla, onlara dayanarak, yeni bir sömürgeci hakimiyet biçimini benimsemek zorunda oluşlarıdır. ABD'nin başını çektiği, emperyalistler askeri bloklar, ekonomik topluluklar ve federasyonlar oluşturarak ve kukla rejimleri besleyerek, geri ülkeleri köleleştiriyor ve denetimi altına alıyorlar. Ve onlar:

"İktisadi 'yardım' ya da başka yollarla bu ülkeleri, kendi mallarına pazar olarak, hammadde kaynağı ve sermaye ihraç edecek alanlar olarak ellerinde tutuyor, bu ülkelerin zenginliklerini yağmalıyor ve halkın kanını emiyorlar. Ayrıca Birleşmiş Milletler'i, bu ülkelerin iç işlerine karışmak ve onları askeri, ekonomik ve kültürel saldırı altında tutmak için önemli bir araç olarak kullanıyorlar. Bu ülkeler üzerindeki hakimiyetlerini "barışçı" yollarla sürdüremedikleri zaman, askeri darbeler düzenliyor, yıkıcı faaliyetlere girişiyor ve hatta doğrudan silahlı müdahale ve saldırıya başvuruyorlar."

Netice itibarıyla fiili işgal biçiminde ortaya çıkan klasik sömürgecilik, günümüzde, yerini zorunlu olarak birkaç emperyalistin bağımlılığı biçimindeki sömürü biçimine bırakmıştır. Bu durum, ülkemiz açısından 1946'ların sonrasının değil, 20. yüzyılın başlarından bu yanadır adım adım gelişen bir durumdur. Örneğin Çin, Hindistan, İran, Türkiye vb. ülkeler daha o zamanlar klasik sömürge değil, yarı-sömürge statüsündedir. Emperyalizmde bu statü içsel değil, artık dışsal bir olgudur.

Dolayısıyla Mahir'in "Böylece 1. ve 2. genel bunalım dönemlerinde bu ülkeler için dışsal bir olgu olan emperyalizm bu dönemde aynı zamanda içsel bir olgu haline gelmiştir." yargısı yalnızca havada kair. Ve bu, Mahir'in, Leninizmi küçük-burjuva yorumundan başka bir anlam taşımaz.

Devamı gelecek sayıda

YÖN YAYINCILIK

Yayınlanmış ve yayınlanacak olan kitapları

1. "Yeryüzü Aşkın Yüzü Oluncaya Dek" (Şiir)/Adnan Yücel **Tükendi**
2. "Tersine Dünya" (Roman)/Orhan Kemal (O.Kemal'in bugüne kadar hiç yayınlanmamış olan ve kadın sorununa, ilişkileri, konuları tersine çeviren romanı)
3. "Zemheride Baharı Bekler Gibi" (Öykü)/Nezihe Oruçoğlu

4. "Uçurtmayı Vurmasınlar" (Roman)/Feride Çiçekoğlu
(Tunç Başaran tarafından filme alınıyor)

5. "Düşünmenin Tadı Başka" (Şiir)/Ali Güneş
6. "Suç Kim?" (Roman)/İ.A.Herzen
7. "Oblomovluk Nedir?" (Eleştiri-İnceleme)/N.A.Dobrolyubov **Tükendi**
8. "Kara Afrika'da İletişim" (Araştırma-İnceleme)/Hıfzı Topuz

9. "Taburlar Ateş İstiyor" (Roman)/Yuri Bondarev

10. "Güneş Hergün Doğar" (Anı)/Şakir Bilgin

11. "Lumumba: Kara Afrika'da İşkenceyle Öldürülen Başbakan" (İnceleme)/Hıfzı Topuz

12. "Hapishanede Büyüme" (Röportaj)/Oral Çalışlar
(Yunus Nadi Yarışması, 1987 Birincilik ödülü)

13. "Ben de Halimce Bedreddinem" (Biyografi roman) Radi Fiş

14. "SBKP 18-19-20. Kongre Raporları" (Belgesel)/Stalin, Malenkov, Kruşçev **ÇIKIYOR**
15. "Tunceli Tarihi II" (İnceleme)/Bilal Aksoy **ÇIKIYOR**
16. "Alevilik Olayı: Bir Başkaldırının Kısa Tarihçesi" (İnceleme)/Cemal Şener **ÇIKIYOR**
17. "Bin Güneşten Daha Parlak"/Gencay Şaylan **ÇIKIYOR**

Bir okuyucumuzun gönderdiği fotoğraf ve şiiri anlamlı bulduğumuzdan yayınlıyoruz.

Selam Yeni Demokrasi'ye!

Selam emeğe, emeğiyle geçinenlere!

**Selam bağımsızlık, özgürlük, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde
ve bu uğurda şehit düşenlere!**

Bin Selam!

Yeni Demokrasi'nin en küçük okuru
(daha doğrusu şimdilik henüz "bakar"ı)

EDA